

Nyt. száma: 255/0460

3 db. kóp is k

Kl. sz.: 204/0249

218

TITKOS

(I)

(70)

1983. márc. 16. HCF
Nyt. száma: 1983. márc. 16.
Nyt. sz.: 196

HADTÁP BIZTOSÍTÁS

4

XVI. ÉVFOLYAM
1983. 4. SZÁM

MEGJELENIK NEGYEDÉVENKÉNT
AZ MNHF-SÉG BELSŐ KIADVÁNYA

173
Kl. sz.: 204/0249

81/52

TITKOS

„A hadtápbiztosítás magában foglalja mindazokat a rendszabályokat, amelyek a hadtáp megszervezésére, valamint a csapatok anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb irányú biztosítására és kiszolgálására irányulnak.”

[MN Harcászati Szabályzat (ho.-e.)
47. pont.]

HADTÁPBIZTOSÍTÁS

1983

4

MN HADTÁPFŐNÖKSÉG BELSŐ KIADVÁNYA

Készült: 650 pld.-ban

Egy pld.: 99 lap

Snsz.: 30/580

Szerkeszti: a Szerkesztő Bizottság
A Szerkesztő Bizottság elnöke: Dr. Lapos Mihály vezérőrnagy
Szerkesztőség: Budapest XIII., Dózsa György út 49/a. MN HTP Törzs
Felelős szerkesztő: Tóth József alezredes
Felelős kiadó: Elekes János ezredes

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

Az ellátódandár komendánszolgálatáról

S. Nagy József alezredes

Az MN központhadtáp állományában 1983. évben rendszerbe lépett ellátódandár működésével kapcsolatosan eddig megjelent tanulmányok* elsősorban annak rendeltetését, lehetőségeit, alkalmazásának, vezetésének kérdéseit, illetve az első kísérleti gyakorlat tapasztalatait tartalmazzák, azaz az ellátódandár szervezetének, működésének, jellemzésének átfogó komplex kérdéseit ismertetik.

Az ellátódandár működésének alapját képező több résztevékenység még kimunkálásra váró feladatot képez. Ezek sorából emeltem ki a dandár komendánszolgálatának megszervezésével kapcsolatos kérdéseket, mint a dandár működésének valamennyi mozzanatában kiemelt jelentőségű tevékenységet. A tanulmány kidolgozásához az 1982. őszén végrehajtott – a Központhadtáp előretolt lépcső (KHEL) állományába tartozó – ellátódandár-gyakorlat tapasztalatait vettem alapul, ebből eredően a tanulmányban felvetett kérdések elsősorban a központhadtáp tagozatra vonatkoznak. A gyakorlat belyezet-beállítására, mozzanataira és oktatási kérdéseire lehetővé tették, hogy az ellátódandár telepítéséhez, működéséhez szükséges körletet, eredeti nagyságban, valóságosan megismerjék a gyakorló törzsek. Jól érzékelhető volt, hogy egy 300–400 km²-es nagyságú terület hány lakott települést foglalhat magában; a térképen rögzített úthálózat használata, igénybevétele a valóságban milyen körülmények között tervező-szervező munkát igényel, a domborzat, a növényzet, a terepviszonyok konkrét megismerése során, milyen különbségek adódhatnak a térkép és a valóság között.

A fenti tényezőket, valamint a dandár állományába tartozó szervezetek számát, azok személyi állományát, gépjárműtechnikai eszközeik mennyiségét, a tárolt készletek nagyságrendjét, a dandár által kiszállítandó, a hadsereg által felvételezendő, az előljáró tagozatból érkező anyagi eszközök átadás-átvételével járó feladatokat figyelembe véve, jól érzékelhető az a nagyvolumenű forgalom, amely a dandár körletén belül bonyolódik.

Jól tükröződött ez a végrehajtott gyakorlaton is. Bebizonyosodott, hogy a körleten belül és a körlethez csatlakozó úthálózaton, területeken végbemenő hatalmas méretű gépjárműmozgás szervezethez csak úgy biztosítható, ha alaposan átgondolt, jól megszervezett, feszes komendánszolgálatot hozunk létre. Ez az

* Elekes János ezredes és Galambos János alezredes: Az ellátódandár rendeltetése, lehetőségei. (HTP. bizt. 1982. 4. szám, 46. o.) Csabai György szds.: A KHEL ellátódandár első gyakorlatának fontosabb tapasztalatai. (HTP. bizt. 1982. 4. szám, 64. o.)

egyik legfontosabb feltétele annak, hogy a dandár képcs legyen az alaprendeltetéséből credő feladatok időbeni és szervezett végrehajtására.

E gyakorlaton szerzett konkrét benyomások során merült fel annak szükségessége, hogy az ellátódandár tevékenységének sikerét biztosító tényezők közül, a komendánsszolgálat megszervezésének fontosságára az érintett állomány figyelve a korábbiaknál fokozottabb mértékben ráirányuljon, illetve annak főbb kérdései külön tanulmányban kimunkálásra kerüljenek.

A komendánsszolgálat feladatai, erői és eszközei

Az ellátódandár napi ellátási feladatainak teljesítése több ezer gépjármű mozgását teszi szükségessé. Ez, és még számos más tényező kölcsönöz nagy jelentőséget a komendánsszolgálat feladatai feszes megszervezésének és ellátásának. A központhadtáp clőretolt lépcső állományába tartozó más hadtáp magasabbegységck, mint az egészségügyi dandárok, a közúti és vasúti dandár körletében és tevékenységében lényegesen kisebb volumenű forgalom bonyolítódik, akár egy napot, akár egy település időszakát vesszük alapul.

Az ellátódandárnál létrehozott komendánsszolgálat célja a dandár települési körletében és az ahhoz csatlakozó területeken, utakon a dandár egységei, alcgységei, a vételezésre, vagy anyagátadásra érkezett szállítóegységek tervszerű, szervezett és rejtett mozgásának folyamatos biztosítása.

A komendánsszolgálat alapvető feladatai a következőkben foglalhatók össze:

- a forgalom szabályozása a dandár körletén belül és a körlethez csatlakozó utakon;
- a szállítóegységek és -alcgységek tervszerű mozgásának ellenőrzése;
- a rend fenntartása a dandár, azon belül az egyes zászlóaljok körletében és az álcázási rendszabályok betartásának ellenőrzése;
- a dandár körletében tartózkodó, egységüktől lemaradt katonák és technikai eszközök összegyűjtése és egységükhöz történő irányítása;
- a diverzáns-felderítő csoportok, ügynökök elleni harc folytatása;
- a körleten belül található helyi lakosság mozgására mcgállapított rendszabályok betartásának biztosítása.

a) A forgalomszabályozás a komendánsszolgálat leglényegesebb alapvető eleme. A forgalomszabályozás rendszerén keresztül valósul meg a dandár alaprendeltetéséből credő rendkívül nagy mozgással járó szállítási feladatok végrehajtásának belső szervezottsége. A dandár körletéből kiinduló szállító oszlopok besorolási pontokra történő mozgatása, majd a megindulási ponton való tervszerinti áthaladásának biztosítása, illetve a közúti komendáns dandár által üzemeltetett fő gépkocsi utakra (haránt utakra) történő szervezett kijutás, a dandár által szervezett forgalomszabályozás rendszerén keresztül valósul meg.

A dandár bekötő útja és az FGU csatlakozásától már az előljáró biztosítja a forgalom szabályozását.

A dandárhoz érkező szállító oszlopokra ugyanaz vonatkozik fordított sorrendben. Az FGU-ról, vagy haránt útról történt lelépéstől számítva, a dandár forgalomszabályozásának rendszerén keresztül jutnak el a várakozási körletbe, onnan a rakodás körletbe, majd a gyülekezési körletbe, végül a megindulási ponton át ismét az FGU-ra, vagy a haránt útra.

A forgalomszabályozást az ellátó dandárnál általában hármas tagozódásnak megfelelően kell szervezni. Dandár szintű, zászlóalj vagy helyőrségi szintű és alegység, vagy raktár szintű forgalomszabályozásról beszélhetünk.

A dandár törzs hatáskörébe tartozik az FGU (HU) és a dandár körlete között levő bekötőutak forgalmának megszervezése, a dandár körletéhez tartozó kirakó állomásokhoz vezető utak és a kijelölt várakozási, gyülekezési körletek bekötő útjainak forgalomszabályozása. A dandár utak és a zászlóalj bekötő útjainak csatlakozásánál a dandár szintű forgalomszabályozás elemei működnek.

A zászlóalj vagy helyőrség szintű forgalomszabályozást a dandár utaktól a zászlóalj körletébe vezető bekötő utakra, illetve a zászlóalj körletében, a helyőrségen belül kijelölt utakra a zászlóaljparancsnok, vagy a kijelölt helyőrségparancsnok szervezi a rendelkezésre álló komendáns crökkel, eszközökkel.

A helyőrségen belül települt különböző raktárak, raktárrészlegek, alegységek parancsnokai saját körleteik forgalomszabályozásáért felelősek.

b) Az ellátódandár által végrehajtandó szállítási feladatok ütemezését, részletes megtervezését a dandár törzse készíti el. A szállító zászlóaljak és más alegységek mozgása csak a törzs által elkészített terv alapján történhet. A terv időadatainak betartása a körletben tartózkodó valamennyi katonai szervezetre kötelező. A komendáns szolgálat egyik lényeges feladata, hogy ellenőrizze a különböző szállító oszlopok mozgását, biztosítsa, hogy a tervben rögzített időpontokban csak a kijelölt szállító alegységek vegyék igénybe a dandár útjait. Ugyancsak a komendánsszolgálat szervei ellenőrzik, hogy a dandár körletében elhelyezett, települt szervezetek, a dandár útjain haladó oszlopok, illetve a gyülekezési, várakozási körletekben levő szállító egységek a forgalom zavartalanságát biztosító rendszabályokat betartsák.

c) A dandár körletében a rend fenntartása állandó jellegű feladat. A komendánsszolgálat megakadályozza a személyi állomány és a technikai eszközök torlódását az útcsomópontokban, felügyel a tűzbiztonsági rendszabályok betartására, a gépjárművek fényszóróinak kikapcsolására. Megakadályozza a szervezetlen mozgásokat, ellenőrzi az egyesével, vagy csoportosan közlekedő katonák okmányait, korlátozza a személyi állomány érintkezését a polgári lakossággal, elősegíti a titoktartás szabályainak betartását. Ellenőrzi és megszüntet minden olyan jelenséget, amely a dandár alegységeire vonatkozó álcázási rendszabályokat sérti.

d) A komendánsszolgálat fontos feladata, hogy a körletben, az utakon talált olyan katonákat és technikai eszközöket, amelyek saját egységeiktől lemaradtak, összegyűjtse. E célra a dandár körletében gyűjtőhelyet kell kijelölni, ahonnan az állományt a dandárparancsnok utasításainak megfelelően útba kell indítani eredeti egységeikhez.

e) Valamennyi katonai szervezetnek, úgy az ellátó dandárnak is egyaránt kötelessége a diverzáns-felderítő csoportok és ügynökök elleni tevékenység folytatása. Ennek rendszabályait a harcbiztosítási tervben rögzíteni kell és dandár, valamint alegység szinten egyaránt meg kell szervezni, ki kell jelölni helyőrségenként az e célra igénybe vehető erőket, eszközöket és fel kell készíteni feladataik ellátására.

f) A dandár települési körlete több lakott települést foglalhat magában, következőképpen a körleten belül több tízezer polgári lakossal is számolni kell.

Már a körlet felderítése, szemrevételezése időszakában fel kell mérni a lakosság sűrűségét, helyzetét, viszonyát saját csapatainkhoz. Tájékozódni a közigazgatás helyzetéről, az átvonuló csapatok parancsnokságai által már korábban foganatosított intézkedésekről. Szabályozni kell a polgári lakosság mozgását, ki kell jelölni azon útvonalakat, melyeket használhatják, meg kell jelölni azon körleteket, amelyeket nem közelíthetnek meg. A dandár és zászlóalj utakon a polgári lakosság mozgását nem lehet engedélyezni, úgyszintén nem mozoghatnak a raktárak, alegységek körleteiben sem.

A komendánszolgálat részére kiadandó intézkedésben rögzíteni kell az ezzel kapcsolatos rendszabályokat. A komendánszolgálat feladatainak kibontását követően célszerű megvizsgálni, hogy azok végrehajtására milyen erők, eszközök állnak rendelkezésre az ellátó dandárnál.

Az erők, eszközök számbavételénél le kell rögzíteni, hogy a komendánszolgálat ellátásába bevonható állomány nagysága nem állandó. Változik annak függvényében, hogy milyen komendáns feladatokat kell az adott körletben megoldani.

A feladatok végrehajtását alapvetően a szervezetszerű komendáns alegységek és a parancsnok elhatározásának megfelelően a bevonásra kerülő nem szervezetszerű állomány végezheti.

Mint szervezetszerű erők, eszközök a következő alegységek állnak rendelkezésre:

- a kiszolgáló zászlóalj komendáns százada;
- a gépkocsi szállító zászlóalj komendáns szakaszai;
- az űz. száll. zászlóalj komendáns szakaszai;
- a rakodó és szállítmánykísérő zászlóalj komendáns raja és forgalomszabályozó raja;
- a htp. technikai jav. üzem komendáns szakasza;
- a tábori élelmezési üzem komendáns szakasza;
- a tábori gjmű. jav. műhely komendáns szakasza;
- és a különböző raktárak állományába szervezett komendáns rajok.

Mint nem szervezetszerű állomány bevonható a különböző őralegységektől és a dandár valamennyi egységétől, alegységétől, a raktáraktól a parancsnok elhatározásának megfelelő erő és eszköz.

A végrehajtott gyakorlaton azt tapasztaltuk, hogy a komendáns szolgálatra háruló feladatok végzésére kizárólag csak a szervezetszerű alegységekkel számoltak, s a gyakorlat végén olyan következtetések születtek, hogy a rendszeresített állomány nem elegendő, sőt felvetődött, hogy újabb erőket kell szervezni e feladatok végzésére. Csak a rendszeresített komendáns alegységekre támaszkodni nem elégséges, természetes, hogy be kell vonni más erőket, eszközöket is. Sőt a szervezetszerű komendáns alegységek állományában is vannak olyan speciális, szakalegységek, (pl. világító rajok stb.), amelyek nem vehetők igénybe más feladat elvégzésére.

A komendánszolgálat által végrehajtandó feladatok a harcbiztosítási tervben kerülnek kimunkálásra, megvalósításukra a dandár törzs intézkedik.

A komendánsszolgálat megszervezését meghatározó főbb tényezők

A komendánsszolgálat megszervezésének általános, az elvonuló szárazföldi csapatok valamennyi szervezetére, törzseire vonatkozó alapvető követelményeit, a Tábori Törzsszolgálati Utasítás I. rész vonatkozó pontjai** határozzák meg.

Az Utasítás előírásai értelmében a komendánsszolgálat megszervezése a törzsmunka egyik lényeges elemét képezi, amelynek alapja a parancsnok elhatározása és az előljáró törzs intézkedése. Az utasítás egyértelműen rögzíti a komendánsszolgálat megszervezésének célját, fő feladatait, a különböző tevékenységi körletekben, **menetvonalakon**, elhelyezési útszakaszok létrehozását, a komendánsszolgálat rendszabályait rögzítő terv és intézkedések kidolgozását.

A Tábori Törzsszolgálati Utasítás alapvetően a komendánsszolgálat megszervezésének általános, valamennyi törzsrre vonatkozó rendszabályait tárgyalja. A különböző fegyvernemi, illetve szakszolgálatokhoz tartozó csapatok törzsei ezen rendszabályokat alkotó módon, saját szervezeteik speciális rendeltetésének, feladatainak megfelelően kell, hogy alkalmazzák.

Ennek figyelembevételével kell az ellátódandár települési, elhelyezési körletében, illetve működési területén, a dandár rendeltetéséből eredő feladatok sajátosságainak megfelelően a komendánsszolgálatot megszervezni.

Az ellátódandár komendáns szolgálatának megszervezését a következő tényezők határozhatják meg:

- a dandár alkalmazására hozott elhatározás;
- a dandár tevékenységének jellege;
- a dandár állománya, készleteinek nagysága;
- a dandár részére megszabott feladatok volumene, jellege;
- a meghatározott települési körlet jellege, úthálózata.

a) A dandár alkalmazása az előljáró elhatározásának függvényében, több változatban történhet. A fegyveres küzdelem első napjaiban az ellátó dandár csak részeivel vesz részt az elvonuló szárazföldi csapatok anyagi biztosításában, attól függően, hogy alárendeltjei mikor érik el készenlétüket az alkalmazásra. Ebben az esetben a dandár alárendelt egységei, a kijelölt körletben összpontosulnak, elhelyezkednek, illetve a készenlétüket elért egységek folyamatosan kapcsolódnak be a biztosítási feladatok végzésébe.

E változatban a komendánsszolgálat erőit és eszközeit úgy kell csoportosítani, elosztani, felkészíteni, hogy egy részük a már települt, illetve a konkrét ellátási feladatot végző egységek tevékenységének, mozgásának szervezettségét biztosítsa, másik része pedig a körletbe beérkező egységek fogadását, bevezetését és mozgásuk szabályozását végezze.

A komendánsszolgálat fő erőikifejtése ebben az esetben a már működő szervezetekre kell, hogy irányuljon.

Az ellátódandár alkalmazásának alapváltozata, amikor a dandár egésze funkcionál, egy körletben települve végzi az anyagi biztosítás feladatait. A dandár komendánsszolgálatát a körlet egészére, nagy kiterjedésű területre kell megszervezni, úgy, hogy biztosítva legyen egyidejűleg a körlet belső forgalmának és a csatlakozó úthálózat, valamint a települési körlethez csatlakozó várakozási,

** Tábori Törzsszolgálati Utasítás I. rész 61—66. pontok.

gyülekezési körletek forgalmának szabályozottsága. Az ellátódandár körletében, vagy azon kívül üzemelő kirakó állomások működése feltételeinek biztosítását is figyelembe kell venni a komendánsszolgálat megszervezésénél.

Az előljáró elhatározásának függvényében az ellátódandár két irányban megosztva is alkalmazásra kerülhet. Ebben az esetben a dandár főerői, illetve erőinek, eszközeinek egy része külön-külön, egymástól jelentős távolságra tevékenykednek. A komendánsszolgálat erőinek, eszközeinek megosztását úgy kell elvégezni, hogy az arányban legyen a dandár csoportosításainak nagyságrendjével, bevonva a komendánsszolgálat ellátásába a nem szervezetszerű erőket, eszközöket is.

b) Az ellátódandár tevékenységének jellege szintén meghatározó tényezője a komendánsszolgálat megszervezésének. Sajátos feladatok jelentkeznek az előrevonás időszakában, amikor a dandár alárendeltjeinek begyülekeztetése képezi a fő feladatot. Ebben az időszakban a dandár körletének felderítésére, a beérkező egységek szervezett fogadására, a részükre kijelölt területekre történő bevezetésre és általában a körlet elfoglalása, szervezetségének biztosítására kell a komendánsszolgálatot felkészíteni.

A begyülekezés után a komendánsszolgálatot a településben levő dandár tevékenységének megfelelően kell megszervezni az előző pontban foglalt sajátosságok figyelembevételével.

Áttelepülés esetén a körlet elhagyásának és az új körletbe történő beérkezés szervezetségének biztosítására kell a fő figyelmet fordítani. Áttelepülés alatt az előljáró által szervezett közúti komendánsrendszer biztosítja a forgalom szabályozottságát.

c) A dandár állománya és készleteinek nagysága a hadművelet folyamán változhat. Erők, eszközök kikülönítése más seregest hadművelti alárendeltségébe került magasabbegység ellátása céljából, csökkenti a dandár állományát. Ugyanez fordítva is fennállhat, ha a saját seregest állományába került más nemzetiségű magasabbegységek ellátása céljából a front hadtáperőiből, -eszközéből kerül az ellátódandár állományába néhány hadtápegység, -alegység.

A komendánsszolgálat hálózatát is ezek figyelembevételével kell kialakítani. A dandár készleteinek nagysága, azok elhelyezésének szorúsága, vagy körleten belüli tárolása is növelheti, vagy csökkentheti a komendánsszolgálat feladatait, illetve a bevonásra kerülő létszámot.

d) A komendánsszolgálat megszervezésére jelentős hatást gyakorol a dandár részére megszabott ellátási feladatok volumene, jellege. A KHEL ellátódandár egy településben, egyidejűleg végrehajthat a hadsereg részére történő anyagki szállítást mintegy 3000–6000 tonna mennyiségben, kiadhat a hadseregtől, más alakulatoktól vételezésre érkező szállító egységek, alegységek részére további 2000–3000 tonna anyagot, fogadja és átveszi a hátszögből gépkocsi szállító eszközökön, vagy vasúton érkező 3000–4000 tonna anyagot, saját szállító eszközeivel vételezhet a központbaktáp hátszögből levő raktáraiból, vagy a határ mentén létesített kirakó tároló körzetekből további néhány ezer tonna különböző összetételű anyagi eszközt. Az ilyen volumenű anyagforgalom lebonyolítása elképzelhetetlen jól átgondolt és feszesen megszervezett komendánsszolgálat nélkül. A dandár különböző rendeltetésű egységeinek, alegységeinek állományából jelentős erőt kell elvonni a komendánsszolgálat megbízható hálózatának kiépítése

céljából. A szervezetszerű komendáns és forgalomszabályozó alegységek minimális mértékben sem biztosítják a hatalmas méretű komendáns feladatok végrehajtását.

e) A dandár részére kijelölt települési körlet jellege sok vonatkozásban meghatározza a komendánsszolgálat megszervezését, A saját területen történő település, vagy az ellenségtől elfoglalt területen kijelölt települési körletben való működés feltételcincik biztosítása más-más követelményeket támaszt a harcbiztosítással, azon belül a komendánsszolgálat megszervezésével szemben. Az utóbbi esetben a komendánsszolgálat hálózata elemeinek felkészítését, összetételét annak figyelembevételével kell meghatározni, hogy az ellenség visszamaradt csoportjai állandó veszélyt jelentenek egyrészt a forgalomszabályozást végző állományra, másrészt a különböző hadtápegységek állományára, szállítmányokra is.

Ugyancsak fontos tényezőt jelent a körleten belül levő lakott települések száma, az adott körzet népsűrűsége, a lakosság érzülete, viszonya saját csapatainkhoz, a körletben található ipari, mezőgazdasági üzemek, objektumok, a körlet úthálózata, a fő gépkocsiutaktól, illetve a harántutaktól való távolsága, a domborzat, növényzet, talaj- és időjárási viszonyok. Ezek mind olyan tényezők, amelyek komoly mértékben befolyásolják az ellátódandár egész állományának tevékenységét, egyidejűleg a komendánsszolgálat felépítését, a bevonandó erők, eszközök mennyiségét, feladatainak jellegét.

A felsoroltak közül kiemelném a körlet úthálózata, a domborzat, talaj és az időjárási viszonyok közötti összefüggéseket. A végrehajtott ellátódandár gyakorlat tapasztalatai azt igazolják, hogy a fentiek alapvető jelentőséggel bírnak mind a komendánsszolgálat megszervezését, mind az egész dandár tevékenységét illetően. A KHEL ellátódandár szállító zászlóaljainak gépjármű állománya nagy teherbírású, pótkocsit vontató, közúti tchergépkocsikból tevődik össze. Ezek mozgása kizárólag csak utakon lehetséges. Az utakról letérni csak minimális mértékben tudnak. Ha a talaj agyagos, az időjárás kedvezőtlen, esős, az utakról a nehézkes mozgású pótkocsis szerelvények képtelenek letérni. Éppen ez húzza alá a körlet jó úthálózatának jelentőségét, ugyanis utak szükségesek az esetek többségében a raktárak, szállító alegységek gépjárműveinek elhelyezéséhez, telepítéséhez, emellett biztosítani kell az egyes zászlóaljak körletén belül is olyan utakat, amelyek a zászlóalj és a vele együtt települő raktár(-ak) gépjárműveinek körleten belüli átmenő forgalmára szolgálnak, amelyeket a települt, elhelyezésben levő alegységek gépjárművei nem foglalnak le.

A domborzat hatása sem hagyható figyelmen kívül. Sík terepen, ha a talaj és az időjárási viszonyok lehetővé teszik, mód van arra, hogy az utakról a gépjárművek pótkocsikkal együtt, különböző távolságokra letérjenek, így az utak szabadabbá tehetők a forgalom számára. Hegyes terepen viszont mindez lényegesen korlátozottabb mértékben képzelhető el, az utak terheltebbek lesznek, s a komendánsszolgálatra komoly feladatot ró a forgalom zavartalanságának biztosítása.

A komendánsszolgálat megszervezését befolyásoló tényezők közül, a végrehajtott gyakorlat tapasztalatai alapján a fent leírtakat célszerű szem előtt tartani, természetesen ezeken kívül még más tényezők hatásaival is számolni kell, a felsoroltak azonban egyértelműen meghatározzák az ellátódandár szolgálatával szembeni követelményeket.

A komendánsszolgálat megszervezése

Az ellátó dandár komendánsszolgálatának megszervezése, a dandár harcbiztosítása megszervezésének részét képezi. Magában foglalja:

- a komendánsszolgálat céljának és feladatainak meghatározását;
- a végrehajtáshoz szükséges erők és eszközök kijelölését;
- a komendánsszolgálat feladatainak megszabását a dandár állományába tartozó egységek (helyőrségek) és a komendáns alegységek részére;
- a komendánsszolgálatra kijelölt alegységek felkészítését feladataik ellátására;
- a komendánsszolgálat híradásának megszervezését;
- adatok begyűjtését a települési körletről és a dandár útjainak állapotáról, a körleten belüli mozgások végrehajtásáról, az álcázási rendszabályok betartásáról;
- a komendánsszolgálatra vonatkozó intézkedések végrehajtásának ellenőrzését.

A komendánsszolgálatot a kapott feladat, az előjáró törzs intézkedése és a dandárparancsnok elhatározása, utasításai alapján kell megszervezni.

A komendánsszolgálat alapvető szervezője a dandárparancsnok. A kapott feladatból, a konkrét helyzetből és az előjáró törzs intézkedéséből kiindulva a dandár törzs részére meghatározza: a komendánsszolgálat célját és feladatait; azon utakat, amelyeken a dandár erővel és eszközeivel kell a komendánsszolgálatot megoldani; azon terepszakaszokat, útszakaszokat, amelyekre különös figyelmet kell fordítani; az álcázás azon rendszabályait, amelyeket a dandár körletében elhelyezett és vételezésre érkező csapatoknak be kell tartaniuk; a komendánsszolgálat ellátásába bevonható erőket és eszközöket; a készenlét időpontját.

A komendánsszolgálat megszervezéséért közvetlenül a dandár törzsfőnök felelős. A törzsfőnök a parancsnok utasításai és az előjáró törzs intézkedése alapján konkretizálja a komendánsszolgálat feladatait, meghatározza a kijelölt menetvonalakon és körletekben a komendánsszolgálat elemeinek helyét, kijelöli a körletek (helyőrségek) és a menetvonalak komendánsait, megszabja a részükre a feladatokat és alárendeltségükbe utalja a szükséges erőket, eszközöket, kiadja az alárendeltek részére a komendánsszolgálatra vonatkozó intézkedését és megszervezi a komendánsszolgálat vezetését.

A törzsfőnök a komendánsszolgálatra vonatkozó intézkedést a biztosításra és vezetésre vonatkozó intézkedésekkel egy időben adja ki. Dandár szinten írásban adják ki az intézkedést, az alárendelt zászlóaljknál, raktáraknál (helyőrségenként) szóban kerül kiadásra.

A törzsfőnök részére a hadművelleti osztály készíti elő a komendánsszolgálat megszervezéséhez szükséges adatokat. Ez a hadművelleti osztály részére állandó jellegű feladatot képez, ezért egy hadművelleti tisztet kell kijelölni, aki a törzsfőnök részére kidolgozza a komendánsszolgálat megszervezéséhez szükséges javaslatokat, elkészíti a számvetéseket, terveket és intézkedéseket. Kézben tartja, vezeti a dandár komendánsszolgálatát, figyelemmel kíséri a megszabott feladatok végrehajtását, ellenőrzi a foganatosított rendszabályok betartását és elkészíti a komendánsszolgálattal kapcsolatos jelentéseket.

A törzs és a körlet, illetve a menetvonal komendánsok, az őrsök és az ellenőrző-átengedő pont parancsnokok közötti folyamatos összeköttetés biztosítására vezetékes híradást, URH-rádiókat, valamint mozgó és jelző eszközöket kell alkalmazni.

Mivel a komendánsszolgálat rendszabályai a harcbiztosítás részét képezik, célszerű a harcbiztosítás tervében kimunkálni, ebben az esetben a komendánsszolgálatra külön terv nem készül.

Légi szállítás tervezése front (HDS) támadó hadműveletben

Palkó Antal mk. őrnagy

A háborúk és a hadművészet története meggyőzően bizonyítja a közlekedés kiemelkedő szerepét a fegyveres harc megvívásában. Háborúban a közlekedés folyamatossága a fegyveres erők minden oldalú biztosításának, a népgazdaság folyamatos működésének feltétele. A korszerű harc megköveteli közlekedési ágazatok komplex felhasználását. Ennek az igénynek kielégítése a közlekedés *komplex felkészítését* igényli, amely lehetővé teszi az ágazatok sajátosságaiknak megfelelő fejlesztését.

A légi közlekedés a legnagyobb manőverezőképesseggel rendelkező közlekedési ág. Lehetővé teszi csapatok és anyagi eszközök nagy sebességgel, nagy távolságra való eljuttatását az útvonalon levő terepviszonyoktól, szennyezettségtől, a földi úthálózat állapotától függetlenül. Ezt az elvitathatatlan előnyt figyelembe véve a légi szállítás a legfontosabb és legsürgősebb anyagok továbbításánál alkalmazható. Atom-, biológiai és vegyi fegyverek alkalmazása a földi úthálózat, annak fontos objektumainak rombolását, szennyezett terepszakaszok, izolált útszakaszok kialakulását eredményezi. Ilyen körülmények között a csapatok és anyagi eszközök továbbításának egyetlen módja lehet a légi szállítás.

A légi úton történő hadművelati szállítások megfelelő mennyiségű és teherbíróképességű szállító repülőgép és helikopter biztosítottágát, repülőterek létét, működőképességét, leszállóhelyek berendezését követelik meg. A legbonyolultabb körülmények között tevékenykedő csapatok ellátására – amikor a szükséges anyagok utánszállítására más lehetőség nincs – rendelkezni kell az anyagi eszközök deszantolására szolgáló eszközökkel.

1. A légi szállítás alkalmazásának alapelvei front (HDS) támadó hadműveletben

Front támadó hadműveletben a szállító légierő centralizáltan, a front érdekében kerül alkalmazásra. Szükséges esetekben hadsereg részére is biztosítható szállító légierő önálló egység, vagy alcgység erőben.

A légi szállítás alkalmazásának alapelvei a következők:

a) Front támadó hadműveletben egyik legfontosabb elv a *szállító légierő megfelelő mennyiségű tartalékának* biztosítása. Tartalékba olyan szállító repülő-

gépeket kell sorolni, amelyek alkalmazása a legnehezebb, legbonyolultabb körülmények között is lehetséges (füves repülőterek, az anyagi eszközök ejtőernyővel történő deszantolása), valamint helikoptereket.

b) Szállító légierő alkalmazásánál biztosítani kell a *célszerűséget*, a *realitást*, az *ésszerűséget*.

A *szállítás célszerűsége* azt diktálja, hogy a szállító légierőt csak olyan esetekben kell alkalmazni, amikor más közlekedési ágazat nem áll rendelkezésre, vagy felhasználásuk nem lehetséges, illetve amikor a szállítás sürgőssége fontosabb érdek kifejezője mint a légi szállítás gazdaságossága.

A *szállítás realitása* azt fejezi ki, hogy a szállítandó anyagok volumene feleljen meg a rendelkezésre álló szállító légierő teljesítőképességének, továbbá feltételezi az anyagi eszközök légi úton történő szállításának előkészítettségét, a személyi állomány felkészítettségét, a gépkocsiszállítás, az anyagmozgatás gépi eszközeinek biztosítottóságát úgy a be-, mint a kirakás körzetében.

Például minden esetben törekedni kell a légi szállítás leszállás módszerével történő megvalósítására. Azonban a kirakó repülőter rombolásának esetére a berakás körzetében célszerű rendelkezni az anyagi eszközök ejtőernyővel történő ledobásra előkészített meghatározott hányadával. Ez lehetőséget biztosít a legbonyolultabb körülmények között harcoló csapatok ellátására is.

A *szállítás ésszerűsége* mindenképp a berakás idő függvényében történő egyenletes ütemezését jelenti. Ez biztosítja a szállító légi eszközök lehető leggazdaságosabb felhasználását. Nem kisebb jelentőségű a szállító repülőgépek és helikopterek raksúlyának és szállító terének – a szállítandó anyagok sajátosságainak figyelembevételével – maximális kihasználása, rövid távú vagy feleslegesen nagy távolságú, illetve egyéb gazdaságtalan szállítási igények kiszűrése.

2. Az anyagi eszközök légi úton történő szállításának szervezési alapelvei *front (HDS) támadó hadműveletben*

Front (HDS) támadó hadműveletben a légi szállítás szervezésének és végrehajtásának feltételeit az alábbi tényezők határozzák meg:

- az ellenség földi és légi csapásainak állandó veszélye;
- a közlekedési utak, objektumok tömeges rombolása;
- a terep sugárszennyezett zónái;
- a csapatok térszennyezésének nagy üteme;
- a hadműveleti, hadműveleti-hadtáp és a közlekedési helyzet gyakori, gyors változása;
- sürgősen továbbítandó anyagi eszközök nagy volumene;
- a repülőterek harci körülmények között történő kiválasztásának, előkészítésének bonyolultsága különösen kirakó repülőterek esetében;
- egyéb tényezők.

Mind ezek a helyzet gyors értékelését, a szállító légierő alkalmazására hozott döntések megalapozottságát, a szállítások tervezésének pontosságát, a feladatok végrehajtókhoz történő időbeni eljuttatását, a légi szállítások szervezésében érdekelt törzsek, szolgálatok szoros együttműködését, a légi szállítások folyamatos irányítását és minden oldalú biztosítását követelik meg.

Front (HDS) támadó hadműveletben a légi szállítás szervezésének alapját

a frontparancsnok (HDS PK) elhatározása képezi. Ismerve a hadművelet megvívásának körülményeit, a frontparancsnok azon csapatok anyagi biztosítására rendeli el a légi szállítást, amelyek számára más közlekedési ágazat igénybevétele nem lehetséges (pl. légideszant), valamint amelyek részére az utanszállítás földi úton bonyolult, lassú (pl. a csapatok előretörése gyors ütemű, a terep erősen átszel-delt stb.). Ezzel egy időben meghatározza a szállítási időpontjait, a légi szállítá-sban részt vevő szállító légierő magasabbegységeit, egységeit.

A légi szállítás tervezését, végrehajtását a frontparancsnok hadtáphelyettese szervezi a hadtáp törzsén, a front közlekedési szolgálatán keresztül. A csapatok szükségletét, más közlekedési ágak lehetőségeit figyelembe véve, meghatározza a légi úton szállítandó anyagok volumenét, a berakás körleteit (frontbázis, bá-ziszrészleg, vagy ellátó dandár).

A légi szállítás tervezését a front közlekedési szolgálat főnöke végzi a harcászati légierő, a szállító légierő törzsével, valamint az ellátást végző szol-gálatokkal szoros együttműködésben. A légi szállítást a csapatok feladatai sze-rint tervezik (külön a közelebbi és külön a távolabbi feladatra), vagy egy rövidebb időszakra (légideszant esetében). A továbbiakban a szállítási terv a kialakult konkrét helyzetnek megfelelően naponta, néha naponta többször is pontosításra kerül.

A légi szállítás tervezése két ütemben történik:

- általános (nagybani) terv;
- részletes terv kidolgozása.

A *légi szállítás általános (nagybani)* terve az anyagi eszközök valamennyi közlekedési ág igénybevételeivel tervezett szállítási tervének szerves részét ké-pezi, amelyet a front hadtáptörzse a közlekedési szolgálat bevonásával dolgoz ki. A terv tartalmazza a szállító légierő alkalmazásának elvi döntéseit, a be- és kirakás körleteit, anyagcsoportok szerint a napi szállítandó mennyiséget.

A *légi szállítás részletes terve* minden, a szállításban érdekelt főnökség, törzs, szolgálati ág konkrét feladatait tartalmazza, ezek tevékenységének alap-ját képezi.

A *front hadtáptörzse* szervezi a légi szállítás végrehajtásában részt vevő főnökségek, törzsek, szolgálatok együttműködését, biztosítja a repülőterek elő-készítéséhez szükséges erőket és eszközöket, ellenőrzi a szállítások végrehajtását. A frontparancsnokság részére – együttműködve a közlekedési szolgálattal – javaslatokat dolgoz ki a légi szállítások szabályozására a közlekedési szolgálat hatáskörét meghaladó kérdésekben (a szállító repülőgépek személyzete munka-idejének növelése, berakási körletek megváltoztatása, a szállítások határidejé-nek megváltoztatása stb.).

A *front légierő törzse* szervezi a be- és kirakó repülőterek előkészítését és kiszolgálását, meghatározza a repülés útvonalát, annak jellemzőit, szervezi a szállító repülőgépek és helikopterek vadászkiérőtetését, valamint a repülés speciá-lis biztosítását.

A *szállító légierő törzse* (szállító repülőhadosztály, ezred törzse) szervezi a személyi állomány és technika felkészítését az anyagi eszközök továbbítási módjának (leszállás vagy ledobás) követelményei szerint, részt vesz a szállítások tervezésében, irányításában és a repülés speciális biztosításának szervezésében.

A front közlekedési szolgálata tervezi a szállításokat, ellenőrzi azok végrehajtását, nyilvántartást vezet a légi szállításokról, szervezi az ellátó repülőter munkáját.

Az ellátást végző szolgálatok az alárendelt raktáraikon keresztül biztosítják a szükséges anyagok mennyiségét anyagcsoportok szerint, azokat a továbbítás módjának követelményei szerint előkészítik a légi úton történő szállításhoz.

3. Az anyagi eszközök légi úton történő szállításának általános (nagybani) tervezése

A légi szállítás általános tervezése a front hadtáptörzse által, – minden szállítási ágazat figyelembevételével – készítendő szállítási tervvel egy időben történik. Az általános tervezés során meghatározásra kerül a légi szállító magasabbegység, egységek, alegységek szállítási kapacitása tonnákban, majd felosztásra kerül szállítási irányok és anyagcsoportok szerint.

Az általános tervezés alapadatai:

a) A frontparancsnok utasítása:

– elsősorban, mely csapatok részére történik az anyagszállítás légi úton;
– a szállításra kijelölt légi szállító egység összetétele, létszáma, érkezésének ideje, helye, a szállításra fordítható repülési üzemidő.

b) A frontparancsnok hadtáphelyettese hadművelleti-hadtáp tájékoztatójának a légi szállításra vonatkozó adatai:

– az anyagi eszközök hozzávetőleges volumene;
– a berakás ajánlott körlete (raktárak, bázisok stb.).

c) A légi szállító egységek teljesítőképességének összesített adatai:

– a szállító repülőgépek és helikopterek normál terhelése;
– a napi lehetséges fordulók száma.

A tervezés alapadatainak megfelelően a front közlekedési szolgálata meghatározza a légi szállító magasabbegység, egység teljesítőképességét (N_v) tonnában, naponként és a megállapított időszakokra.

Kiszámítására szolgáló képlet:

$$N_v = \sum N_a P_{nt} k r_k (t/\text{nap}),$$

ahol: N_a – a légi szállító egység, magasabbegység állománytábla szerinti repülőgépeinek, helikoptereinek száma, (db);

P_{nt} – a szállító repülőgépek, helikopterek normál terhelése, (t);

k – a továbbítás módját figyelembe vevő tényező,
leszállással $k = 1$,

éjtőernyővel történő ledobásnál $k = 0,7$;

r_k – a naponta lehetséges fordulók száma.

Ennek alapján a front hadtáptörzse:

– meghatározza a szállító légierő általános feladatait, a hadművelet időszakára;

– a csapatok szükségleteinek és a közlekedés többi ága lehetőségeinek figyelembevételével, a légi szállítóképességet felosztja szállítási irányok szerint;

– ha a számított szállítóképesség nem biztosítja a tervezett anyagmennyiség továbbítását, javaslatot készít a szállítás végrehajtására kijelölt légi szállító egységek mennyiségének növelésére, a szállítás időpontjainak módosítására, a személyzet igénybevételének fokozására stb.

A légi szállítás általános tervezésének eredményadatait térképen rögzítik.

A szállítási terv jóváhagyása után a légi szállításban érdekelt főnökségek tervkivonatokat kapnak.

4. A légi szállítások részletes tervezése

A részletes szállítási terv alapadatai a következők:

1. A frontparancsnok elhatározása, mely tartalmazza:

– a csapatok pontosított adatait, a légi úton szállítandó anyagi eszközök nemét, mennyiségét;
– a szállító légiereő szállításra kijelölt egységeit, azok érkezésének idejét, helyét, a repülési üzemi időt;
– a be- és kirakó repülőterek kijelölését;
– a légi szállítások harcbiztosítását (vadászkiéséret, légvédelmi rendszabályokat a szállítás útvonalán stb.);

2. A frontparancsnok hadtáphelyettes intézkedése:

– az elszállítandó anyagi eszközök pontosított mennyisége anyagnemek szerint;

– az anyagi eszközök berakó körleteinek pontosítása;

– a csapatok biztosításának sorrendje.

3. A légi szállítás általános terve.

4. Az ellátó szervek szállítási igénylései.

5. A szállítási útvonalon kialakult légi helyzet.

6. Az ellátandó csapatok körleteiben kialakult harchelyzet.

7. Meteorológiai helyzet a szállítási útvonalakon és a kirakás körletében.

8. Az ellátandó csapatok körzetében repülőterek megléte, az anyagi eszközök fogadására történő felkészítésük lehetőségei.

9. Az anyagi eszközök kidobására technikai eszközök megléte stb.

A légi szállítások részletes tervezése során végrehajtandó feladatok:

– a tervezés kiinduló adatainak gyűjtése, elemzése;

– a légi szállító magasabbegység, egység szállítóképességének részletes számvetése;

– a szállító repülőgép- (helikopter-) szükséglet pontos meghatározása;

– repülőterek, leszállóhelyek, ledobóhelyek átbocsátóképességének meghatározása;

– az anyagi eszközök továbbítási módjának megválasztása;

– a légi szállítás tervének elkészítése.

Az adatok gyűjtése és elemzése lehetővé teszi a légi szállítás végrehajtását elősegítő, illetve akadályozó tényezők feltárását, végső soron a szállítási terv realizálását.

A légi szállító magasabbegység, egység szállítóképességének részletes meghatározása az alábbi képlet alapján történik:

$N_v = N_a k_h (1 - k_v/r_k)$ repülőgép. (helikopter/nap), ahol: k_h - a légi szállító egység hadrafoghatósági tényezője; k_v - a légi szállító egység veszteségét kifejező tényező.

A naponta megtehető fordulók számának meghatározásánál figyelembe kell venni a fordulók minden elemének az adott repülőgépre, vagy helikopterre jellemző időszükségletét.

Egy forduló elemei az alábbiak:

- a repülőgép berakása, a rakomány rögzítése;
- indítás, a hajtóműpróba;
- kigurulás a felszállópályához;
- felszállás, a repülési magasság elérése;
- repülés a kirakó repülőtérre;
- siklórepülés és leszállás;
- a szállító repülőgépcsoport leszállásánál a követési idők összege;
- gurulás a kirakás helyére;
- rögzítés oldása, kirakás;
- indítás, hajtóműpróba;
- kigurulás a felszállópályához;
- felszállás, a repülési magasság elérése;
- repülés a berakó repülőtérre;
- siklás és leszállás;
- a gépcsoport gépeinél a követési idők összege;
- gurulás a berakóhelyhez;
- technikai kiszolgálás.

Amennyiben sebesültek, vagy egyéb anyagok hátraszállítása is szerepel a tervben, ennek be- és kirakásának idejét is beszámítjuk. Továbbá figyelembe kell venni a repülőgépek (helikopterek) személyzetének egy napra tervezett igénybevételét, az anyagi eszközök továbbításának módját, a be- és kirakás gépesítettségének fokát stb.

A repülőgép- (helikopter-) szükséglet részletes megállapításához meghatározandó azok normál terhelése a szállítás távolságának függvényében.

Repülőgép (helikopter) normál terhelésének (P_n) számítása az alábbi képlet szerint történik:

$$P_n = P_r - P_v - \frac{2 R C}{v_k} - \frac{G}{5} \text{ (tonna),}$$

ahol: P_r - a repülőgép felszállási tömege, (tonna);

P_v - a repülőgép változatlan repülési tömege, (tonna);

R - a szállítás hatósugara, (km);

C - a repülőgép óránkénti üzemanyag-fogyasztása, (tonna);

v_k - utazósebesség, (km/ó);

G - a feltöltött üzemanyag súlya, (tonna).

E számvetés alapján meghatározást nyer a repülőgépek, helikopterek különböző anyagnemekkel történő terhelhetősége. Amikor nagy távolságra történik

a szállítás, a repülőgépeket nagyobb mennyiségű üzemanyaggal töltik fel, ennek következtében a normál terhelés kisebb lehet.

Ezután kerül meghatározásra a szállító repülőgépek, helikopterek anyag-nem szerinti szükséglete; N_{sz} ;

$$N_{sz} = \frac{Q_i}{q_i} (\text{Repülőgép/helikopter/felszállás}),$$

ahol: Q_i – az elszállítandó mennyiség anyagcímek szerint (tonna);
 q_i – egy szállítóeszközbe berakható anyag-nem normája (tonna).

A kapott eredmény és a légi szállító teljesítőképesség összehasonlítása megmutatja a légi úton elszállítható anyagi eszközök mennyiségét.

Ha a szállítási teljesítőképesség nem biztosítja a tervezett mennyiség elszállítását, kidolgozásra kerülnek a teljesítőképességet növelő rendszabályok (a repülőgépek személyzete igénybevételeinek fokozása, a szállítás tervezett időtartamának megváltoztatása stb.).

Repülőterek, leszállóhelyek, ledobóhelyek átbocsátóképességének meghatározása lehetővé teszi a szállítás módjának megválasztását. Legfontosabb feladat a kirakó repülőter (repülőterek) átbocsátóképességének számítása, mely a következő képlet szerint történik:

$$M = \frac{T_k}{t_i} n \text{ (felszállás/nap),}$$

ahol: T_k – a repülőtér napi hasznos időalapja, (óra);
 t_i – a repülőtér periódus ideje, (óra);
 n – a repülőtér befogadóképessége, (repülőgép).

A repülőtér maximális napi hasznos időalapja általában 20 óra vehető.

A repülőtér periódus ideje az az időtartam, mely egy repülőgépcsoport fogadásához, kirakásához, berakásához, indításához szükséges a következő repülőgépcsoport fogadásáig szükséges időtartamot (követési időt) is beleértve.

Kirakó repülőtér periódus ideje az alábbi képlet szerint számolható:

$$t_i = t' + t_k + t_b + t'' + I \text{ (óra),}$$

ahol: t' – a repülőgép siklásához és leszállásához, a kirakás helyére guruláshoz szükséges idő, valamint a gépcsoport gépeinek leszállása közötti intervallum idők összege, (óra);

t_k – a rakomány oldásának, kirakásának ideje, (óra);

t_b – a repülőgépek sebesültek szállításához történő előkészítéséhez, a sebesültek berakásához szükséges idő, (óra);

t'' – az indítás, hajtóműpróba, a starthoz való kigurulás, felszállás és a repülési magasság elérésének időszükséglete, (óra);

I – egy repülőgépcsoport felszállása és a következő csoport érkezése közötti időtartam, (óra).

Egy repülőtér befogadóképessége az a repülőgépmennyiség, amely a repülőtér határain belül – a szükséges biztonsági távolságok betartásával – egy időben elhelyezhető.

A légi szállítások részletes tervezése két okmányon történik:

a) *térkép, mely tartalmazza:*

- a csapatok helyzetét;
- a sávhatárokat;
- a berakás és kirakás körleteit;
- a be- és kirakó repülőtereket, leszállóhelyeket, a ledobóhelyeket;
- a szállító légierő településének helyeit (fő és tartalék repülőterek);
- a légi szállítás útvonalait, a szállítást végrehajtó repülőgépek (helikopterek) számának megjelölésével;
- a repülőterenként a be- és kirakandó anyagi eszközök mennyiségét napenkénti megoszlásban;
- a vezetési pontok helyét stb.

b) *A légi szállítás terve az alábbi adatokkal:*

- a szállítmány száma;
- a szállítás napja, órája;
- a légi szállító alegység száma, a szállításban részt vevő repülőgépek száma;
- a forduló száma;
- az anyagi eszközök továbbításának módja (leszállás, ledobás);
- berakó repülőtér és a feladók;
- kirakó repülőtér és a címzett;
- az anyagi eszközök megnevezése, mennyisége (lőszer, üzemanyag, vegyes, valamint ezek összesített mennyisége tonnában);
- a hátraszállításra tervezett sebesültek, betegek száma.

A légi szállítás részletes tervét a front hadtáptörzs főnöke és a közlekedési szolgálat főnöke írja alá a front légierő törzsfőnökével és a szállító repülőhadosztály ezred törzsfőnökével történő egyeztetése után. A frontparancsnok hadtáphelyettes hagyja jóvá.

A légi szállítások megadott határidőre történő *végrehajtásának* elengedhetetlen feltétele az anyagok továbbítási módnak megfelelő előkészítése, a berakó és kirakó repülőterek munkájának zökkenőmentes megszervezése, a gépkocsi-szállító alegységek felkészítése, a csatlakozó grafikon reális megtervezése, az őrzés-védelmi és a tömegpusztító fegyverek elleni rendszabályok foganatosítása. E kérdések tárgyalásával legközelebb foglalkozom.

„Nincs olyan hadtápfőnök, aki minden kérdést egyformán jól ismerne. Egy dologban azonban kellő szinten kell állnia – az emberek vezetésének, tevékenységük irányításának művészetében.”
(N. Á. Antyipenko)

A hadtápvezetés néhány emberi tényezőjéről

Csabai György őrnagy

Nagy érdeklődéssel tanulmányoztam Dr. Lapos Mihály vezérőrnagy elvtárs MN HTP TÖF (MNHF h.)-e „A vezetés elméletének néhány aktuális kérdése” témában írt cikkét –, a Hadtápbiztosítás című folyóiratunk 1983. évi 2. számában.

A vitaindító cikkben felvetett kérdések elméleti sokszínűsége és gyakorlati gazdagsága olvasása kapcsán számos gondolat vetődött fel bennem. Az elolvasás után úgy voltam, mint az egyedi kísérletek többségénél, amikor is egy személy elsősorban a témára vonatkozóan a saját szemszögéből von le következtetéseket és adhat közre megállapításokat, vagyis felmerült bennem a kérdés, van-e jogom a témával kapcsolatos ismereteimet, tapasztalataimat közzétenni. Részemre bátorítást adott – elsősorban a szerkesztőség felhívása, másodsorban pedig az, hogy közel húsz esztendő tölthető el a szolgálatunk mundérjában.

Ezért hozzászólásomban a vezetéssel kapcsolatos emberi tényezőkről kívánok szólni, nevezetesen: a vezetők kiválasztásáról; arról, hogy milyen vezető legyen a hadtáptiszt; a törzstisztről – csapattisztről; a kommunikációs kapcsolatáról; együttműködésről; a kollektíva és a vezető szerepéről.

Közismert, hogy napjainkban már benne vagyunk az úgynevezett „vezetési korszakváltás”-ban. Az információrobbanás, a felgyorsult technikai fejlődés, az automatizált vezetési folyamatok és egy sor más tényező ellenére tapasztalataink szerint nemhogy csökkenne az emberi tényező szerepe a vezetésben (bár egyesek úgy vélik), hanem egyre növekszik. Így van ez a hadtápvezetési alrendszerben is, mely néphadseregünk vezetési rendszerének szervező, elválaszthatatlan részét képezi.

Vegyük sorba az általam fontosnak tartott emberi tényezőket.

A vezető kiválasztásáról

Amikor dr. Lapos Mihály vezérőrnagy elvtárs azt írja, hogy „a vezetők – munkatársak kiválasztása, a vezetők egyik legdöntőbb feladata”, első olvasásra feltűnt, hogy a szerző nem a parancsnok, főnök, beosztott, alárendelt stb. szavakat használja, hanem a vezetőt, a munkatársakat és bizonyára *nem is véletlenül*. A fentieket és a vezető kiválasztása hármasságát alapul véve talán nem érdektelen, ha olyan személyiségjegyek, tulajdonságok sem kerülnek elhanyagolásra, mint:

a) – az intelligencia, a képezhetőség;

- b) – a személyiségerő, a vitális energia;
- c) – és az önuralom.

Az élet tapasztalatai azt mutatják, hogy bizonyos alkati adottságokat, beállítottságokat a vezetői alkalmasság mérlegelésénél az illetékeseknek feltétlenül figyelembe kell venni. Hiszen nincsenek (és talán nem is lesznek) mindenre és mindenütt alkalmas, úgynevezett „univerzális” típusú vezetők, de vannak a tárgyra, a feladatra, a teljesítményre összpontosító, racionális beállítottságú vezetők. Ugyanakkor más vezetők inkább a beosztottakhoz igazodnak, így a kapcsolatot teremtő, ápoló és érzelmi készségeik fejlettebbek, erőteljesebbek.

Talán nem érdektelen, ha elmondom, hogy az ezred-, hadosztály-, hadsereg- és MN Hadtáptörzsben letöltött szolgálati idő során a következő típusú vezetőkkel találkoztam:

- a rátermett;
- a megbízható;
- a magabiztos;
- a kényszervezető;
- az önprogramozó;
- az igénytelen.

A rendszerezés önkényes, de nem beskatulyázós jellegű.

A szolgálat, törzs, osztály stb., egyszóval a szervezet eredményei, sikerei -, tapasztalataim szerint – számottevően akkor nőnek (nőttek), ha a vezetői szintre való kiválasztás világos koncepción nyugszik. Előfordult, hogy sok „első és második vonalbeli” vezető kiválasztása kezdetleges, szubjektív. Azonban az ritka, hogy *egyesekek pusztán a véletlenek egybeesésének köszönhetik a mások által a „csúcsra” ítélt feljutásukat.*

Milyen vezető legyen a hadtáptiszt?

A vezetéstudomány, bár a legfejlettebb tőkésországokban alakult ki, ma szocialista viszonyok között is egyre jobban kiteljesedik.

Valljuk a vezetés osztályjellegét, politikai meghatározottságát és azt, hogy mindenfajta vezetésnek van politikai oldala is. Ezek után felmerülhet a kérdés, mi is tulajdonképpen a hadtápvezetés. A szabályzatok a választ egy-egy tagozatra megadják. Azonban talán akkor közelítjük meg legjobban a választ, ha azt mondjuk: *a hadtápvezetés a hadművészet törvényszerűségein alapul, magába foglalja a csapatvezetés egyes vonásait, de a szakfeladatai megoldásában, tartalmában és módszereiben pedig sajátos specifikával rendelkezik.*

A fentiekből kitűnik, hogy a hadtáptiszt általános feladatokon túl számos speciális feladatok teljesítésére is készen kell, hogy álljon. Vagyis ezek szerint korunk hadtáptisztje, bármilyen szintű vezetője legyen képes:

- bekapcsolódni az adott katonai szervezet funkcionális és ágazati tevékenységi folyamatába;
- irányítani a szolgáltató, ellátó és gyógyító alegységek, egységek munkáját, békében és háborúban egyaránt;
- eligazodni a technológiai és technikai problémák, jelenségek feltárásában, megoldásában;
- bánni a katonákkal, alegységekkel és egységekkel;

- elemezni és értékelni az alárendelt és megítélendő szolgálatok hatékonyságát, vagy esetleges kudarcát;
- ellátni politikai és közéleti funkciókat;
- érteni a harci és számítástechnikai eszközök alkalmazásának alapjait.

Lehet, hogy a felsoroltak összessége talán csak több szolgálati ciklus összekapcsolása után lehetséges. Mégis az új, a bonyolult feladatokat, vegyük például az új harci technika rendszerbe állítása, alkalmazása stb. hadtápbiztosítási feladatait, már gyökeresen új megközelítésben, felfogásban, a haladó hagyományok tiszteletben tartásával lehet csak a kor színvonalán megoldani. Vagyis, ahogy dr. Lapos Mihály vezérőrnagy elvtárs írja: „a sablont és a formalitást a vezetés gyakorlatában is ki kell kapcsolni”.

Ez még a vezető formális tevékenysége, vagy munkavégzése imitálására is vonatkozik – természetesen az arra kompetenciákkal rendelkezőknek, nem bevárva a baljós események kiteljesedését.

A törzstisztről, csapattisztről

Fiatal tisztársaim körében gyakori vitatéma, hogy melyik a fontosabb beosztás: törzsben szolgálni, vagy csapatnál dolgozni.

A kérdés általában azoknál a kollégáknál vetődik fel, akik életük eddigi megtett részét „ennél”, vagy „annál” töltötték le, így a számukra közelállóra esküsznek, s lebecsülik az ismeredent.

Szerencsésnek mondhatom magam, mert „ebben” és „abban” is volt lehetőségem dolgozni. Meggyőződésem, hogy nincs „steril” csapathad táptiszt és „steril” törzstiszt. Csak a kettő tudatos ötvözése, váltása adhatja meg az egyéni sikerművelés mellett a kollektíva eredményét is.

Elmondható, hogy a feladatok tervezésében általában a „szerzői előjog” a hadtáptörzstiszteket, a végrehajtás „eredménye” pedig a csapathad táptiszteket illeti meg –, bár ezek a helyek is egyes gyakorlatokon felcserélődtek. Számtalan példát láttunk arra, hogy törzstisztből lett jó vezető és fordítva; és látunk napjainkban is a szolgálatunk különböző területein.

Tehát a jó szakmai felkészültség, a feladatvégrehajtói képesség, a kreativitás, az operativitás, a készség a helyes következtetések levonására, a képesség a jó elhatározások megalkotására, az ésszerű javaslatok megtételére, a magas fokú műveltség birtoklása egyaránt a csapathad táptiszt és a hadtáptörzstiszt elvárható tulajdonságai közé tartozik, természetesen sok egyéb más vonással kiegészítve együtt. Ezt egyébként a katonai etika is elvárja tőlünk.

A kommunikációs kapcsolatról – együttműködésről

A hadtáptiszt „sajátos helyzet”-éből adódóan, a parancsnoki és a törzskari elhelyezkedése a hierarchián, kibővített mozgásteret biztosít számára, akár a közéletben is. Azonban a jó együttműködés elengedhetetlen feltétele a rendszeres és megfelelő tartalmú kommunikáció, a kollektív tapasztalat igénybevétele. Ezért a kapcsolatteremtés, az együttműködés bizonyos „diplomata” készségeket is igényel. Nézzük meg a következő ábrán e kapcsolatrendszert kifejező modellt. (1. sz. ábra),

A modelltől kiűnik, hogy a létező kapcsolatrendszer, vagyis az együttműködés kérdései átfogják az előkészítést, a tervezést, a szervezést, az ellenőrzést és a végrehajtást valamennyi területét vertikálisan és horizontálisan egyaránt.

Ezért a kérdés „lekezelése” a szolgálat botlásaihoz, pl.: alegységeknél hiányok keletkezéséhez; hadtáp-objektumokban végzendő folyamatok technológiai fegyel-
mének megszégéséhez vezethet.

Különös jelentőséggel bír a hadtápegyüttmüködés megvalósítása a gyakor-
latok végrehajtásakor, vagyis a háborús feladatokra való felkészítés során is.

A kollektíva és a vezető szerepéről

Az eredményes munka szempontjából nagy szerep hárul a kollektívára.

Különösen nagy a kollektíva szerepe a vezetői erények kibontakoztatásában. Tudniillik, hogy a vezető és beosztottak kapcsolatában nem „egykapura” megy a játék. A kollektíva éppen olyan aktívan vesz részt a vezetés folyamatában, mint maga a vezető. A vezető hat a kollektívára, a kollektíva pedig a vezető szemé-
lyére, a munka stílusára, módszerére, többek között a munkahelyi demokrácia sajátosságai szerint minél teljesebb kibontakoztatására. A mai vezető többek között köteles gondoskodni arról is, hogy a kollektíva tagjainál ne keletkezzen a tudásban és praxisban konfliktus, a távlatlanság érzete, és köztük helyes életkori arány alakuljon ki. Közelírse munkatársai kulturális és életmódbeli színvonalát, de prioritást biztosítva a teljesítmény-orientált elismerésnek. Segítse az egyéni adottságok, teljesítőképességek kibontakozását, a nyugdíjasok tapasztalatainak átmentését. Szükség esetén bátran kezdeményezzen a kollektíva egyes tagjainál pályaorientációt, az alternatívák felkínálásával. A vezető munkájában nem nélkülözheti a döntések tudományos megalapozásait sem. De nem tévesztheti szem elöl soha azt, hogy minden döntése „emberközpontú” legyen, így képes lehet a korunk betegségének nevezett „stressz”-hatás elkerülésére a vezetettnél is.

E hozzászólásomban a személyi tényezők jelentőségére igyekeztem felhívni az olvasók figyelmét. Úgy hiszem, hogy a kérdésnek már a hadtáptiszt, -tiszthe-
lyettes-képzés megkezdésekor előtérbe kell kerülni, és a későbbiekben is szem előtt kell tartani.

A kiképzésben ma már kevésnek tűnik csak az ismeretanyag elsajátítása, hanem az önállóan gondolkodó, a döntéshozásra képes, a széles látókörű, és a beosztásuk örömeit és gondjait vállaló, tudatosan megújulni tudó szemé-
lyiségekre van ma, és lesz holnap szükség, a hadtápvezetésben elért eredmények megtartására és a továbblépésre. Ehhez pedig minden szellemi lehetőséget számunkra pártunk és kormányunk megad.

A fentiekén túl, mégis úgy érzem, hogy korosztályombeli tisztársaim ta-
pasztalatait is sikerült kifejezésre juttatni.

(Ábra a folyóirat végén található.)

A vezetés elveiről és munkamódszereiről

Berár Dénes őrnagy

A társadalom minden területén, így a hadseregben is egyre fokozódik a vezetési tevékenység iránti érdeklődés. A hadsereg tervszerű minőségi fejlesztése magába hordozza a vezetés korszerűsítésének, hatékonysága növelésének igényét. A hadseregben elterjedő automatizált, vagy automatikus vezetési rendszerek önmagukban is minőségi változást eredményeznek a katonai vezetésben, azonban a vezetés továbbra is emberi tevékenységtől, kizárólag a vezetőktől (vezető szervektől) és azok által alkalmazott módszerektől függ.

Kapcsolódva a *Hadtápbiztosítás 1983/2.* számában közreadott vitaindítóhoz a seregest törzsében több éves munkám során szerzett tapasztalataimat szeretném a témával kapcsolatban közreadni.

Ha a vezetői tevékenységünket reálisan kívánjuk megítélni, és valóban hatékonyabbá kívánjuk tenni, megítélésem szerint szükségszerűen jelentkezik a vezetés elveinek, a vezetés lenini munkastílusából fakadó követelményeinek összevetése a gyakorlati megvalósítással.

A hadtáp vezető szervek mindenkor aktuális feladata saját vezetési tevékenységük vizsgálata

Az eredményes vezetés egyik feltétele lehet a vezetés alapvető fogalmainak és elveinek esetenkénti rendszerbe foglalása és közreadása. Ennek akkor lehet különösen nagy jelentősége, amikor a törzsekbe kerülő, a vezetés kérdéseivel korábban kevesebbet foglalkozó, de a vezetés folyamatában részt vevő fiatal tisztek részére kívánunk segítséget nyújtani vezetési ismereteik felfrissítéséhez.

Seregestünk hadtáptörzsénél e tekintetben jóirányú tapasztalatokat szerezünk. A vezetés alapjait, aktuális kérdéseit az elmúlt évek során törzsünk *rendezvényein* – úgy is, mint önálló napirendi pontot – több esetben feldolgoztuk azzal a céllal, hogy rámutassunk tevékenységünk gyengébb oldalára, megtudjuk határozni további tennivalóinkat. Erre a hadtáptörzs éves munkájának értékelésére hivatott vezetői értekezletek adtak jó alkalmat, továbbá a felvetett kérdések alkotó jellegű feldolgozásához kedvező hangulati körülményeket. Sok közül mindössze néhány témát ragadnék ki, melyet részletes vizsgálat alá vetettünk az elmúlt évek során:

- a vezetés lenini elvei és érvényesítésük a seregest hadtáptörzs vezető tevékenységében;
- a katonai vezetés lenini munkastílusa;

- a seregtesttörzs vezető tevékenységének munkastílusa, strukturarendszerének (funkcionális, információ döntési, szakmai, szolgálati és emberi viszony) jellemzői;

- a hadtápvetés folyamatrendszeré és működése seregtestünk hadtáptörzscéljé.

Vezető tevékenységünk vizsgálatának ilyen kérdések feldolgozásával az volt a gyakorlati haszna, hogy minden esetben rá tudtunk mutatni tevékenységünk erősebb és gyengébb oldalára, számos, a vezetési tevékenységünk mindennapi gyakorlatában jelentkező gondunk megoldásához találtuk meg a kivezető utat.

Igen hasznos tanulságokkal szolgálhat minden vezető (vezető szerv) számára a lenini vezetési elvek megvalósulásának vizsgálata, illetve a katonai vezetés lenini munkastílusának összevetése saját vezető szerve munkastílusával.

A vezetés lenini elvei (a tudományosság, a demokratikus centralizmus, egy-személyi vezetés, a politikai és katonai kapcsolat elve) napjainkban is olyan útmutatással szolgálnak a vezető részére, melyet a vezetési gyakorlatban nap, mint nap érvényre kell juttatni. Ott, ahol az elveket megsértik, elkerülhetetlenül felborul a szervezet harmonikus működése, rendeltenség lesz urrá. Ilyen helyen a tiszttek, tiszthelyettesek nem érzik jól magukat és hiába való fáradozás a kollektívában rejlő lehetőségek kiaknázása.

Rendkívül hasznos a reális következtetések levonása, valamint az erőfeszítések helyes irányainak kiválasztása szempontjából a vezetési munkastílus vizsgálata. Tapasztalataink igazolják, hogy nem árt, ha időnként körbenézünk saját „házkútáján” és megkíséreljük a választást a következő kérdésekre:

a) *A mindennapi munkánkban hogyan jut kifejezésre kommunista eszméiségünk*

Megítélésem szerint abban kell, hogy kifejezésre jusson, hogy a hadtáptiszttek önálló kezdeményezésükkel, a tanintézetekben és szolgálati helyükön szervezett politikai oktatásban való aktív részvételükkel elsajátítsák a kommunista eszméket. A párttagoknak és párton kívülieknek ismerni kell a párt politikáját és rendíthetetlenül hinni kell annak helyességében. Napjainkban, amikor a nemzetközi politikai élet éleződésének időszakát éljük, belső gazdasági életünkben nehézségeink támadnak, méginkább elvárható tőlünk, hogy pártos szemléletünket érvényesítve, a fejlett szocializmus építése távlati céljaink világos ismeretében kiálljunk pártunk életszínvonal-politikája mellett. Nekünk hadtáptisztteknek, nagyon alaposan meg kell ismerni a nemzetközi katonapolitikai helyzet alakulása és a párt hadseregfejlesztési politikája, a gazdaságpolitika és a személyi állomány életszínvonal fejlesztése közötti összefüggéseket.

A mindennapi gyakorlatban meghatározó a vezető beosztású és tapasztalt tiszttek részéről a tapasztalatok sokoldalú átadása, a kritikus időszakokban a lelki és akarati képességek fejlesztése. Számos példa bizonyíték rá, hogy egy-egy nagy jelentőségű feladat előtt mekkora jelentősége van az állomány politikai, szakmai felkészítésének, a feladatra történő „ráhangolásnak”. Ebben a tekintetben is a vezetőknek, kommunistáknak kell élenjárni. Ahol a vezetők és kommunisták nap, mint nap példáját adják annak, hogyan kell az egyéni érdekeket a katonai közösség érdekeinek alárendelni, ott a fiatal kezdő tiszttek rövid idő alatt beilleszkednek a munka ritmusába. A követelmény és a példamutatás ereje járulhat hozzá leginkább, hogy ismereteik, lelki- és akarterejük, emberi tulajdonságaik töretlenül fejlődjenek.

A kommunista eszmeiség érvényesülése a legkézzelfoghatóbban a nagy igénybevételt és feszített munkát igénylő feladatok végrehajtása során mérhető le. Ezek mutatják meg, hogy a követelményeket képességeinkkel és felkészültségünkkel összhangban álló szinten teljesítjük-e.

b Miben áll pártos elvbűségünk

Pártos elvbűségünk abban állhat, hogy a vezetési fogyatékosságainkat, munkánk gyengeségét őszintén feltárjuk. Amikor kritikus módon elemezzük az általunk vezetett hadtáptörzsek, hadtápegységek – és -alegységek tevékenységét, legyünk önkritikusak saját tevékenységünkkel szemben is. Pártos elvbűségünk legerősebb vonásának – megítélésem szerint – abban kell jelentkeznie, hogy nem rejtjük véka alá hibáinkat, fogyatékosságainkat, nem törekszünk credményeink szépítésére, még akkor sem, ha azok ránk nézve kellemetlen következtetésekre vezethetnek. Nem lennénk képesek a szolgálat tevékenységében esctenként, vagy tartósabban fellépő negatív tendenciák megállapítására, visszaszorítására, ha nem rendelkeznénk azzal a képességgel, hogy azokból megfelelő következtetéseket vonjunk le saját tevékenységünkre vonatkozóan és meg tudjuk határozni, hogy mi az, amit rosszul tettünk, mit mulasztottunk el megtenni és mit kell a jövőben tenni.

Az elvbűségtől elválaszthatatlan a törzsmunkával szemben támasztott magas fokú igényesség. Ez a beosztottakat és munkatársakat fegyelmezett munkára, rendszerességre és logikus gondolkodásra neveli. Jelentősen hazzájárul ahhoz, hogy a törzs tisztjei, amikor ellenőriznek, hasonló igényességet tudjanak követelni, mércének tekintve saját munkájukkal szemben támasztott előljárói követelményeket.

c) Hogyan jelentkezik munkánkban a kommunista gyakorlatiasság

A vezetők és beosztottak gyakorlatiassága a feladatok alapos ismeretében, a fő feladatok és a tevékenységek fő irányainak jó meghatározó képességében, a munka eredményes végzésében fejeződik ki. Tapasztalataink számos esetben igazolták, hogy a feladatok végrehajtásához szükséges idő meghatározása, a kitűzött célok eléréséhez szükséges erő-, eszközfelhasználás reális tervezése és biztosítása az adott feladat alapos ismeretétől függ. A feladatok sokrétűsége az ismeretek állandó bővítését és a gyakorlati tapasztalatokra történő támaszkodást igényli. Ez nem egyik napról a másikra megoldható feladat. Különösen napjainkban érdemel nagyobb figyelmet, amikor a csapatoknál egyre több a fiatal pályakezdő tiszt és egyre kevesebb a tapasztalt munkatársak száma. A fiatal tiszteknek beosztásuk átvétele után közvetlenül, egy időben többirányú feladatot kell megoldani, a konkrét helyzet a feladatkörök mélyebb megismerése időt vesz igénybe. Előfordul, hogy tenniakarásuk, bizonyítási vágyuk következtében sokmindenbe belefognak, de kevés elképzelésüket viszik véghez.

Ez a felismerés arra kell ösztönözze a vezetőt, hogy tanítással, a tapasztalatok átadásával segítse a fiatal tiszteket szakmai és emberi fejlődésükben.

Ott, ahol a fiatal pályakezdő tiszteket tanítják, segítik, munkájukkal szemben türelmet tanúsítanak, erőfeszítéseiket elismerik, onnan nem kívánkoznak el a tisztek. Ugyanakkor, ahol a segítségnyújtást nélkülöző, a képességekkel nem összhangban álló követelményeket szabnak, elhanyagolják a velük való törődést, ott sorozatos az áthelyezési, tartalékállományba helyezési kérelem benyújtása.

A gyakorlatiasság legkézenfekvőbb eleme az ellenőrzés, mely biztosítja a legalaposabb helyzetfeltárást, a tapasztalatszerzést, a hibák és hiányosságok okainak feltárását, azok megszüntetéséhez a helyes módszerek meghatározását és a helyszíni segítségnyújtást.

A gyakorlatiasság feltételezi a bürokrácia elleni harcot, a „papírgyártás” helyett az eleven szervező munka szorgalmazását. Igaz, hogy a vezetés részéről a célok, követelmények, feladatok meghatározása nem nélkülözheti az okmányok kidolgozását. Ez biztosítja a szabályozottságot és kizárja az önkényeskedést. Időnként azonban célszerű felülvizsgálni, hogy az okmányok mennyire célszerűek, megfelelő-e a tartalom és a terjedelem közötti összhang. A terjengőség az esetek többségében azt eredményezi, hogy a mondatok halmazából nem jön ki a lényeg.

A jövőt tekintve igen vitatható dolog, hogy mit szükséges írásban foglalni és mit nem, amikor már az egység szintjén is egyre modernebb számító- és adatrögzítőgépek kerülnek a rendszerbe. Napjaink tapasztalata még azt bizonyítja, hogy azokon a területeken tudunk előrelépni és a rendet fenntartani, ahol a szabályozás részletesebb, konkrét és írásban foglalt.

Munkánk jelentős részét teszi ki a végrehajtás helyszíni szervezése. Az elmúlt évek során sokat vitatott kérdés volt törzsünknel, hogy sok, elegendő, vagy kevés időt töltünk-e a csapatoknál. Amikor a felkészítés, a békegazdálkodás feladatait a helyszínen irányítjuk, szervezzük (pl.: szakkiképzések, módszertani foglalkozások, harcászati és szakharcászati gyakorlatokra történő felkészítés) nem korlátozzuk-e túlságosan a végrehajtók kezdeményezőképességének kibontakoztatását? Erre igennel válaszolhatunk akkor, ha nem támaszkodunk helyismertűkre, tapasztalataikra és nem fogadjuk el alkotó javaslataikat. Ez a cél és módszer a vezetőket, vezető szervek munkatársait nem vezérelheti. A helyszíni irányítás úgy éri el a kívánt célt, ha az elgondolás gyakorlatban történő megvalósítását eredményezi, a végrehajtókat ebben segíti és a személyes kapcsolatok elmélyítését is szolgálja.

d) Mit jelent munkánkban az ügy alkotó módon történő megközelítése

Azt jelenti, hogy tapasztalatainkat a mindennapi életből merítjük és azok alapján vonjuk le következtetéseinket. Állandó jelleggel kutatjuk úgy belső munkánkban, mint a hadtápbiztosítás sokrétű területein alkalmazható új munkamódszereket. E tekintetben az előjárók fejlesztési követelményéből fakadó feladataink végrehajtása kapcsán az elmúlt években sokat tehattünk.

Seregtestünk hadtáptörzsénél évről évre tovább fejlesztettük a törzs funkcionális csoportosítását a béke és háborús tervezés párhuzamos munkamódszerét, egységesítettük a vezetési okmányokat, kiterjesztettük az információs rendszer elektronikus számítógépes adatfeldolgozását.

Kutatómunkánk középpontjába állítottuk a komplex ellátó szervezetek felkészítését, alkalmazása béke és háborús vezetése kérdéseit.

A helyi döntéseket, az előjárók részére felterjesztett javaslatokat, a kiadott intézkedéseket számos kísérlet, gyakorlati tapasztalat, elemzés, az alárendeltek javaslatainak figyelembevétele, mérlegelés előzte meg. Az említett munka eredményességéhez számottevően hozzájárult az a tény, hogy képesek voltunk szakítani korábban alkalmazott módszereinkkel, felkaroltunk minden olyan kezdeményezést, ami új, korszerű és a munka racionalizálását eredményezi.

A módszerek továbbfejlesztése, a követelmények egységesítése érdekében az utóbbi években seregstűnkénél a hadtápmunka szinte valamennyi meghatározó területével kapcsolatos módszertani bemutatót vezettünk le. Ezek anyagait az alárendeltek részére közreadtuk. A szabályozás mellett tiszti állományunkat ösztönözzük a kutatómunkába való bekapcsolódásra. Kutatómunka-tervünkben számos feladat kutatását, a tapasztalatok feldolgozását és közreadását a különböző szinteken dolgozó tisztek részére személyre szólóan is meghatározzuk.

e) *Nélkülözhetjük-e munkánkban a katonatömegek tapasztalataira való támaszkodást*

A vezetőket, törzseket vezetési szintek választják el a katonák tömegeitől, de a munkavégzés során nem nélkülözhetik azok tapasztalatait. Munkánk értelme a katonákról való sokoldalú gondoskodás. Ezért a döntések előkészítése, meghozatala nem nélkülözheti helyzetük reális ismeretét, és munkánkról alkotott véleményünk figyelembevételét. Munkánkban felbecsülhetetlen értékűek azok a tapasztalatok, amelyek a katonák köréből származnak. Ez utóbbi megállapítás helytállóságát elegendő, ha egy gondolattal támasztom alá.

Ellenőrzéseink során nem kapnánk hű képet az állomány ellátásának színvonaláról, ha nem kérnénk ki a legilletékesebbek, az ellátottak véleményét is. Ezért az ellenőrzések egyik igen jelentős mozzanatának kell tekintsük a tisztek, tiszthelyettesek és sorkatonák körében lefolytatott beszélgetéseket, fórumokat. A katonák véleménye, hangulata és javaslataik figyelmes számbavétele minden esetben segít bennünket abban, hogy reálisabb helyzetképet kapjunk, mintha megelégszünk az ellátási mutatók értékelésével. Seregstűnk hadtápszolgálatánál jól bevált, hogy évek óta rendszeresen levezetjük a kiváló katonák, a pályakezdő tisztek, tiszthelyettesek konferenciáját, a csapatorvosi aktívá értekezleteket. Igen figyelemre méltó és hasznosítható tapasztalatokat adott a nyugállományú hadtáptisztek ez évben, seregstűn szinten szervezett találkozója, ahol tevékenységünkkel kapcsolatos igen sok észrevétel és javaslat hangzott el, olyan tapasztalt hadtáptisztek részéről, akik néhány éve még aktív munkájukkal szereztek megbecsülést önmaguknak és szolgálatunknak is.

A katonák tömegeinek bizalmát kötelességünk megőrizni. Ezt elsősorban azzal érhetjük el, ha sokoldalúan gondoskodunk róluk, ott vagyunk közöttük a nehéz fizikai és szellemi igénybevétel követelő feladatok végrehajtásakor és minden igyekezetünk arra irányul, hogy a szigorúbbá vált gazdasági körülmények között is megtartsuk, és ahol lehet javítsuk szolgálati élet- és munkakörülményeik színvonalát.

Munkahelyi demokrácia érvényesülése és fejlesztésének irányai a központ hadtáp szervezeteinél

Dr. Lapos Mihály vezérőrnagy, a hadtudományok kandidátusa

A közelmúltban az MSZMP MNHF-ségi bizottsága megtárgyalta, hogy a munkahelyi demokrácia érvényesítésére vonatkozó korábban hozott határozatok, hogy valósultak meg a központhadtáp szervezeteinél és melyek a munkahelyi demokrácia további fejlesztésével kapcsolatos feladataink.

A téma tárgyalásánál alapvetően abból indulunk ki, hogy a munkahelyi demokrácia megvalósulása, fejlesztése előrehaladásunk egyik meghatározó kérdése. A munkahelyi demokrácia fejlesztése egyidejűleg jelenti a dolgozók jogainak érvényesítését és a felelősségérzetük fokozódását is. A munkahelyi demokrácia egész életünk, társadalmunk erősítését szolgálja, nem gyengítheti az egyéni felelősséget, nem lehet a kötelességmulasztók vagy fegyelmezetlenek mentsvára. Egyidejűleg rendet és fegyelmet, összhangot a kötelességekben és a jogokban, megfontolt beleszólást a közügyekbe, tevékeny részvételt a munkában, személyes felelősségérzetet és felelősségvállalást a köz javára.

A munkahelyi demokrácia fejlesztésére vonatkozóan korábban hozott határozatok, ajánlások mind a vezető állomány, mind a pártpolitikai és tömegszervezetek teljes egyetértésével találkoztak, amelynek alapján következetes munkával előbb megteremtettük a helyi végrehajtást biztosító feltételeket, majd folyamatosan munkálkodtunk azok következetes megvalósításáért. Szervezeteinknél a munkahelyi demokrácia konkrétan mérhető fejlődése jelentősen hozzájárult a minőségében egyre magasabb szintű feladataink eredményes végrehajtásához.

A munkahelyi demokrácia elvi és gyakorlati kérdéseinek megértése szempontjából jelentős volt, hogy valamennyi oktatási formában, az időszakos parancsnoki értekezleteken, beszámoltatásokkor a munkahelyi demokrácia helyzetét és fejlesztésének soron következő feladatait feldolgoztuk. A parancsnokok (vezetők), a pártpolitikai és tömegszervezetek a helyi tapasztalatok folyamatos elemzése útján hatékony munkát végeztek a dolgozók társadalmi-politikai érdeklődésének és aktivitásának fejlesztésében, a munkahelyi közügyek megoldásában, az egyén társadalmi felelősségérzetének és öntudatának fokozásában.

Pártszervezeteink a munkahelyi demokrácia fejlesztésének folyamatában fő feladatuknak az ideológiai megalapozást tekintették. A párttagság és minden állománykategória körében széleskörűen magyarázták a szocialista demokrácia kiszélesítésének jelentőségét és szükségességét, elősegítették az ezzel kapcsolatos helyi kérdések és feladatok egységes értelmezését.

A pártélet lenini normáinak érvényesítésével, a pártdemokrácia betartásával és fejlesztésével pozitívan befolyásolták a munkahelyi demokrácia fejlődésének folyamatát.

A munkahelyi demokrácia gyakorlatában bekövetkezett fejlődés és tartalmi kiteljesedés egyik meghatározója a pártszervek ösztönző, irányító munkája. A parancsnoki vezetés felé e téren támasztott politikai igény, a parancsnoki és szakszervezeti vezetés szemléletének formálása, tevékenységük koordinálása jelentősen hozzájárul a tömegkapcsolatok erősítéséhez, a munkahelyi demokrácia elveinek következetesebb érvényesítéséhez.

Egyre eredményesebb a munkahelyi vezetők körében kifejtett nevelő tevékenységünk. A beszámoltatások során mind következetesebben kéri számon a munkahelyi fórumok működésének rendszerességét, tartalmi munkáját, a vezetők és dolgozók közötti szocialista viszonyok fejlődését, a munkahelyi légkör alakulását.

A szakszervezetben dolgozó kommunisták számára a munkahelyi demokrácia továbbfejlesztését közvetlenül, vagy közvetve segítő pártmegbízásokat adnak, s ezt számon is kéri.

A tartalmi, módszerbeli, formai fejlődés másik ösztönzője a *parancsnok, vezetők* szemléletében, vezetői munkastílusában bekövetkezett kedvező változás. Túlnyomó többségünkél a demokratikus vezetési mód tudatilag megalapozott. Felismerték, hogy a további előrelépés polgári dolgozókat nagy számban foglalkoztató szervezeteink, üzeink, intézeteink belső életének fejlesztése, a feladatok maradéktalan végrehajtása a magasszintű harckészültség biztosítása megkívánja a parancsnokoktól, munkahelyi vezetőktől a munkahelyi demokrácia lényegének értelmezését, szerves beilleszkedését a katonai vezetés rendjébe.

Az egyszemélyi vezetők döntő többsége megfelelő fontosságot tulajdonít a munkahelyi demokrácia megvalósulásának, s egyre inkább követelményt támaszt e tekintetben a munkahelyi vezetőkkel szemben. Biztosítja a fórumok működésének feltételeit, s a dokumentumokban rögzített elvek alapján döntései előtt igényli a dolgozók, illetve az őket képviselő fórumok véleményét, egyetértését, hasznosítja az észrevételeket, javaslatokat.

A munkahelyi demokrácia intézményrendszerének működtetése, a tartalmi munka során megfelelően kialakult munkamegosztás jellemzi szervezeteink, intézeteink többségét, ahol az egyszemélyi vezetők jól együttműködnek a szakszervezeti szervekkel.

A parancsnokok, vezetők többsége az élet gyakorlatában tapasztalja, s ennek alapján meg is fogalmazza, hogy a dolgozók bevonása a fórumok elé tartozó kérdések véleményezésébe, a döntések előkészítésébe növeli az egyének és kollektívák felelősségérzetét, elősegíti a feladatok eredményesebb végrehajtását, a munkahelyi légkör és a munkamorál kedvező alakulását, a honvédelmi politikánk megvalósulását. Jól érzékelhető ez az Éljenjáró és a Szocialista Munka Intézete kitüntető címet elnyert intézeteknél, illetve a miniszteri elismerésben részesült MN TJÚ-nél.

A munkahelyi demokrácia kiteljesítésében elért eredményeink harmadik meghatározója a *szakszervezeti szervek* elvi alapokon folytatott következetes, egyre magasabb színvonalú tevékenysége.

A közvetlen képviseleti és rétegfórumok tartalmas működését jelentősen befolyásolták a szakszervezet életében és munkájában bekövetkezett pozitív hatású strukturális, hatáskör bővülési és tartalmi változások. Nevezetesen: a bizalmi testületek megalakulása és képviseleti fórumként való egyre eredményesebb működése; a bizalmiak feladat- és hatáskörének bővülése, egyre erősödő partner-

szeret; a választások utáni felkészítő oktatás, majd a folyamatos tisztségviselői, bizalmi képzés, melynek során a munkahelyi demokrácia elvi és módszertani tudnivalóit elsajátították; a szakszervezet feladat- és hatáskörét, működését és munkamódszerét tartalmazó helyi működési szabályzatok elkészítése, értelmezése és érvényesítése.

Mindezek hatására a szakszervezeti szervek, bizalmiak a munkahelyi demokrácia továbbfejlesztésével kapcsolatos ismeretszintje magas. Tevékenységük homlokterében a dolgozók és vezetők szemléletének formálása, a fórumok előkészítésével és lefolytatásával kapcsolatos teendők, ezzel összefüggésben a dolgozók felkészítése, mozgósítása, a gyakorlat ellenőrzése, a tapasztalatok elemzése állt.

Mozgalmi eszközökkel szorgalmazzák és elősegítik, hogy az egyszemélyi parancsnoki vezetés és a munkahelyi demokrácia egységben fejlődjen, a demokratikus vezetési mód váljon természetessé. Kezdeményezték és gyakorlatilag segítették a képviselői fórumok rendszerbe épülését, funkcionálását.

A szakszervezeti szervek mindenütt részt vettek a helyi szabályozók kidolgozásában, sok helyütt teljes egészében ők készítették azokat. Az szb-k, tisztségviselők, bizalmiak sok energiát fordítottak arra, hogy a fórumok előkészítésére megfelelő idő álljon rendelkezésre, a dolgozók kellő tájékoztatást kapjanak a napirendekről, képesek legyenek érdemi kérdések felvetésére, építő javaslatok tételére, azonosulni tudjanak a munkahelyi érdekekkel.

Elvileg megalapozott, következetes munkájuknak nagy szerepe van abban, hogy szerveink, üzemeink, intézeteink többségében a fórumokon egyre hozzáértőbben tesznek javaslatot a dolgozók, s e kezdeményezések egyre nagyobb része valósul meg, s abban, hogy a dolgozók a felvetett kérdések többségére kielégítő választ kapnak.

Kiemelt feladatnak tekintették és tekintik, hogy a fórumok a kötelezettségek és jogosultságok egysége alapján működjenek.

Szakszervezeti szerveink e munkájuk során sokszor kértek és kaptak segítséget az illetékes pártszervektől, s nem csak elvi és koordinációs, hanem – főleg eleinte – szükség esetén operatív jellegűt is.

A fórumok rendszeres működése, a munkahelyi demokrácia gyakorlatának tartalmi, módszerbeli, formai fejlődése alapján a vonatkozó párt- és szakszervezeti határozatok, állami intézkedések végrehajtását területünkön összességében eredményesnek minősíthetjük.

Az általánosan kedvező képhez azonban azoktól eltérő, eddigi és jellemző eredményeinket nem megkérdőjelező, de a további fejlődést akadályozó, vagy lassító tapasztalatok is tartoznak.

Néhány helyen nem tudatosodott kellőképpen, hogy a munkahelyi demokrácia nélkülözhetetlen tartalmi eleme a szocialista vezetésnek, nem tisztázódott, hogy a katonai vezetés rendje, a hadsereg magasabb követelményrendszere, az adott intézet előtt álló feladatok, követelmények szerinti megoldása szükségessé teszik a munkahelyi demokrácia fejlesztését. Ez abban mutatkozik meg, hogy néhány parancsnok, *ha nem is vonja kétségbe az elvek helyességét, a gyakorlati tevékenységében nem fordít kellő figyelmet ezen elvek érvényesítésére*, a munkahelyi demokrácia fórumainak előkészítésére, ezért e fórumok passzívák, különösen ott, ahol a dolgozók javaslataikra választ nem kaptak. Ha vizsgálják a passzivitás okait, nem a személyes tevékenységük formalitásában, hanem más egyéb té-

nyezőkben látják. Ennek kapcsán esetenként nemkívánatos jelenségek alakulnak ki, és a szakszervezeti szervek konfliktushelyzetbe kerülnek.

Mivel a vezető felkészültsége, igényessége, politikai felelőssége is meghatározó tényezője a munkahelyi demokrácia színvonalának, elvárható, hogy e téren eleget tegyen minden vezetői kötelezettségének. Elvileg is tarthatatlan helyzet, hogy az alapvetően fontos párthatározat és miniszteri utasítás végrehajtása a vezetői közömbösség vagy nem indokolható ismerethiány miatt szenvedjen csorbát.

Néhány olyan intézetnél is, ahol egyébként a párt- és szakszervezeti szervek következetes munkája eredményeként a munkahelyi demokrácia megvalósulása jónak minősíthető, találkozni olyan hibás szemlélettel, hogy a parancsnok, vezető alapvetően szakszervezeti feladatnak tartja a munkahelyi demokráciával kapcsolatos teendőket.

Egyes parancsnokok nem támasztanak kellő követelményt a munkahelyi vezetőkkel szemben, ennek következtében egyes munkahelyi vezetők ismeretszintje e téren alacsony, vezetési stílusa kívánnivalókat von maga után, a bizalmival való partnerkapcsolata problémás.

Tapasztalható, hogy a középírányító szervek egy részénél még nem alakultak ki azok a módszerek, amelyek biztosítják az alárendeltekre való kellő ráhatást éppen a munkahelyi demokrácia határozottabb érvényesítése érdekében (pl.: az elért eredmények nem a hatékonyság, hanem a mennyiségi szemlélet alapján való értékelése; az éves termelési tervek előzetes véleménykérés nélküli kiadása, az ügyek túlzott centralizálása stb.).

A parancsnokok beszámoltatása, a felügyeleti szemlék keretében a munkahelyi demokrácia továbbfejlesztésével kapcsolatosan nem mindig kellő mélységűek. Eltérő gyakorlat a középírányító szerveknél az SZB-titkárok e munkába való bevonását illetően.

Helyenként és időnként tapasztalható, hogy a párt- és tömegszervezetek nem foglalkoznak e kérdésekkel az elvárható szinten. Nem érzékelik, hogy a munkahelyi demokrácia kibontakoztatása és fejlesztése automatikusan nem valósul meg, igénylik a dolgozók sokoldalú nevelését, felelősségérzetének fejlesztését, fokozását.

Számba véve elért eredményeinket és objektíven értékelve a még meglévő gondjainkat, úgy ítéljük meg, hogy a központhadtáp területén a munkahelyi demokrácia továbbfejlesztéséhez megfelelő alappal rendelkezünk. Az együttes határozatban és intézkedésben meghatározott feladatok végrehajtásának mind az eszmei-ideológiai, mind a személyi-szervezeti feltételei adottak és a megvalósításuk következetes munkával elérhető.

A helyzetünk elemzése, valamint a vonatkozó utasítások alapján szeretnénk ráirányítani a figyelmet azokra a legfontosabb teendőinkre, amelyeknek megvalósítása a központhadtáp életének további demokratizálása szempontjából meghatározó jelentősége van. Elsősorban döntőnek tartjuk, hogy a vezető állomány, a párt- és tömegszervezetek, a dolgozók egyértelműen értsék, hogy a szocialista demokrácia, ezen belül a munkahelyi demokrácia fejlesztése egész társadalmunk fejlődésének, előrehaladásunknak kulcskérdése.

Másodsorban fontosnak tartjuk, hogy egész személyi állományunk megértse és alkalmazza az 1049/1982. (XII. 15.) MT-SZOT számú határozatot és az ezt kiegészítő SZOT Elnökségi Útmutatót, továbbá a HK-ban ezzel kapcsola-

tosan megjelent és megjelenő állásfoglalás megismerését, mely figyelembe veszi az elmúlt évek tapasztalatait, a gazdálkodó szervezetek munkahelyi működési gyakorlatában bekövetkezett változásokat. Meghatározza az üzemi, intézményi és hivatali területekre egyaránt érvényes módon a munkahelyi demokrácia érvényesítésének alapelveit, a dolgozókat, illetve képviseleti szerveinket megillető jogokat, a demokratikus fórumok rendszerét, az állami szervezetek, a vállalati, hivatali és intézményi vezetők, valamint a szakszervezeti szervek és tisztségviselők feladatait.

A határozat új vonásai:

– a mostani határozat keretjellel, mivel központilag nincs megszabva, hogy az egyes jogokat mely fórum gyakorolja. Így az egyes munkahelyi kollektívák, vezetők számára a korábbinál nagyobb lehetőség áll rendelkezésre ahhoz, hogy a helyi fórumokat szerveztük sajátosságaihoz igazodva alakítsák ki és szervezzék meg;

– a helyi fórumok és a szakszervezetek megváltozott szervezeti felépítéséből adódóan kiegészülnek a csoporttaggyűléssel, csoporttertekezlettel, az összevont taggyűlésekkel; a bizalmi testületi, valamint a szakszervezeti bizottsági üléssel;

– a szabályozás biztosítja a tervek évközi módosításához rugalmasabban alkalmazkodó véleményezési gyakorlatot és ebben megnöveli a szakszervezeti bizottság szerepét;

– a korábbi „állásfoglalás” helyett egyetértési jogot biztosít a demokratikus fórumok számára, s őket a véleményezési joggyakorlás körébe tartozó valamennyi ügyben kezdeményezési joggal is felruhazza;

– új, lényeges eleme a szabályozásnak, hogy – a katonai vezetők (parancsnokok) kivételével – a vezetők éves tevékenységének szakszervezeti véleményezését a vállalat vagy a katonai szervezet vezetőin (vezető helyettesein) túlmenően kiterjeszti minden egyéb (beosztott, közép-) vezetőre, valamint a vezetők munkaviszonyához kapcsolódó egyes kérdések (alkalmazás, kinevezés, felmentés, kitüntetés, minősítés stb.) előzetes véleményezésére is.

Nébány szó a demokratikus fórumokról (vázlat)

A munkahelyi demokratikus fórumok működési rendjét, hatáskörét és funkcióját, összehívásuk gyakoriságát, valamint a beosztott vezetők ezzel kapcsolatos kötelezettségeit a parancsnok (igazgató) a társadalmi szervezetek vezetőivel egyetértésben határozza meg és „parancsnoki (igazgatói) intézkedés”-ben rögzíti. A fórumok megtartásának konkrét időpontját a munkatervnek kell tartalmaznia.

A párhuzamosság elkerülése érdekében meg kell határozni, hogy az egyes tanácskozások milyen célt szolgálnak és azokat úgy kell előkészíteni, hogy a résztvevők számára biztosítsák az érdemi tájékozódás és vita, illetőleg a döntés lehetőségét.

Az egyes fórumok esetenkénti összehívását kezdeményezhetik:

– az illetékes parancsnokok (vezetők), amennyiben ez szükségesnek látszik;

– a dolgozók, ha az adott téma megvitatását a többségük igényli;

– a megfelelő szintű szakszervezeti szerv vezetője. Amennyiben a szakszervezet által javasolt téma a dolgozók munkakörülményeivel és érdekvédelmével kapcsolatos, a tanácskozást az illetékes parancsnok (vezető) köteles összehívni.

A parancsnok és az előljáró katonai szervezetek feladatai

A munkahelyi demokrácia különböző fórumainak megtartása a megfelelő szintű parancsnok (vezető) feladata. Az ő kötelessége a beszámoló elkészítése; az összehívás, a válaszadás a felmerült problémákra, javaslatokra. Azon észrevételekre, amelyekre válasz azonnal nem adható, a panaszok és közérdekű bejelentések intézésére vonatkozó előírások szerint kell tájékoztatást adni.

A munkahelyi demokrácia közvetlen érvényesítése elsősorban a munkahelyi vezetők feladata. Minden parancsnok (vezető) felelős azért, hogy szervezeti egységénél megvalósuljanak a munkahelyi demokrácia továbbfejlesztéséhez szükséges feltételek.

A munkahelyi demokrácia fórumain rendszeresen és aktívan vegyenek részt a megfelelő tájékozottsággal és döntési joggal rendelkező parancsnokok, szakmai vezetők. Az előljáró kötelessége a katonai szervezetek parancsnokainak (vezetőknek) rendszeres beszámoltatása a munkahelyi demokráciára vonatkozó rendelkezések végrehajtásáról.

A parancsnokok, vezetők a munkahelyi demokrácia kiszélesítése érdekében végzett tevékenységük során jól értsék azt, hogy az elmélyítés fontos feltétele a lazaságok felszámolása, a fegyelem erősítése, a jogok és kötelességek együttes érvényesítése. Ezért következetesen lépjenek fel a szocialista normákat sértő magatartás ellen. E jelenségek megszüntetése legtöbbször nem központi döntést igényel, hanem azt, hogy a kollektívák, becsületes dolgozók – élve a szocialista demokrácia adta lehetőséggel – határozottan elítéljék és visszautasítsák ezeket.

A felügyeleti szemléknek képezze részét a munkahelyi demokrácia érvényesülésének rendszeres figyelemmel kísérése és értékelése.

Pártpolitikai és tömegszervezeteknek e területen akkor tudunk hatékonyan segítséget adni, ráhatást gyakorolni, ha elvi alapokon tisztázzák és képviselik, hogy a munkahelyi demokrácia kiteljesedése az MSZMP politikájának megvalósulását jelenti, és ha illetékességi területükön határozottan fellépnek a szemléleti és módszerbeli hibákkal szemben.

Erősítik a dolgozók felelősségérzetét, tudatos, kezdeményező részvételét az adott katonai szervezet, egészségügyi intézet, raktár, üzem stb. alapfeladatainak eredményes megoldásában.

Gondoskodunk arról, hogy a munkahelyi demokrácia továbbfejlesztésének elvi alapját és célját a dolgozók jól értsék és a képviseleti fórumokon jogosultságaikkal éljenek is.

Ügyelnek arra, hogy a fórumok előkészítésére elegendő idő álljon rendelkezésre. A fórumok rendeltetészerű működését, érdemi munkáját a mozgalmi munka eszközeivel segítik. Megértik, hogy a fórumoknak fontos szerepük van a különböző érdekek feltárásában, egyeztetésében, a nézetek megvitatásában az egész társadalom alapvető érdekeinek érvényesítésében.

Ugyancsak fontosnak tartjuk, hogy a pártszervek és -szervezetek a SZOT elnökségi útmutató szerint segítik kialakítani minden szinten a nem hivatásos állományú vezetők tevékenységét és a munkaviszonyukkal összefüggő lényeges intézkedéseket (alkalmazás, megbízás, felmentés, minősítés, kitüntetés) érintő véleményezések egységes rendszerét, figyelemmel a párt hatáskör gyakorlatára. Lényeges, hogy a véleményalkotásra illetékes fórumok legyenek összhangban katonai szervezeteink, intézeteink szervezeti tagozódásával és a vezetői beosztás

szintjével. Határozottan el kell utasítani az ezen jogosultságot megkérdőjelező vagy vitaindító véleményeket.

A munkahelyi demokrácia fejlesztésének első számú felelősei, irányítói a pártszervezetek. Ez igényli a pártirányítás és pártdemokrácia további erősítését, és azt, hogy pártszervezeteink koordinálják a parancsnoki vezetés és a szakszervezet, valamint a KISZ önálló és együttes tevékenységét mind a helyi szabályozások kidolgozása, mind a megvalósulás gyakorlata során, és segítsék elő a pártszervezet, a parancsnoki vezetés, a szakszervezet és a KISZ között annak a helyes munkamegosztásnak a kialakulását, melynek során önállóan, egymás jogait tiszteletben tartva látják el feladataikat, rendeltetésszerűen vesznek részt a munkahelyi demokratikus fórumok működtetésében, azok tartalmi munkájának fejlesztésében.

A munkahelyi demokrácia kiterjedése szempontjából jelentős hatással van az, hogy a pártszervezetek minden támogatást megadnak a rendet, fegyelmet megkövetelő vezetőknek, ugyanakkor igényelik és számonkérlik a demokratikus vezetői munkástílust, mely tudatosan igényli a dolgozók tájékozottságát, épít javaslataikra.

A parancsnokaink, vezetőink részéről a munkahelyi demokrácia további fejlesztése szempontjából alapvető az, ha valóban formalitásmentesen, tudatosan alkalmazzák és érvényesítik a munkahelyi demokrácia elveit, támaszkodnak a dolgozókra, s olyan munkahelyi légkört alakítanak ki, amely biztosítja a fegyelmezett magatartást, a dolgozók alkotó, aktív kezdeményezőképességének kibontakoztatását, a közügyek iránti felelősséget, s célkitűzéseink folyamatos és sikeres teljesítését.

A szakszervezeti szerveink akkor járnak el helyesen, ha a munkahelyi demokrácia kiteljesedése érdekében végzett munkájuk során bátran élnek jogosultságaikkal és felelősen teljesítik kötelezettségeiket, szorosan együttműködnek a parancsnoki vezetéssel és a felmerülő gondjaik megoldásához szükség esetén kikérik az illetékes pártszervezet segítségét.

A szakszervezetek e területen jelentkező feladatait az MSZMP KB 1983 október 12-i ülésén hozott határozata így foglalja össze:

„... A szakszervezetek erősítsék tovább érdekképviseleti és érdekvédelmi tevékenységüket. Vegyék jobban figyelembe az egyes társadalmi rétegek, szakmák, foglalkozási ágak eltérő, sajátos érdekeit. Saját kereteiken belül biztosítsanak nagyobb teret a csoportérdekek jobb kifejeződésének és egyeztetésének... A szocialista demokrácia elmélyítésében növekszik a szakszervezetek szerepe. Fejlesszék a demokratikus fórumokat, s javítsák működésüket. Az eddigieknél jobban informálják a dolgozókat, igényeljék és vegyék figyelembe észrevételeiket, javaslataikat...”

A munkahelyi demokrácia megvalósulásának és a fejlesztés érdekében megoldandó feladatainkat ennyiben kívántuk összefoglalni. Meggyőződésünk, hogy ha továbbra is biztosítani tudjuk a parancsnokok, a párt- és szakszervezet folyamatos együttműködését, biztosítani tudjuk dolgozóink tudatos fejlesztését és nevelését, akkor a központhadtápban a munkahelyi demokrácia még jobban ki- szélesedik, mindennapi életünk természetes alkotó eleme lesz, amely alapvetően abban jelentkezik, hogy jó légkörben, az alkotó aktivitás jegyében egyre eredményesebben tudjuk teljesíteni azt a felelősségteljes, de szép feladatot, amelyet az MN életének, kiképzésének és fejlesztésének hadtápbiztosítása érdekében végzünk.

Egy fegyelmi értekezlet tanulságai

Kovács Károly alezredes

Minden értékelő, elemző munkának és ezt követő tanácskozásnak van az adott szervezetre és más területekre is érvényes haszna annyiban, amennyiben annak mondanivalója beépül a tennivalók sorába, pozitív tanulságai megerősíthetnek egy követendő irányt, a negatív tényezők pedig figyelmeztethetnek arra, hogy mire kell különösen ügyelni, ha nem akarjuk megismétlődésüket, előfordulásukat máskor is.

Az említett tevékenységek sorába jól illeszkednek a fegyelmi értékelések és értekezletek, melyek a központhadtáp szerveinél különösen az MNHF elvtárs 028/1982. számú intézkedése nyomán rendszeressé váltak.

Ilyen értekezlet megtartására került sor 1983. október 31-én az MN Üzemanyag Ellátó Központban, ahol a középírányító szervezet és az alárendelt katonai szervezetek, személyi állományának fegyelmi helyzetét tárgyalták meg és meghatározták az 1983–84. évi legfontosabb tennivalókat is. Az értékelt időszak az állományváltásokra épülve magába foglalta az 1982. szeptember 1-től 1983. augusztus 31-ig tartó szakaszt, természetesen nem hagyva figyelmen kívül azt az egy hónapot sem, mely az előírt értékelési időszak és az értekezlet megtartása között eltelt.

Az értekezleten résztvevők összetétele reprezentálta, hogy milyen erőket kívánnak mozgósítani a fegyelmi helyzet további javítása érdekében. A résztvevők között voltak az alárendelt parancsnokok, az ellátó központ és az alárendelték pártpolitikai munkásai, beleértve a század politikai megbízottakat is, a KISZ-bizottság, a KISZ-alapszervezetek titkárai, aktivistái. Ezenkívül az alegységparancsnokok szakaszparancsnokig bezárólag, egy-egy rajparancsnok és kivaló katona.

Az értekezleten az MN ÜEK PK-i referátumot az alárendelt parancsnokok rövid jelentései követték, majd a politikai munkások, alegységparancsnokok és KISZ-vezetők mondták el véleményüket.

A jelentések és hozzászólások megerősítették a referátumban elhangzottakat és emellett számos észrevétellel, javaslattal gazdagították a tanácskozást.

A fegyelmi értekezletet az őszinte és kendőzetlen hangnem és helyzetelemzés, az eredmények túlzásmentes számbavétele, a hibák, nem kívánatos jelenségek határozott bírálata jellemezte.

Ami pedig a feladatokat illeti, azok úgy fogalmazódtak meg, hogy bennük minden szervezet megtalálhatja a fegyelmi helyzet javulását eredményezni hivatott főbb tevékenységi területeket és irányokat.

A következőkben közreadjuk az MN ÜEK PK-i referátum rövidített tartalmát, főként néhány tanulságos esetet az értékelés időszakából.

Az MN ŰEK fegyelmi értekezlet rövidített referátuma

(Bevezetőben az előadó az MN ŰEK PK. h. köszöntötte a tanácskozás résztvevőit, majd rátért a referátum indító gondolataira.)

Egy csztendővel ezclött, megközelítően hasonló öszztetelben tanácskozunk az MN ŰEK és alárendelt szervezetek személyi állományának erkölcsi és fegyelmi helyzetéről, számba vettük a kedvező és kedvezőtlen tendenciákat, elemeztük az ok-okozati öszzefüggéseket, és meghatároztuk a tennivalókat.

Megállapíthatjuk, hogy hasznos volt az előző tanácskozást megtartani, mert a fegyelmi helyzet szinte minden vonatkozásában kedvező változása következett be. Ennek köszönhetően a mai tanácskozásnak éppen az lehet a célja, hogy erősítse és gyorsítsa fel a kedvezően alakult tendenciákat és keresse az útját-módját annak, hogy miként lehetne a még kedvezőtlen jelenségekct még inkább visszaszorítani. Természetesen tisztában vagyunk azzal is, hogy ahol ilyen nagy létszámú állomány van, mint nálunk, ott a fegyelmetlen, normát sértő magatartás lehetőségei potenciálisan jelen vannak és illúzió lenne a fegyelmetlenség teljes megszüntetését előírányozni. Ez azonban nem jelentheti a megelőző nevelő és felvilágosító munka feladását vagy mellőzését, a spontán tényezők eluralkodásának megengedését.

Az állomány magatartása, az írott normákhoz való viszonya nem önmagában jelentkező dolog, hanem szorosan öszzefügg számos objektív és szubjektív tényezővel, öszzefügg a közösségek és személyiségek sokrétű viszonyaival, tudati és pszichikus tényezőivel, állapotával, sőt azok egyenes következménye. Ezt támasztja alá, hogy amelyik szervezetben jó színvonalú általános, katonai és eszmei-politikai nevelőmunka folyik, ott szilárd az erkölcsi-politikai állapot és megnyugtató a fegyelmi helyzet. A megállapítás fordítva is helytálló. Ahol gondok vannak a fegyelem, a magatartás terén, ott fellelhetők a nevelő és felvilágosító munka gyenge oldalai is.

Ez azonban automatikus, mert a tudati és magatartásbeli öszzefüggések bonyolult lelki jelenségek, pszichikus folyamatok útján valósulnak meg, de ettől még objektívek.

Éppen ezért állományunk fegyelmi helyzetének elemzése során foglalkozunk az erkölcsi-politikai és tudati kérdésekkel is és nem hagyjuk figyelmen kívül az olyan kérdéseket sem, melyek szorosan öszzefüggnek vele, mint a vezetés, a nevelő és oktatói tevékenység színvonala, a szabályozó és megelőző munka, a parancsnoki fegyelmi joggyakorlat, az élet-, munka- és szolgálati körülmények magatartást, cselekvést formáló szerepe.

(Az előadó ezt követően azokkal a körülményekkel és tényekkel foglalkozott, melyek valamilyen formában befolyásolták a tanácskozás előkészítését, tartalmi mondanivalójának kialakítását, majd azok felsorolása után a következő szavakkal folytatta mondanivalóját.)

Rátérek mai tanácskozásunk lényegi kérdéseire, arra, hogy miként teljesültek a szabályzatok szabta követelmények, hogyan tettünk eleget az 1982 októberében megtartott fegyelmi értekezlet nem kis számban meghatározott követelményeinek, miként alakult öszzességében és állománycsoportonként is fegyelmi helyzetünk, milyen eredményeket értünk el, és mely területeken tapasztalhatók gondok.

Az értékelés időszakában az MN ŰEK és alárendelt katonai szervezetek személyi állományának erkölcsi, fegyelmi állapota, nem is gondoktól mentesen, de öszzességében és állománycsoportok szerint differenciálva is megnyugtató

módon alakult. Ehhez nagyban hozzájárult a tömegpolitikai munka kiegyensúlyozottabb végzése, a vezetőállomány és tömegszervezetek határozott törekvése a nemkívánatos jelenségek felszámolására, valamint az a tény, hogy a fegyelmi helyzet megszilárdításához az előző tanácskozásunkon világos, közérthető feladatok alakultak ki, célkitűzések fogalmazódtak meg.

Fegyelmi helyzetünk biztosította a katonai, politikai, szakmai feladatok eredményes megoldását és a harckészültség terén a követelmények megfelelő szintű teljesítését. Ez szorosan összefügg azzal is, hogy személyi állományunk erkölcsi-politikai állapotát, szervezeteink politikai és morális stabilitását sikerült megszilárdítani.

Az állomány döntő többsége jó munkájával, példamutató magatartásával, politikai és mozgalmi aktivitásával, jó hozzáállásával becsületes magán- és közösségi életével bizonyította, hogy a jelenlegi közel sem könnyű, a feladatokat illetően is minden tekintetben nehezedő helyzetben elkötelezett a párt politikája mellett és dolgozik a célok megvalósítása érdekében. Állományunk körében szilárd a bizalom a párt politikája iránt és kellő támogatást adnak a párt törekvéseinek helyi megvalósításához.

A nyílt és őszinte hangnem, a nehézségek kendőzése nélküli feltárása erősítette az állomány bizalmát a párt és a kormány politikája iránt, kiegyensúlyozottá és nagyobb változásoktól mentessé tette az állomány politikai közhangulatát és közérzetét.

Az állomány túlnyomó többségére jellemző a becsületes, felelősségerzettel és jó hozzáállással végzett munka és áldozatvállalás. Egy kis hányada azonban a többletfeladatoktól visszahúzódik, a közösségi élettől elzárkózik, a dolgok könnyebbik oldalát keresik. Tapasztalatok igazolják, hogy rendszerint ez a szűk réteg a hordozója a közösségi és magánélet zavarainak, a normasértő, fegyelmezetlen magatartásnak.

A fegyelmi helyzetet kedvezően befolyásolta az is, hogy az emberi, szolgálati és munkahelyi légkör kiegyensúlyozott volt, az állomány élet, munka- és szolgálati körülményeit sikerült szinten tartani és szerény mértékben javítani.

A kiegyensúlyozott és szilárd erkölcsi-politikai állapot eredményeként a szervezetek személyi állományának fegyelmi helyzete, magatartása, szabályozóhoz való viszonya a maga ellentmondásaival együtt megfelelt a követelményeknek, kellő biztosítékul szolgált a feladatok megoldásához.

(Az előadó ezt követően vázolta az értékelés idején a fegyelmi helyzet alakulását.)

A vezetés, az állomány neveléséért felelős parancsnokok erőfeszítései, a párt és tömegszervezetek segítőmunkája nyomán *csökkent az események és rendkívüli események száma, de csökkent az elismerésben részesültek létszáma is, ugyanakkor növekedett az elismerések száma.* Ezzel szemben növekedett a megfenyítettek létszáma és a kiszabott fenytételek gyakorisága is. Ez az összkép 1982. szeptember 1-től 1983. augusztus 31-ig tartó időszak jellemzője.

Ez az alaphelyzet szemléletes adatokat tükröz, ha összevetjük az előző évivel. Akkor 16 rendkívüli esemény volt, a mostani 10 esettel szemben és 10 esemény az értékelési időszak 7 eseménnyel szemben. Ezen egyértelmű csökkenés mellett viszont már elgondolkoztató az, hogy 20%-kal csökkent az elismerésben részesítettek száma is, igaz viszont, hogy 32%-kal több elismerést adományoztak az előjárók, mint a bázis időszakban. Ha ez a módosulás azt jelenti,

hogy valamilyen elismerésért keményebben kellett megdolgozni és aki ezt teljesítette az többit és többször is kapott, akkor a dolgok rendjén vannak.

Az már viszont nincs rendjén, hogy a tavalyinál valamelyest kisebb létszám mellett 18⁰/₀-kal növekedett a fenyítésben részesítettek és több mint 10⁰/₀-kal a kiszabott fenyítések száma.

E módosulások azért is említést érdemelnek, mert zömében egy állomány-kategóriánál, a sorállománynál következtek be és nem vagyunk biztosak abban, hogy ez az állomány összetételében, viselkedésében, magatartásában, végzett munkája eredményességében ennyivel rosszabb lett volna az előzőknél. Közlekedés alatt kevesebb volt a látványos feladatteljesítés, csökkent a csapatépítkezések aránya, (ezt támasztja alá az anyagi elismerések száma is) kevesebb „HKSz” és „M” feladat került végrehajtásra és vele párhuzamosan a rend és fegyelem lazaságait a parancsnokok keményebb kézzel és nagyobb szigorral tolták meg.

Természetesen ezzel a helyzetelemzéssel nem arra akarunk ösztönözni, hogy érdemtelenül osztozkodjanak az elismerést vagy ne toroljanak meg fegyelem vagy normasértést csak azért, hogy a statisztika szebb legyen.

Ami az eseményeket és rendkívüli eseményeket illeti, külön kiemelésre kívánkozok, hogy a jelentés időszakában emberáldozatot követelő cselekmény nem fordult elő, sőt annak egyik legsúlyosabb fajtája az öngyilkosság és annak kísérlete sem.

Súlyosságukat tekintve azonban a kevesebb nem lebecsülendő, hanem mindenképpen tanulságul szolgál. A 10 rendkívüli eseményből 5 eset a közlekedéssel, a közlekedési szabályok megsértésével járt együtt, 4 esetben játszott közre az ital közvetlen vagy közvetett módon. A rendkívüli események többsége bűncselekmény kategóriába esik. Csupán két esetben nem mutatható ki felelősségünk, sem közvetlen sem pedig közvetett módon.

A bekövetkezett 7 esemény közül 4 közlekedési baleset, 2 kiképzési és sportbaleset és 1 munkabaleset kategóriába tartozik, tehát teljes egészében a balesetekből tevődik össze.

(Az előadó a rendkívüli események és események jellegéből vont le mások számára is tanulságos következtetést, melyet az alábbiakban foglalt össze.)

A közúti közlekedés területén a szervezeteinknél nem kisebbek a gondok, mint a társadalom általános közlekedési moráljában és ez tendenciájában sem mutat javulást, sőt bizonyos visszaesés tapasztalható az elmúlt évekhez viszonyítva.

Nem sikerült alapvető változást elérni az ital kedvezőtlen hatásának megszüntetésében, sem a közlekedési, sem pedig más cselekmények bekövetkezésénél.

A súlyos cselekmények több mint felét laktanyán kívül követték el és az ital befolyásoló hatása teljes egészében a laktanyán kívül következett be. Ennek okai a laktanyán kívüli magatartás helyzetében, a kedvezményezett vagy a laktanyán kívül tartózkodó elkövetők szabadosabb életmódjában és az elkövetők alacsony szintű felelősségtudatában keresendők.

(A referátum ezt követően foglalkozott azzal, hogy a súlyosabb cselekmények bekövetkezése szervezetenként eltérő számot és jelleget mutatott, majd pedig tényszerűen felsorolta az MN ÜEK-hez tartozó minden egyes szervezetnél

előfordult eseményeket és rendkívüli eseményeket, valamint azok ok-okozati összefüggéseit. A következőkben ezek közül közreadunk néhány tanulságos esetet.)

Az egyik Budapesthez közeli szervezetnél 1982 karácsonyán súlyos rendkívüli eseményt okozott a formális szolgálatellátás, az érdemi ellenőrzés hiánya és az alacsonyszintű felelősségtudat. Történt ugyanis, hogy az egyik katona, akinek korábban bevonták a jogosítványát, a technikai kapu ügyeletesével összejátszva kiment a helybeli zúgkimérésbe, egy UAZ gépkocsival borért azzal a céllal, hogy ünnep lévén italozzanak a tűzoltó raj elhelyezési körletében. A bort bevitték az intézet területére, a gépkocsit visszavitték a telephelyre, a kapuügyeletes nyilván az elfogyasztott bor hatására elaludt, az ügyeletes helyiség ajtaját nem zárta be, társa pedig felvitte az italt a körletbe. Ő maga is korábban tűzoltó lévén, ennek a rajnak a hálókörletében iszogattak néhány helyiségnyire a parancsnoki szolgálat helyiségétől.

Amikor az ital elfogyott, a korábban bort behozó katonának a fővárosban élő rokonait látogatni támadt kedve. Lement a kapuügyeletes társához, magához vette a korábban már használt gépkocsi indítókulcsát az alvó ügyeletes mellett, a kaput kinyitotta és a gépkocsival elindult rokonlátogatásra. Mivel a rokonok nem voltak otthon, körbekocsikázta fellelhetőségük helyeit, majd visszaindult szolgálati helyére, de közben miként ilyenkor általában lenni szokott bekövetkezett a súlyosabb cselekmény.

A Tanács körüton az egyik forgalmas útkereszteződésben nyilván az ital hatása alatt, hátulról neki ütközött egy, a tilos jelzés miatt várakozó személygépkocsinak és anélkül, hogy meggyőződött volna az okozott kárról és az esetleges személyi sérülésről, hátratalatott, a helyszínt elhagyta és mint ha mi sem történt volna visszatért szolgálati helyére, a gépkocsit visszaállította a telephelyre és a belszolgálat asszisztálása mellett nyugodtan lefeküdt aludni. Kétségtelen, hogy a szabálytalanságok egész sorozata kellett ahhoz, hogy ezt a cselekményt elkövethessék. Az elkövetők a katonai igazságügyi szervektől megkapták megérdemelt büntetésüket, az ügy többi vétkesei pedig parancsnoki hatáskörben részesültek méltó fenytetésben.

Nem kevésbé tanulságos az az eset sem, melynek következménye nagyrétkű szaktechnika tönkretétele, két katona sajátos, de bűnös szenvedélye folytán. Az történt ugyanis egy másik intézetnél, hogy munkaidő befejeztével egy tiszt és egy „öreg” katona arra vette rá az újonc kapuügyeleteset, hogy zárja rájuk a telephely kapuját, majd ők dolguk végeztével a kerítésen át távoznak! Amikor mindez megtörtént, akkor a jogosítvánnyal nem rendelkező tiszt és társa beültek egy tűzoltó- és egy speciális járműbe majd addig „furikáztak”, míg frontálisan össze nem ütköztek. Az eredmény többszáz ezer forint kár. A következményekért természetesen felelniök kell, ami azonban már nem lesz olyan egyszerű, mint amilyen egyszerűen félreállították az újonc kapuügyeleteset.

Egy-egy őrszolgálati vétség is évről-évre visszatérő jelenség. Ez év második felében történt az egyik jó hírnévnek örvendő szervezetnél, hogy a laktnyan kívüli objektum őrzésére rendelt őrség egyik tagja – korábban már büntetve volt – az őrtoronyba polgári személlyel bort hozatott, azt elfogyasztva elhagyta az őrhelyet és a közeli kertés házba ment azt követelve, hogy őt szállítsák gépkocsival lakóhelyére. Amikor ezt megtagadták, dulakodni kezdett és éctlenül bántalmazott egy polgári személyt, aki 8 napon túl gyógyuló sérül-

lést szenvedett. Amikor a tett színhelyéről bekísérték az őrszobára, onnan megszökött és majd csak a kijózanodás után tért oda vissza. Az esemény arról tanúskodik, hogy köztudottan alkoholizáló és az alkohol befolyása alatt agresszív magatartású személyt nagyobb figyelem kell, hogy kísérje és még arra is ki kell terjedni előjárói figyelmének, hogy oda nem lehet beosztani őrségbe, ahol az italhoz jutás lehetősége könnyűszerrel fennáll.

Szintén az itallal függött össze az a tanulságos eset, melyből a benne résztvevők mellett mások is okulhatnak. Az történt, hogy az egyik szervezet két felelős beosztású állandó állományú tagja a helyi italboltban hosszas baráti iszogatás után eléggé illuminált állapotba került, majd saját gépkocsiba ülve, újabb szórakozás lehetősége után akartak nézni a közeli fürdő és üdülőhelyen. Ebben az akadályozta meg őket, hogy úticéljuk felé haladva egy szembejövő jármű eltompította az ittasság súlyos stádiumában levő vezető megmaradt figyelmét és egy mély árokba borultak. Szerencsés kimenetelű kisebb horzsolásos sérülésekkel ugyan megúszták, de a következmények már korántsem voltak ilyen szerencsések az illetőkre nézve.

(A referátum a következőkben azzal foglalkozik, hogy az előző évinél kedvezőbb helyzet ellenére van mit tenni a fegyelmi nevelőmunkában, a megelőzésben, majd rátér az egyes állománycsoportok helyzetének elemzésére.)

A tisztí és tisztbelyettesi állomány fegyelmi helyzetében a példamutatás, a hivatásérzet és a hivatásszerűen teljesített szolgálat elvci érvényesülnek, kirívó normasértések csak elvétve fordulnak elő. Jellemző rájuk a becsületes, lelkiismeretes, felelősségteljes munka, az alárendeltektről történő sokoldalú gondoskodás és nevelésük összhangjára való törekvés. Jórészt rájuk múlik az, hogy a nap 24 órájában mi történik a laktanyában, hogyan teljesülnek az állomány nevelésével és az alaprendeltetés megvalósításával összefüggő követelmények. Ezen állománykategóriából 2 fő okozott együttesen egy súlyos rendkívüli eseményt és két fő volt szenvedő alanya őket nem terhelő cselekménynek.

A polgári dolgozók fegyelmi helyzete az értékelés időszakában is megnyugtató képet mutatott. Fegyelmi helyzetük kedvező. Ezt mutatja, hogy mindössze két esetben kellett a fegyelmezés eszközehez nyúlni és létszámukat jóval meghaladó elismerésben részesültek.

Többségüknek kötődése szervezeteinkhez erős. Munkájukra, magatartásukra kedvezően hat, hogy többségük szervezeten vesz részt a munkaverseny-mozgalomban. Szervezeteinkhez való ragaszkodásukban közrejátszik az is, hogy nagyobb részük helyőrségeinkben, közel a munkahelyhez lakik és a biztos megélhetést nyújtó munkalehetőség mellett kisegítő vagy háztáji gazdálkodást is folytatnak.

Kedvezőnek ítéljük azt is, hogy az elismerések zömét a huzamosabb időn át végzett jó munka és átlagon felüli teljesítmény, valamint a példás munkavégzés címén kapták.

A sorállomány képezi a legnagyobb létszámú állománykategóriát. Fegyelmi helyzetük az értékelés időszakában ellentmondásosan alakult. Az elismerésben részesített sorállományú katonák aránya 23%-kal csökkent, az adott elismerések viszont 37%-kal növekedtek. Felelősségrevonásokat illetően a megfenyített katonák létszáma 21%-kal, a fenytések száma pedig 30%-kal emelkedett. A sorállomány 62%-át dicsérték meg és 24%-át részesítették fenytésben.

Az elismerések adományozásához az alapot az előző időszakhoz hasonlóan

az átlagon felüli munka, a szolgálat példás ellátása, a jó kiképzési eredmények a szocialista versenymozgalomban teljesített követelmények képezték.

A fenyítések kiszabásánál az okok között növekedett a leltasodás, parancs felületes teljesítése, jelentési kötelezettségek elmulasztása, valamint a fegyver és egyéb más technikai eszközök karbantartásának elmulasztása. Valamelyest csökkent, de még mindig magas az önkényes távolmaradás és késés.

Ami pedig a fegyelmi joggyakorlatot és nevelőmunkát, valamint bizonyos beosztásokban elvárható példamutató magatartást, szolgálatteljesítést illeti, van néhány megszívlelni való jelenség.

Nem sikerült változást elérni a dicséretet és fenyítést kiszabó parancsnokok beosztását és fenyítő jogkörét illetően. A magunk által teremtett rossz felfogás és gyakorlat szerint a dicséretet és fenyítések közül csak annak érezzük becsületét és nevelőhatását, melyet a század vagy raktárparancsnok adományoz vagy szab ki. Így a raj, szakaszparancsnokok, illetve szolgálatvezetők dicsérő és fenyítő jogköre formálissá válik.

A másik, hogy szervezeteink többségénél fenyítésként csak a laktanyafogságot vagy a fogságfenyítést alkalmazzák. Sem a nevelőmunka, sem az illetőre gyakorolt hatás szempontjából nem lehet belenyugodni abba, hogy az eltérő súlyosságú és következményű fegyelemsértések megtorlásában az egységesség legyen a meghatározó.

Az sem helytálló vélemény, mely szerint nincs értelme a laktanyafogságnál enyhébb fenyítésnek, mert a katonák csak azt tartják valamirevaló fenyítésnek, vagy a másik véglet, mely szerint még indokolt esetben sem alkalmazzák a fogságfenyítést, mert akkor nem lesz aki a szolgálatot adja vagy problémát okoz a fogságfenyítés végrehajtása.

Néhány, főleg ör- és ügyeleti szolgálattal összefüggő súlyos cselekmény azt is kimondatja velünk, hogy a mi tiszteseink egy része nem áll szolgálati beosztása magaslatán.

Az értékelés időszakában a laktanyán belül elkövetett rendkívüli események csaknem mindegyikénél közrejátszott a szolgálatban levő tisztetek felelőtlen magatartása vagy az, hogy az adott helyzetben nem a tőlük elvárható magatartást tanúsítják.

Ez a helyzet mindenképpen elgondolkoztató azok számára, akik feltétlen bizalmat szavaznak néhány felelőtlen tisztnek.

A szolgálati rend és fegyelem mutatkozó lazaságai arra utalnak, hogy még mindig nincs rendjén a szolgálatok felkészítése és ellátása. A felkészítés, ellenőrzés a szabályok betartása ma még sok tennivalót hagy maga után.

(Az előadó ezt követően rátért azokra a kérdésekre, melyek az újonccalómány fegyelmi magatartásával vannak kapcsolatba és hangsúlyozva kiemelte a következőket.)

Néhány megtörtént cselekmény ismételtén rá kell, hogy irányítsa a figyelmet az újonc katonák beilleszkedésének elősegítésére, mely nemcsak azt jelenti, hogy a közösségbe való beilleszkedést kell erősíteni, hanem az magába foglalja a szolgálatellátás, a feladatteljesítés elősegítését is.

Tudomásul kell venni, hogy a négy hét után esküt tett fiatal katona még nem minden szempontból képes pótolni a leszerelt katonákat. Egy részüknél még hónapokig él a rend, a fegyelem, a szabályozottság elviselésének nehézsége, a napirend szerinti élet és tevékenység elfogadása és e mellett a szolgálati

feladatok ellátásában sem rendelkeznek megfelelő rutinnal. Nem tudják, hogy mely helyzetben mi a legcélszerűbb magatartás és cselekvés. Ebben kell többet segíteni a tiszteseknek és „öreg”-katonáknak és nem abban, hogy miként lehet átjátszani a szabályzókat, meggondolatlanul miként lehet súlyos helyzeteket teremteni.

Az újonccállomány beilleszkedésében ahhoz a veszélyes időszakhoz érkezünk, amikor nemcsak az öregkatonának engedelmességgel sértik meg a szolgálat előírásait, hanem az arra hajlamos, zavarokkal, magatartás és jellembeli gyengékkel felruházottak kiismerték környezetüket, számbavették a számukra kedvező lehetőségeket és cselekedni fognak, de nem biztos, hogy nekünk kedvező formában. Eddig tapasztalatok szerint a szolgálat 2-4 hónapjában fordulhatnak elő leggyakrabban az ilyen nemkívánatos dolgok. Ez különösen legyen intő jel az alegységparancsnokok és század politikai megbízottak számára.

Fegyelmi helyzetünk gyenge pontjai közé sorolható továbbra is a laktanyán kívüli magatartás és viselkedés, az ital hatása alatt elkövetett fegyvelemsértések magas száma, vagy az ittasság, a leittasodás és az abból származó botrányos viselkedés.

Igaz, hogy a parancsnokok az értékelés időszakában is megfelelő gondot fordítottak a laktanyát elhagyók kioktatására, a helyes magatartási és viselkedési szabályok betartásának hangsúlyozására és a nemkívánatos esetek megtorlására, de úgy látszik, hogy mindez kevés volt.

Keresnünk kell az útját és módját annak, hogy miként lehetne hatékonyabban befolyásolni a laktanyán kívüli magatartást, hogyan lehet visszaszorítani az ital fogyasztást, az ital hatását a magatartás negatív jelenségeinek alakulásában. Ehhez kevés csak a sorkatonákkal közvetlenül foglalkozók erőfeszítése, ezért mindenkinek tenni kell, aki akár csak a legkisebb mértékben is képes vagy hivatott befolyásolni a sorállományt.

Csak a tudatos és célratörő pártpolitikai munka, a határozottabb és következetesebb vezetői és nevelői tevékenység, a mindennapok rendjének és fegyelmének szilárdítása, a szabályozott életmód elfogadása és elfogadtatása vezethet a laktanyán kívüli magatartás javulásához is.

Hangsúlyozottan ki kell mondani, hogy a rendészeti szolgálat nagyon sokat tehet és tesz a helyzet javítása érdekében, de nem lehet elvárni azt, hogy minden fegyelmezetlen, szabálytalankodó katona nyomába rendészkatona állítsunk.

(A referátum a továbbiakban foglalkozott a párt és tömegszervezetek fegyelmi nevelőmunkájának jelentőségével. Kiemelte, hogy ezeknek a szervezeteknek semmi mással nem pótolható szerepe van az erkölcsi-politikai állapot megszilárdításában, a fegyelmi helyzet javításában. Hangsúlyozta, hogy a párt és tömegszervezetek elsősorban azzal segítenek sokat, hogy a mozgalom normáinak számonkérése mellett ügyelnek tagjaik példamutatásának biztosítására és ez kiszugárik környezetükre.)

Az előadó megköszönte a párt, KISZ és szakszervezeti szervek fegyelmi helyzetre gyakorolt munkáját és kérte, hogy továbbra is segítsenek a feladatok megoldásában.

(Ezzel be is fejeződött a referátum elemző, értékelő része és a következők levonása.)

A továbbiakban a feladatok ismertetésére került sor, melyeket a következőkben ismertetünk.)

Az elhangzottakból következik, hogy ma sem kell új dolgokat kitalálni a fegyelmi nevelőmunka főbb törekvéseit illetően, hanem el kell végezni azoknak a tevékenységi területeknek a megfogalmazását, melyek ma még nehézséget okoznak az előrelépés terén.

Ennek szellemében a fegyelmi helyzet 1983/84. évi alakításában a következő területekre kell kiemelt figyelmet fordítani:

- határozottabb pártpolitikai munkával és tömegpolitikai tevékenységgel el kell érni a személyi állomány minden kategóriájánál a jogok és kötelességek nagyobb összhangját, az elismerés és elmarasztalás hatékony felhasználását.

- az alegységparancsnokok nevelőmunkájának javítása érdekében egyrészt tovább kell erősíteni a ht. és tsz. állományú alegységparancsnokok nevelői felkészültségét, a nevelői jártasságuk fejlesztését, másrészt nagyobb igényességet és követelményt kell érvényesíteni a tisztesek, rajparancsnokok kiválasztásánál, felkészítésénél és mindennapi munkájánál;

- a sorállomány fegyelmi magatartásának javítása érdekében az eddigieknél sokkal nagyobb figyelmet kell fordítani az alapkiképzés utáni beilleszkedési folyamat elősegítésére. Ennek érdekében az alegységparancsnokok alaposabban ismerjék meg beosztottjaikat, jobban vegyék számba előéletüket, gondjaikat, problémáikat, családi körülményeiket, a háttér problémákat és igyekezzenek minden lehetséges segítséget megadni a nehézségek megszüntetéséhez. Különös és folyamatos figyelem kísérje a beilleszkedési, viselkedési zavarokkal küzdőket, a büntetett előéletű, alkoholistá, többszörösen fenyített, zavaros családi háttérű katonafiatalkat.

A század, szakaszparancsnokok a tisztesgyűlések rendszeres megtartásával biztosítsanak lehetőséget a rajparancsnoki munkában szerzett problémák megvitatására;

- további erőfeszítéseket kell tenni a laktanyán kívüli magatartás javítására, a szesz és ital laktanyába való bejuttatásának kizárására, az alkohol fegyelmi helyzetre gyakorolt kedvezőtlen hatásának csökkentésére. Minden laktanyát elhagyó, kedvezményre elengedett sorkatonára részletes eligazítást a követhető magatartási és viselkedési szabályokról, az alkoholfogyasztás veszélyeiről, a magángépjárművek vezetésével kapcsolatos szabályok betartásáról;

- a fegyelmi nevelőmunkában a hangsúlyt a fegyelemsértések, az események és rendkívüli események megelőzésére kell helyezni. Kiemelten kell kezelni az 1983. évben gyakran előfordult közlekedési, kiképzési, sport és munkabalesetek megelőzését, a biztonsági rendszabályok szigorú betartását és betartatását;

- a fegyelmi joggyakorlat javítása érdekében nagyobb következetességet és fokozatosságot kell tanúsítani a megtörtént fegyelemsértések súlyának elbírálásában, a fenyítés nemeinek differenciáltabb alkalmazásában, a nevelő és visszatartó jelleg erősítésében.

A nevelő és oktató, valamint a vezetőállomány teljes egészében ismerje meg és legyen képes a gyakorlatban alkalmazni a HM elvtárs 22/1983. (HK 16.) számú irányelveit, a 023. számú HM parancs módosítását.

Úgy ítéljük meg, hogy az eltelt időszak a maga problémáival és ellentmondásaival együtt is jó alapul szolgál arra, hogy a feladatokat megértve, azok végrehajtása érdekében nap mint nap cselekedve előbbre jussunk a pozitív tendenciák erősítése terén a mainál is jobb, kiegyensúlyozottabb és megnyugtatóbb helyzet kialakítása érdekében.

HARCKÉSZÜLTSEG ÉS HADTÁPKIKÉPZÉS

Hadsereg hadtáphadijáték főbb tapasztalatai

Kapus Gyula vezérőrnagy

A HDS hadtáptörzs és a HDS ellő. dd. hadiállományú törzsei, valamint az alárendelt HDS hadtápcsoportok csökkentett hadiállományú törzsei háborús felkészítésének jelentős állomását jelentette az 1983. május 16-28-a között levezetett egyoldalú, többfokozatú, hadsereg hadtáphadijáték.

A végrehajtás során bebizonyosodott, hogy az átgondolt előkészítés eredményeként sikerült biztosítani azokat a célkitűzéseket, amelyek az MNVK Hdm. Csf.-ség módszertani kiadványában a következőképpen vannak meghatározva: ... „A hadijátékokon a fő figyelmet, néhány fontos oktatási kérdés egymást követő, részletekig menő feldolgozásán keresztül, a kevésbé ismert és elsajátított kérdések gyakorlatbani feldolgozására, a tisztek ismereteinek szinttartására és bővítésére, képességeinek fejlesztésére, a tisztek és törzsek felkészültségének ellenőrzésére... kell fordítani.” A követelmények teljesítésére, a résztvevő vezető állomány felkészítése mellett, célul tűztük ki az átszervezett HDS hadtápcsoportok irányítását illetően, a kölcsönös tapasztalatszerzést is.

Célkitűzéseink érdekében a hadijáték tárgya a következőkben került meghatározásra.

A HDS hadtáptörzs, az ellátódandár-parancsnokság és a kijelölt HDS hadtápcsoportok parancsnokainak és törzseinek tevékenysége: az ellátódandár begyülekezése, alkalmazása megtervezésében, megszervezésében, a végrehajtás irányításában; az ellátódandár két irányban történő megosztott működtetésében; az ellenség tömegpusztító fegyverekkel mért csapásai következményeinek felszámolásában; a HDS hadművelati szétbontakozása és az első támadó hadművelete időszakában, kezdetben hagyományos, majd tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között, erdős-hegyes terepen.

A hadijáték 7 mozzanatban került levezetésre. Az egyes mozzanatokban a megalakítás és elméleti felkészítés után, a magasabb HKSZ-be helyezést és mozgósítást, majd hadművelati időugratásokkal a támadó hadművelet hadtápcsoportbiztosítási feladatait kellett megtervezni és megszervezni, majd a továbbiakban az első harcnapra tervezett hadtápcsoportbiztosítási feladatok végrehajtását vezetni.

Mindezekből jól érzékelhető, hogy *a hadijáték keretei gazdag lehetőséget biztosítottak a tevékenységek vizsgálatára, tudományos igényű elemzésére.* A kijelölt kutatócsoport elé állított követelmények a következőkben foglalhatók össze, másszóval, a kutatás irányai az alábbiak voltak.

- A HDS ellő. dd. szervezetének vizsgálata, a dandárparancsnokság funkcionális csoportjai tevékenysége, a feladatmeghatározás és a végrehajtás összhangjában.

- Az anyagellátó és szállítást szervező osztály működése, helye szerepe a HDS fegyvernemi és szolgálati ágak, a közlekedési és szállítószolgálat kapcsolatában.

- A kialakított háborús alkalmazási okmányok használhatósága, célszerűsége, szükségessége.

- A dd. pság. és a közúti komendánszázlőaljak, KÁ-ok, vételezésre kijelölt bázisok parancsnokságai közötti együttműködés tartalma, a megszervezés lehetőségei.

- Az ellő. dd. hadműveleti irányonkénti megoszthatósága, az önálló működés tárgyi, személyi feltételei, kikülönítésének lehetősége, az információáramlás tartalma.

- A HDS HVP vezetési tevékenységének újszerű vonásai, a megvalósítás módjai és eszközrendszere.

- A HDS anyagellátásáért felelős fegyvernemi és szolgálatiág-főnökök szakmai vezetése tartalmi, formai vonásainak újszerűsége, a megvalósítás lehetőségei.

- A dd. szervezetében újonnan szervezett egységek, alegységek alkalmazásának lehetőségei, módszerei.

A kutatómunkában az ellátó dd. összfegyvernemi szervezeti struktúrájának megfelelően nemcsak a HDS hadtáptörzsből vettek részt, hanem: a HDS hdm.-i O.; a HDS Kik. O.; a HDS Techn. O.; valamint a HDS fegyverzet, lőszer és más szakanyagellátásért felelős törzsek képviselői is. Ritka alkalom volt a hadijáték a HDS háborús anyagi biztosítása tekintetében történő ilyen széles körű tapasztalatszerzéshez.

A kutatócsoport felkészítésekor egyrészt meghatározónak tekintettük a miniszter elvtárs 01/1974. számú parancsával életbeléptetett EFEF 011. számú parancsban, a hadtápok felkészítésére meghatározott azon követelményeket, miszerint: „A hadtáp felkészítése magába foglalja... a hadtápmunka alapelvei állandó tökéletesítését és egyeztetését... a hadtáp magasabbegységek, egységek, intézetek és a hadtápvezetési szervek személyi állománya táborig, harci, hadműveleti és szakkiképzési színvonalának növelését.” Másrészt a kutatócsoportba beosztottakat teljes mértékben bevontuk már a hadijáték kidolgozása során annak részletes megismerésébe is.

A hadijáték tapasztalatainak feldolgozása közel egy hónapot vett igénybe, mely idő alatt az egyes elvtársak tapasztalatait megvitattuk, ahol szükséges volt összevetettük, az ellentmondásokat, és azok okait feltárva közös álláspontot alakítottunk ki.

Visszatekintve a HDS hadtáp-hadijáték során végzett megfeszített munkára, az eredményekre, elmondható, hogy az elvárásoknak megfelelően, közös erőfeszítéssel, esemény és rendkívüli esemény nélkül, többségében szilárd helytállással sikerült a megszabott feladatokat teljesíteni. A tanulmány keretei korlátozott volta néhány főbb, a hadijáték mozzanataival kapcsolatos terület fontosabb tapasztalatait öleli fel.

A hadijáték módját adott a HDS htp. törzs M. állománya a perspektivikus szervezetekre feltöltött ellátódandár parancsnokságba, a hadtápcapatok törzseibe beosztott vezető állományú tisztek, tiszthelyettesek felkészítésére, a törzsek

összekovácsolására, a korábban szerzett ismeretek elmélyítésére és az új ismeretek megszerzésére. A végrehajtás során számos tapasztalatot szereztünk, több kérdést sikerült újszerű megoldásokkal, alkalmazási eljárásokkal feltárni, ugyanakkor a perspektivikus szervezet háborús alkalmazásának szűk keresztmetszetei is felszínre kerültek, amelyek a munka hatékonyabbá tételének gátját képezhetik.

Az értékelésben a mozzanatok és a feladatok végrehajtásának sorrendjében, a további munka javítása szempontjából a legfontosabb pozitív tapasztalatokat foglaltuk össze.

A tartalékos állomány fogadása, népgazdasági technikai eszközök átvétele, menet megszervezése és végrehajtása.

A hadijáték elgondolásának megfelelően a bevonulás napján arra összpontosult a törekvés, hogy az engedélyezett időkeret legoptimálisabb kihasználásával, a résztvevő törzseket a végrehajtás helyére begyülekeztetve megteremtődjenek az összevont képzés feltételei.

A HDS hadtáptörzs, az ellő. dd. pság. és a kijelölt hadtápcsapatok törzseinek állománya és technikai eszközei előre kézbesített behívóparancs alapján, május 16-án szervezeten bevonultak. Beigazolódott, hogy nem felesleges időpazarlás, ha a behívást megelőzően a parancsnokok felkeresik a megyei hadkieg. és trv. parancsnokságokat, kellően tájékoztatják azokat a behívás körülményeiről és időben egyeztetik a lebiztosítást. Néhány egységnél nem fordítottak megfelelő figyelmet a szervezési intézkedésben meghatározott állomány bevonulatására, következésképpen a hadijáték vezetőségének kellett intézkedni az egyes beosztások betöltésére, ezzel együtt vált szükségessé tisztázni néhány tartalékos tiszt felmentésének okait.

A bevonulási helyeket a megalakításért felelős szervezetek jól előkészítették, szervezeten hajtották végre, a tartalékos állomány és népgazdasági technika fogadását, átvételét. A befogadó egységekkel az együttműködést a 61. kiszó. z. kivételével, jól megszervezték és a végrehajtás időszakában zökkenőmentesen biztosították.

A kiadott napirend szerint levezetett foglalkozásokkal, a harcászattal és mozgósítással kapcsolatos feladatok pontosításával, az M munkahelyek bemutatásával a tartalékos állomány megfelelő helyszíni ismeretet szerzett.

A begyülekezést követő parancsnoki értekezlet arról győzte meg a GYV.-séget, hogy az egységparancsnokok megértették az előttünk álló feladatok lényegét. A parancsnoki és politikai munka irányának helyes kiválasztása biztosította, hogy az alárendelt állomány is megértse a hadijáték jelentőségét.

Az elméleti felkészítés, a parancsnoki és gyakorló foglalkozások levezetése, a munkakészség elérése

Jó módszernek bizonyult, hogy a hadijátékon részt vevő állomány felkészítése három ütemben, az általánostól a konkrét ismeretek irányába haladva történt.

Az első ütemben az elméleti felkészítés lehetővé tette, hogy a vezető állomány megismerje a hadművelési művészet legújabb elveit, a htp.-biztosítás napirenden levő aktuális kérdéseit. A tiszti, tts.-i és legénységi állomány nagy érdeklődéssel fogadta a katonapolitikai tájékoztatót és az állambiztonsági előadást, majd az ezeket követő – vezetési szintenként differenciált – badművelési, harcászati, illetve a legénységi állománynál az általános katonai kérdések feldolgozását. Az

első nap összehívott felkészítési foglalkozások levezetésével sikerült megalapozni a következő, *második ütemben* levezetésre kerülő szakcsoportos felkészítést.

A szakmai csoportokban az elméleti és gyakorlófoglalkozások megtartásával elmélyültek az állomány ismeretci, mivel saját beosztásuknak megfelelő háborús feladataikat begyakorolták. Egyértelműen bebizonyosodott ezen módszer alkalmazásának hasznossága, mivel a tartalékos állomány számos, az eddigiek során nem érintett kérdésben új ismereteket szerezve a szakmai feladatok összefüggéseit is megismerte.

Mind ezek mellett célszerűnek látszik a jövőben tovább csökkenteni a központi előadások számát, több időt adva a közvetlen felkészítő foglalkozásokra. Ugyancsak a jövőben tovább kell differenciálni a szakmai csoportokat és bátran kell támaszkodni azon tartalékos tiszt elvtársakra, akik beosztásukat több éve betöltik, s oktató-módszertani felkészültségük alapján alkalmasak mások (hasznoló beosztásúak) oktatására.

Hasznosnak bizonyult a híradó gyakorló foglalkozás levezetése is, ahol a teljes állomány megismerkedett a HDS htp. csapatoknál rendszeresített vezetési eszközökkel, azok kezelésével, a rejtett vezetés szabályaival.

A felkészítési időszak *harmadik ütemében* az elgondolásnak megfelelően, az elméleti ismeretek gyakorlatba való átültetését az oktató-módszertani jelleggel levezetett törzsfoglalkozások szolgálták.

Az ellő. dd. pság. és a VERA a gyakorlatvezető által kiadott hadműveleti feladat, a többi htp. csapat saját – ÁHKSZ időszakában elkészített – M. összekövácsló kiképzés 17 órás törzsfoglalkozásának levezetési tervei alapján, a parancsnokok közvetlen irányításával hajtotta végre a törzsek összekövácslását. A felkészítés ezen ütemében csak részben teljesültek a követelmények. Általános tapasztalat volt, hogy a parancsnokok egy szűk vezető állománnyal kezdték meg a feladat feldolgozását, az állomány nagyobbik részével nem foglalkoztak, azokat magukra hagyták.

Figyelmet érdemlő tapasztalat volt, hogy az ellő. dd. pság. túlnyomórészt tartalékos tisztekből álló törzse, csak a ht. döntnökök segítségével volt képes a dd. pk. követelményei továbbvitelére, ugyancsak az elhatározás szakmai megalapozását is csak döntnöki – gyakorlatvezetői és a HDS hadtáp ht. állománya helyszíni segítségével sikerült biztosítani. Nehezítette a felkészítés hatékony végrehajtását, hogy *csak hiányosan rendelkeztek megfelelő okmánymintákkal* és a szabályzatok, szakutasítások is hiányosan kerültek kiszállításra. A parancsnokok kevesebb figyelmet fordítottak a helyetteseik, szakmai főnökeik (PK HTPH, PK TECHNII stb.) tervei, számvetései kidolgozásának előkészítésére, valamint az alárendelt feladatai megszabására. Helyesnek bizonyult a gyakorlatvezetőség részéről az a módszer, miszerint a törzsek munkagrafikonjaihoz viszonyítva lassúbb ütemet követelt az oktató – módszertani felkészítés biztosítása érdekében, ennek ellenére egyes parancsnokok nem értették meg az oktató – módszertani jelleg lényegét, aminek következtében az adott törzseknél idegesség, kapkodás jelentkezett. Ezek a fogyatékoságok végig éreztették kedvezőtlen hatásukat és csak a hadijárék második felében sikerült – nagyrészt gyakorlatvezetői segítséggel – ezeket felszámolni.

Úgy ítélhető meg, hogy az elméleti előadások, a levezetett foglalkozások megfelelően biztosították, hogy lépcsőről-lépésre haladva a nagyobb áttekintést adó kérdések megismerésétől a konkrét feladatokban való eligazodás legyen a módszer.

A HDS hadtápcsapatai magasabb HKSZ-be helyezése, mozgósítása, a HDS raktári készletek mobilizálása, a HKSZ-i körletek elfoglalása, az ellátás megszervezése

A hadijáték harmadik mozzanataként 1983. május 22-én 10.00-kor az elló. dd. pság., 13.00-kor a hadtápcsapatok kézhez kapták a HDS PK HTPH intézkedés kivonatát, amelyben leszabályozta a magasabb HKSZ-be helyezés hadtápbiztosítása és a hadtápcsapatok begyülekezése feladatait.

Annak ellenére, hogy a dd. pság. és a hadtápcsapatok törzsei operatíván megkezdtek a feladat végrehajtását, az alájátszó állomány közléseit nehezen értették meg, a többszöri és rövid időn belül „ugratott” hadműveleti idő zavarokat okozott mind a munkában, mind a jelentések megértésénél. Az intézkedés-kivonatban rögzített tényleges feladatokat több egységnél helytelenül értelmezték és a THKSZ elrendelése után is még a raktári készletek emelését tervezték. Több esetben kellett a DHS htp. törzs részéről operatív beavatkozással a szabályozott keretek közé terelni a törzsek tevékenységét. Bebizonyosodott, hogy a csapatok begyülekezésének tervezése és megszervezése kérdéseiben kellő jártassággal bírnak, a készített okmányok tartalmában és törzskultúra tekintetében a követelményeket kielégítették. A kedvező tapasztalat mellett nem lehet elismerni szó nélkül, hogy a parancsnokok elhatározásaik kidolgozásán túl nem fordítottak megfelelő figyelmet a résztervek, okmányok, menetparancsok, mentvonal-vázlatok kidolgoztatására, mindez az „éles” végrehajtás során jelentős gondként jelentkezhetett volna.

A hadijáték elgondolásának megfelelően, az elló dd.-nak már a begyülekeztetését megosztva kellett végrehajtani. Ez nem minden törzsnél került egyértelműen tisztázásra, nem pontosították a megosztott elhelyezkedésnek megfelelően a széttelepített raktári készleteket, illetve az egységek erő-eszköz elosztását. A HDS htp. törzs operatív beavatkozását követően a törzsek újlag tisztázták egységeik helyzetét és a továbbiakban helyes elhatározást alakítottak ki. A kijelölt felderítő előkészítő csoportok a meghatározott körletek felderítését elfogadhatóan végrehajtották, a bevezetést megszervezték, azonban az elkészített települési vázlatok minősége tartalmában és kultúráltságában csak a követelmények alsó szintjét érték el. Az volt a tapasztalat, hogy egyes parancsnokok nehezen tájékozódnak a terepen, mások pedig nem értik az előljáró által kijelölt terület és a szemrevételezés összefüggéseinek lényegét. A jövőben ezen kérdéssel többet kell foglalkozni, összekötve a terepen történő magabiztos tájékozódás oktatásával is.

Az elló. dd. begyülekeztetésének végrehajtása az alájátszó csoport közlései alapján megfelelően vezetett volt, a parancsnokok ebben az időben már jó módszerrel, operatív intézkedésekkel irányították az alárendelt tevékenységét.

Az elló. dd. ellenőrző-átvevő pontokra (dd. EÁP.) való beérkezések előrendelt harcérték leadása során tapasztalható volt, hogy nem értik kellően ennek jelentőségét. Miután az elló. dd. pság. ezen a ponton veszi át a hadtápcsapatokat, teljes részletességű személyi-anyagi és technikai harcértékét kell összeállítani, figyelembe véve a megosztást is. Ez nem minden törzsnél valósult meg, amit gyakorlatvezetői beavatkozással kellett korrigálni. Ez a gond részben abból adódott, hogy a beérkező hadtápcsapatok oszlopparancsnokai nem rendelkeztek előre elkészített harcérték-okmányokkal.

*A HDS támadó hadművelete hadtápbiztosításának megtervezése, megszer-
vezése az alárendeltek feladatainak meghatározása, a hadművelet első napja
alkalmazási terveinek kidolgozása, az együttműködés megszervezése*

A HDS hadtáptörzs a hadműveleti-harcászati feladat, valamint a HDS PK HTPH elhatározása, a törzs 6 órás munkagrafikonja alapján időben, kellő hoz-
záértéssel dolgozta ki a támadó hadművelet hadtápbiztosítási tervét. Kellő mély-
ségben művelték ki a terv magyarázó jelentése okmányait. A laktanyában le-
vezetett törzsfoglalkozás során, a nagyobbbrészt előre elkészített intézkedéseket
időben pontosítva, azok alapján történt az ellő. dd., illetve a közúti komendáns-
zászlóalj feladatainak a megszabása.

Az alapvető vezetési okmányok „előre történő” elkészítése alapján tudott
a HDS hadtáptörzs az okmányok tartalmi pontosítása mellett, az alárendelt ellő.
dd. törzs helyszíni segítségével is foglalkozni.

Az ellő. dd. pság. a kiadott előzetes intézkedés alapján az elméleti felkés-
zítés során begyakorolt munkamódszerrel kezdte meg a feladat feldolgozását.
A munka során hamar kiütköztek a törzsnél a „befelé fordulás” jelei. A dandár
törzs vontatottan végezte az alárendeltek feladatainak meghatározását annak
ellenére, hogy a dandár PK-a az intézkedés vétele után a munkagrafikonban
meghatározott időben, helyes tartalmú és kellő részletességű elhatározást hird-
detett ki. Ismétlődően érzékelhető volt, hogy az új szervezetű dd. törzs a dd.
TÖF vezetésével igen nehezen birkózott meg a törzsre háruló sokoldalú fel-
adattal. Az elhatározás kidolgozásánál már tapasztalható volt, hogy az előző
mozzanatban feltárt hiányosságok, elsősorban az új szervezeti elemek alkalmazá-
sa kérdéseire nagyobb figyelmet fordítottak.

A rakodási munkák megszervezésével kapcsolatban ebben az időszakban
került legélesebben előtérbe, hogy a rendelkezésre álló, viszonylag magas rakodó-
kapacitás mellett is szükséges a polgári munkaerő igénybevételének a tervezése.
A dd.-nál a rakodási munkák megszervezésénél abból indultak ki, hogy az elől-
járótól érkező anyagi készletek nincsenek raklapozva, így rakodógépes átrakásra
csak kis lehetőség van. A gyakorlatvezetőség részéről szándékos beállítás volt
az, hogy nem adott tájékoztatást az előljáró szállítmányok összetételére, máh-
zottságára, várva ezzel a nyitott kérdéssel a dandár jelentkezését. Erre azonban
nem került sor, sőt a KÁ-ok munkája megszervezésénél is csak az intézkedésben
rögzített időadatokkal számvetettek, figyelmen kívül hagyva a kirakóállomáso-
kat, a létesíthető rakodófrontok számát. Mindezek következtében a rakodási mun-
kák kevésbé árgondoltan kerültek leszervezésre és a DD PK elhatározásának is
gyenge pontját képezték.

A DD PK elhatározása kihirdetése után ismét lelassult a dd. törzson belül
a munka üteme. Az alosztályoknál és szolgálatoknál is alacsony szinten valósult
meg a törzson belüli együttműködés, a tevékenység koordinálása, ez különösen
az anyagellátó és szállítást szervező osztály tevékenységére, valamint a hadmű-
veleti alosztályra volt jellemző.

Az alárendeltek feladatainak meghatározása késve és tartalmában gyenge
minőségben lett végrehajtva. A dd. alárendelt egységei többségében a HDS-től
megkapott szakmai intézkedések alapján terveztek, a dd. szintű szabályozás jelen-
tős időeltolódással állt csak rendelkezésükre. Néhány törzs ebben az időszakban
jól élt azzal a lehetőséggel, hogy összekötők küldésével, valamint a pk. személyes

tájékoztatójával, a tervezés különböző időszakában már az írásos intézkedés kézhezvétele előtt tájékozódott a dd. törzsnél és így időben tudta elhatározását pontosítani.

Jellemző volt ebben az időszakban az is, hogy a dd. törzsen belül és az alárendelteknel az eltérő alapadatok (adattár pontosításának hiányos végrehajtása, elmulasztása) miatt pontatlan számvetések készültek, amelyek kijavítására, az adatok pontosítására több esetben vált szükségessé a hadtáptörzsek helyszínen történő beavatkozása. Legkirívóbb példa erre a dd. hadtápszolgálata, amely a HDS anyagellátásáért felelős szolgálati ágak szakmai intézkedéseit tévedésből az ügyviteli irodáról felvette és mintegy hat órán keresztül szervezte a HDS anyagellátását, miközben senkinek sem tűnt fel, hogy a dd. htp. szervezete és lehetősége mennyire eltér az intézkedésben meghatározott feladatok nagyságrendjétől.

Megnyugtató tapasztalatként tekinthető, hogy az alapvetően T állományba tartozó – alárendelt hadtápegység parancsnokok, a kézhez kapott intézkedések alapján összességében reális elhatározást hoztak. Itt is érzékelhető volt – a békében élő egységek kivételével, hogy nem fordítottak megfelelő figyelmet a parancsnoki elhatározás szakmai, számvetésekkel alátámasztott megalapozására és tevékenységük többségében csak az elgondolás kiművelésére összpontosult. Hiányosan tudták csak elkészíteni az őrzés-védelem terveit, a szakmai helyzetjelentéseket. Jellemző volt, hogy a tervek mellékleteinek egy részét a törzsek nem voltak képesek kidolgozni és többségében az aeg. pk.-ok részére sem szabták meg a feladatokat, így a végrehajtás csak igen jelentős időeltelődéssel valósulhatott volna meg.

Mindezek mellett megmutakozott, hogy ott, ahol a törzsmunkát jól megszervezték ott a tervező munka jól haladt, míg másoknál a tervek készenléti foka a feladat vételétől számított 13. órában is csak mintegy 65%-os volt.

Az alájátszó csoporttól kapott információk értelmezése ebben az időszakban is akadozó volt, parancsnokaink és törzseink nem tudták összehangolni a napi étellel kapcsolatos tevékenység irányítását, az alkalmazás tervezési munkafolyamatával legtöbbször nem tudtak mit kezdeni a kapott információkkal.

Sem a ht., sem a T állomány jelentéseiben nem jutott kellően kifejezésre a kapott feladatra vonatkozó elgondolás tömör megfogalmazása, annak ellenére, hogy a jelentések tartalmi követelményei előre egységesítésre kerültek. A tervek sok alaki és tartalmi hiányossággal kerültek kidolgozásra. Eltérések voltak tapasztalhatók a térdépek címzések, az egyezményes jelek alkalmazása vonatkozásában is.

Az anyagi-technikai biztosítás feladatai az új szervezet adta kedvező feltételek alapján először kerültek részletesen kidolgozásra a dd. PK HTPH, TECHN h. és Fn.-i főnökök irányításával. Böven tapasztaltunk gondokat. Ennek legfőbb oka, hogy a parancsnoki követelménytámasztás és elszámoltatás nem kellően érvényesült és a tervezés mintaokmányai nem lettek előre elkészítve, egységesítve.

A HDS támadó hadművelete első napi hadtápbiztosítása végrehajtása, irányítása, a második napi hadtápbiztosítás megtervezése, megszervezése, az alárendelt feladatainak meghatározása, a párhuzamos tevékenység biztosítása

A támadó hadműveleti első napján a HDS htp. törzsének, az ellő. dd. és alárendelt egységei törzseinek rendkívül összetett, egy időben több irányú feladatot kellett megoldani.

Ebben a mozzanatban jórészt egy időben volt szükséges kidolgozni a második hadműveleti nap alkalmazási terveit, valamint az első napra tervezett feladatok végrehajtásának irányítását, az alájátszók – alárendeltek ténykedését érzékelhető – közléseinek folyamatos vételét, értékelését, és azokra való reagálást.

Annak ellenére, hogy a hadijátékon ez volt a legfeszítettebb mozzanat, a végrehajtás jó hozzáállással és javuló szinten valósult meg.

A HDS hadtáptörzs jó munkamódszerrel, a rendelkezésre álló híradó eszközök felhasználásával, operatív intézkedésekkel vezette a napi hadtápbiztosítási feladatokat. A szállítmányok menet alatti átirányítása az alájátszócsoport által adott közlések alapján került gyakorlásra, alapvetően megfelelő szinten, azonban kevés figyelemet fordítottak a diszpécsernapló vezetésére, a szállítmányok operatív nyilvántartására.

Az előző mozzanatban tapasztalt bizonytalanság után az ellő. dd. tö. nagybani munkarendje a gyakorlatvezetői, HDS htp. tö. által adott segítséggel kialakult, egyre nagyobb begyakorlottsággal dolgozták ki az alkalmazási és biztosítási terveket. Ebben a mozzanatban az Ag. Ellő. és Szállító O „megtalálta a helyét”, kialakította a munkaokmányait és a másnapi harcnapra már átgondolt javaslatot tett a DD PK-nak. Mindezek mellett jellemző volt, hogy a másnapi tevékenység megszervezésére kiadott intézkedés vétele után a törzsek tevékenysége beszűkült a tervezésre és kevés figyelemet fordítottak a közlések vételére, rögzítésére, továbbítására, az operatív intézkedések megtételére, vagyis a hadművelet hadtápbiztosítása folyamatos kézbentartására.

A dinamika alatti hadtáp vezetésében további kedvezőtlen tapasztalat volt, hogy a törzsek idegenkedtek a rendelkezésre álló rádiók használatától, többségében a kiépített vezetékes eszközökön végezték az információk továbbítását, ami lassúvá és vontatottá tette a helyzetre való reagálást. Magabiztosság és kellő odafigyelés hiánya miatt az általános rendeltetésű gépjárműveken a sebesültek, az arcvonalban nem használható anyagok hátraszállításának kérdései részleteiben nem kerültek kiművelésre.

A HDS PK HTPH intézkedésében, a HDS szakanyagellátásáért felelős szolgálati főnökök szakmai intézkedéseiben meghatározott megosztásra a DD PK helyes elhatározást hozott, azonban az áttelepülés tervét a törzs vontatottan dolgozta ki és késve intézkedtek az alárendeltek felé, aminek következtében az alkalmazási tervek hiányosan kerültek kidolgozásra. Ennek oka elsősorban a szakmai hozzáértés hiányosságaiban keresendő.

A jelentések meghallgatása, az ellenőrzések és elszámoltatások tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a részkérdések kidolgozása ebben a mozzanatban is több kívánnivalót hagyott maga után.

Az ellenség töpfe-ekkel mért csapásai következményeinek felszámolásának megtervezése, megszervezése, az alárendeltek feladatainak meghatározása

Ebben a mozzanatban annak ellenére, hogy a törzseken érezhetően kiütköztek a fáradtság jelei, példamutató következetességgel és növekvő hozzáértéssel dolgozott a ht. és T állomány.

A törzsek már nagyobb „rutinnal” voltak képesek reagálni a közlésekre, dinamikusabb volt a helyzetjelentések feldolgozása. Az egy időben tömegesen jelentkező információtovábbítás igénye következtében bátrabban használták a vezetékes összeköttetés mellett a rendelkezésre álló rádiókat is.

A HDS htp. tö. a csapásokat követően begyakorolt rendben és munkamódszerrel értékelte a kialakult helyzetet, a htp. SÉTK prognosztizációja alapján operatív intézkedésekkel avatkozott be a htp. csapatok felé a következmények felszámolására. Ugyanakkor az is tapasztalható volt, hogy a részinformációk „összerakása” kisebb körzetekre, vagy elválasztható (hegy, folyó) összefüggések figyelmen kívül hagyásával történtek.

Az ellő. dd. PK és törzse az alárendeltektől kapott jelentések, valamint a HDS PK HTPH operatív intézkedései alapján helyes elhatározást alakított ki a csapásokat követően a mentőosztagok működtetésére, a sérültek, sebesültek kiürítésére, a csapás körzetéből való kivonásra, a dd. és csapatok erőivel végrehajtandó mentesítésekre, a működőkéességüket megőrzött erők alkalmazásra való felkészítésére. A csapás következményeinek felszámolása során kevés figyelmet fordítottak a vezetés helyreállítása érdekében foganatosítandó rendszabályokra, azok elsődleges biztosítására.

A kiadott hadművelleti-harcászati feladatot a törzsek döntő többségében helyesen értelmezték, azonban előfordult, hogy az oleátavázlat „elcsúsztása” miatt az egység körletét helytelenül rögzítették, aminek következtében a csapások nem, vagy csak kis mértékben érték az adott egységet. A meghallgatások során kitűnt, hogy helyenként az információk „elvesztek”, egyes törzseknél nem értették meg a hadművelleti időugratás lényegét, kevés figyelmet fordítottak az adattárak pontosítására, így a hozott elhatározásuk nem mindenben egyezett a tényleges, valós helyzettel. A csapások következményei prognosztizálásánál jól érződött, hogy ez a tevékenység még kevésbé begyakorolt, a veszteség megállapításoknál érződött a járatlanság.

A mozzanat levezetése során megállapítható volt, hogy a hiányosságok nagy része elkerülhető lett volna, ha több idő van biztosítva az új helyzetbe állítás (időugratás) miatt bekövetkezett változások értelmezésére, tanulmányozására.

A békehelyőrségbe való visszatérés és a leszerelés tapasztalatai

A hadijáték utolsó mozzanatában megfelelő ünnepélyes külsőségek mellett került sor a törzsek, elsősorban a tartalékos állomány tevékenységének értékelésére. Az értékelés tartalmából, hangvételéből, az előléptetett, jutalomban és dícséretben részesített tartalékosok nagy számából kitűnt, hogy munkájukkal, magatartásukkal a Gyakorlatvezetőség meg volt elégedve.

Az ellenőrzések tapasztalatai alapján megállapítható volt, hogy a törzsek a hadijáték befejeztével szervezeten végezték a titkos anyagok, a fegyverzet és a gyakorlatra elszállított anyagok meglétének ellenőrzését. A munkahelyeken, pihenőhelyeken a felvételezett anyagokkal elszámoltak.

A békehelyőrségekben a szervezési intézkedésben meghatározott időre a bevonult állományt és átvett népgazdasági technikát rendben visszaadták és az eredeti helyzet visszaállítását befejezték.

Következtetések

- A HDS hadtáp-hadijáték, a résztvevők felkészítése hatékony módszerének bizonyult. A hadijáték végrehajtása során megmutatkozott, hogy a törzsek felkészítésének ezen módszere biztosította az egyszerűtől, a bonyolult feladatok megismeréséig a fokozatosságot, valamint a HDS törzs szakkáderei vezetésével a szakmai ismeretek mélyebb megismertetését és begyakorlását.

– A gyakorlatra való felkészülés időszakában a területvédelmi és hadkiegészítő parancsnokságokkal való szoros együttműködés alapjaiban biztosította a kiírt állomány terv szerinti bevonulását, ugyanakkor igazolta, hogy az eddigiek-nél nagyobb körütekintéssel kell végezni a tartalékos tiszt állomány kiválasztását, tovább kell szorgalmazni a fontosabb beosztású tts. állomány név szerinti lebiztosítását is.

– Megállapítást nyert, hogy hiányos a törzsek felkészültsége, több helyen hézagos a szakértelem és számos gond mutatkozik a munkaszervezés, az egyenletes teherelosztás és vállalás, az anyagellátás, a szállítások komplex megszervezése és végrehajtása szakirányítása, az alárendeltek folyamatos és feszes vezetésének biztosításában, a törzseknél már békében kidolgozott okmányminták, valamint az alkalmazást szabályozó utasítások készletezése terén.

– Nem kellő mélységű a békeállományú parancsnokok vezetéstechnikai ismerete, egyes parancsnokok nehezen igazodnak el az állományukba szervezett híradó eszközök alkalmazása, rejtett vezetés rendszabályai kérdéseiben.

– Az ellő. dd. pság. „M” törzse által szervezett és levezetett kiképzéseken a magasabb HKSZ-be helyezés és M kérdései gyakorlása mellett, a háborús alkalmazás elméleti kérdéseinek mélyebb megalapozását célzó foglalkozásokat kell szorgalmazni.

– A parancsnokok és a vezető beosztású tartalékos állomány munkájában érzékelhető volt a befeléfordultság és a komplex gondolkodás esetenkénti hiányosságai okozta egysíkúság, sablonosság. Nem kiforrott még az állomány összefegyvernemi szemlélete, ennek következménye a feladatok felszínes értelmezése.

– Az ellő. dd. vezetése, működése feltételei biztosítása során szerzett tapasztalatok alapján megállapítható, hogy a szervezet néhány területén a megoszthatóság és a folyamatos vezetés technikai feltételei biztosítása érdekében változtatások kezdeményezése, annak realizálása esetén az alkalmazás begyakorlása szükséges.

– Az ellő. dd. pság. kiemelt fontosságú beosztásaiba, mint hdm. alo. vez., PK HTPH, anyagellátó és szállítást szervező osztály élére a tartalékos állomány helyett keretátadás biztosítása célszerű, akik felkészítését a dd. pság. kiképzései során szükséges már békeidőszakban elvégezni.

– Az alájátszó csoport tevékenysége nagymértékben elősegítette az „élet-szerűség” fenntartását, de egyben ezt a törzsek zavarónak érezték a tervező-szervezőmunka időszakában, amely azt bizonyítja, hogy nem terjed ki figyelmük a napi élet parancsnoki irányítása megvalósítására.

– A tartalékos és keretállomány, a feltöltött törzsek összetevékenysége, a végzett munka színvonala a gyakorlat időszakában fokozatosan javult, amely indokoltá teszi a nagyobb időtartamú elméleti és oktató – módszertani foglalkozások beállítását, a központi felkészítés csökkentését, több idő biztosítását a szakcsoportos foglalkozások végrehajtására.

– A gyakorló HDS hadtáptörzse eredményesebb munkavégzése céljából célszerű a gyakorlatvezetőség állományába htp. segítők kikülönítése, így a törzs egyéb, gyakorlat levezetését segítő helyszíni ellenőrzés feladatai alóli mentesítése.

– A gyakorlat előkészítése időszakában egy egyéb feladat alól kivont kikülönített team kijelölése látszik célszerű megoldásnak, a kellő mélységű és összehangolt kidolgozó munka biztosítása érdekében.

– A gyakorlat zavartalan végrehajtása, a törzsek gyakoroltatása szükségessé teszi az ellátás, kiszolgálás, a tábori pihentetés, a komendánsszolgálat megszer-

vezése, feladatai leválasztását a gyakorlatról. Erre külön szervezet létrehozása jelent célszerű megoldást.

A HDS hadtáp-hadíjáték gazdag tapasztalatainak feldolgozása, az ott szerzett tapasztalatok hasznosítása, több éves következetes munkával, nagymértékben hozzájárul a HDS hadtáp háborús felkészítése magasabb színvonalra emeléséhez. A tapasztalatok közreadása egyben szerény kísérlet mások hasonló feladatai előkészítése és végrehajtása segítéséhez.

(Melléklet a folyóirat végén található.)

A „Kunság-83” harcászati gyakorlat hadtáp tapasztalatai

Skrabán László alezredes

A seregtest- és a hadosztály-parancsnokság kiképzési tervének megfelelően 1983. június 2. és 16. közötti időben HM felügyeleti szemle keretében mozgósítással egybekötött hadosztály harcászati gyakorlat – „KUNSAG-83” fedőnévvel – került végrehajtásra az előljáró seregtest-parancsnokság vezetésével.

A végrehajtott gyakorlat – mint a korábban levezetett hasonló szintű gyakorlatoknál is – számos hasznosítható tapasztalatot adott – mind a végrehajtó és a vezető szervek hadtápszolgálatai, mind az egység és a magasabbegység hadtáptörzsei számára. Azok szélesebb körben történő megismertetésének igényével, az alábbiakban összegezhetők.

I.

1. A gyakorlat előkészítése és végrehajtásának sajátos körülményeiről

A tervezett harcászati gyakorlat és a bejelentett HM-szemlére való – az előírásoknak megfelelő – felkészülés érdekében a hadosztály parancsnoksága még az év elején a hadtáptörzs minden területre kiterjedő részletes felkészülési tervet készített, az abban foglaltakat közel 100%-ban eredményesen végre is hajtotta az alábbi sajátosságok figyelembevételével:

- a gyakorlat szövetséges csapatok tényleges részvétele nélkül került végrehajtásra,

- a gyakorlat előkészítő időszakában az ellátás feltételei megteremtése érdekében jelentős anyag és technikai eszköz került átcsoportosításra a központ-hadtáp és seregtest készleteiből,

- egyidejű mozgósítás elrendelése kapcsán a laktanyák kis befogadóképessége miatt, a személyi állomány egy részének elhelyezése táborszerűen, sátorban került végrehajtásra,

- a tartalékos parancsnoki állomány egy részének előbehívása 2-3 nappal előzte csak meg a váratlan mozgósítást,

- a gyakorlat körzetébe történő kombinált menet megszervezése és végrehajtására (átcsoportosítására) csupán 2-3 nap állt rendelkezésünkre,

- a személyi állomány pihentetésére – újszerűen – összefegyvernemi védőköpenyből épített kétszemélyes sátor került felhasználásra, mellyel harcszerűbbé vált a csapatok tábori elhelyezése,

- az Országgyűlés HB-a - a mozgósítás alatt - a hk.e.-nél tartotta kihe-lyezett ülését,

- a nyári évszak közepén - egy csapadékmentes időszakában - az összes hadtáp követelményeivel álltunk szemben,

- a gyakorlat körzetébe (települési helyekre) beérkező csapatokat meleg élelemmel láttuk el, a harc- és gépjárműveket két helyen telepített töltősorok alkalmazásával töltöttük fel,

- vasúton csupán üza. kirakó állomást és tartalék anyagellátó pontot mű-ködtettünk,

- a csapatok hadtáp ellátása a HOR-ból, felülről lefelé történő - két el-látási körzetbe a kijelölt csapathadtápot ellátási decentrumként alkalmazva - szállítással valósult meg,

- a határátlépés és az áttörés lőszerbiztosítása céljából földre rakva, az egységeknél tényleges kiegészítő készletek kerültek létrehozásra,

- a törzsek és csapatok, valamint azok hadtáprészlegei, nagy távolságra kerültek elhelyezésre, kivéve a mozgósított ezredeket,

- a csapatok egy négynapos dinamika alatt, közel 200 km mélységben, fo-lyamatosan harcoltak, szakaszosan felzárkóztatva hadtápjajukat,

- a harcászati gyakorlat hadtápbiztosítása tervzése-szervezésével, a csa-patok valóságos hadtápellátásával és kiszolgálásával párhuzamosan beállított ténylegesen végrehajtandó nagy mennyiségű gyakorló és hemutató feladatot kel-lett végrehajtani.

Összességében mindezek a sajátosságok igen komoly próbára tették a keret magasabbegység hadtáp személyi állományt, hadtáptechnikát. A gyakorlat során reális képet adtak a parancsnokok, hadtáptörzsek, alegységek a felkészültségből, a technika hadrafoghatóságáról, az alaprendeltetéséről.

2. A gyakorlat valóságos hadtápbiztosítása megszervezésének és végre-hajtásának körülményeiről

A gyakorlat hadtáp felkészülési tervénél (mind a kidolgozás, mind a reali-zálás során) arra törekedtünk, hogy a lehető legjobban hasznosítsuk az 1974. évi HM szemle, a „KÜNSÁG-79” gyakorlatok és más magasabbegységek, HM szemléinek főbb hadtáp tapasztalatait. A felkészülés időszaka legfőbb céljának azt tűztük ki, hogy a HM szemle keretében végrehajtásra kerülő gyakorlat had-tápbiztosítását a magasabbegység alaprendeltetésének megfelelően az előjárók által támasztott követelmények és előírások megfelelő jó színvonalú teljesítésével reálisan megítélhető legyen a magasabbegység hadtáp-szolgálati felkészültsége.

A felkészülést jól szolgálták a seregest és hadosztály szinten szervezett és végrehajtott hadtáp módszertani, illetve bemutató foglalkozások. Ezek közül ki-emelést érdemel a hadosztály által levezetett hódmezővásárhelyi vasúti rakodási és szállító bemutató foglalkozás, a kiskunfélegyházi hadtáp és technikai ha-dijáték.

A hadosztály gördülőanyag igénylésének összcállításához a csapatok zömé-ben megalapozott számvetéseket terjesztettek fel, melynek alapján 34 katonavonat (vissza 30 vonat) került igénylésre az előjárótól. Ehhez igénylésre és kiutalásra került 450 klt. UMK-2 és 19 klt. UMK-4 rögzítő ék.

A csapatszállítmányok okmányait szállítmányonkénti részletezéssel, a fel-készítés időszakában az egységek megfelelően előkészítették. Jó együttműködés valósult meg a hadtáp szolgálatok és a KSZI között a szervezés és végrehajtás

időszakában. Az anyagok átcsoportosítása során is összességében jó együttműködés valósult meg az egységek, intézetek között, de egyes alakulatoknál előfordult gazdaságtalan végrehajtás is nem vették fel a kapcsolatot az átadó, egységekkel, az időpontot nem egyeztettek, így egyes útbaindított gépjárművek üresen tértek vissza.

Az üzemanyag-szükséglet tervezésénél az aluról felfelé történő adat-, információszolgáltatás módszerét alkalmaztuk, célszerűnek látszik a jövőben a késedelmek megelőzése érdekében, a haráridők tágabb intervallumban történő megadása, illetve pontos betartása.

A KÁ-ra lebiztosított hajtóanyag fogadásakor felmerült olyan probléma, hogy a mérlegelt és a kalibrált (bevallott) súly között nagymértvű eltérés mutatkozott még a mérlegelési jkv. átvétele után is, így a tárintézzettel utólagos pontosítás vált szükségessé. Több gondot jelentett a szaktechnikai eszközök kiköszvényezése részben az IPM tervszerűtlen felhasználása, részben a szakmai irányítás hiányosságai miatt. Gondként jelentkezett, hogy a tartalékos gkv.-ként bevonult állomány nagy része nem rendelkezett nehéz pótkocsi vontatására jogosítvánnyal.

A romlandó élelmiszereket biztosító vállalatok helyszíni bejárásával tisztáztuk a vételezési időpontokat, telefon- és telex-kapcsolatokat, MNB-számokat, a Baromfiipari és Tejipari Vállalatokkal az anyagok átadás-átvételének helyszíncit (TP-at).

Annak érdekében, hogy a valóságos hadtápbiztosítási feladatokat a követelményeknek megfelelően biztosítani tudják, a gyakorlat előkészítő időszakában – az előjáró segítségével – átcsoportosítottunk 21 fő ht. és 32 fő sor hadtáp állományt, 28 db hadtáp technikai eszközt, 1460 klt. 63 M egységos sátrat, 6833 db hálózást, 8600 db PH ágybetétet, 11 680 db gumimatracot, 6000 db hálótermi takarót.

Az átcsoportosítás igen feszített szervező-végrehajtó munkát igényelt, minden szinten, annál is inkább, mert ezzel egy időben különböző szintű gyakorlatokon igénybevett anyagot kellett átcsoportosítani, egyúttal megmutatta a csapathadtáp szervezetek működő- és teljesítőképességének, tervező-szervező képességének valóságos keresztmetszetét is. Az átcsoportosításhoz magasabbegység szinten 4–5 mknapanot, 35–40 ezer gjmű. km.-t és 22 vasúti kocsit használtunk fe.

A szükséges átcsoportosítások után a gyakorlat bonyolult hadtápfeladatait mintegy 1530 fő személyi állománnyal (köztük 1100 fő tartalékos) 640 db különböző típusú és biztosítású gépjármű és 150 db egyéb hadtáp technikai eszközzel hajtottuk végre. A gyakorlaton részt vevő közel 10 ezer fő és 2000–2200 db harci és egyéb technikai eszköz valóságos hadtápbiztosítását. Ennek megfelelően az ellátó és ellátandó állomány 1,5:6-hoz volt, ami jónak mondható és – mint ahogyan azt a gyakorlat értékelése is aláhúzta – biztosította a rendkívül feszített magas követelmények eredményes – RE mentes – végrehajtását.

A gyakorlat során effektíven felhasználtunk: szállításra 8430 ezer, élelmészre 6320 ezer, üzemanyag-ellátásra 7600 ezer, I. écs. ruh. anyagra 2980 ezer, eü. anyagra 8000, irodaszere 150 ezer forintot. Elláttunk 535 fő beteget, melyből 10 fő szenvedett balesetet, kórházba szállítottunk 46 főt. Ténylegesen után-szállítottunk 820 t. lőszert (közúti és légi szállítással), 350 t. hajtóanyagot, 430 t. egyéb anyagot, a hadosztály TS lesütött 28 t. kenyeret. Kiürítettünk és elláttunk 225 fő markírozott sérültet.

A gyakorlat megszervezése és végrehajtása során teljes mértékben élveztük a közvetlen előjáróink figyelmét, segítő készségét.

A gyakorlat hadtápmunkáját megtekintette a mb. MNHF, a MN HTP TÖF (MNHF h.), valamint az MNHF-ség szolgálatfőnökei és vezető beosztású tisztjei. Előljáróink elismeréssel nyilatkoztak a látottakról, észrevételeikkel jelentős segítséget nyújtottak a szakfeladatok eredményes végrehajtásához. A hadtápszolgálatok személyi állománya becsületos hozzáállást tanúsított a feladatok végrehajtásában.

II.

Részleteiben

Magasabb harckészültségbe helyezés és a gyakorlat végrehajtásáról

A gyakorlat tárgya volt : a hadsereg első lépcsőjében levő békeállományról hadiállományra feltöltött gépesített lövészadosztály támadó harc hadtápbiztosításának megtervezése, megszervezése és végrehajtása, erdős-hegyes terepen, hagyományos, majd tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén.

A gyakorlat célkitűzései voltak:

Tökéletesíteni a parancsnok hadtáphelyettesek és hadtáptörzsek készségét a harctevékenység hadtápbiztosításának megtervezésében, megszervezésében, a hadtápegységek, alegységek folyamatos vezetésében, hagyományos és tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén, bonyolult rádióelektronikai viszonyok között is.

Fokozni jártasságukat az összefüggő feladatok követelmény szerinti végrehajtására való mozgósításban.

Gyakoroltatni a hadtáptörzseket az összefegyvernemi és hadtáphelyzetre vonatkozó információk gyűjtésében, a parancsnok hadtáphelyettesek elhatározásához szükséges adatok biztosításában.

A parancsnok hadtáphelyettesek az elhatározások kidolgozásában, az ellenség komplex tüzzel való pusztítása hadtápbiztosítási feladatainak megtervezésében, a feladatok lejtuttatásában, valamint a hadtáp vezetési pontok telepítésének és áttelepítésének végrehajtásában.

Gyakoroltatni a hadtápegységeket, -alegységeket az oktatási kérdésekben meghatározott feladatok normaidőre történő végrehajtásában (határátlépés, áttörés, komplex tüzzel való pusztítás, védelem, tömegpusztító fegyverek következményeinek felszámolása és széles víziakadályon erőszakosan történő átkelés hadtápbiztosítása).

Felmérni a hadosztály hadtáp-törzsének és alárendelt hadtápszolgálatok (szakcsoportok) állandó, illetve tartalékos állománya kiképzettségének színvonalát, hadrafoghatóságát.

Kiemelt oktatási kérdésként szerepelt a gyakorlat hét mozzanata alapján:

- a) A magasabb harckészültségbe helyezés, mozgósítás hadtápbiztosítása.
- b) A hadtáptörzsek és -alegységek kiképzésének megszervezése és vezetése.
- c) Kombinált menet, a megindulási körlet elfoglalása, a hadtápegységek feladatainak begyakoroltatása, a támadó harc hadtápbiztosításának megtervezése, megszervezése és vezetése.
- d) A területbiztosítási övezet leküzdése, döntő fontosságú körletek áttörése, harcászati, légideszantok, megkerülő osztagok alkalmazásának hadtápbiztosítása.

e) A támadás kifejlesztése (a hadsereg második lépcső ütközetbevetése), széles víziakadályokon menetből történő erőszakos átkelés hadtápbiztosításának megtervezése, megszervezése.

f) Anyagi készletek, harcjárművek, harci alegységek szerinti komplettekbe készletezése, utánszállítása, egység- és irányzállítmányok alkalmazásával, komplex feltöltés megszervezése és végrehajtása.

g) A hadtápegységek, -alegységek szervezett előrevonása, szétbontakozása, telepítése, őrzés-védelem és tömegpusztító fegyverek elleni védelem megszervezése, az élet- és működőképesség fenntartása.

h) A tömegpusztító fegyverekkel mért csapások hadtáp-követelményei felszámolása, a hadtáp működőképességének helyreállítása.

i) A személyi állomány nyári körülmények közötti tényleges anyagi- egészségügyi ellátásának és pihentetésének megszervezése és végrehajtása.

1. *A gyakorlat hadtápbiztosításának általánosítható tapasztalatai a mozzanatoknak megfelelően*

Az első mozzanat tartalma a csapatok magasabb HKSZ-be helyezése, megindulási körlet kombinált menettel történő elfoglalása, és a hadtápbiztosító erők hadtápbiztosításának megtervezése, megszervezése és végrehajtása.

Az elrendelt feladatot a hadtápegységek és az alárendelt egység-hadtápek egyértelműen tisztázták, rögzítették. A személy- és technikai fogadóhelyek berendezése normaidőre megtörtént, a tartalékos állomány átvétele, beosztásba helyezése szervezett volt. A hivatásos, továbbszolgáló, valamint a tartalékos parancsnoki állomány – mivel a tartalékosok egy része már előbb bevonultatásra került – kellő ráhatást gyakorolt a mozgósítás szervezett végrehajtására. A hadtáp törzséből nagyfokú odafigyelést, szelektált irányítást igényelt, hogy a csapatok egy része fokozott harcckészültség, míg a többi csak a HVHKSZ időszakában mozgósít, a készenlétet M-1, illetve M-2 24.00-ára kell elérniük. Ez alapján kellett tervezni a képzés, összekovácsolás végrehajtását, a központi étlapot. A differenciáltan elrendelt málházási feladatok végrehajtásánál a gépi rakodó eszközöket lehetőség szerint nem alkalmazták, holott több egységnél is rendelkezésre álltak. A lebiztosított, visszaigazolt járművek jelentős része helyett, más típusú vonult be.

A ZIL típusú gépjárművek egy része motorcsere következtében gázolaj üzemű volt, illetve olyan nyergesvontatókat is bevonultattak az ellátó zászlóaljhoz, melyeket terepen nem lehet alkalmazni.

A nyilvántartások hiányossága miatt nehéz volt a biztonsági hányadból a megfelelő szakképzettséggel, jártassággal rendelkező gk.-vezetőket kiválasztani az eredetileg lebiztosított helyett, mivel annak reményében, hogy a képzettség és jártasság letagadása esetén remény van a polgári életbe való gyors visszatérésre. Az „MZ” technika igénybevétele során kiderült, hogy a kikonerválás végrehajtása után (az alkatrészek előregedése, kijárodása miatt) a hadtáp technika mintegy 10⁰/₀-át javítani kellett.

Az ideiglenes polgári munkaerő igénylése, foglalkoztatása, esetleges átcsoportosítása nem teljes körű tekintéssel történt, jogállásuk nem egyértelműen tisztázott. A PK HTPH-ek helyenként bizonytalanok voltak, a rakodási feladat befejezését követő elbocsátásukkal kapcsolatban.

Ebben az időszakban a ho. hadtápvezetése több irányban tevékenykedett. A béke helyőrségből és két irányban helyszíni ellenőrzéssel irányítottuk a mozgósítás végrehajtását (MODUL jelentéscsk vétele, továbbítása) a HVP, HKSZ-i, körletekbe települését, majd később külön vezetési csoportként megalakult a vasúti szállítások operatív irányításában vettünk részt. Ezzel párhuzamosan az előljáró intézkedése alapján két feladatot terveztünk, egy feladatként a határbiztosítást, ezzel együtt a gyakorlat valóságos körletének elfoglalását, vasúti és közúti szállítás hadtápbiztosítását. A feladat végrehajtását a hadtáptörzs és a csapatok jól értelmezték, a tervek reálisak voltak, a kombinált menet hadtápbiztosítási okmányjaiban kifogás zömében csak a törzskultúra színvonalával szemben merült fel.

A gyakorlat körzetébe, a települési helyek (táborok) berendezésére megfelelő összetételű és anyagi készletekkel ellátott előkészítő részlegeket indítottunk útba.

A részlegek végrehajtották a táborok berendezését, biztosítani tudták a beérkező állomány és technikai eszközök fogadását, ellátását, feltöltését. A követelmény szintű szállítások eredményes végrehajtását kellőképpen biztosította az előkészítés időszakában a ho. – már említett – megtartott vasúti rakodási módszertani foglalkozás. A harci technika egy részének vasúti kocsin történő rögzítését új típusú (UMK) rögzítőeszközökkel hajtottuk végre, melyek biztosították létjogosultságukat a gyorsaság és a költségmegtakarítás területén. A szállítás alatti hadtápbiztosítási feladatokban fennakadás nem volt – bár a csapatok nem tudták minden tekintetben ezt a színvonalat biztosítani, amit az „UZSA”-i rakodási módszertani bemutatón követelményként az előljáró meghatározott. A kirakodás és a táborhelyek elfoglalása alapvetően szervezett volt, ennek ellenére előfordult, hogy a forgalomszabályozás tévedése miatt a 8. sz. főközlekedési utat – egy alegység – is igénybevette.

A ho. HVP előkészítő részlege a HDS HTP törzs által a meghatározott települési körletet szemrevételezte, a meghatározott telepítést szervezetteren, a követelmények szintjén végrehajtották. Az őrzés-védelemmel kapcsolatos tevékenységet az állomány rövid időn belül begyakorolta, a tartalékos őrszakasz feladatát jó hozzáállással, fegyelmezetten hajtották végre. Itt is beigazolódtak, hogy megfelelő követelménytámasztás esetén a tartalékos állománnyal jól lehet dolgozni.

Jellemző tapasztalatok voltak ebben a mozzanatban, hogy a kiskunfélegyházi helyőrségben a rendszeresített béke szakács állomány alacsony létszám miatt az élm. ellátó pontok tevékenysége nehézkesen, csak az M-2 napjától indult meg, illetve funkcionált.

A tartalékos állomány jelentős hányada vonult be, rossz minőségű, illetve polgári ruházatban. Beöltöztetésre került a bevonult állomány 12,4⁰/₀-a, azonnali ruhacserét kellett végrehajtani az állomány 5⁰/₀-ánál. A gyakorlat folyamán összességében 25⁰/₀-nál kellett ruhacserét végrehajtani. A tartalékos tiszt, tiszt-helyettesek egy részének nem volt vállszíjas derékszíja.

A tartalékos állomány haj- és szakállvágásának feltételeit a hadtápszolgálat megteremtette azzal, hogy a mozgósított helyőrségekben részben a megyei kiegészítők, részben a helyi KTSZ-ek útján a szükséges fodrász munkaerő rendelkezésre állt. Ennek ellenére a PK-i állomány a lehetőségekkel nem élt minden esetben.

A tartós nagy hőség miatt a biztosított vízellátás és hűtőkapacitás kevésnek

bizonyult. A gondokat tetézte, hogy a meghibásodott eszközök ideiglenes pótlására csak részben volt lehetőség. A központi szerviz szolgálat jól működött, 12-14 óra alatt megjavították a hibás szaktechnikai eszközöket.

A hadtáp összekovácsolása a Kiképzési Programmal, az egységek, alegységek az „M” összekovácsolási terveinek megfelelően történt, de egyes helyeken ez csak külön ráhatásra történt meg. Fokozott gondot jelentett ez az eü. alegységeknél.

Gondként jelentkezett, előjáróink is élesen felvetették, hogy a HVP sátrai nincsenek ellátva álcázó eszközökkel, csak szükségeszközöket alkalmazhatunk, illetve kölcsön anyagokat, eszközöket kellett igénybe vennünk a meghatározott követelmények teljesítéséhez.

A népgazdaságból olyan gépjárművek is átvételre kerültek, mint a nyerges vontatók, szd. anyagos járművek, amelyeket a gyakorlaton alkalmazni nem lehetett.

Az ellátó zászlóaljnl az összekovácsoló kiképzést akadályozta az, hogy a gjmű.-vezető állományt be kellett vonni a D-566-os gjmű.-vek meghibásodott fékberendezéseinek soronkívüli javításába. Több tdk.-vez. nem ismerte a vezető gjmű.-vet, erre soron kívül fel kellett készíteni.

A kiegészítő parancsnokságokkal való egyeztetés hiányosságaira vezethető vissza az, hogy a ho. eü. z.-hoz lebiztosított t. tiszt állomány egy része nem a működő HB-re (TP-re) vonult be.

Az „M” végrehajtása időszakában a népgazdasági technikánál gondként jelentkezett, hogy a ZIL-131 típusú gjmű.-vek 1FA motorokkal voltak ellátva, a tervezés benzinüzeműre volt, a kannázott anyagcserére szorult. Ugyancsak a népgazdaságból lebiztosított löveg-vontatók helyett URAL-375-ösök lettek löveg-vontatóknak beállítva, amely az egyik gl. e.-nél ESZ-92 benzin ellátásban előre nem látható problémát és nagy fogyasztást eredményezett.

A személyi állomány egységes elm. ellátása érdekében központi étlap került ajánlásként kiadásra, mely alapvetően biztosította az egységes színvonalat és a normák betartását. A TS-hez bevonult tartalékos állomány a beosztásba helyezés után – terv szerint – megkezdte a sütőkemencék kikonzerválását, beüzemelését, felkészítését. A részlegekhez beosztott állományt elláttuk papucsokkal, színes rövid alsókkal, védőtallal. A TS próbasütésére az összekovácsoló kiképzés keretében jól szervezeten került sor. A 69 M MKO-k üzemeltetése 80%-ban tűzifával történt. A laktanyákban visszamaradt állomány elm. ellátását a tiszt étkezdék útján biztosítottuk.

A hadosztály elvonuló csapatai, törzsei a kombinált menetet a jóváhagyott vasúti szállítási terv szerint, vonatokkal, az előkészítő részlegek és törzsek keretében szervezeten hajtották végre. Az átcsoportosítás időszakában kielégítően biztosított volt az állomány anyagi és egészségügyi ellátása. Az előkészítő részlegek, a táborhelyek és hadtápvezetési pontok berendezésével, a ho. típusú töltősorok telepítésével jól felkészültek a csapatok fogadására, ellátására és a beérkező technikai eszközök feltöltésére. A vasúti rakodás alatt két kéz-zúzódásos baleset történt. Bebizonyosodott, hogy jól alkalmazhatóak az új típusú vasúti rögzítő anyagok.

A kiadott ho. szervezési intézkedés helytelen értelmezéséből adódóan néhány részlegnél a táborhelyek berendezése és a beérkező csapatok tevékenysége nem minden esetben felelt meg a HDS PK 57/78. sz. intézkedése követelményeinek.

A körletekbe történő beérkezés után a hadtápegységek és -alegységek a kiadott követelmények, a részleges begyakorlási tervekben előírt tényleges hadtáp feladatok alapján megkezdtek az összekovácsolási feladatok végrehajtását.

Összességében a hiányosságok ellenére az első mozzanat végrehajtása eredményes volt, sok jó, hasznos tapasztalatot szereztünk mind a ho. hadtáp vezetésében, mind a végrehajtó állomány irányításában.

A II-VII. mozzanat során feldolgozásra került a hararátlépés, áttörés, védelem, töpfe. csapások következményeinek felszámolása, támadás felújítása és a széles víziakadályon történő erőszakos átkelés hadtápbiztosítási kérdései, eredeti helyzet visszaállítása.

A hadosztály támadó harca hadrúpbiztosításának megtervezése, megszerzése során a PK HTPH-ek, hadtápegység parancsnokok elhatározásai alapján összességében megfelelően kidolgozták a harc feladat hadtápbiztosítását. A kidolgozott tervek egy része több kívánnivalót hagyott a kultúráltság, a számvetések pontossága és határidőre történő befejezése tekintetében.

A további feladatok tervező-szervező munkájához – minden szinten – nőtt a hadtápok tevékenységének szervezethez. Az előző mozzanatban levezetett begyakorlások, valamint a tényleges feladatok végrehajtása jó alapot teremtett a harc feladat végrehajtásához. Az alárendelt hadtáptörzsek nagy többsége jól szervezte meg a hadtápok lépcsőzését és manővereit, ugyanakkor nem fordítottak kellő figyelmet a fiktív feladatok vezetésére. Érezhető volt, hogy nagyobb súlyt fektettek a tényleges ellátásra, érezhető volt, hogy a helyzetnyilvántartásra, az információgyűjtésre kevesebb figyelmet fordítottak.

Egyértelműen igazolódott, hogy az ÁHKSZ időszakában végrehajtandó felkészítési feladatok aprólékos minden oldalú végrehajtására milyen szükség van ahhoz, hogy egy gyakorlaton a hadtáptörzsek, hadtáptisztek rövid időn belül eligazodjanak a bonyolult feladatokban, azokat gyorsan és operatív módon tudják valósítani. Ezek érdekében jól alkalmazzák, funkcionáltatják az operatív csoportokat, hogy a munka lebonyolítása helyett minden erő az intézkedések gyors elkészítésére, lejuttatására, a végrehajtás feltételeinek megteremtésére tudjuk fordítani.

Tapasztaltuk, hogy a PK HTPH-ek különböző – de összességében jó – előképzettsége még nem pótolja a kidolgozói munkához szükséges készség szintű jártasságot. Az általunk – PK HTPH-i negyedéves értekezleteken és a ho. hadtáphadijátékon – levezetett felmérő röpfeladatok során tapasztalt hiányosságokat a gyakorlat kezdetéig kiküszöbölni már teljesen nem tudtuk. Ebből természetesen egyértelműen adódik az, hogy a harc hadtápbiztosítása tervező-szervező munkájára az elkövetkező időben kiemeltebb figyelmet kell fordítani.

A ho. hadtáptörzs az előjárói intézkedéseket javuló színvonalon dolgozta fel. Jó és hasznos tapasztalatokat nyújtott a H-ra berendelt hadtáp OCS tevékenysége. A PK elgondolása, kialakítása után az OCC egy tagja zárt csatornán gyorsabban juttatta le a szükséges adatokat. Az előre elkészített formanyomtatványon (átíró tömb) gyorsabb az előzetes intézkedések elkészítése (ügyvitel), lejuttatása.

A kialakított munkagrafikon lehetőséget biztosított arra, hogy a hadtáptörzs egy időben végezze a harctevékenység biztosításának vezetését (az ellátás ellenőrzését), illetve a következő napi feladat biztosításának tervezését. Jelentős időt, energiát emésztett fel a különböző „plénumos” jelentések elkészítése, végrehajtása.

A PK HTPH-i intézkedés, illetve a kivonatok elkészítése (gépelés, lejuttatása) a grafikon által meghatározott időben objektív és szubjektív okok miatt nem volt minden esetben lehetséges, a HVP-ra berendelt összekötőkkel (HTPH-el) való foglalkozás terén bizonyos fokú szervezetlenség volt, főleg az igénybevételük idejét tekintve.

A GAP által előkészíthető számvetések időigénye olyan nagy, hogy a meglevő 15 program lejuttatása a feladat kidolgozásához, tervezéséhez nem látszik célszerűnek.

A meglevő 2 db PTK 1096 ki számológéppel a GAP számszaki feladatai (teljes okmányolás nélkül) egyszerűbben, kb. 10⁰/₀-nyi időfelhasználással elvégezhető lenne.

A HVP belső információrendszerében hasznos volt a híradók által biztosított körözvény, különösen a jelek-jelzések továbbítása, riasztás elrendelése vonatkozásában.

A ho. HVP-n a PK HTPH-ek elhatározásának, az SZF-ök jelentésének meghallgatására a rendelkezésre álló rövid idő miatt csak differenciálisan volt lehetséges.

Célszerűnek látszik arra törekedni, hogy az alárendelt PK HTPH-ek ellátást irányító, ellenőrző tevékenységüket az egység HVP-on, illetve alegységeiknél folytathassák.

A valóságos ellátás megfelelő színvonalának biztosítása érdekében több esetben szükségessé vált a ho. hadtáptörzs helyszíni konkrét beavatkozása is.

A híradásban kedvező helyzetet teremtett a hadtáp vezetési pontokhoz, hadtápalegységekhez szervezett új híradó technikai eszközök rendszerbe állítása, de gondot okozott az, hogy ezen eszközök kezelésére a t. állomány még nem lett az elvárt szinten felkészítve.

Gondot jelentett a HVP világításának biztosítása, mert az RKZ-hoz szervezett TÁVISZ-77 készletek, a H előkészítő, illetve H világítást kell biztosítani, ezért a HVP világítását kölcsön eszközökkel tudtuk csak biztosítani. A HVP előkészítő részleg tevékenységének biztosítására, az áttelepülések időszakára, illetve a műszaki hibák által okozott áramszünetek áthidalására szükség-világító eszközök, gázlámpák beszerzése vált szükségessé.

Híradó eszközökből célszerű tartalékokat képezni a ho. HVP-on a kiküldött csoportok (részlegek) híradó biztosítása érdekében.

Az egyes PK HTPH-ek nem rendelkeztek kellő információkkal, illetve azokat az öfn.-i törzs részükre csak későn tudta biztosítani.

A harctevékenység dinamikájában a szállítási, ellátási feladatok alapvetően, zökkenőmentesen kerültek végrehajtásra, a hadtápalegységek előrevonása természetesen történt, de az előírt menetütemet a rendelkezésre álló utak kis száma, illetve áteresztőképessége nem biztosította. Az oszlopok közelbiztosítása a menet alatt a jelek-jelzések továbbítása több hiányossággal valósult meg.

A központi étlap kiszabatai alapján terveztük a kiszállításokat, de sok gondot jelentett, hogy a tervezettől eltérő létszám vett részt a gyakorlaton, valamint módosultak az egyes körzetek létszámviszonyai is. Körzetenként felelős HTPH-t jelöltünk ki és részükre megfelelő szakszemélyzetet biztosítottunk. A romlandó élelmiszer, üzemanyag, ruházat, pc., gýmű. és műszaki anyag biztosítását a ho. raktárak a háborús működési rend szerint végezték a va. KÁ-k működtetése mellett, a KÁ-ök működése megfelelő volt, az ellátás rendszerébe beilleszkedtek, de nehezítette munkájukat a rakodóhelyek hiánya.

A vártnál nagyobb hőség növelte az állomány fürdetési és fehérműcsere igényét, melynek kielégítése jelentős többlet-szállítást és költségráfordítást igényelt, de biztosítani tudtuk a háromszori testi fehérműváltást, ennek ellenére szükségessé vált a saját, illetve előljáró tartalék készleteinek igénybevétele is.

Az alacsony béke feltöltöttségű cü. személyi állomány ellenére a bevonult t. állomány bevonulásával eredményesen biztosításra került a KÖJÁL-munka, az állomány egészségének megóvása.

A gyakorlat befejező fázisában a hadtáptörzsekben, ellátó alegységeknél egyre jobban mutatkoztak a kifáradás jelei.

A PK HTPH-ek tevékenységüket alapvetően a valós ellátási feladatok minél eredményesebb végrehajtására összpontosították, intézkedéseiket operatíván adták ki, okmányaik kidolgozása csak részben történt meg.

2. A hadtápvezetésről

A hadosztály harcászati gyakorlat – a bevezetőben jelzett sajátosságok és bonyolultsága miatt – sok tapasztalattal szolgált a hadtápvezetés terén is.

E téren a legfontosabb tapasztalatunkat abban lehet összegezni, hogy a MHKSZ-be helyezés, a harc hadtápbiztosításával kapcsolatosan érvényben levő szabályozók (utasítások, intézkedések stb.) vezetési eljárások és módszerek kiállták a gyakorlat próbáját, megfeleltek a követelményeknek. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy nincs mit tennünk azok további igazítására, tökéletesítésére, esetleg pontosítására. Ez utóbbinál elsősorban gondolunk arra, hogy célszerű lenne az érvényben levő *HDS Módszertani Útmutató* c. segédlet korszerűsítésének minél előbbi befejezése, abban az utóbbi évek, illetve a „KÜNSÁG-83” gyakorlatok főbb tapasztalatainak realizálása.

Mi úgy ítéljük meg, hogy hadosztály és ezred szinten mindenképpen szükséges a tervező munka mechanizmusának korszerűsítése, érvényesítése elsősorban a különböző szinteknek megfelelően a kidolgozandó tervek, okmányok mennyiségét és milyenségét illetően.

Igen fontos tanulsága volt a gyakorlatnak az is, hogy a hadtápvezetésnek kellőképpen súlyozni kell a törzsmunka, a harc alatti hadtápvezetés, a valóságos hadtápbiztosítási feladatok végrehajtása és vezetése terén. A feladatok teljesítése érdekében a hadtápvezetést meg kell osztani és állandóan kellő ráhatást kell gyakorolni az alárendeltekre a soron levő feladatok teljesítése érdekében. A különböző jellegű feladatok között optimális egyensúly megtalálásának fontos feltétele a hadtáptörzsek összekovácsoltsága, a kialakított konkrét és átgondolt szabályozás. Minél felkészültebb, minél összekovácsoltabb egy törzs, annál jobban meg tudja osztani a vezetési feladatokat.

A hadosztály hadtáp vezetésének nem sikerült mindenben a fenti követelményeknek megfelelően funkcionálni. Éppen ezért a tapasztalatok – már jelzett – hasznosítása során kiemelt figyelmet fordítunk a hadtáptörzsek – elsősorban a ho. hadtáptörzs – további célirányos összekovácsolására.

A gyakorlat befejező mozzanat volt a csapatok egy részének gyakorlatból való kiléptetése, béke helyőrségbe történő kombinált menetük megszervezése, végrehajtása, valamint ezzel párhuzamosan a folyón való crőszakos átkelés végrehajtása.

A ho. hadtáptörzs az állományát a feladat végrehajtásához jól csoportosította.

Biztosított volt a helyőrségbe beérkező csapatok fogadása, a vasúti szállítások balesctmentes végrehajtása.

A HVP-n maradt vezető állomány a folyóátkelés biztosítására megfelelő tervet dolgozott ki, biztosítani tudta a feladatok végrehajtását, a sajátosságok figyelembevételével.

A helyőrségbe történt visszaérkezés után az idő rövideje miatt körültekintő szervezést és feszes munkatempót követelt a gép- és harcjárművek, technikai eszközök karbantartásának végrehajtása, de azt így is csak a legszükségesebb mértékben lehetett végrehajtani. A hadtápszolgálat részéről az anyagokat ehhez biztosítani tudtuk.

Az állomány leszerelése, anyagaik bevonása szervezett volt. A nagymennyiségű kölcsönanyagok karbantartása, visszaszállítása a tervezettnél jobban elhúzódtott. A gyakorlat során hadtáp anyagban kirívó károk nem keletkeztek.

Az eszközök konzerválása folyamatosságának biztosítására tartalékos karbantartó állomány bevonultatása vált szükségessé.

III.

Összegezett következtetés

A harcászati gyakorlat előkészítése és végrehajtása időszakában végzett lelkiismeretes, fáradságot nem ismerő jó munkával a hadtápszolgálatok megfelelő hadtáp feltételeket teremtettek a hadosztály elé állított feladatok végrehajtásához. Átgondolt tervező-szervező munkával összességében zökkenőmentesen biztosították a nagy létszámú személyi állomány ellátását és a technikai eszközök üzemanyag kiszolgáltatását.

A hadtápszolgálatok megfelelő végrehajtási készséget szereztek a hadtápok manővereztetésében, az egységcsomagok, egységakományok képzésében, az anyagok felhasználóig történő lejuttatásában, a nagy mennyiségű technikai eszköz üzemanyaggal történő feltöltésében, a sérültek közúton és légi úton történő kiűrtésének előkészítésében és végrehajtásában, töpfe. csapások következményei feldolgozásában való részvételben, valamint a hadtápalégszék széles víziakadályon történő átkelések megszervezésében és végrehajtásában.

A hadtápbiztosítás leggyengébb láncszemét a kötelékben levő zászlóalj (osztály, ö. üteg) hadtáp szerveztlensége jelentette, amely alapvetően vezetésszerű hiányosságokra vezethető vissza.

A gyakorlaton részt vevő személyi állomány és technika alapul szolgál a követelmények teljesítéséhez.

A gyakorlat célkitűzései teljesítésének eredményei és gondjai alapján megállapítható, hogy legalább 14 nap összekovácsoló kiképzés szükséges ahhoz, hogy a hadosztály hadtápszolgálatára képes legyen tábori körülmények között a reálháruló feladatok végrehajtására.

Az elért eredmények mellett, a jövőben előbbre kell lépniük:

- az ezred hadtáptörzsek munkaüteme, parancsvégrehajtási készség, valamint az intézkedések elkészítési üteme javításában, a törzseken belüli helyettesítés megszervezésében;

- a dinamika során a szilárd hadtápvezetés és a kialakult helyzetekre tör-

tendő gyors reagálás megvalósításában, a hadtáphelyzetben beállt változások folyamatos feldolgozásában;

- a harc alatti munkamódszerek tökéletesítésében, a rendelkezésre álló idő jobb kihasználásában, a kiadott intézkedések végrehajtásának ellenőrzésében és a helyszíni segítségnyújtásban;

- az után- és hátraszállítások komplex, egyszerűbb tervezésében, az időben történő megszervezésben, az anyagátadás-átvétel és a tranzitálás valóságot megközelítő gyakoroltatásában;

- a harcmezőn keletkezett sérültek összegyűjtése és segélyhelyekre irányítása végrehajtási készségében;

- az áttelplések, a hadtápok szétbontakozása magasabb ütemű végrehajtásában.

A „KUNSÁG-83” harcászati gyakorlat tapasztalatainak összefoglalása során nem törekedhettünk annak maximális terjedelmére, minden egyes mozzanat részletes elemzésére. Célunk az volt, hogy az előjárói intézkedéseken túl, a hadosztály- és egység-hadtápok közvetlen tapasztalatait, a gyakorlat jellegzetes sajátosságait – esetleg hiányosságait – emeljük ki, rámutatva az elmélet és gyakorlat közötti problémáinkra.

A „GRANIT-83” gyakorlat főbb hadtáp tapasztalatai

Komcsák Miklós ezredes

A korszerű légvédelmi hadművelet sikeres megvívásának egyik alapvető feltétele a minden oldalú biztosításon belül a hadtápbiztosítás körültekintő és célszerű megszervezése, valamint folyamatos végrehajtása. Bizonyítják ezt az eddigi háborúk tapasztalatai, valamint a közelmúlt idők helyi háborúinak tanulságai is. Korszerű viszonyok között a légvédelmi hadművelet megvívása jelentős mértékben függhet a hadtápbiztosítási rendszer fejlettségétől, stabilitásától és megbízható működtetésétől. A hadtápbiztosítási feladatokat rövid idő alatt kell végrehajtani, mivel a légvédelmi hadművelet előkészítésének és végrehajtásának az ideje lerövidült, a légvédelmi harctevékenység dinamizmusa és méretei megnöttek.

A korszerű háborúban a nagy kiterjedés, a magas ütem, a manőverező jelleg döntő módon növeli az anyagi eszközök és szállítások mennyiségét, megóvásának és őrzésének – védelmének, illetve azokból megfelelő tartalékok képzésének jelentőségét.

1. Hadtáp anyagi és technikai tartalékok képzése

A gyakorlaton az alárendelt egységek béke készleteiből több hadosztály szintű tartalék került megalakításra abból a célból, hogy csapások esetén az egyes egységeknél, alegységeknél a veszteségeket rövid időn belül pótolni lehessen. A tartalékokat a hozott elhatározás alapján használták fel az alárendelték az előre nem látható feladatok biztosítására. A tartalékképzés egy célszerű változata a következő:

A) Hadosztály szintű tartalékképzés

a) Vadászpilóta ezrednél repülő hajtóanyagból egy század javadalmazás került megalakításra, mely adott esetben a hadműveleti repülőtérről tevékenykedő repülő-század, vagy más együttműködő repülő egység állományába tartozó repülő-század feltöltéséhez került igénybevételre. Ezen anyagokat elasztikus tartályban az alap repülőtérről kivonva a hadműveleti repülőtéren tárolták. Szükségként vetődött fel repülő ezredenként egy-egy hajtóanyag szállító szakasz szervezése, amely egy ezredjavadalmazás hajtóanyagot mobil állapotban képes tárolni és szállítani. Ezt az anyagot, mint hadosztály tartalékot az alap és a hadműveleti repülőtér között tartom célszerűnek elhelyezni, mellyel szükség esetén három repülő század bevetését lehetne biztosítani. Ezen a gyakorlaton a

készlet szállítását – fiktiivén – az előjáró által biztosított szállító szakasz gépkocsijain alakították meg.

b) Repülő ezredeknél célszerű megalakítani hadosztály tartalékként egy-egy rt. század részére szükséges 0,5 ja benzint és gázolajat, 5 ja élelmezési anyagot és 200–200 rend felsőruházatot, fehérneműt és lábbelit. Ezen tartalékokkal lehetőség van beavatkozni és biztosítani egy-két rt. század további harctevékenységet 2–3 napon keresztül. A ruházati készletek biztosítják 1–1 rt. század mentesítés utáni teljes ruházati anyagának cseréjét.

c) A rendészeti komendáns zászlóaljnál hadosztály tartalékként célszerű megalakítani és a laktanyán kívül tárolni egy vadászrepülő ezred 0,5 ja-ának megfelelő benzint és gázolajat, 300–400 fő részére 5 ja élelmet, felsőruházatot, fehérneműt, lábbelit, mellyel szükség esetén biztosítani lehet egy hadműveleti repülőtéren egy repülő műszaki század harctevékenységet 2–3 napon keresztül.

d) Az egészségügyi biztosítás végrehajtásához a műszaki zászlóalj ezred típusú SH-ét, egy vadászrepülő ezred alap és hadművelati repülőtere között célszerű elhelyezni úgy, hogy az, adott esetben a helyszínen telepíthető legyen, illetve vele a szükséges manőver az alap és hadművelati repülőter irányába is biztosítva legyen.

A honi légvédelmi tüzérdandár és a honi légvédelmi tüérezred segélyhelyét annak figyelembevételével, hogy a dandár és az ezred alegységei természetes vízi akadállyal el vannak választva célszerű úgy elhelyezni, hogy az egyik segélyhely a vízi akadály jobb, a másik segélyhely a vízi akadály bal partján legyen. Biztosítani kell, hogy adott esetben a hovatartozástól függetlenül egy csapást szenvedett honi légvédelmi rakéta osztály egészségügyi következményeinek felszámolása érdekében az adott osztályra rátelepíthető legyen az e., dd. segélyhely.

e) Szállító eszközből szilárd és folyékony szállítótér vonatkozásában alapvetően a repülő-ezredeknél meglévő állományból lehetséges hadosztály szintű tartalékképzés. E kérdésnél azonban meghatározónak tartom az előjárótól a hadosztálynak ideiglenesen átárendelt repülő hajtóanyag, illetve szilárd anyag szállításra alkalmas szállító eszközök hadosztály tartalékként történő elhelyezését a honi vadászrepülő ezredek településének közelében.

B) *Dandár, ezred szintű tartalékképzés*

a) A honi légvédelmi tüzérdandárnál 2–3 dandár szintű tartalék megalakítása célszerű, és pedig egy-kettő a dd. ellátó századánál, egy pedig valamely honi légvédelmi rakéta osztálynál. Egy-egy dandár tartalék magába foglalhat egy honi légvédelmi rakéta osztálynak megfelelő 1,0 ja gépjármű hajtóanyagot, 5 ja élm. anyagot; és 200 rend fehérneműt, felsőruházatot és lábbelit.

b) A honi légvédelmi tüérezrednél ezred szintű tartalék megalakítása célszerű, amely célszerű, ha 1 honi légvédelmi rakétaosztály ellátásához szükséges 1,0 ja hajtóanyagot, 5 ja élm. anyagot, 200 rend fehérneműt, felsőruházatot és lábbelit tartalmaz.

2. *Az anyagi készletek utánszállítása járatútvonalakon*

Az alárendeltek részére ellátási utaltsági rendnek megfelelően a járatútvonalakat meghatározzák. A kijelölésnél figyelembe vették a várható egy

és két számjegyű utak előjáró által eszközölt igénybevételi korlátozásait. A hadosztály területén összesen ki lett jelölve 50 járatútvonal, az alábbi megoszlásban:

- a h. lé. rkz. részére	3 útvonal
- egy-egy h. vre. e. részére	4-4 útvonal
- a h. létü. dd. és alárendeltjei részére	10 útvonal
- a h. létü. e. részére	7 útvonal
- a h. rt. e. részére	22 útvonal

mely járatútvonalak a hadműveleti és harcászati helyzetnek megfelelően a központ hadtáp ellátó bázisai áttelepülésének, az utaltsági rend módosításának megfelelően változtak.

A légvédelmi harctevékenység időszakában nehezítette a szállításokat az egyre inkább bonyolultabbá vált közúti közlekedési helyzet. Ebben a kialakult helyzetben meghatározó szerepe volt a közlekedési előjárói szervek települési helyei pontosításának, a közúti dandár tevékenysége és helyzete ismeretének.

A honi vadászpilóta ezredek és a honi légvédelmi rakéta osztagok részére biztosított külön útvonalak egyértelműen segítették az anyagi eszközök utánhátraszállítását, a tchnikai és a harci rakéta osztagok közötti légvédelmi rakéta szállításokat, valamint egyes harcrendi elemek manővereztetését is.

A gyakorlat során végrehajtott valós szállítások tapasztalatai igen sok olyan kérdésre hívták fel a figyelmet, melyekre a jövőben még több gondot kell fordítani.

*A végrehajtott valós szállítások a következők voltak:
részleteiben*

Anyag neve	tonna	gk.	MÁV kocsi	Futott km	Érintett alakulat
élm. anyag	35	13	1	1205	12
ruh. anyag	67	15	—	1427	8
eü. ag. 8. típ. SH 2 db	10	2	—	640	2
üza. technikai eszköz	20	5	—	958	2
TSZ-1 rep. üza.	275	10	9	1380	4
Csőv. fekt. raj 19 fő	—	1	—	320	1
Összesen:	307	46	10	5930	29

összesítve

Anyag neve	Mennyisége fő, to	gk.	km
szilárd anyag	132 tonna	35	4230
folyékony anyag	275 tonna	10	1380
szem. szállítás	19 fő	1	320
Összesen:	307 tonna	46	5930

Az előrendelt valós szállításokat az egységek és alegységek a vételezési távolságok függvényében 2-4 óra, 7-10 óra időtartamban hajtották végre. Az anyagok átvétele a raktárakhoz való beérkezés után egy élelmezési raktártól 2 óra időtartamban, egy VERÁ-tól 1 óra 30 perc, egy ruházati anyag raktárból 3 óra alatt került végrehajtásra.

A kirakó állomásokra biztosított repülő üzemanyag átvételét, lefejtését a kapott anyagmennyiségtől függően 2-7 óra közötti időtartamban a honi vadászrepülő ezredek végrehajtották. Egy vasúti kirakó állomásra beérkeztetett 100 tonna repülő üzemanyag átirányításra került egy repülőtéri iparvágányra, melynek kapcsán egy sor bonyolultsági tényező jelentkezett. Jó együttműködés lett kialakítva hadosztály szinten a technikai, műszaki és a létü. törzssel a szállítások szervezésében, az utak igénybevételében. Volt olyan tapasztalat, hogy a fegyvernemi szakági anyagkiutalásokkal együtt a szakmai előljáró útvonalakat is megadott, holott az igénybevehető után- és hátraszállítási utakat, átkelőhelyeket, illetve azok igénybevételével kapcsolatos rendszabályokat minden esetben csak az előljáró parancsnok hadtáphelyettes határozhatja meg, ami meg is történt. Az ilyen dublázott intézkedések szükségtelenek.

3. A hadtápot ért csapások következményeinek felszámolása

Annak figyelembevételével, hogy az alárendelt fegyvernemi egységek, alegységek TÖPFE. elleni védelme, őrzése és védelme egységesen egy terv alapján van megszervezve, emellett a hadtáp eszközök széttelepítését szem előtt tartva szükséges a hadtáp mentőosztagok létrehozása. Ennek megfelelően a hadtápot ért csapások következményeinek felszámolására ellátó szakasz, ellátó század szintű hadtáp alegységeknél mentőosztagok kerültek létrehozásra abból a célból, hogy rövid idő alatt helyreálljon az egység, alegység hadtáp működőképessége és kedvező feltételek jöjjenek létre a hadtápbiztosítással kapcsolatos feladatok végrehajtására. A csapások következményeinek felszámolása érdekében a mentőosztagok feladatai az alábbiak

- a) A hadtápvezetés helyreállítása.
- b) A mentési munkák és gyógyító-kiürítő rendszabályok végrehajtása.
- c) A hadtáp személyi állomány mentesítése, valamint a hadtápagegységek technikai eszközeinek és egyéb anyagi eszközeinek mentesítése.

d) Után- és hátraszállítási utak, járatútvonalak megtisztítása és esetleges helyreállítása.

e) A személyi állomány, a szállító járművek, anyagi eszközök mozgását akadályozó tüzek oltása.

f) A víz megtisztítása a sugárzó, mérgező anyagtól, bakteriológiai eszközöktől és az élelmezési anyag mentesítése.

Tapasztalatom, hogy a fent meghatározott feladatok elvégzésére a létrehozott mentőosztatok csak részben képesek. Fontos feladat volt a hadtáp alegységek működőképességének helyreállítása is. Munkaképesnek tekinthetjük azt a hadtáp alegységet, amelynek alapvető eszközökből és anyagokból a vesztesége nem haladja meg a 30⁰/₀-ot és vezető szervei megmaradtak. Részlegesen munkaképesnek tekinthetjük azt, amelynek vesztesége 30–60⁰/₀ között van. Elvesztett munkaképességünk tekinthetjük azt, amelynél a veszteség a 60⁰/₀-ot meghaladta. Általános elvként kívánom leszögezni, hogy a csapások következményeinek felszámolását és a működőképesség helyreállítását együttesen szükséges végrehajtani.

Elsősorban azokat az egységet, alegységet hadtápokat kell működőképessé tenni, amelyekre a soronkövetkező feladatnál szükség van, illetve csak részben érték csapások.

A felszámolást azonnal meg kell kezdeni saját erővel és eszközökkel a kijelölt mentőosztatokkal, vagy a közelben elhelyezett más erőkkel és eszközökkel.

A működőképesség helyreállításának feladatai: a működőképes erők és eszközök azonnali kivonása a csapás körzetéből, a pusztulás gócaiból; ezen erők és eszközök pontos számbavétele, újbóli átrendezése ha szükséges; a vezetés helyreállítása; a mentési munkák végrehajtása.

4. A harctevékenység hadtápbiztosítás vezetésének néhány kérdése

A gyakorlat tapasztalatai alapján a vezetési tevékenység stílusának javítása érdekében célszerűnek tartom, hogy a hadtáptörzsek a korábbinál nagyobb figyelmet fordítsanak a honi légvédelmi harctevékenység hadtápbiztosítása eredményeinek megismerésére és a helyi viszonyoknak legjobban megfelelő alkalmazására. Szorgalmaznunk kell az új iránti érzék erősítését, az idejétmúlt módszerek elvetését, az új követelményekhez való gyors igazodást.

Úgy vélem, hogy a hadtápvezetés színvonalának emelése, a döntések meg-alapozottabbá tétele érdekében a vezetés minden szintjén nagyobb figyelmet kell fordítani: a hadtáp helyzetelemzés és döntésselőkészítés mechanizmusának tökéletesítésére; a döntésekhez szükséges információk szervezett biztosítására; a tervező munka időbeni és tartalmi javítására; a feladatok végrehajtásához rendelkezésre álló erőforrások, idő és emberi energia célszerűbb felhasználására; a végrehajtás irányítására, segítésére és helyszíni ellenőrzésére; a vezetés-gépesítési eszközök alkalmazási lehetőségeinek jobb és szélesebbkörű kihasználására.

A vezetéshez nélkülözhetetlen információkkal kapcsolatban a tapasztalataink arra készítettek, hogy pontosítsuk a vezetési szintek munkájához szükséges információk jellegét, tartalmát, mennyiségét és gyakoriságát. Arra törekedtünk, hogy mindenki kellő időben, megfelelő részletességgel, és csak a számára leg-szükségesebb információt kapja. Úgy ítélem meg, hogy megfelelő alapokkal rendelkezünk a vezetés további tökéletesítéséhez. E területen még további tartalékok vannak, amelyek feltárása nemcsak lehetőség, hanem kötelesség is.

Ezt a szemléletet igyekeztem megvalósítani, amikor az eredményes törzsmunka biztosítása érdekében az alárendelt PK HTPH-ek részére foglalkozást vezettem le a honi légvédelmi csapatok harctevékenysége hadtápbiztosításának vezetéséről.

A harc okmányok egységes követelmények szerinti vezetése érdekében jónak bizonyult az alárendelteknel vezetendő harc okmányok meghatározása. A harctevékenység során alkalmazott különböző jelentések összeállításához az állandó harckészültség időszakában kidolgozott és az alárendeltek részére megadott típus változatok egységes értelmezést adtak a különböző jelentéseknek. Tapasztalataink alapján úrlapot célszerű előkészíteni: - a PK HTPH parancsnoknak teendő jelentéséhez, a hadtáp intézkedéshez, a hadtáp összefoglaló jelentéshez, a parancsnok hadtáphelyettesi elhatározáshoz.

A jelentés úrlapok elkészítésénél törekedni kell a jelentés tartalmának sablon-mentességére és egység, alegység szintű differenciálására.

A hadtápbiztosítási tervek egységessé tétele céljából az egység PK HTPH-ek részére meghatároztam a térkép, valamint a mellékletet képező szöveges elgondolás és számvetések formai és tartalmi követelményeit. Különösen jónak bizonyult a honi vadászpülő ezredek PK HTPH-einél vezetendő alap és hadműveleti repülőterre vonatkozó méretarányos vázlat készítése, amelynel az egység hadtápbiztosítási elemei jól kivethetőek voltak.

A hadtáp szolgálati ág főnökök a szállítás, az üzemanyag, az élelmezési, a ruházati és az egészségügyi biztosítással kapcsolatos tervező munkához munkafüzetet használtak, amelyekből a kidolgozott számvetések a hadtápbiztosítási terv vonatkozó számvetéséhez összehangoltan és főbb mutatókban egyezően biztosíthatók voltak.

Összességében a gyakorlat hadosztály szintű hadtáp tapasztalatai megerősítették a korábban elméletileg kidolgozott néhány hadtápbiztosítási elv helyességét és gyakorlati alkalmazhatóságát. További felkészítő munkánkban a jól bevált módszereket fogjuk alkalmazni és javaslom azok más hadosztályoknál történő hasznosítását is.

Repülő-egység üzemanyagellátása feltételeinek megteremtése füves repülőtéren

Hautzinger Gyula őrnagy

A korábbi időszakokhoz hasonlóan 1983-ban is részt vett magasabbegységünk a „GRÁNIT-83” fedőnevű hadszíntér méretű légvédelmi rendszergyakorlaton. A gyakorlat sok tanulságos, részünkről további elemzést kívánó újdonságot adott, amelyek feldolgozásával, az új feladatokra való felkészüléssel tovább javíthatjuk a háborús hadtápbiztosítási tevékenység begyakorlására irányuló munkánkat.

A több napos, igen bonyolult légi helyzettel és intenzív légi tevékenységgel jellemezhető, bonyolult időjárási viszonyok között végrehajtott gyakorlat hadtápbiztosítási feladatai közül kívánok egyet ismertetni, ebből is kiemelten a magasabbegységünknek újonnan átalárendelt repülőegység hadtápbiztosításával kapcsolatos munkánkat, az üzemanyagbiztosítás megszervezésére vonatkozó tapasztalataimat elemzem.

A harcrendünkben eredetileg tartozó vadászipülő ezred hadtápbiztosításával, annak alap- és hadműveleti repülőtéren egy időben folytatott ellátásával, kiszolgálásával kapcsolatban ezen folyóiratban már nem volt alkalmam röviden a feladatokat jellemezni. Ennek lényege az, hogy hadtáp erőink és eszközeink alkalmasak egy időben két repülőtéren az ezred hadtápbiztosítási feladatainak ellátására huzamos időn keresztül történő harctevékenység megvívása esetén is.

A „GRÁNIT-83” gyakorlaton azonban az eddigiektől eltérően teljesen új helyzet állt elő. A légi tevékenység gyors változása következtében hadosztályunk harcrendjébe egy további, szövetséges vadászipülő ezred került átalárendelésre. A bonyolult hadműveleti helyzet nem tette lehetővé az újonnan átalárendelt repülő ezred hadtábjának mélységből történő komplett előrevonását és átadását hadosztályunk részére. Így az előjáró hadseregarancsnok hadtáphelyettes a hadtápbiztosítás feltételeinek kialakítását a mi hadosztályunk hadtáperőivel és eszközeivel rendelte el az átalárendelt vadászipülő-egység önálló repülő-műszaki biztosító zászlóaljának beérkezéséig. Egyidejűleg intézkedett a beérkező erők ellátására való utalására és az önálló gépkocsiszállító zászlóaljból, a hadosztály hadtápszolgálatának megerősítésére. Továbbá tájékoztatott arról, hogy a központ-hadtáp a fogadás feltételeinek biztosítása érdekében milyen feladatokat vállal magára saját erőivel és eszközeivel.

A feladat vétele után tisztáztam a feladatot és értékeltam a kialakult hadtáp-helyzetet, amelyből az alábbi rövid következtetést vontam le: hadtápunk eddigi szokatlan, korábban nem gyakorolt feladat elé került. Hasonló helyzet eddigi gyakorlataink során nem adódott. Az eddig is szűkös lehetőségeink mellett egy további, teljesen új hadtáppal, kiszolgáló erőkkel és eszközökkel egyáltalán nem rendelkező repülőezredet kell teljes hadtápbiztosításban részesítenünk.

Az újonnan átalárendelt ezred fogadására és harcfeladatának ellátására az előljáróparancsnok egy katonai szempontból csak minimálisan berendezett, de az ezred repülőtechnikájának alkalmazására megfelelő füves repülőteret jelölt ki.

A fogadást előkészítő, szemrevételező csoportba a hadosztály hadtáp törzsből kijelöltem azt a felelős hadtáptisztet, aki a továbbiakban, a szövetséges repülőter biztosító zászlóalj beérkeztéig, a kijelölt hadtáp erőkkel és eszközökkel az ellátást a helyszínen szervezni és irányítani fogja.

A szemrevételezéssel párhuzamosan az eredmény részemre történő jelentése előtt előzetes hadtáptíntézkedést adtam ki, amelyben korábban kialakított hadosztály szintű tartalék hadtáp erőkből és eszközökből megalakítottam és összevontam azokat a készleteket, amelyek a hadosztály előtt álló új, megnövekedett feladat hadtápbiztosításához elengedhetetlenül szükségesek.

A szemrevételezés befejezte után pedig haladéktalanul intézkedtem a beérkező ezred hadtápbiztosítása végrehajtásának konkrét feladataira. A teljes feladat megszervezése során – a kialakult helyzetből adódóan – a repülőegység harci alkalmazása üzemanyagellátásának megszervezése jelentette a hadosztály hadtápszolgálata részére a legfőbb gondot.

Mint ismeretes, a repülőtechnika üzemanyagellátására hadosztályunk csak a szervezetében levő repülőegység kiszolgálására rendszeresített, üzemanyag biztosításra elegendő töltőeszközökkel rendelkezik. Külön nehézséget jelentett a tervezett alkalmazás függvényében a nagymennyiségű repülő-hajtóanyag központ-hadtáp által vasúti kirakóállomásra történt beérkezése utáni fogadása, tárolása, és az onnan történő kiszállítás megszervezése.

Az üzemanyag-biztosítás feltételeinek kialakítása érdekében a legfontosabb feladat az ezred beérkezéséig a saját erőkből kivonható üzemanyag-töltő- és tároló-eszközöknek a kijelölt repülőterre történő útbaindítása és a helyszínen az üzemanyagellátás feltételeinek gyors megszervezése volt. A feladat nagyságrendjét mutatja, hogy az ezred alkalmazásának megkezdésétől naponta 240–260 tonna repülő-hajtóanyag felhasználással, így annak kiszállításával és feltöltésével kellett számolnunk, amelyhez még hozzá kell számítani az elfogyasztott hagyományos üzemanyag pótlását is.

Az ezred beérkezéséig a saját és az előjárók által biztosított megerősítő eszközök segítségével sikerült telepíteni több, egy időben 12 gép ellátására alkalmas üzemanyagellátó rendszert, amely a továbbiakban mintegy 72 órán keresztül, a rendkívül gyors szervezést, megfeszített munkát igénylő harctevékenység üzemanyag-biztosítását – a szövetséges repülőter biztosító zászlóalj beérkezéséig megbízhatóan oldotta meg.

Az üzemanyag-töltő rendszer alapját a központ-hadtáp által biztosított 2 db konténerbe épített TPS szivattyú állomás képezte, melyek együttes névleges teljesítménye 4000 liter/perc, 6 db Z-350 típusú kiadó kút iker-elrendezésben és 10 db 25 m³-es puhafalú tartály, saját eszközökből pedig a PSZT-100-as csővezeték

és 4 db TZ-500 típusú repülő üzemanyag-töltő gépkocsi. A tábori kiadórendszer telepítéséhez és működtetéséhez a központhadtáp és saját erőink, eszközeink együttes alkalmazására volt szükség, amelyet eredményesen meg is oldottunk és ezzel a feladat végrehajtását nagymértékben elősegítettük.

A legnagyobb feladatot az előjáró által vasúton kiszállított repülő hajtóanyag fogadása, átvétele jelentette. Már a szemrevételezés során ismeretessé vált, hogy a kijelölt repülőtérről közvetlen iparvágánnyal nem rendelkezik, így a beérkezett hajtóanyagot a repülőtértől mintegy 2–3 kilométerre levő vasúti kirakóállomásra kellett a helyszínre szállítani. Az ellátás biztonsága érdekében az előjáró – javaslatomra – egy távolabbi (6–8 km) kirakóállomást is kijelölt és így ezekre a központhadtáp megosztva biztosította a folyamatos üzemanyag beérkeztetését.

A folyamatosan beérkező „RT” hajtóanyag átvételére, bevizsgálására a saját tábori üzemanyag-labort telepítettük és ezáltal biztosított volt az érkezett-kiadott anyag megbízható minőségellenőrzése. A vasúti tartálykocsik lefejtésében és az anyag elszállításában nagy segítséget jelentett az előjáró által az önálló gépkocsi szállító zászlóaljtól biztosított nagy befogadóképességű üzemanyag-töltő gépkocsik alkalmazása, amelyek nélkül a folyamatos harcbevétel saját erőből történő üzemanyagellátása elképzelhetetlen lett volna.

A csapásvédetség érdekében az előjárói re. üza. szállító és töltő gépkocsikból tartalékot alakíthattunk ki és azt a repülőtértől mintegy 4 km-re rejtve helyeztük el. Repülő hajtóanyag tartalékot is kijelöltünk és az előjáró engedélye alapján azt 150 t nagyságrendben a távolabbi kirakóállomáson, vasúti tartálykocsikban tároltuk.

Megszerveztük és folyamatosan biztosítottuk a kiszolgáló eszközök benzinnel és gázzal, valamint a gépek szükséges speciális és egyéb kenőanyagokkal történő ellátását is.

A harcrendbe került új vadászrepülő alakulat hadtápbiztosítását a Varsói Szerződés EFE Főparancsnokának 011/1983. (HK 01.) HM 01/1974. számú parancsa alapján összességében kellő szervezettséggel, a harctevékenység dinamikájának megfelelően tudtuk kielégíteni.

A gyakorlaton végzett valós tevékenység leírásán túlmenően a következtetések megvonása – ha nem is teljeskörűen és mindenre kiterjedően – a következőkben összegezhető:

1. Valós harc helyzetben sor kerülhet hasonló ellátási feladat megoldására, amely rendkívül gyors helyzetfelmérést és reagálóképességet igényel.

1. A honi légvédelmi hadosztály egy biztosító erők nélküli repülőezred hadtápellátását saját erejéből nem képes megoldani, sőt előjárói megerősítéssel is csak rövid ideig tudja az igényeket kielégíteni.

A folyamatosan végzendő hadtápbiztosítási feladatokon túlmenően szükségessé válhat anyagok és biztosító erők, eszközök tartalékként történő létrehozása.

3. A repülőezred jelenlegi hadtápbiztosító szervezete nem alkalmas egyszerre a három helyen egyidejűleg folytatott harctevékenység megbízható kiszolgálására.

4. Elkövetkezendő gyakorlataink során a továbbiakban is ütemezni kell hasonló feladatok megoldását.

5. Kiemelkedően fontos koalíciós helyzetben a vezetés megbízhatóbbá tétele érdekében az orosz nyelv ismerete, alkalmazási feltételeinek javítása, a szakanyag ellátását végző állomány körében is.

6. Elengedhetetlen a gyakorlat során felmerült problémakör mindenre kiterjedő további vizsgálata és a megoldást szolgáló módszerek, eljárások és nem utolsósorban a szükséges szervezeti korrekciók kialakítása.

Össességében a „GRÁNIT-83” gyakorlat a fent leírtak kapcsán is új lehetőségeket, új feladatokat körvonalazott hadtápszolgálatunk számára. Ezek elemzésével a „hagyományos”, jól begyakorolt megoldási módszerek továbbfejlesztésével tudjuk erősíteni felkészültségünket hadosztályunk és szövetségeseink harctevékenysége hadtápbiztosításának magas szintű végrehajtása érdekében.

Gondolatok a déleurópai hadszíntér katonapolitikai és hadszíntér-hadtáp helyzetéről, lehetőségeiről

Skrabán László alezredez

A Szovjetunió és a szocialista országok ellen irányuló agresszív politika megvalósítása során, valamint a közel-keleti hódító tervek végrehajtásakor és a Földközi-tenger keleti részében is az Észak-Atlanti Szövetség különös szerepet szán Dél-Európának. A NATO vezetése ezt a területet, mint dél-európai hadszínteret jelöli meg. Az egyesített fegyveres erők három európai főparancsnoksága közül egy itt ténykedik, a „felelősségi zónában”, Olaszország, Törökország és Görögország területei, a Földközi-tenger vizei és valamennyi szigete, a fekete-tengeri átjárók és a Fekete-tenger déli része tartoznak.

Földrajzi fekvése folytán Dél-Kelet-Európában Olaszország, Görögország és Törökország körülbelül 3000 km hosszúságú földszávot képez. A földszáv északi részén vezetnek az európai szocialista országok határai. Törökország és a Szovjetunió szárazföldi határa 603 km hosszú. Ezenkívül Görögországnak és Törökországnak 734,7 km hosszú határa van Bulgáriával; Törökország a Fekete-tengeren keresztül kijuthat Romániába. A NATO stratégiai szerint háború esetén ebből a körzetből csapást lehet mérni a Varsói Szerződés tagállamainak szárnyaira mind hagyományos, mind rakéta-atomeszközökkel. A földszáv déli része veszélyezteteti Észak-Afrika államair és a stratégiai nyersanyagokban gazdag (elsősorban kőolaj) közel-keleti térséget.

Az imperializmus beavatkozása nyomán keletkezett bonyolult helyzet a Közel- és Közép-Keleten, a Törökország és Görögország közötti ellentétek, valamint a Görögország és az USA, illetve Görögország és a NATO ellentétei kételkedést váltanak ki a katonai tömb déli szárnyának szilárdságában. Ez kényszerítette az USA és a NATO stratégiáit ennek különös gondossággal való megerősítésére. A NATO 1980-as tavaszi ülészakán Ankarában Lynsz főtitkár aláhúzta: „a déli szárny gyors megerősítésének és ereje továbbfejlesztésének szükségességét”. Nemrégén a NATO déli szárnyának főparancsnoka Krou amerikai admirális kijelentette, hogy az elkövetkezendő években „az Atlanti Szövetség stratégiai centrumának súlya áttevődik Közép-Európából Dél-Európába”. Ilyen céllal próbálják igazolni a hirtelen megnövekedett erő-eszköz ráfordításokat a NATO déli szárnyára. 1980-ban a NATO közép-európai hadszínterén a katonai ráfordítások 3,8 milliárd dollárt tettek ki, míg a dél-európai hadszínterén 3,2

milliárdokat. 1981-ben ezek az összegek 4,1 milliárd és 3,8 milliárd dollárra növekedtek, 1982-ben viszont elérték a 4,4 és a 4,38 milliárd dollárt.

A Földközi-tenger fontos helyet foglal el az USA és a NATO „bázis stratégiájában”. Ebben a körzethen a Pentagon közel 50 nagy katonai bázissal és 250 katonai objektummal rendelkezik. Az USA katonai bázisai, berendezései és atomlőszert tároló raktárai Olaszországban fontos szerepet játszanak az imperialista politika megvalósításában a Földközi-tenger térségében.

A NATO egyesített fegyveres erői a dél-európai hadszíntéren a következő erőkből állnak:

- a hadszíntér déli része szárazföldi csapatainak egyesített parancsnoksága (Verona – Olaszország),
- a hadszíntér délkeleti része szárazföldi csapatainak egyesített parancsnoksága (Izmir – Törökország). Tervbe vették az egyesített fegyveres erőknek a hadszíntér központi részén létrehozandó parancsnokságát (Larisa – Görögország),
- a hadszíntér egyesített légiereő parancsnoksága (Nápoly – Olaszország),
- a hadszíntér egyesített haditengerészeti parancsnoksága (Nápoly – Olaszország),
- A NATO a hadszíntér térségében levő csapásmérő haditengerészeti erőknek parancsnoksága (Nápoly),
- több mint 500 atomhordozó eszköz,
- több mint 60 hadosztály és önálló dandár,
- néhány harcászati légiereő-csoportosítás, melyek Olaszország, Görögország, Törökország, az USA és Anglia légierőjéhez tartoznak.

A dél-európai hadszíntér zónájában az egyesített haditengerészeti erők állományába körülbelül 400 alapvető osztályú hadihajó, ezenkívül több mint 300 repülőgép-anyahajóhoz és bázishoz kötött járőröző repülőgép tartozik.

Görögországban az ipari termelés két körzetben – Athén – Pireus – és Szaloniki – összpontosul, Törökországban pedig hat városban – Istanbul, Izmir, Asana, Ankara, Bursa, Izmit.

Az Istanbulban levő 5, Izmirben, Mersinben, Tuzlában levő egy-egy és a bursai 2 autójavító üzem és gyárban elsősorban összeszereléssel foglalkoznak.

Görögország három nagy hajógyárral rendelkezik Szkrámiga, Elenszina és Ermupolisz. Törökország összesen 13 hajógyárral rendelkezik. Törökország vízi szállítóeszközeinek száma 347 db 1 230 000 bruttó regiszter tonna összteherbíróképességgel.

Görögországban a vasútvonalak teljes hossza 2571 km (sűrűség 2 km 100 km²-re). Törökországban a vasúthálózat teljes hossza 8135 km, amelyből 204 km kétvágányú, villamosított 391 km, a vasútvonal sűrűsége 1 km 100 km²-re.

Görögországban az autótutak teljes hossza több mint 30 ezer km. Törökországban a műutak hossza 680 ezer km.

A gépjárműpark Görögországban 400 ezer személygépkocsiból, 12 500 autóbusból és több mint 150 ezer tehergépkocsiból, Törökországban pedig 602 ezer személygépkocsiból, 57 ezer mikrobuszból és 30 ezer autóbusból, 123 ezer kis-tehergépkocsiból és 198 ezer tehergépkocsiból áll.

Görögországban 50 repülőtér található, 27 valamennyi repülőgép le- és felszállásához szükséges kifutópályával rendelkezik. Törökország repülőtér-hálózata szintén jó.

Görögországban összesen 800 km 152,4–203,2 és 304,8 mm átmérőjű csővezeték található, 340–360 km építése pedig tervezve van. Az óránkénti közepes teljesítőképesség körülbelül 120 m³. Törökországban összesen 3300 km 100, 152, 200 és 375 mm átmérőjű csővezeték van. A napi közepes teljesítőképesség 1000–10 000 t.

Feltehetően Görögország nem rendelkezik páncélos gépjármű technikai eszköztartalékokkal. Készleteik alapvető tüzérségi lőszerből 15–30, lövész lőszerből 25–50, üzemanyagból 60, élelemből 40, egészségügyi anyagból 80–90 harcnapra elegendőek.

Feltehetően Törökország lőszerkészletei körülbelül 15–30, üzemanyag 90, élelem 90 harcnapra biztosítják a csapatok szükségleteit.

A készletek elfogadott lépcsőzése alapvető bázis körletekben 60 harcnap, előretolt bázis körletekben 20 harcnap, a hadsereghadtáp körletekben, valamint kommunikációs hálózat (vasút, út, csővezeték) közelében települő raktárak biztosítanak bizonyos anyagi önállóságot a csapatoknak.

1976-ban Görögországban 13 400 orvos és 5900 fogorvos volt. Az országban körülbelül 720 kórház van, mintegy 60 ezer kórházi ágygal. Általános stationáris kórházak 300–400 ágyasok, mindösszesen 30 ezer ágy, félig mobil kórházak 200 mozgó kórházi ágygal – egyenként 45 ágygal – összesen mintegy 9000 mobil kórházi ágygal, mozgó sebészeti csoportok száma mintegy 30, a nagytömegű sebészeti ellátás biztosítására.

Törökországban 818 kórház található 87 ezer ágygal, 23 400 orvos és 16 000 nővér van.

A helyi erőforrások terhére történő biztosítás során az alábbiak felhasználását lehet figyelembe venni:

- harci technika és fegyverzet,
- különféle anyagi eszközök helyi erőforrásai,
- különféle ipari termelő ágazatok, elsősorban fegyverzet, technika javító, élelmiszeripari, könnyűipari, kőolajipari, gyógyszergyártási és más ipari ágazatok,
- lakranya, polgári kórházak és szanatóriumok,
- szolgáltatóipari objektumok (mosodák, fürdők, sütőipari üzemek, műhelyek stb.),
- közlekedési objektumok és berendezések, valamint különféle szállítóeszköz-fajták (vasúti, közúti és hajózási eszközök),
- híradástechnikai objektumok és berendezések.

Különösen nagy figyelmet fordítanak a raktárak, repülőterek, kőolajvezetékek, úthálózat és híradó rendszer kiépítésére, valamint az ország vezetésére.

A terület napjainkban a korábbiaknál intenzívebben került a figyelem középpontjába.

Úgy gondolom, hogy a Hadtápbiztosítást rendszeresen olvasó hadtáptisztek ezekkel a gondolatokkal tájékozottabbak lehetnek a dél-európai hadszíntér ismereteiket illetően.

Az első világháború ellátó szolgálata

Szauter Lajos őrnagy

Az első világháború kirobbanása óta eltelt 70 esztendő alapjaiban változtatta meg a fegyveres küzdelem megvívásának eszközeit, elveit. Nem változott azonban az, hogy a harcot megvívó katonáról folyamatosan és megfelelő színvonalon gondoskodni kell, valamint az a tény, hogy a csapatok ellátása döntően befolyásolja a harc kimenetelét.

Úgy gondolom, az első világháború ellátásából kiragadva néhány, általam lényegesnek tartott körülményt, bizonyítani tudom, hogy az ellátás megszervezését és végrehajtását csak elméletileg jól felkészült, a várható harc lefolyását elképzelni tudó hadtáp szolgálata képes.

Az első világháborút feldolgozó irodalomban megtalálhatók az ellátással foglalkozó művek is, de egyetlen szerző sem tudta megkerülni az ellátás kérdéseit, s ezen belül egy sem akadt, aki ne az elmarasztalás hangján foglalt volna állást.

A szerzők megállapítják, hogy az ellátó szolgálat feladatai és céljai békében és háborúban eltér egymástól. Az első világháborút megelőző időben az ellátó szolgálat (hadbiztosság) arra volt hivatva, hogy a csapatok anyagi szükségleteinek az előírt minőségben és mennyiségben való, legkedvezőbb áron történő beszerzését, azok gazdaságos kezelését, felhasználását irányítsák és ellenőrizzék. Ez alapvetően gazdálkodó tevékenység volt, melyhez katonai, jogi, közgazdasági, technológiai és számviteli ismeretek kellettek. Ezzel szemben háborúban a gazdasági szempontok háttérbe szorultak, ugyanis az élelmet, felszerelést, ruházatot, bármibe került is, elő kellett teremteni.

Az ellátást megvalósító intézetek, szervezetek és intézmények, valamint a felszerelés hiányosságaira a háború közvetlen megindulása ráirányította a figyelmet, melynek következtében ezek a háború alatt több esetben változtak, illetve módosulásokon mentek át. A háborús inség hazánkban soha nem sejtett pótszerzést (szederlevélből tea; csalánrostból, vagy papírból készült szövet) tett szükségessé. A pénzügyi illetmények fokozatos emelkedése, az élelemdagok, főként a kenyér és húsadag kiszabtatának csökkentése tanulságos kísérő jelenségei voltak a gazdasági viszonyok általános leromlásának. Munkánk elején rögzíteni kívánok néhány tanulságot, melyet a szerzők a háború elemzéséből le tudtak vonni.

Az első, amire a háború mindenkit megtanított az, hogy az anyagi ellátás el nem hanyagolható tényezője a harcászati és hadművelleti sikernek. Amiért a vezetés ezt elmulasztotta, a szerbiai hadjárat összeomlásával kellett fizetnie.

A háború későbbi éveiben, amikor úgy a fronton, mint a hátszágban mindenki éhezett, esetenként előfordult, hogy az anyagi ellátás lett a hadműveletek célja.

Egy cs. és kir. gyalogezred (4 z-al) 4660 fő és 268 ló, egy cs. és kir. lovas- ezred (6 szd-al) 1260 fő és 1250 lóval rendelkezett mozgósítás után.

Az első világháború után sok szerző elmarasztalta a politikai és katonai vezetést, mert úgy érezte, elmulasztották a háború gazdasági előkészítését meg- felelően végrehajtani. A vezetés mellett szól, hogy jeles közigazdászok a háború tartamát illetően úgy foglaltak állást, hogy a háború a közigazdaság összerop- panása nélkül sokáig nem tarthat; 3-4 hónapnál tovább tartó háborút egyik had- viselő sem bír el. A hadsereg vezetői is úgy ítélték meg, hogy a háború nagyon rövid tartamú lesz, s ez alatt a kereskedelmi forgalom szünetelni fog. Úgy ítélték meg, hogy a hadsereg szükségletei azokból a készletekből, melyeket béke idején halmoztak fel, kielégíthetők lesznek. Tény, hogy a fenti véleménnyel szemben olyanok is voltak – Langlois és Mordac tábornokok –, akik úgy véle- kedtek, hogy a háború elhúzódik, s különösen Németországgal szemben a háború sorsa nem fog egyetlen csatában eldőlni. Ezek a vélemények azonban nem talál- tak meghallgatásra azokon a helyeken, ahol a döntések születtek.

Az a tény, hogy a legfelső katonai vezetés dogmaként állította a háború rövid tartamát, azzal is együtt járt, hogy ilyen körülmények között mire való lett volna olyan szervezetet létesíteni, melynek eredményei csak elkésve fognak mutat- kozni. Úgy gondolták, többet ér az ellátó szervek létesítésénél az, ha a harc- vonalból egyetlen katonát sem vonnak el, mert így elérhető, hogy a lehető leg- nagyobb létszámmal lehet rárontani az ellenségre.

A hadbiztosokat (mai terminológiával hadtáptiszt) nagy koncepciókra, kicsi- nyes aggodalmaktól mentes, nagyvonalú gondoskodásra nevelték a bécsi had- biztos tanfolyamon. Engelhard, az 1870/71. évi hadjárat vezető hadbiztosa úgy foglalt állást, hogy kétszeresen, sőt háromszorosan kell a hadsereg szükségletét biztosítani, ha minden eshetőséggel szemben a nélkülözéstől meg akarjuk kimélni. Ez az elv, párosulva a háború gyors befejezésével kapcsolatos nézetekkel azt eredményezte, hogy a háborút a hadseregek a pazarlás jegyében kezdték el. A vezetés hamar rájött, hogy a korábbi jelszó – mely szerint a háborúban a pénz nem számít –, hamis, de a tömegekben oly mélyen ivódott bele, hogy kiirtása nem volt könnyű, különösen a csapattagokban.

Az eredeti okmányokból megállapítható, hogy a katonai vezetés nem akarta észrevenni, hogy a világháborút megelőző háborúk sorsát sok esetben nem a tak- tikai, illetve stratégiai győzelem döntötte el, hanem az egyik vagy másik, sokszor azonban a mindkét fél anyagi kimerülése fejezte be. A monarchia katonai veze- tése az anyag szerepének nem tulajdonított különösebb fontosságot, mélyen belé- jük ivódott Montecuccoli mondása, mely szerint pénz, pénz és ismét pénz kell a háborúhoz.

Az 1913. évben végrehajtott csapatgyakorlatok tapasztalatai után a hadügy- miniszter is kénytelen volt foglalkozni az ellátás kérdéseivel. Az intézkedés meg- állapítja, hogy a hadtáppal kapcsolatos intézkedés, működőképességének fennt- tartása a csapat harcképességének egyik alapfeltétele. A csapatgyakorlatok tapasz- talatai azt mutatták, hogy a hadtáp csak az alábbi parancsot kapta: „a hadtáp követi a csapatot!”

A gyakorlatok, de különösen a háború alatt meghonosodott az a mondás, hogy amikor lőszer, vagy élelem kell a csapatnak, a hadtápot nem lehet megta-

lálni, amikor azonban visszavonul, a szállító oszlopok bénító akadályként torlaszolja el az utakat.

A miniszter megállapította, hogy „a vonat belrendje magának a csapat belrendjének és fegyelmének tükré. Ott, ahol a vonat rendben van, fegyelmезetten menetel, ott bizonyosan az illető csapatban is rend és fegyelem van. Ezért minden parancsnoknak egyik fő kötelessége legyen a vonat rendjére ügyelni, s a vezetés és felügyeletre hivatottakat a vonatszolgálat munkájának legszigorúbb betartására szorítani.”

1914 május 23-án a miniszter felröta, hogy: „a múlt évi csapatgyakorlatok alkalmából az az észrevétel merült fel, hogy a kivonult hadosztályokhoz beosztott hadbiztossági tisztviselők nem voltak tájékozva a csapatok tartózkodási helyéről, és az élelmezési helyzetéről. Az élelmezési minőségéről és mennyiségéről nem győződtek meg, pedig sok esetben előfordult, hogy a legénység nem kapta meg azt, ami megillette volna.”

Az Osztrák–Magyar Monarchia békeállománya alacsony volt, (436 000 fő) ezért a mozgósítás elrendelésekor – 1914. augusztus 4-én nagy tömegek mozdultak meg. A mozgósítás kihirdetésének pillanatától kezdve az óriási embertömeg kategóriák szerinti szétválogatása, a szállítási problémák miatt a második vonalbeli népfölkelők napokig várakoztak az utcákon és tereken, míg egyáltalán szóba álltak velük.

Az Oroszország elleni felvonulás 1914 augusztus 9-e óta minden szállítóeszköz igénybevetelével folyt. Száznegyven száztengelyes vonat kb. 7000 vagonnal érkezett naponta Galiciába. Az üres szerelvények visszairányítását beszámítva 800 száztengelyes vonat, 40 000 vagonnal volt mozgásban.

A Monarchia esetleges hadszíntereinek különböző földrajzi alakulata következtében a hadrakelt seregek felszerelése háromféle volt: tábori, hegyi, vegyes.

A lényeges különbség – a katonai szervezettől eltekintve – elvileg, hogy míg a tábori felszerelésnél a vonatok és intézetek kocsikból álltak, addig a hegyi felszerelésnél ezek szerepét a málhás állatok, esetleg teherhordó emberek vették át. A vegyes felszerelésnél a készletek egy részét kocsiban, más részét málhás állatokkal szállították. A végrehajtás során azonban jelentkeztek problémák. A szerb-montenegrói hadszíntér jellege főleg az utak járhatatlansága miatt a hegyi szervezeteket kívánta meg, ennek ellenére pl. az 5. hadseregnél egy dandár volt hegyi felszereléssel ellátva.

Az utánszállítás mindjárt a háború elején, úgy az orosz, mint a szerb hadszíntéren nem működött jól. Ennek okai, hogy a hadsereg főparancsnokság a hadműveleti tervek megalkotásánál elmulasztotta az anyagi ellátás kellő mérlegelését. A hadműveletket mindkét hadszíntéren megkezdték, mielőtt a seregek teljes anyagi felkészültségüket elérték volna. A hadsereg-hadtáp, a hadtest és hadosztály-parancsnokságok az ellátó szolgálat felé egyáltalán nem, vagy hibásan intézkedtek, illetve ezeket nem jelentőségüknek megfelelően kezelték. A seregest parancsnokságok azonfelül a valóságos helyzetnek meg nem felelő túlzott igénylésekkel léptek fel, amelyeknek a hadtápfőparancsnokság és a hadügyminiszterium siettek megfelelni és így a vasúti végállomásokon az anyagszállító vonatok összetorlódtak, a vonalak forgalmában zavarokat idéztek elő, az anyagot nem vette át senki, az részben az ellenség kezére került, részben meg is romlott, míg a csapat éhezett.

Komoly szállítási problémát jelentett a 2. hadsereg északra irányítása (egyes részeit Szerbia ellen irányították). Egyes kis részeit átszállították, nagyobb erőket pedig a mozgósítási állomásokon tartottak, illetve közvetlenül északra irányították őket.

A hadtápfőparancsnokság a hadműveleteket megelőzően több intézkedést foganatosított, melyek közül néhányat ismertetni kívánok:

- 9000 tonna élelmet (megfelel kb. 400 000 ember és 100 000 ló tizennégy-napi ételmezésének) szállítottak Bosznia–Hercegovina–Dalmácia (továbbiakban B. H. D) területére;
- magyar királyi népfőlkelő teherhordó osztagok felállítása;
- a felvonulási körletben üzemanyagraktárak létesítése;
- gépkocsioszlopok, hadtestraktárak felállítása;
- a Viztulanak szállítási útvonalra történő felkészítése.

A hadtápfőparancsnokság első parancsát 1914 augusztus 14-én adta ki, s már ebben utalt arra, hogy egyes hadsereg hadtápparancsnokságok főleg élelemben és lőszerben túlzott, a valóságnak meg nem felelő igényléseket tesznek, viszont a felvonulási terület segélyforrásait nem használják ki. Ebben a parancsban történt intézkedés arra, hogy a halottaktól és sebesültektől a fegyvereket és lőszeret el kell venni, a hüvelyeket össze kell szedni és hátra kell szállítani.

Meg kell említeni, hogy tanulmányozva a hadsereg főparancsnokság és a hadtápfőparancsnokság anyagát megállapítható, hogy rendelkezéseik nem mindig álltak összhangban.

Az ellátószolgálat felkészítésének problémáját mutatja, hogy az ellátó raktárak helyzetét sem súlyuknak megfelelően rendezték Pl. a kassai katonai parancsnokság raktára, mely 1914 elején jelentette, hogy a tárolt mozgósítási tartalék készletek (főleg liszt és zab) a mozgósítás első szükségletét sem fogják fedezni, nem volt képes feladatát teljesíteni.

A mozgósítás elrendelésekor derült ki, hogy az elkészített tervek alapján a vezető állomány – két fő kivételével – elvonult. A mozgósítást és ellátást úgy kellett megkezdeni, hogy a bevonuló állomány jóformán teljes ismerethiánnyal küzdött, s az sem volt, aki feladatát képes lett volna meghatározni.

A kárpáti harcok idején a Monarchia csapatai a túlerő következtében visszavonultak. Természetes, a visszavonulás azzal járt, hogy a csapatok az egyébként nehezen mozgatható hadtáp anyagokat hagyták vissza, illetve semmisítették meg. A visszavonuló csapatok ellátása ezért a hátsó ellátószervek, főleg a kassai hadbiztonság feladata lett, mely ezáltal csaknem megoldhatatlan feladat elé került.

A visszavonulás során a kassai hadbiztonságnak a legnagyobb feladatot a visszaözlő sebesültek ellátása okozta, melyeknek csak kis hányada volt rendes kórházvonalokkal szállítható, legnagyobb része hevenyészett, a szükséges berendezésekkel el nem látott és ételmezés tekintetében teljesen a vasúti ételmezési állomásokra alapított, sebesültszállító vonatokon került a mögöttes országrészbe.

Súlyosbította a bajt a már szeptemberben kezdődő kolera és vérhas járvány. Az „M” tervek szerint a kassai helyőrségi kórházat ezer ágy befogadására kellett bővíteni. A háború kitörése után két hónappal Kassán már 20 000 sérült, illetve járványos beteg zsúfolódott össze, akiknek sem orvosi, sem étel- és egyéb ellátása nem volt megszervezve, mivel ilyen tömeges sérült áramlására senki nem számított.

A kisebb és az arcvonalhoz közelebb eső városokban még rosszabb volt a helyzet. Pl. Ungváron 8000 kolerában szenvedő beteg volt, noha itt csak egy kis befogadóképességű, s egy orvos vezetése alatt álló csapatkórház működött. Talán nem túlzó a megállapítás, hogy az első időszakban a veszteségek fő okai az előre nem látott terjedelmek, valamint a szervezetlenség volt.

Békében a hadbiztosi tanfolyamon a kiképzés alap gondolata a támadás, s annak biztosítása volt, a visszavonulást, hozzá ily mértékben, elképzelhetetlennek tartották.

A mozgósítás alig fejeződött be, már kitűnt, hogy az L-2 K jelzésű szolgálati könyv alapján tervezett utánszállítási rendszer a gyakorlatban nem vált be. Alapvető problémát jelentett az ügynevezett típus vonatoknak az elindítása, amelyeknek egy-egy hadosztály hat napi élelmet kellett volna szállítani. A nehézségek főleg ott mutatkoztak, hogy az egyes élelmezési raktárak, amelyek feladata lett volna ezen vonatokat megrakni és elindítani, hol ebben, hol abban az anyagban szenvedtek hiányt, így vagy nem teljesen komplett vonatokat indítottak el, vagy késlek az indítással.

Súlyos gondot okozott, hogy sem szabályzatban, sem „M” tervben nem vették figyelembe széna és szalma utánszállítását. Pedig, hogy ez nem kis tétel volt, bizonyítja hogy pl. a miskolci élelmezési raktárnak naponta két 100 tengelyes takarmányvonatot kellett úrbaindítani.

Súlyos problémát jelentett, hogy a háború kitörése után a hadtápszolgálat a létszámhiányok következtében a szabályzatokban elrendelt ellenőrzéseket nem hajtotta végre. 1918 elején a visszaélések miatt a közös hadügyminisztérium elrendelte az ellenőrzések megtartását, mely igen sok vezető leváltását eredményezte.

A Monarchia, s azon belül a magyar haderő felszerelését vizsgálva meg lehet állapítani, hogy az megfelelt a kor követelményeinek.

A világháborút megelőző évtizedeket a fegyverkezési láz jelentette. A külpolitikai vitákban az erő hangsúlyozása eredményeként a nagyhatalmak állandóan gondot fordítottak haderejük fegyverzetének és felszerelésének tökéletesítésére. E törekvéseket még fokozták és táplálták a munkalehetőséget kereső hadfelszerelési gyárak. A külpolitikai válságok mindig elfojtották az ellenzék csökkentést akaró szavát. Így például az 1908. évi ügynevezett annexiós válság eredményeként kapta meg a hadsereg a mozgókonyhákat és főzládákat. Az 1912. évi külpolitikai bonyodalmak hatása alatt pedig, miután a katonai vezetés jelentette, hogy a hadsereg téli hadjáratra nincs megfelelően felszerelve, a csapatokat elállták téli alsóruhákkal.

Az anyagi felkészültség legnagyobb hiányossága megítélésem szerint az volt, hogy nem készült az ország hosszantartó háborúra, a hadianyag túlnyomó részéből csak kisebb tartalékkészletek voltak tárolva és az utánpótlásra sem történtek hathatos előkészületek.

A lőszergyártás elmaradása miatt a csapatok és a lőszerraktárak alapkészletén felül alig volt kiadható lőszer, s már az első harcok után úgy a Balkánon, mint Galiciában – különösen tüzérségi lőszerből – nagy hiányok álltak be, melyeket időben pótolni a vezetés nem tudott. Lövegenként kb. 500 lövedék volt összkészletben, s ebből is igen kevés gránát (ágyúnál 1/3; taracknál 2/5).

Az egészségügyi felszerelés nem volt elmaradott, ami azonban már az első időszakban problémaként jelentkezett, az az orvosok, különösen a sebészekben

meglevő nagy hiány volt. Az egészségügyi szolgálat nem készült és nem készítette fel kellően a csapatokat járványos megbetegedések ellen, ami súlyos következményekkel járt.

A hadsereg ruházata – a lovasságot kivéve, mely fényes, ragyogó, de annál célszerűtlenebb béke díszegyenruhájában vonult a hadszíntérre – a csukaszürke szín miatt nem vált be, így azt sötétebb árnyalatú anyaggal kellett pótolni.

A csapatok saját maguk segítettek a fényes gombok, díszek stb. okozta hátrányokon, igyekeztek ezektől megszabadulni. Hátrányosnak mutatkozott, hogy az egyes fegyver (csapat) nemek számára különféle ruházati cikkek voltak rendszeresítve. Ennek ellenére csak 1916-ban sikerült a haderő részére az egységes ruházatot elrendelni. A lábbelik gyorsan tönkrementek, tartalék alig volt, a béke-előkészületek e téren olyan hiányosak voltak, hogy hosszabb időbe tellett, míg a cipőgyárak valahogy képesek voltak a szükségletet fedezni. Igen nagy volt a hiány a cserzett, sőt nyersbőr anyagban is. Mindamcllett csak későn intézkedtek a hadseregnél levágott és elhullott állatok bőrének hasznosítására.

A mozgókonyhák (1910-ben magyar és osztrák gyárak versenypályázatán alkották meg a legjobbnak vélt típust – és főzöládák rendszeresítése új fejezetet nyitott a katonaaállomány élelmezésében.

A tábori sütőde magyar találmány volt (Békéssy vk. őrgy. szerkesztette) rendszeresítésével megoldódott a kenyérellátás korábban igen nehéz problémája.

Az ellátást és a szállítást nagyban nehezítette az az elv, mely szerint minden szükséglet közvetlenül a hátsorzágból jusson el a harcolókhoz. A háború elején úgynevezett közbülső raktárak nem is voltak. A helyzetet súlyosbította, hogy a csapatok és intézetek körletében feleslegessé vált anyagokra nézve szabályozó intézkedés a háború elején még nem volt, illetve az ilyen anyagok elvileg a hátsorzágba voltak visszaküldendők.

Ennek igen súlyos következményei voltak. Az anyag egy része (mint pl. vágatásnál az állatbőrök) a csapatok elvonulása után a táborhelyen tönkrement, vagy elveszett, pedig a bőrhiány igen súlyos volt. A sebesültek és betegek fegyverüket és felszerelésüket magukkal vitték a tábori egészségügyi intézetekbe, részben el is dobálták, részben az egyes egészségügyi intézetben maradtak, vagy esetenként a hátsorzágba jutottak. Nem egyszer fordult elő, hogy fegyver- és felszerelés útban volt Bécsbe valamely hadseregtől, ugyanakkor egy másik szembejövő vonaton nagymennyiségű fegyver, felszerelés utazott Bécsből ugyanoda, igénylés alapján.

Ez a helyzet szükségessé tette 1915 őszén a hadtápfőparancsnokság részéről rendszabályok foganatosítását. Ilyen intézkedés volt, hogy minden, – esetleg közösen két egymás mellett küzdő – hadsereg számára egy tábori anyagraktárt állított fel, amelyekben mindennemű anyagot tárolt, s innen a hadsereg kisebb igényei gyorsan kielégíthetők voltak. Minden hadsereg számára felállítottak egy-egy anyaggyűjtő helyet, ahova a feleslegessé vált anyagokat, eszközöket beszállították, rendezték, karbahelyezték, majd kiadták azoknak a csapatoknak, melyek ezeket igényelték. 1915-ben a hadügyminiszter a szerbiai hadszíntér részére zsákmánygyűjtő osztagokat állított fel, melyek működése jól bevált.

1914 július végén mindenki meg volt győződve, hogy mire a „lomb le hull” a háború befejeződik, ezért a télre különös előkészületek nem történtek, illetve azok csak októberben indultak meg. Mivel az utánszállítás döntően fogatolt járműveken történt, mely hóban megoldást csak a szán jelentett. Szán azonban az

egész Monarchiában – a hadsereg szükségletét figyelembe véve – kevés volt, a kocsik kicserélése szánokkal a havazás beálltakor és tavasszal fordítva, szinte megoldhatatlan volt, s még azon veszéllyel is járt volna, hogy ha periódikusan enyhébb idő áll be, a szállítás az egész úton elakad, mert a szán olvadáskor hasznavehetetlen.

A kárpáti harcok a tél időszakára estek. A közlekedés a hóban és nagy hidegben nehezedett. A viszonylag gyakori és hirtelen olvadásoknál az utak fenekestlen sártengerré váltak, az áradások és vadvizek elsodorták a hidakat, földcsuszamlásokat okoztak, ami az utánszállításban késéseket okozott. A katonák részére kiadott téli óvó cikkek, az amúgy is súlyos málhát növelték (egy katona által magán viselt és magával hordott súly kb. 40 kg volt) aminek következtében a csapatok hamarabb kimerültek, folyamatos harcra nem voltak képesek.

Munkámban nem törekedtem a teljességre, hiszen a világháború anyaga több könyvtár terjedelmű. Célom volt viszont gondolatok ébresztése, nem utolsósorban az érdeklődés felkeltése az elmúlt háborúk szakmai irányultságú tanulmányozására.

Felhasznált irodalom:

1. Hadtörténelmi levéltár anyagai.
2. Hadtudományi könyvtár anyagai.
3. ZMKA htp. tanszék könyvtára.

A társadalmi tulajdon védelmének problémái a seregtest alárendeltségébe tartozó egységek üzemanyag szolgálatában

József Vince alezredes

Az elmúlt időszakban az MN Hátországvédelmi parancsnokságon és alárendelt csapatainál szervezett és intenzív munka folyt az alapokmányokban megfogalmazott politikai, katonai és szakmai feladatok sikeres végrehajtása érdekében. E munka eredményeként tovább szilárdult az üzemanyag szolgálat személyi állományának erkölcsi-politikai állapota, a szolgálat harctevékenysége és mozgósítási készsége, fejlődött az üzemanyag szolgálat vezetők felkészültségének színvonala. A terveknek megfelelően alakultak a személyi állomány élet- és munkakörülményei, javult a katonai rend és fegyelem.

Az elért eredmények alapvetően annak tudhatók be, hogy a személyi állomány, mindenekelőtt a hivatásos állomány, a kommunisták helyesen értelmezték és magukévá tették pártunk határozataiban és a felső katonai vezetés parancsaiban megfogalmazott célokat, magasabb szintű kövseredményeket, a seregtest csapatainak további fejlesztését és felkészítését célzó feladatokat és becsülettel helytállva, következetes munkát folytattak azok maradéktalan teljesítéséért. Az egyéni jószándék és hozzáállás mellett a párt- és KISZ-szervezetek aktív mozgalmi munkája, a kis kollektívák egyre jobban érvényesülő emberformáló, nevelő ereje, a szervezeten folyó ösztönző szocialista versenymozgalom mindenkor és mindenben hatékony segítői, részesei voltak az elért eredményeknek.

A feladatok sikeres végrehajtása mellett azonban néhány egység üzemanyag szolgálatában az elért eredményekkel összeegyeztetetlen, a becsülettel elvégzett munka összértékét csökkentő olyan nemkívánatos jelenségek, rendkívüli események, anyagi visszaélések történtek, amelyek kedvezőtlenül hatottak a csaparak erkölcsi-politikai állapotára, a katonai rendre és fegyelmre.

A nemkívánatos negatív, a további gyorsabb ütemű fejlődést akadályozó jelenségek okainak sokoldalú, részletes vizsgálata alapján megállapítható, hogy az esetek bekövetkezését többségében az tette lehetővé, hogy az érintett egységek különböző beosztású parancsnokai, vezetői és a szakbeosztású állomány egy része nem, vagy csak felületesen tett eleget a szabályzatokban, utasításokban meghatározottaknak.

Témák szerinti csoportosításban az alábbiaknak:

- a gépjárművek üzemanyag feltöltése, a feltöltés és kiadás okmányainak-, a gépjármű menetlevelek, munkagép üzemóralapok szabályos vezetésének és számfejtésének;
- a gépjárművezetők és munkagépkezelők igénybevétel alatti és utáni ellenőrzésének;
- a túlfogyasztó hőerőgépek leállításának és beszabályozásának;
- a laktanyába üzemanyag, üzemanyag technikai eszköz ki- és beszállítását végző gépjárművek ellenőrzésének;
- a számviteli és bizonylati fegyelem terén a belső ellenőrzéssel kapcsolatos feladataik teljesítésének, illetve az ellenőrzésre vonatkozó rendelkezések betartásának;
- a gépjármű telephelyen, illetve kikötő ügyelcten, vagy hajó ügyeleti szolgálatot ellátók kötelmci teljesítése ellenőrzésének.

A bekövetkezett súlyos cselekmények alapvető okai az egyes különböző szintű parancsnokok vezetői gyengeségeire vezethetők vissza. Ezek alapvetően a kötelezettségek, elsősorban az ellenőrzések elmulasztásában, vagy felületes, ötletszerű végrehajtásában, sok esetben nem egyértelmű és világos parancsokban, a nem, vagy rendszertelenül cszközölt tartalmatlan beszámoltatásokban, egyes vezetők álhumanizmusában, az akarva, vagy akaratlanul rosszul értelmezett „emberségben”, az elvtelen emberi kapcsolatokban, egymás hibáinak takargatásában, több vezetőnek a problémák iránti érzéketlenségében, reagáló képességének hiányában keresendő.

A fenti okok vezettek oda, hogy az 1983. év első felében három egységnél anyagi visszaélésekből adódó rendkívüli események következtek be.

A kivizsgálások során a következő súlyos szabálytalanságokra is fény derült:

a vagyonfelmérő leltározásnál az egyik egységnél az alegység bizottságok egy része és az üzemanyag leltározó bizottság feladatát hanyagul és felelőtlenül végezte. Az okmányokra nem a ténylegesen előtalált mennyiségek, hanem a nyilvántartás szerintiék kerültek. Az üzemanyag bizottság nemcsak, hogy ezek valótlanúságáról nem győződött meg, de a nyilvántartási kartonokon levő eltérések okát sem vizsgálta ki, egyszerűen tudomást sem vett róluk.

Az űza. raktárvezető nem hajtotta végre a sregtest parancsnok által elrendelt napi kétszeri űza. kűtmérést. Így nem is jöhetett rá, hogy az egyik kűt 5 literenként 1,5 dl-rel többet ad ki, mint amit a voluméter mutat.

Becszottaival együtt hanyagul kezelték az anyagot és okmány nélkül különböző üzemanyagokat adtak ki. Az volt a gyakorlat, hogy aki kért az kapott is tőlük anyagot.

Mivel az ellenőrzésre kötelezett személyek kötelmeiknek nem tettek eleget, a gépkocsivezetők nyugodtan eltávolították az üzemanyag tartályokról a plombákat, mert az eladott vagy eltűzelt illetve rendeltetésellenesen felhasznált hajtóanyagot az üzemanyag raktárosok úgy is pótolták.

A felsorolt okokból kifolyólag tetemes üzemanyag és technikai eszköz hiány keletkezett, amelyet a raktárvezető többet magával együtt elkövetett magánokírat hamisítással próbált ellensúlyozni.

Az üzemanyag tartály uszály személyzete tudatában volt annak, hogy az uszályban levő üzemanyag mennyisége a rendelkezésre álló eszközökkel ponto-

san nem mérhető. Ezért az üza. szolgálat vezető és raktárvezető gondosan ügyelt arra, hogy inkább többlete legyen. A többletképzésre – a hajók üzemanyag fogyasztásának elszámolási rendszerében levő helytelen gyakorlat miatt – lehetőségük volt.

A leltározó bizottságok a többletekkel szemben elnézőek voltak. Az üzemanyag szolgálat ellenőrzései nem voltak elég hatékonyak. A 24 órás szolgálatok ellenőrzései az uszály személyzete felé nagyon gyér és előre kiszámítható volt.

Ezt a helyzetet az uszály személyzete kihasználva a Dunán halászó, csónakázó személyekkel ismeretséget kötöttek, mely végül orgazdasággal párosuló üzleti kapcsolattá fajult. Így fordulhatott elő, hogy tetemes mennyiségű benzint és gázolajat értékesítettek. Sőt még leszerelés után ők maguk és szüleik is visszajártak vásárolni.

Az egyik lakótelep bontásánál a munkagépek feltöltését üza. töltő gépkocsiból az üzemanyag raktárvezető és töltő gk. vezető végezte. A különböző okmányokra a ténylegesen feltöltött hajtóanyagoknál nagyobb mennyiségeket tüntettek fel, amelyet a gépkezelők aláírásukkal szó nélkül elismertek, ezt senkinek nem jelentették. Ilyen körülmények között 1200 l gázolaj többlet maradt a töltőgépkocsi tartályában. Így indultak el vételezni anélkül, hogy azt valaki is ellenőrizte, vagy megakadályozta volna. Útközben a gázolajat „fillérékért” eladták és a pénzen osztottak. Az eset az időközben a munkaterületre érkezett üza. szolgálat vezető ébersége és rutinja folytán került napvilágra. Ügyüket a Katonai Bíróság gyorsított eljárással tárgyalta.

Tanulság és következtetésként megállapíthatjuk

A napjainkban az üzemanyagoknál bekövetkezett többszöri áremelés, a magán gépjárművek számának rohamos növekedése, egyes gyengébb jellemű embereket arra késztet, hogy törvénytelen úton jusson olcsó üzemanyaghoz, illetve a népi vagyont képező üzemanyag eltulajdonítása és értékesítése révén szerezzen magának jótalan hasznot. Mindezek a tendenciák, amelyek a Néphadsereg életébe is begyűrűznek – egyre növelik a veszélyét szervezetten belül is az üzemanyag lopások elszaporodásának.

Ennek megakadályozása minden magyar állampolgárnak – de a szervezetten belül elsősorban a néphadsereg minden szintű parancsnoki beosztásban levő tagjának – becsületbeli kötelessége.

Az ismertetett esetek egyik legfontosabb tanulsága, hogy a jelentős anyagi értéket kezelő, azzal gazdálkodó állomány kiválasztását az átlagosnál nagyobb körültekintéssel kell végezni. A szakmai felkészültség, rátermettség mellett az életvitelének, az erkölcsi-fegyelmi helyzetének alakulását is fokozottabban kell ellenőrizni.

Az anyagi szolgálatban tevékenykedő káderek megítélésakor szakítani kell a külső jegyek, a látszat eredmények alapján történő döntésekkel.

A katonai ügyészség vizsgálatai, a szakértői vélemények és a seregtesti ellenőrzések egyértelműen azt bizonyították, hogy az üzemanyag szolgálat mindennapos folyamatos tevékenységét szabályozó központi rendelkezéseket alacsony felelősségérzet miatt, vagy elnéző magatartásból mind a végrehajtók, mind az ellenőrzésre kötelezettek súlyosan megsértették.

A érintett katonai szervezeteknél a büneseteket a Szolgálati Szabályzat, a Gépjármű Szolgálati Utasítás, a Csápathadtáp Szabályzat V. rész előírásainak

megszegése, be nem tartása, a következetes belső ellenőrzés és a tevékenységi folyamatba épített ellenőrzés elmulasztása, illetve az ellenőrzésre kötelezettek „liberális” magatartása segítette elő.

Végkövetkeztetésként megállapítható, hogy az üzemanyag nagyértékű kurrens anyag, ezért annak megőrzése, az ezzel való gazdálkodás, a felhasználás fokozott figyelmet követel. Általában az anyaghoz erkölcsileg és anyagilag teljesen megbízható embereket szabad engedni. Az üzemanyag szolgálat tagjainak nagy szakismerettel kell rendelkezni. Az elrendelt ellenőrzéseket minden esetben nagyon következetesen, kritikusan és hatékonyan kell végrehajtani. A legkisebb eltérést is haladéktalanul és megnyugtatóan ki kell vizsgálni. Minden anyagmozgást azonnal dokumentálni kell, okmány nélkül raktárból anyagot kiadni vagy más alegységnek átadni tilos! A különböző szolgálatoknak (őrség, egység ügyeletes, telephely ügyeletes, kapu ügyeletes, ügyeletes tankoló, műszaki ellenőrző állomás ügyeletes, stb.) feladataikat megbízhatóan és maradéktalanul végre kell hajtani. A szakintézkedéseken túl mindenkor fel kell kérni a párt-, a KISZ- és a politikai szerveket, hogy segítsék az üzemanyag szolgálat munkáját, segítsenek megfelelő légkört teremteni, hogy ne legyen mód a katonai és anyagi fegyelem megsértésére, továbbá, hogy az erkölcsileg, anyagilag labilis embereket folyamatos nevelésükkel és figyelemmel kísérésükkel visszatartsák a meggondolatlan cselekmények elkövetésétől.

Mindhárom eset közös vonása, hogy a szabályzatok, utasítások előírásainak betartásával, hatékony és következetes ellenőrzésekkel megelőzhetőek lettek volna.

Végezetül, megkülönböztetett érzékenységgel kell reagálni az anyagi és erkölcsi téren előforduló mindennemű szabálytalanságra, s még csírájában kell elfojtani, illetve megakadályozni a súlyosabb események bekövetkezését.

Szigorúan meg kell torolni a legkisebb visszaélést is, de felelősségre kell vonni azokat a személyeket is, akik ilyen esetekben jelentési kötelezettségeiket elmulasztják. A szocialista erkölcs normái és a fegyelem megsértőivel szemben jobban fel kell használni a különböző jellegű (sor, tisztas, tiszthelyettes, zászlós, tiszt) állománygyűlések, becsületbíróóságok nevelő erejét.

Olyan légkört kell kialakítani, amelyben a rend és fegyelem megsértése szégyen legyen.

A CSAPATGAZDÁLKODÁS ELMÉLETE, ELLÁTÁS, GAZDÁLKODÁS, KATONAI KÖZLEKEDÉS

Gazdálkodási tevékenységünk néhány tendenciája és további feladataink

Békés Mibály alezredes

Az MSZMP Központi Bizottságának határozatai, valamint a különböző parancsokban megfogalmazottak, a gazdálkodásban megváltozott körülmények arra kényszerítettek bennünket, hogy a belső tartalékok feltárása érdekében felmérjük a jelenlegi gazdálkodásunkat. A felmérés alapján elemezzük a gyakorlati tevékenységünket, az érvényesülő tendenciákat, és a következtetések levonása után kijelöljük további feladatainkat.

Ezek készítettek bennünket arra, hogy 1981–82-ben a már tervezés alatt álló csapatgazdálkodási utasítás alapján elvégezzük a hadműveleti-harcászati magasabbegységek gazdálkodásának egyes területeit.

A gazdálkodás teljes folyamatának felmérése – a tervezés, ellátás, (készlet-gazdálkodás, szállítás, tárolás), üzemeltetés (technikai kiszolgálás, javítás), felhasználás (selejtítés, hasznosítás) nyilvántartás és elszámolás, ingatlanfenntartás, helyi építkezés – terjedelménél fogva nem lehetett célja sem az elmzésnek, sem e tanulmányoknak.

Így csak azokat a „neuralgikus” pontokat emeltük ki, amelyek kritikus területek és alapvetően meghatározhatóak és általánosíthatóak. Egyben még a felmérés előtt is azt mutatták, hogy anyagi eszközök felhasználása nélkül is jelentős belső tartalékot képeznek.

A felmérés alapját parancsnoki intézkedés alapján bekért és az alárendeltek által elkészített és felterjesztett adatlapok, kimutatások adták.

A felmérés kapcsán célul tűztük ki azt, hogy megállapítsuk szakáganként, egységenként, laktanya szinten és magasabbegységenként:

- az 1981–82. gazdálkodási évre megszabott, a fejlesztési és ellátási feladatokhoz kapcsolódó anyagi-pénzügyi keretek felhasználását és a gazdálkodás jelenlegi gyakorlatát,
- a takarékos és hatékony gazdálkodás elveinek érvényesülését,
- a központilag biztosított, valamint csapathitelből történő anyagbeszerzések, valamint azok szabályosságát,
- az anyagi eszközök fajtáiban bekövetkezett károk, selejtezések és parancsnoki leírások helyzetének alakulását,

- a költségvetési hitelekkel rendelkező fegyvernemi és szakszolgálati ágak gazdálkodását, szaktechnikai eszközök hadrafoghatóságának biztosítása érdekében végzett beszerzéseket és anyagfelhasználásokat,

- a készletgazdálkodás gyakorlatát és az itt levő tartalékokat,
- az anyagnyilvántartási, okmányolási, elszámolási fegyelmet, az előírt parancsnoki- és belső ellenőrzések végrehajtásának hatékonyságát,
- a gazdálkodási bizottságok szerepét a gazdálkodás irányításában,
- az „MZ” anyagi készletek szintentartását,
- a társadalmi tulajdon védelmének helyzetét és
- a jellemző tendenciák, valamint a következtetések alapján kijelöljük a további feladatokat.

Az adatok feldolgozásra kerültek és értékelhető keresztmetszetét adják a csapataink gazdálkodásának. Azóta kiadásra került a csapatgazdálkodási utasítás, amely meghatározó szereppel bír, további tennivalókban erősíti a felmérés és az anyagnak a különböző pártfórumok napirendjére tűzésének időszerűségét.

A felmérés és elemzés tapasztalatai

Az 1981–82. évben megváltozott gazdálkodási körülmények, a kedvezőtlen árviszonyok közepette is tovább fejlődött az ellátási-gazdálkodási tevékenységünk. A csapatok gazdálkodását irányító parancsnokok, főnökök, valamint a gazdálkodók szemléletváltozása következtében minden szinten kitapintható a hatékonyságra való törekvés. Az anyagi- és pénzeszközöknek a feladat-centrikusabb elosztásával, esetenkénti átcsoportosításával ki tudtuk egyenlíteni a kedvezőtlen hatásokat és biztosítani tudtuk a megszabott feladatok anyagi- és pénzügyi feltételeit.

A takarékos gazdálkodás eredményeként 1982-ben a költségvetési hiteleken mintegy 3 millió forint effektív pénzmegtakarítás jelentkezett. Az anyaggazdálkodásban, az anyagi eszközök felhasználásában az üzemanyagszolgáltatnál megtakarítottunk 40 tonna benzint és 41 tonna gázolajat, amelynek értéke 1,3 millió forint, és kifizettünk ezért 130 000 forint prémiumot. Az energia egyéb területein további 4 millió forintot takarítottunk meg. A csapaterővel történő építő kivitelezés költségsökkentő értéke további 4,5 millió forint. A gadaságosabb szállítások hatására kapcsolt- és pótkocsis szállítások alkalmazásával, amely ugyan forintban nem jelentkezik, de felhasználás esetén mintegy 3,5 millió forinttal növelte volna költségeinket. Az 1983. évi gazdálkodás időarányos adatai azt bizonyítják, hogy az ez évi eredményeink is biztatóak.

A megszabott feladatok és az anyagi ráfordítások összevetése azt mutatja, hogy legtöbb helyen a utasításoknak és előírásoknak megfelelően gazdálkodtak. Különösen kimutatható a fejlődés az energiahordozókkal történő takarékoságban, amely összhangban van az állami intézkedésekkel és kezdeményezésekkel.

A pozitív eredmények, helyenként és területenként elismerésre méltó gazdálkodás ellenére néhány alapvető fogyatékoság akadályozza a hatékonyabb kibontakozást.

Az elemzés tapasztalatai azt bizonyítják, hogy az elmúlt évek során a parancsnokok és a végrehajtók egységeként és szolgálati áganként eltérő eredményességgel irányították a csapatgazdálkodást. Megállapítható az is, hogy a fejlődés irányai kedvezőek, az, ütemében és belső szerkezetében azonban az elvárá-

soknál lassúbb, ágazati elkülönültsége miatt sok esetben káros és a továbbiakban már nem szolgálják az intenzív törekvéseket és a hatékonyságot.

Az elemzések alapján levonható főbb megállapítások

- Nem érvényesül kellően még mindig a komplex gazdálkodási szemlélet, az ágazati érdekeket minden áron előtérbe helyezik;

- nagy színvonalbeli különbségek mutatkoznak a csapatok között a gazdálkodás eredményességében, amelynek kihatásai eltérőek a személyi állomány szolgálati-, élet- és munkafeltételeinck alakulásában;

- a feladatok végrehajtásához szükséges anyagi feltételek létrehozásában, a készletek beszerzésében, tárolásában, a fegyvernemi és szolgálati ágak között párhuzamosság tapasztalható, az anyagok kivonásában pedig az eltérő szakági utasítások és szubjektív okok miatt eltérések vannak;

- az érvényben levő intézkedések, utasítások, szabályzók ismereténck hiányából, eltérő értelmezésből és alkalmazásából gazdaságtalan anyag, erő, eszköz felhasználás a jellemző, ami növeli a leterheltséget és a bürokráciát;

- az eltérő alkalmazás miatt néhány szolgálati ágnál és fegyvernemnél problémák mutatkoznak a nyilvántartási és elszámolási fegyelem betartásában;

- a gazdálkodási bizottságok tevékenysége a legtöbb esetben formális. Nem tölti be az összegező, koordináló, döntéselőkészítő szerepét;

- egyes helyeken a parancsnoki döntés gyakorlatának helytelen értelmezése miatt a szakterületeken gazdálkodók felelőssége nem érvényesül azon elv alapján, hogy a parancsnok felelős a gazdálkodásért és ennek kapcsán még a döntés előkészítésében sem vesznek részt;

- a belső ellenőrzés nincs beépítve a gazdálkodási folyamatokba, vagy nem valósul meg, ezért menetközbeni beavatkozásra, korrekcióra nincs lehetőség. Csak a történést lehet megállítani. Az ellenőrzések során elmarad a közzgazdasági mutatók alapján az eredmények összevetése a ráfordításokkal. Ilyen mutatók rendszerével alapvetően csak a hadtápszolgálat rendelkezik.

Megállapítható az is, hogy a fennálló fogyatékoságok zöme indokolatlan. Elsősorban szubjektív okok, valamint az egységes szabályozás hiánya befolyásolja. Többségét anyagi eszközök felhasználása nélkül meg lehet szüntetni. Ennek hatására jelentős anyagi eszköz, idő, energia (emberi is) szabadítható fel és vonható be a gazdálkodás folyamatába.

Természetes, hogy a megjelent gazdálkodási utasításon kívül a különböző szinteken egységesítő, szabályintézkedések kiadása válik szükségessé.

A felterjesztett adatok alapján a gazdálkodás alapfolyamataiból a legjellemzőbb területeket elemeztük és az általánosítható tendenciákat adjuk közre.

1. A beszerzések területén

Központi beszerzési terv az alárendelt csapatainknál eddig még nem készült, annak ellenére, hogy ezt a VKF és az MNHF 109. sz. Intézkedése előírta és a gazdálkodási bizottság jogkörébe utalta elbírálásra. Ezért párhuzamos beszerzések történtek. Ezek gazdaságtalanok a külön munkaerő, gépjármű, kilométer és üzemanyagfelhasználás, a nyilvántartási munka megnövekedése, a kiskereskedelmi és nagykereskedelmi árrés közötti különbség elvesztése miatt. Ezenkívül felesleges raktárteret kötnek le és elfekvő készletek kialakulásához vezetnek.

A felmérés alapján 1981–82-ben a központi ellátás kivételével beszerzett anyagok 85–100%-át kiskereskedelemből szerezték be. A csapatok ártevékenységgel kapcsolatos munkát nem végeztek.

Olyan beszerzéseket is eszközölnek, amikor a szükséges raktári készletek ugyanazon anyagféleségből magasak számszerűen, a raktári készletek a kimutatott éves felhasználást 2–3,5-szeresen fedezte volna, és ennek ellenére a tárgyévben a felhasználás 4–6-szorosát beszerzték. Az évvégi raktári készlet az évi szükséglet hétszerezésére nőtt.

Megállapítható a fogyó- és karbantartó anyagoknál, hogy a szakterületeken vásárolt cikkek 70–75%-a közös felhasználású, ez mintegy 180–200 anyagféleséget foglal magában.

Ennek ellenére ritka eset, hogy ezeket minden szolgálat részére egy szolgálat szerezné be, és adná ki felhasználásra és számolná el.

Olyan beszerzéseket is eszközölnek, amelyek során más szolgálati ág raktárában az anyag rendelkezésre áll. A beszerzés így indokolatlan, vagy más érdekek motiválják.

A fogyó- és karbantartó anyagokként vásárolt cikkek 25–30%-ának nincs köze ezen anyagcsoportokhoz. Többségük számadásköteles, személyhez kötésük előírt, azokat az összkészletből kiadásba helyezni csak selejtezéssel, HTK-val, vagy parancsnoki leirással lehet.

Beszereznek olyan anyagokat – pl. magnókazetta, fotópapír, filmtekercs, stb. – amelyekhez főcikk – például magnetofon vagy laborfelszerelés – nem is áll rendelkezésre.

Sporthitelen beszerzett cikkféleségek között jelentős mennyiségben találhatóak olyan cikkek, amelyekkel a sorállomány el van látva, illetve olyan cikkek, amelyeket a hivatásos állománynak ruházati könyvre kell beszerezni és az így beszerzettek (edzőcipők, sícipők, pulóverek) jogossága megkérdőjelezhető.

A beszerzett anyagokból jelentős mennyiséget tesz ki a szerszámok, műhelyfelszerelések száma. Olyanok is, amelyek a szolgálat szaktechnikájának javításához nem szükségesek és a vásárlás után mint fogyóeszközt, kiadásba helyeznek, maximum kiselejteznek.

A fentiek alapján megítélhető, érzékelhető, hogy e területen milyen belső tartalékokkal rendelkezünk és körütekintőbb, összehangoltabb beszerzéssel csökkenthetjük a népgazdaságból feleslegesen elvont anyagok mennyiségét és milyen jelentős összegeket vonhatunk be más területek anyagi fedezeteként.

2. Az anyagok felhasználása területén

E terület jellemzői, az eredmények, de a gondok is hű tükörképét adják a gazdálkodási szabályok betartásának, a szakmai irányítók felkészültségének és közvetve jelzést adnak a társadalmi tulajdon védelméről, anyagi-fegyelmi helyzetéről.

Az e téren végzett elemzések egységenként és szakszolgálatonként igen eltérő képet mutatnak. Egyes egységeknél és szakszolgálatnál a szabályzatokat és előírásokat betartják, más egységnél és szolgálatnál pedig a tapasztalatok kedvezőtlenek.

A szakágazatok hiteleiknek 20–28%-át a különböző festékek vásárlására fordítják. Találtunk olyan szolgálati ágat, amely a hitel 10%-át lakatra, 25%-át ragasztóra, 30%-át zseblámpa elemre költötte, vagy 10 000 forintért közel 100

db ecsetet vásárolt – 120 kilogramm festékhez. Ehhez felhasznált 226 kg hígítót. Más helyen 50 kg festékre jut 1 db ecset. Egyik laktanyában az évi festék-felhasználás 5,3 tonna, vagy 26 000 forintért csak festék spray-t vásárolnak. Az aránytalanságok szembetűnők.

Az éves felhasználások összevetése is ilyen eltérő képet mutat.

Van olyan szakszolgálat, amelynek az 1981. évi feladatai jóval kisebbek voltak, mint az 1982. évi, mégis az 1981. évi felhasználás magasabb volt, amit semmi sem indokolt. Ha csak az nem, hogy évek óta nem vezették rendszeresen a nyilvántartást, nem selejtezték és most valamilyen külső behatásra, HM vagy előjárói bizottsági ellenőrzés hatására a többéves mulasztást egyszerre rendezték. Csak érdekességként: Egerben egy éven keresztül 2 hetenként patkolták az egy pár lovat a patkósarok-felhasználás alapján.

A felterjesztett jelentések arra engednek következtetni, hogy egyes anyagok beszerzését, felhasználását nem jelentették, más esetben arra, hogy az anyagok egyrészt nyilvántartási könyvükön nem vezetik keresztül. A számlákat csak a hitelnyilvántartáson vezetik át és véglegesen kiadásba helyezik (irodaszerek, vérteltek ajándéktárgyai, stb.).

E tények minősítik a végrehajtott ellenőrzéseket is, hisz ezeket az észrevételeket a felvett jegyzőkönyvek nem tartalmazzák.

Jellemzővé vált: egyes hitelek rendszeresen más célokra használnak. Így a szállítási költségkeretet nemcsak a vasúti és VOLÁN szállítások kiegyenlítésére és a közlekedés szakanyagok vásárlására fordítják. A nagymennyiségű fogyó- és tartós anyagokat személyhez nem kötik, felhasználásra nem utalványozzák ki. Nagyrészt csak a hitelnyilvántartásokon vezetik át.

3. Az anyagok rendszerben tartása és kivonása területén

A csapatok hadrafoghatóságának, a kiképzési feladatok anyagi-technikai feltételeinek megteremtésében, a személyi állomány szolgálati-, élet- és munkakörülményeinek javítására kihatással van, hogy a rendszeresített anyagok a karbahelyezések betartásával mennyi ideig maradnak használhatóak. Ennek az idejének több tényező befolyásolja.

A kivonás alapvető formái a selejtezés, valamint a HTK-ként előjegyzett vagy parancsnoki jogkörben történt leírás.

E három területet vizsgálva megállapítható, hogy kedvezőtlen, sok esetben káros tendenciák mutatkoznak, és e tevékenység rendszertelen, következtelen. Nem szolgálja kellően az anyagi fegyelem megszilárdítását, a társadalmi tulajdon védelmét és e tevékenység csak néhány egységénél, szolgálatiágnál éri el a kívánt szintet.

Igazolja ezt az a helytelen gyakorlat, hogy a költségvetési előiránnyal gazdálkodók körében a vizsgált két éves időszakban a 11 szolgálati ág közül mindössze négy szolgálatnál történt HTK előjegyzés és parancsnoki leírás (élm., ruh., űz., techn.).

A többi szolgálati ágak jelentéseiből az tűnik ki, hogy a veszendőbe ment anyagokat más módon – a hiányzó anyagok kiselejtezésével, vagy fogyóanyagként történő kiadásba helyezésével – legalizálták. (Bizonyítja ezt a már korábban is említett nagymennyiségű indokolatlan fogyóanyagok kiadása a vizsgált időszakban.)

Az anyagkivonás másik területe a selejtezés. E téren meglevő szubjektív, egyéni vonások helytelen gyakorlatát erősíti a szolgálati ágak eltérő selejtezési rendszere és az egységes szabályozás hiánya, amelyért nem a csapatok a felelősök. Ezért csak a jellemző és általánosítható tapasztalatokat ismertetjük.

Csapatainknál – szakáganként – egybevettük az 1981–82. évi anyagforgalomban az elszámolás és selejtezés folyamatát. Megállapítottuk, hogy a 39 gazdálkodó szervezetnél egy szakágon belül nem található kettő olyan, amely egyformán alkalmazta az elszámolás és selejtezés gyakorlatát, ez a felkészültség gyengeségére, a szabályok ismeretének hiányára és egyéb szubjektív tényezőkre vezethető vissza. Előfordult az is, hogy egyazon személy más formát választott 1981-ben és másikat 1982-ben akkor, amikor ez a folyamat pontosan behatárolt. (Például az egyik alakulat ugyanazon anyagot selejtezi, a másik fogyóanyagként helyezi kiadásba. Vagy 1981-ben selejtezve, 1982-ben fogyóanyagként helyezte kiadásba, vagy végig mint fogyóeszközt azonnal kiadásba helyezte. Sokszor találkozunk olyan kirívó esetekkel, hogy a tárgyévben beszerzett tartós cikket az elvárhatónál rövidebb idő alatt vagy még abban az évben kiselejtítik.)

A kiselejtezett anyagok fajtájukat és mennyiségüket tekintve nagy szóródást mutatnak. Néhány alakulatnál a kiselejtezett anyagok egy főre, technikai eszközre, összkészletre viszonyítva indokolatlanul magasak. Jellemző ez a szerszámokra, tartós használati felszerelésekre, étkezdekre, valamint egyes ruházati anyagokra.

A nagymérvű selejtezés egyrészt arra enged következtetni, hogy a készleteket évekig nem ellenőrizték és a hiányokat selejtezéssel rendezték. Másrészt a selejtezések végrehajtása nem rendszeres, hancm ötletszerű, vagy más igények szerint történik. Harmadsorban arra, hogy a társadalmi tulajdon védelme nem áll magas, illetve megfelelő szinten.

4. Az anyagok nyilvántartása, okmányolása terén

A csapatgazdálkodásnak nem alapvető része, de annak pontos jelzőrendszerre. Több alakulat ennek megfelelően kellő figyelmet fordít e munkára.

Megállapítottuk azt is, hogy a nyilvántartások vezetésével kapcsolatos utasításokat néhány alakulatnál és egyes szolgálatiágaknál nem tartják be maradéktalanul. A legjellemzőbb hiányosságok az alábbiak:

- az anyagi eszközök nyilvántartását csak cikksoportonként végzik, pl.: festék, szög, deszka, zár, stb., holott ezek kereskedelmi árban, rendeltetésükben, méretben jelentősen eltérnek egymástól és nyilvántartásuk elkülönítve szükséges.

- A beszerzett anyagokat a csomagolásnak megfelelően doboz, darab, terecs, stb. veszik nyilvántartásba. Nem számolják kilogrammba, méterbe, stb. Így az elszámoltatás megvalósíthatatlan, hisz dobozos festék pl. van 10 dekástól 25 kilogrammosig. Leltározásnál senki sem tudja, hogy melyik anyagnál, milyen mennyiségben kell kiadni és mennyi a maradvány.

- A feldolgozásra vásárolt anyagokat (fa- és fémanyagok, stb.) a felhasználás után kiadásba helyezik. Az elkészített anyagokról nem készül felhasználási vagy átvételi jegyzőkönyv, a belőlük nyert termékek (tablók, falitáblák, ajtók, stb.) nem kerülnek bevezetésre. Így a felhasznált anyagok útja nem követhető.

- Az anyagelszámolásoknak a pénzügyi jelentéscsökkentéssel történő összehasonlítása után megállapítható, hogy a nagymennyiségben kiselejtezett anyagok érté-

kesítéséből befolyt bevételek, valamint tovább hasznosítható anyagok (fa, rongy, stb.) nincs arányban a kislejtezés mennyiségével.

- A más szolgálatok által beszerzett, de nem a saját nomenklatúrába beszerzett anyagokat nem adták át az anyaggazda szolgálati ágak. Azokat ott nyilvántartásba nem veszik, javítási költségeit nem tervezik, eltérő módon helyezik kiadásba vagy selejtítik.

Következtetések

- Az alárendelt csapatok gazdálkodási tevékenysége az időszakos szabályozások, a központi intézkedések, a helyi kezdeményezések hatására fejlődött és biztosította a kitűzött célok megvalósítását. Azonban különböző szintű szabályozások, egységesítések hiánya, valamint az egyes területeken levő szakképzetlenség és egyéb szubjektív okok miatt a komplex jelleg nem érvényesül, hatékonysága nem éri el a kívánt szintet és további belső tartalékok állnak rendelkezésre. A további szabályozásokhoz jó alapot ad a kiadott új MN szintű gazdálkodási utasítás.

- A gazdálkodási bizottságok a kezdeti törekvések ellenére sem tudták betölteni tervező, szervező, döntéselőkészítő, értékelő, ellenőrző szerepüket. Ennek következményeként az egységszintű gazdálkodási tevékenységben szakági érdekek érvényesülnek. Sok a párhuzamos tevékenység a tervezésben, a beszerzésben, a tárolásban, nem egységes a nyilvántartási rend, a selejtezés, az elszámolás folyamata, ami megnehezíti az ellenőrzést. Nem érvényesül a takarékoság és hatékonyság. Nő a leterheltség, a ráfordítás összege anyagban, időben, eszközben és emberi energiában, és feleslegesen növeli a bürokráciát.

- A gazdálkodásban résztvevők nagyrésznél, különösen azoknál, akik régen, vagy egyáltalán nem végeztek akadémiát, főiskolát, nem részesültek továbbképzésben, a szakmai ismeretek megkoptak és mivel magasabb igényekhez szükséges közgazdasági ismeretekkel nem rendelkeznek, csak a régi rutinra való rámaszkodás és a megszokás alapján irányítják a gazdálkodást. Elősegítette ezt a helytelen értelmezést, amikor a szakvezetők úgy ítélték meg, hogy mivel a gazdálkodás egyszemélyi felelőse a parancsnok, így a szakterületük irányítását is a parancsnoktól várták, főleg ott, ahol az aktív részvételt a parancsnokok nem is igényelték. Az ismeretek bővítéséhez, a szakképzettség növeléséhez szervezet-szerű és helyi kezdeményezések szükségesek.

- A hatékonyság és takarékoság megvalósítása érdekében - a csapatgazdálkodási utasítás alapján - a különböző szinteken újbóli szabályozások szükségesek, amelyek: megszüntetik a párhuzamosságot a beszerzések, a tárolás és az elszámolások terén, egységesítik a selejtítés gyakorlatát és megszüntetik az eltérő szempontokat, nagyobb érvényt szereznek az új nyilvántartási utasítás betartásának, kifejezésre juttatják minden területen a komplex jelleget - minde-
nkelőtt az ágazati érdekek megszüntetésével.

- A gazdálkodás elemzéséhez szükséges közgazdasági statisztikai mutatók a hadtápszolgálat kivételével alig állnak rendelkezésre. Különböző feladatokhoz szükséges normatívák csak részben, vagy csak egyes részterületekre szabályozottak. Egyes normák pedig az évek során karbantartottságuk hiánya miatt már nem alkalmasak a valódi ráfordításokkal való összehasonlításra. Vagyon felmérések vagy nincsenek, vagy újbóli felmérésre szorulnak. Az időközbeni fel-

újítások, ráfordítások az anyagokba, eszközökbe nem épülnek újra be, értékük a felhasználás, elévülés során nem csökkennek. Ennek kapcsán nem kimutatható a valós értékük.

- Nem érvényesül a maradvány-érdekeltség a jelenlegi gazdálkodási rendszerben az ágazati érdekek miatt. A maradványok, az úgynevezett „nagykalap”-ban elvesztek, vagy más területekre kerültek és a közvetlen megtakarító a felhasználását a továbbiakban nem befolyásolhatta. A takarékoság az üzemyanyag szolgálat kivételével nem premizálható, így az anyagi érdekelttség és ösztönzés nem vált általánossá, kedvező hatását nem érezteti a gazdálkodás területén.

A hatékony és takarékos csapatgazdálkodás feladatai

Az MSZMP KB, a Néphadseregi Bizottság határozatai, valamint a honvédelmi miniszter elvtárs vezetői értekezletén és az MN 6639 PB határozata és az új csapatgazdálkodási utasítás alapján javasoljuk, hogy parancsnoki szinten kerüljenek értékelésre a csapatok gazdálkodásának helyzete. Célszerű lenne MN vagy seregtestszintű gazdálkodási konferencia összehívása, ahol részletesen meghatározhatók, szintenként differenciáltan, egységes alapokra helyezve a gazdálkodás feladatai.

- A megjelent csapatgazdálkodási utasítás és a HM-szervek szabályozásai alapján - a gazdálkodási konferencián elhangzottakat is figyelembe véve - a különböző szinteken szabályozás szükséges, amely megszünteti a gazdálkodás teljes folyamatában a párhuzamosság, az ágazati érdekek mindenek elé helyezését és érvényt szerez a komplex, hatékony és takarékos gazdálkodásnak.

- Meg kell teremteni a feltételeket a gazdálkodási bizottságok hatékony és szervezett tevékenységének. El kell érni, hogy rendszeres tevékenységükkel a parancsnokok döntéselőkészítő, megvalósító, ellenőrző segítői legyenek és tevékenységük érzékelhető legyen az egységek gazdálkodási eredményeiben.

- Tovább kell kutatni azokat a módszereket, amelyek a hatékony és takarékos gazdálkodást segítik elő. Meg kell szüntetni - különösen a beszerzések-nél - az ösztönösséget, valamint a selejtezések helytelen gyakorlatát. Széleskörben közre kell adni az általánosítható megoldásokat. Előnyben kell részesíteni a közérdekeket és hosszabb távon szolgáló igényeket, a pillanatnyi érdekekkel és egyénileg motivált döntésekkel szemben.

- A szervezett és önképzés minden lehetőségét felhasználva, személyügyi-, káder-tervekkel összhangban meg kell teremteni a gazdálkodás irányításában résztvevők szakmai továbbképzését, elsősorban a közigazdasági ismeretek terén.

- A gazdálkodás teljes vertikumában meg kell teremteni a mérhető mutatók alkalmazásának lehetőségét és alkalmazását. Megszüntetni ezzel a értékelésnél a szubjektív motivációkat.

- A kiadásra kerülő szakági intézkedésekkel egyetemben újból fel kell dolgozni a nyilvántartási utasításokat és meg kell teremteni a gazdálkodási részfolyamatok nyilvántartási összhangját az új szabályozás alapján.

- Tovább kell fejleszteni és egységes alapra kell helyezni az 1981-82-ben megkezdett, a gazdálkodás alapmutatóiról képet adó jelentési rendszert.

A gazdálkodás részfolyamataiban és e jelentésben is tárgyalt fogyatékoságok felszámolásával - mint belső tartalék felhasználásával - tovább kell foly-

tatni az ésszerű, takarékos gazdálkodást az élet minden területén. A premizálás területeinek további szélesítésére tett javaslatokkal, a kiválóak népszerűsítésével, a jó módszerek közreadásával ösztönözve biztosítani kell, hogy e tevékenység a napi munka elemévé váljon.

A pártszervezetek a pártmunka eszközeivel, beszámoltatással, állásfoglalással, a feladatok kijelölésében való részvétellel, gazdasági témájú taggyűlések, pártnapok szervezésével, agitációs és propaganda munkával nagy segítséget adhatnak a gazdálkodási feladatok megértéséhez és mozgósító erővel bírnak azok végrehajtásában.

A korszerű számítástechnikai eszközök alkalmazásának helyzete és fejlesztésének feladatai az MN hadtápjában

Bakodi Zoltán alezredes

Napjainkban, amikor a világgazdasági korszakváltás időszakát éljük, a vezetéstudomány kérdéseivel foglalkozók körében óhatatlanul megfogalmazódik a vezetési korszakváltás szükségessége. Ennek nagyon sok összetevője, mozgatója van. A sokrétű politikai, társadalmi és gazdasági mutatók mellett megjelent a tudományos-technikai forradalom mozgatója, amely nyilván dialektikus összefüggésben van az előzőekkel.

Ami pedig a katonai vezetést illeti, ma már egyre inkább bekerülnek a parancsnokok – vezetők és törzsek, szolgálatok munkájába olyan elemek, amelyek a modern fegyverrendszerek egyre magasabb szintű elektronikájából, az automatizált irányítási rendszerekből, valamint a döntésmeghozatal súlyából és az arra rendelkezésre álló rövidebb időből adódnak. Ez az alapvető oka annak, hogy az élet minden területén dominánsá válnak az automatizált vagy automatikus irányítási, vezetési rendszerek. Az élet bonyolultsága, a hatékonyság iránti megnövekedett igények a vezető és végrehajtó szervezetektől a munkastílus megváltoztatását, új munkastílus meghonosítását, kialakítását követeli. Nem tudunk ez elől kitérni mi sem. Nem arról van szó, hogy a gépek átveszik az ember szerepét. Különösen nem lehet ez a htp. szolgálatban, ahol a másról való gondoskodás, az ellátás, biztosítás szolgálata dominál. Itt a főszerepet mindig az ember játssza, csak más módon, más eszközökkel és nagyobb hatékonysággal.

E szemlélet vezérelte és vezérli az MN htp. felső vezetését is, amikor összehangolt, egyeztetett fejlesztést, új munkastílus kialakítását követeli, és ez a hatás érződik ma már a htp. minden területén, amikor már a rendszerszemléletű vezetés, a korszerű számítástechnikai eszközök alkalmazása a htp. szolgálat minden területén részévé válik a munkának.

Miben mutatkozik ez meg? Mít jelent a rendszerszemléletű vezetés? Azt jelenti, hogy nem szervezet centrikus, hanem a folyamatok, funkciók-tevékenységek-kölcsönhatások egymáshoz való kapcsolatának, összehangolt-harmonikus működésének megvalósítását tűzi ki célul. Ez a szemlélet nagyon lényeges a htp. vezetés szempontjából, a korszerű htp. biztosítás megvalósítása érdekében. Nem lehet a htp. biztosítás egy elemét kiemelni, kiválóan megoldani, a többit figyelmen kívül hagyni. Ha pl. jól megszervezzük egy támadó hadművelet szállít-

rási feladatainak végrehajtását, de a rakodás nincs megoldva, az egész tevékenység hátrányt szenved; vagy békében az élelmezési gazdálkodást egy csapatnál tervszerűen, gazdaságosan megoldani, de a konyhatechnikát, kiszolgálást elhanyagolni. A korszerű htp. vezetés, a feladatok mind hatékonyabb megoldása követeli a folyamatok automatizálását. Azt kell tudomásul vennünk, hogy mindazon folyamatot automatizálni kell, amit automatizálni lehet, az ettől való lemaradás az élettől való lemaradást jelenti. E koncepció alapján folyik az MN hadtápjában a vezetés korszerűsítése, s a megítélésünk szerint a 90-es évek végére megbízható rendszerek fognak működni a htp. szolgálat minden lényeges, automatizálásra érdemes területén.

E megállapításra az adott jogot, hogy az MN hadtápjában több, mint egy évtizede folyik gazdálkodás és a háborús htp. biztosítás tervezéséhez és irányításához szükséges információs rendszerek kiépítése és az ellátást, tárolást, nyilvántartást megkönnyítő gépi adatfeldolgozások rendszerbe állítása.

Talán ez az egyik magyarázata annak, hogy ma már az MN-ben mintegy 60 db számviteli részleg üzemel, PC-4000 KESZG-re alapozva, és oldja meg nap mint nap a htp. gazdálkodási feladatok egy jelentős részét.

Számos egyedi feladat került kidolgozásra a különböző hadtáp SZF-ségek részére. Az építés stádiumában van a béke gazdálkodási rendszert teljesen át-fogó Pénz-pénzkeret gazdálkodási típusrendszer kidolgozása úgy, hogy már a központhadtáp 15 raktáránál indult be a könyvelőautomatákra alapozott számítógépes feldolgozás, és kidolgozás alatt áll az EK szintű gazdálkodási folyamatok géprevittele. Jelentős erőfeszítések árán elkészült egy beteg orientált kórházi információs rendszer, amely első lépésként a tiszti kórház betegek gyógyításához szükséges adatok ESZG-es tárolását és hozzáférhetőségét biztosítja.

Befejeződött az „M”-HKSZ hadtápbiztosításához szükséges szükségletszámvetési rendszer számítógépes kiépítése, amely a tervek szerint a MÁTRA-III. feladatait központi feldolgozás alapján fogja biztosítani.

Jelentős erőfeszítések és számottevő eredmények születtek a háborús rendszerépítés terén is. Ma már elmondhatjuk, hogy a HDS hadtápjában a gyakorlatokon feladatai egy részét ESZG-vel oldja meg. Folyamatban van az MNHF-ség és a ho. háborús információs rendszer építése.

A már kiépített rendszerek alapvetően aktualizálva vannak, de nincs minden lehetőségük kihasználva. Az információtechnika elsősorban nem arra szolgál, hogy a meglévő formákat, struktúrákat gépesítse, hanem új lehetőségeket tár fel az egyén és a szervezet viszonyaiban. A kihasználtságot befolyásolja az a tény is, hogy egyes helyeken nem ismerik a számítástechnika lehetőségeit, de nincsenek is kötelezve alkalmazásukra, sokszor bizalom sincs a rendszerekkel, de főleg a gépekkel szemben. Ezért van az, hogy párhuzamos munkák folynak, főleg SZR-ek-nél manuális nyilvántartást vezetnek.

Azt is látni kell, hogy a számítógép által szolgáltatott adatokat értékelni, preparálni kell. Semmit sem ér pl., ha a térképre ráragasztjuk a leporellót – ki kell emelni a lényegét, ki kell emelni a levont következtetéseket.

Meg kell mondanom azt is, *hogy vannak gondok is egyes területeken.*

– Van olyan rendszer, amely sokszorosan nem mülja felül a hagyományos megszokott és bevált manuális rendszert. Vannak gondok a technikával és néha a gépi háttér nem hízósítja a kiegyensúlyozott feldolgozást.

- Nincs még mindent átfogó adatbázisunk - pl. a hadszíntér adatok, a többvariációs szállítási lehetőség grafikonja, programja hiányzik, így a vezetést nem tudjuk minden tekintetben kiszolgálni.

- Nagy problémát jelent, hogy a rendszerek egyedi feladatokat oldanak meg, nem komplexek, a környező rendszerekkel semmiféle kapcsolatuk nincs.

E problémák részben a korai kidolgozásnak, részben pedig az MN hadtápjára (és az MN) szegényes és inhomogén eszközparkjának, valamint a számítógéphálózat hiányának tudhatók be.

Összességében várhatóan az utóbbi években tapasztalt higgadtság a rendszerépítés terén, 1985-re olyan számítógépes feldolgozások honosodnak meg az MN hadtápjában, amelyek elsősorban a nagy letérhelést jelentő gazdálkodási folyamatokat (nyilvántartás, számlázás, tervezés) gépesítik. És mindemellett mind szélesebb körű információt tudunk a központhadtáp különböző vezetési szintjei részére biztosítani. Melyek ezek?

Az „M” rendszerben tárolt adatok alapján, ESZG igénybevételével készülnek el az „M” hiány-felesleg rendezési” táblázatok, az ellátási, harcokészültségi tervek. Az ATB Pénz-pénzkeret gazdálkodási rendszer, a gazdálkodási szinteknek megfelelően, a funkcionáló gazdasági folyamatokra épülve, ESZG alkalmazásával támogatja a gazdálkodási feladatok végrehajtását. A tervidőszak végére megvalósul az ellátó tárintézetek szintjén a tervezés, megrendelés-igénylés, ciosztás, utalványozás, tételes anyagnyilvántartás, leltározás, elemzés, a gazdálkodás hatékonyságának vizsgálata folyamatok, valamint az ellátó központ szintű folyamatok számítógépes információs és adatfeldolgozási rendszere.

Továbbra is üzemeltetjük az egyedi feldolgozási rendszereket.

A háborús feladatok biztosítása érdekében a tervidőszakban alapvetően a központhadtáp szintjére adaptált HVP programcsomag alkalmazásával számolunk. A programcsomag biztosítja a központhadtáp technikai eszközei, anyagi készletei, adatok alapján a legalapvetőbb nyilvántartási és számvetési feladatok végrehajtását. Ennek megfelelően információt biztosít a hadászati készletekről, a központhadtáp személyi állományáról és technikai eszközeiről, elkészíti a nagybani és részletes hadtáp anyagi biztosítási, valamint a bázis utalási terveket. Ezzel párhuzamosan a kiépítés alatt álló MNHF-ségi háborús információ rendszer, a tervidőszak végére biztosítja helyzetnyilvántartási, tervezési folyamat számítógépes végrehajtását, kiemelve a hadtáp összefoglaló jelentés elkészítését. A tervidőszak végére, alapvető szolgáltatások biztosításával, új, korszerűbb (R-11, VT-20) számítógépekkel rendszerbeállításra kerül a HDS és ho. szintű információs rendszer.

Mielőtt a jövőt felvázolnám, szólnom kell a számítógépek generációs váltásáról. Ha a modern elektronikus számítástechnikát 1945 decembere az (ENIAC) első elektronikus digitális számítógép üzembehelyezése óta számítjuk, láthatjuk, hogy döbbenetesen rövid négy évtizednél kevesebb idő telt el azóta. E kurta időszak folyamán azonban már négy nagy korszakváltás zajlott le a számítástechnikában és most küszöbön áll az ötödik. A számítástechnikának ezt, a történelemben eddig soha nem tapasztalt sebességű fejlődését több egymással szoros kölcsönhatásban álló tényező egyaránt erősítő együttes hatása váltotta ki:

- a mikroelektronika technológiájának fejlődése;
- az alkalmazások tömeggé válása;
- az állandó és kiélezett piaci verseny.

Lényegében tehát a technikai fejlődés lehetősége, valamint a felhasználói igény pergette fel az eseményeket.

Ma már jogosan feltételezhető, hogy a 90-es évekre az információ feldolgozás eszközeit a hadügy, a gazdaság, a termelés, a tudomány, a közigazgatás, a kutatás, a kommunikáció minden területén használni fogják.

Feltehetem a kérdést, lehetünk-e szemlélői az eseményeknek, azt hiszem nem. Ugyan készletetni lehet, de elődázni? A mi generációnk a jövő érdekében nem teheti azt meg. Nem vállalhatja ennek a felelősségét. A jelen állapotra alapozva miben látom a feladatainkat? Mindenek előtt a tervidőszak végére ki kell váltanunk mindazokat a technikákat, amelyek elavultak és nem felelnek meg a kor követelményeinek, és csak hátráltatják a munkát, sőt elriasztják a számítástechnika alkalmazásától a felhasználót.

Tovább folytatjuk a SZR-ek eszközparkjának korszerűsítését, az elavult technikai berendezések korszerűbbre cserélését. A htp. programok teljes kidolgozását és bevezetését, a menetlevél számfejtés programjai rendszerbe állítását, a fegyvernemi anyagok PC-4000-en és VT-20-as számítógépen történő feldolgozását. Emellett kiemelt figyelmet fordítunk a számítógép kiépíthetőségére olyan elgondolással, hogy a SZR úgy a béke, „M”, valamint az eu.-i rendszerek információ biztosításának végpontjaként is igénybevehető legyen. E tervidőszak végén 85 SZR fog működni az 5. HDS, HLÉHDS, HÁVP, a 3. hdt. és a HM közvetleneknél.

Az ATB Pénz-pénzkeret gazdálkodási típusrendszer keretén belül középszinten befejezésre kerül az EK szintű R-11 ESZG-re alapozott rendszer kiépítése, és megszilárdítjuk a raktárak, tárintézetek CSSZR funkciókkal kiegészített feldolgozási tevékenységét.

Ennek érdekében a következő tervidőszak második felétől megkezdjük a raktáraknál telepített DARO könyvelőautomatákkal korszerűsített változatára való lecserélését.

A típusrendszer EK és SZF-ség szintű számítógépes feladatai teljeskörű bevezetéséig tervezzük létrehozni az Elm. és Úza. szolgálat önálló, R-11 ESZG-re alapozott és a többi htp. szolgálati ág közös számítóközpontját. Az EK-ok és SZF-ségek kijelölt munkahelyein adatvégállomások telepítésével, valamint a raktáraknál üzemelő berendezések rendszerbe kapcsolásával ily módon megoldjuk a rendszer középszintű technikai feltételeit.

A következő tervidőszak végére kiépül a rendszer felső szintje, mely a felső szintű gazdasági döntések meghozatalához kell, hogy megfelelő információt biztosítson, elsősorban a tervezéshez-költségvetéshez, az elszámoltatáshoz és a szükséges beavatkozásokhoz.

A jelen gazdasági helyzetben nagy viták folynak a számítástechnikai eszközök kihasználásáról, hatékonyságáról, ennek folytán nem egyszerű kérdés ma ágazati számítógép beállítása, mégis úgy látjuk, hogy az eddig vázolt és épülő rendszerek indokoltá teszik az MN hadtápra „Béke” gazdálkodása és átmeneti időszaka felsőszintű feladatainak végrehajtását biztosító, kb. R-40 ESZG nagyságrendű számítóközpont létrehozását, amely egyúttal az MN integrált számítógépes hálózatában a hadtáp ágazati számítóközpontok szerepét is betöltené.

Az MN htp. eu. és közl. szolg. „Béke” vezetési feladatai végrehajtásának korszerűsítése alapvetően a tervidőszakban kerül kifejlesztésre.

Az eu. szolg. területén bevezetésre kerül a vezetőorientált (amely alapvetően azt jelentené, hogy a különböző vezetési szintek, a hivatásos és sorállomány eu.-i

állapotáról megfelelő információt tud nyerni) eü. információs rendszer, ezzel párhuzamosan folytatódik a kórházak gyógyító tevékenységét támogató fekvő-beteg ellátási rendszer kórházaknál történő bevezetése.

Az elektronika behatolása az orvostudományba, lehetővé teszi a korábbiánál sokkal nagyobb számú és az állapotokat sokkal közvetlenebbül jellemző adatok biztonságát. Lehetőséggé vált szinte valamennyi fizikális diagnosztikai adat elektronikus eszközökkel való megismerése.

Ezeknek az adatoknak a jellegéből fakad az is, hogy sok mérés eredményét csak akkor lehet hatékonyan felhasználni, ha sikerül gyorsan rögzíteni, tárolni, tömöríteni és feldolgozni, ezért tekintjük egyik fő feladatunknak a számítástechnikát az MN eü.-i szolgálatába, elsősorban a kórházakba telepített rendszerbe állítani. Továbbá fontosnak tartjuk a kórházak gazdasági tevékenységének ESZG-vel való támogatását, alapvetően a SZR-eknek megfelelő technika és programok alkalmazásával.

Az eü. szolgálat vezetésorientált információs rendszer feladatait a htp. ágazati számítóközpont hajtaná végre.

A közlekedési szolgálat vasúti és közúti szállítási feladatai tervezése, szervezése és irányítása érdekében tervezzük a szolgálat területi igazgatóságai VT-20/4 nagyságrendi ESZG-vel való ellátását. A vasúti szállítások tervezésének, a gk. szállítások diszpécserszerű irányításának számítógépes támogatása jelentenő itt az előrelépést.

A koalíciós kereteken belül épülő PASZUV rendszer kiépítési ütemét tekintve, szükséges a tervidőszakban, alapvetően saját eszközökre alapozottan továbbépíteni a htp. háborús információs rendszert. Az elgondolásunk az, hogy a jelenlegi tervidőszak végére új (R-11, VT-20) technikai eszközökre alapozva kiépítjük a szf.-i HDS és ho. HVP információs rendszerét komplexen úgy, hogy a technikai, fegyverzeti és „M” kieg. törzsek is fel tudják használni, a következő tervidőszakban a szf.-i hdt. és a HDS dd.-jai bekapcsolást nyernek a rendszerbe, így biztosítani tudjuk a számítógépes hálózat kiépítését.

Az MNHF-ségi háborús információ rendszer további részei kiépítésének, bevezetésének befejezése, az elvonuló szf.-i csapatok számítógépes hálózatába történő bekapcsolását jelenti.

A hátországi csapatok háborús htp. biztosítási feladatainak végrehajtása érdekében a következő tervidőszakban kiépítünk egy, alapvetően stationer gépeken üzemeltethető információs rendszert, amely rendszerhez felhasználjuk a lak-tanyákban, objektumokban visszamaradó számítógépparkot.

A számvetési feladatok végrehajtásának gyorsítása érdekében még ebben a tervidőszakban megkezdjük az elvonulók – e. htp.-jai – személyi számítógépekkel való ellátását, továbbá a változások gyors követése érdekében a HDS HVP-re, az MR-11 ESZG-vel kapcsolatban álló alfa-grafikus terminál rendszerbeállítását.

Az MNHF-ségi háborús információ rendszer kiépítésének befejezése és bevezetése szükségessé teszi békében az eddigi elgondolástól eltérően egy, a háborúban is alkalmazásra kerülő számítógép rendszeresítését és közös gyakorlatokon való alkalmazását.

Az eddigi törzsfoglalkozások és gyakorlatok azt igazolják, hogy a számítógépek nemcsak adatokat tárolnak és dolgoznak fel, hanem befolyásolják a törzsek munkamódszerét, ezt pedig csak gép közelben lehet és kell begyakorolni. Másrésztől a számítógép hálózat kiépítése is szükségessé teszi a béke időszakban való felhasználását.

A vázolt elgondolás megvalósítása jó néhány egyéb feladat megoldását is maga után vonja.

- Elsősorban a nem eléggé hasznos programok további felhasználásból való kiiktatását és esetleg korszerűsítését;
- szervezetünk szakembereire támaszkodva - tartalékosok, nyugdíjasok és külső munkaerők bevonásával - olyan tájékoztatásra, döntésmeghozatalra alkalmas programok elkészítését, amelyek a különböző vezetési szintek kiszolgálására alkalmasak.

Vázoltam az MN hadtápjában folyó rendszerépítés távlatait. Engedjék meg, hogy elmondjam azt is, hogy az MN hadtápjában épülő rendszerek alapvetően a htp. biztosítási és gazdálkodási folyamatok automatizálását szolgálják, nem ölelnek fel minden kérdést, egy sor dolog van, amely ezekből kimarad, de a más fegyvernemeknél és főnökségeknél folyó rendszerépítés ezt pótolja, a jelen, de leginkább a következő tervidőszak végére eltűnnek a fehér foltok, nevezetesen:

- 1001-es rendszer
 - a htp. csapatok HKSZ-ről, feltöltöttségéről, teljesítőképességéről,
 - hadászati vezetési információs rendszer (HAVIR),
4 nagy adatbázisa lesz, pl. külön a hadszíntérről, amely a htp. biztosításhoz szükséges adatokkal is rendelkezni fog,
- ANH
 - már most képes a szü. munkához információt biztosítani,
 - pol. információs rendszer, amely biztosítani fogja a htp. csapatok, szervezetek értékeléséhez, meghozatalához a döntéselőkészítést. Szolgáltat mutatókat az erkölcsi-politikai állapotról, rendkívüli esemény száma, oka, stb.
 - „M” hadkieg. rendszer olyan adatokat szolgáltat, amely a htp. csapatok irányításánál, a htp. csapatok kiemelt foka megállapításánál szükségesek,
 - pü. rendszer

a tisztí és pa. állomány illetményéről, előresorolásáról az egész központ htp. egész területét felöleli,

- Ag. Terv. Csf.-ség rendszere

a VK kiemelt nómenklatúrás anyagairól; az MN hadtápjá mintegy 150 cikkel érintett e rendszerben,

- szervezési rendszer

állománytáblákból nem kell majd manuálisan a rengeteg adatot kigyűjteni, a htp. szolgáltatnak szükséges adatok lekérdezhetőek lesznek szakmai irányonként, stb. Ezek fogják teljessé tenni a rendszerünket.

A jövőbe vetett hit, a korszerű vezetéstechnikai eszközök alkalmazásának akarása, képzett és a számítástechnika vezetésében jártas tiszteket tételezik fel. Ezért a htp. képzés minden területén, elsősorban a tanintézetekben az oktatás szerves részévé kell tenni a számítógépes képzést, nem lehet, hogy a ma fiatalja 15-20 év múlva ugyanúgy álljon ezen a területen, mint a mi generációnk állt, és sajnos még ma is. E gondolat jegyében az MN HTP TÖF elvtárs utasítására a ZMKMF htp. tanszék már rendelkezik egy db VT-20 KESZG-vel. Meg kell mondani őszintén, még ennél is több kell. Az elmúlt hetekben vásároltak a középiskoláknak 800 db személyi számítógépet, oktató programokkal. A Zalkán is ezt kell tennünk. De be kell kapcsolni a rendszerbe a ZMKA htp. tanszékének oktatását is, és ezért kapott a hadtáp SZR feladatai feldolgozására korszerűbb VT-20-at. Ennek a szemléletnek kell érvényesülnie a HKK-ban a hivatásos tiszthelyettes kép-

zésnél is. Mindezek mellett nem tartom elképzelhetetlennek a híradó rendszer-
gyakorlatok mintájára számítástechnikai rendszergyakorlat levezetését, lefolyta-
tását sem, amely nagy mértékben vinné közelebb a htp. ht. állományt a rendszer
alkalmazásához.

A tengeralattjáró, az űrhajózás, az űrrobotok, a gépjárműveket gyártó auto-
matikus robotok, a Neumann koncepciója alapján megkonstruált elektronikus
számítógép ma már valóság. Most bennünk szólít a kötelesség, a jövő iránt érzett
felelősség, alkotó fantáziánk mozgósításáért, a jövő alapjainak lerakásáért. A 70-
es évek második felében megtorpant politikai enyhülés olyan programokat indít-
tott el, amelyek közel az ezredfordulóig tartanak, tehát újabb évekre, esetleg év-
tizedekre visszavetették a teljes leszerelést. A korszerű háború jellemzői a koalí-
ciós, globális, rakéta és atomfegyverek alkalmazása alapjaiban formálja át nem-
csak a hadműveletek, harceljárások lefolytatását, hanem a htp. biztosítás rend-
szerét, szervezeteit és a feladatok megtervezését és a végrehajtás vezetését.

Ma már a vezető a felgyorsult eseményekre sokszor csak információk alap-
ján képes reagálni és nem mindegy az, mikor, mennyi és milyen adat kerül a bír-
tokába. Nincs ez másképp a békegazdálkodás területén sem. Itt mindenkor a tár-
sadmalmi elvárások fognak érvényesülni, ahol az egészségügyi, biológiai igényeket
kell kielégíteni, éspedig a gazdasági hatékonyság mindent meghatározó szempont-
jai szerint. Ezért a következő évekre alkalmassá kell tenni magunkat az új rend-
szerek és eszközök alkalmazására, új vezetési stílus kialakítására.

Ez alapvetően azt jelenti, hogy minden szinten nagyobb követelményt, oda-
figyelést kell tanúsítani a számítástechnikai eszközök alkalmazására, a lehetősé-
gek kihasználására. Ahhoz, hogy az SZR-ek rendeltetésüknek megfeleljenek, a
htp. vezetés szerves részévé kell tenni az irányításukat, a szolgálati ágak munká-
jában a bizalom kell, hogy érvényesüljön. Ehhez pedig szakképzett állomány és
hozzáértő htp. tisztek szükségeltetnek. Ezért a továbbképzéseket, a beszámolta-
tásokat, követelményeket igazítani kell e kor színvonalához.

Ismert tény az MN csapatainál meglevő gondok, a háromszor hathónapos
kiképzés által jelentkezett nagyobb leterheltség, a mindnagyobb követelmény és a
lehetőségek ellentmondásossága, a rendszerbe lépő laktanya htp.-ok személyi és
szemléleti gondjai, a majd mindenhol meglevő tiszti, de a még problémásabb
üres feltöltetlen tiszthelyettesi helyek által okozott feszültségek csak erősítik a
korszerű vezetés létszükségességét, elsősorban a csapathadtáp tagozatában.

A központhadtápban közös munkálkodást igényel a vezetés korszerűsítésé-
nek megvalósítása, nem tudják a számítástechnikai szakemberek megoldani ezt a
feladatot a szolgálati ágak hathatós támogatása nélkül. A jelen technikai eszkö-
zökkel, figyelembe véve a raktárak, EK-ok, SZF-ségek gazdálkodási folyamatai
(tervezés-költségvetés-nyilvántartás-számvitel) automatizálhatók, de a belső tar-
talom kibontása a hozzáértő vezetők és törzsmunkások feladatai, nem mindegy,
hogy oldják ezt meg! Igaz, a rendszerépítés időszakában többlet munkát jelent,
sőt emellett a gondolkodást, a hozzáértő alkalmazást is meg kell teremteni, de a
magasabb szintű követelmények kielégítése érdekében vállalnunk kell. E munka
nem volt és nem lesz mentes kudarctól sem, de siker nélkül ritkán van!

A hibát csak ember követheti el, nem a rendszerek hibájáról van szó. Ha
így kezeljük, eredményeink nem maradhatnak el!

A raktári rakodás berendezései

Magyar János mk. százados

A korszerű raktározási és anyagmozgatási technológiák kidolgozásának, alkalmazásának egyik fontos előfeltétele a megfelelő tájékozódás, a témához szükséges információbázis (halmaz) megteremtése. Ezen információ halmaznak fontos elemeit képezik a raktári rakodás berendezéseiről meglevő ismeretek, illetve a „lehetőségek” adatai. Katonai szervezeteinknél azok a szakemberek, akik beosztásuknál fogva érdekeltek a korszerű raktározási és anyagmozgatási technológiák kidolgozásában feltétlenül tájékozódniuk kell a lehetőségekről, vagyis arról, milyen berendezésekkel kívánják a feladatot megoldani. A probléma megoldásához felhasználhatják: az MN-ben már ismert berendezések (eszközök, segéd-eszközök) paramétereit, vagy a népgazdaságban, illetve a nemzetközi piacokon (a reális beszerzési lehetőségek szem előtt tartásával) fellelhető alkalmas eszközök jellemzőit. A korszerűbb, hatékonyabb, előremutató megoldás feltételezi az utóbbi lehetőségek vizsgálatát is.

A cikk gyakorlatilag segítséget kíván nyújtani a katonai szervezetek különböző raktáraiban alkalmazható rakodó berendezések kiválasztásához és felhasználásához.

Az MN különböző raktárobjektumaiba folyamatosan érkező eszközök, anyagok, valamint az elosztás, felhasználás ütemezésének időbeli eltolódásából következik a raktározás szükségessége.

A raktározási tevékenység jelentős állóeszköz mennyiséget köt le, meglehetősen nagy élómunka ráfordítást mellett, ezen tényezők erőteljes hatást gyakorolnak a tárolást megelőző, illetőleg követő folyamatok kialakítására.

Ennek következtében szükséges, hogy a raktározás eszközei (berendezései) mind az élómunka ráfordítás igénye, mind a raktár (bázisokhoz) kapcsolódó elosztási, szállítási, folyamat kiszolgálása szempontjából, optimális megoldást biztosítsanak.

A raktárobjektumok célszerű csoportosítása

A raktárak osztályozásának főbb szempontjai

- a szervezeti hovatartozás;
- az elosztási folyamatban elfoglalt hely;
- az elvégzendő feladat;
- a raktározott anyag (eszköz) minősége és megjelenési formája.

Az elosztási folyamatban elfoglalt hely szempontjából a raktár létesülhet a folyamat, illetve részfolyamat kezdőpontján, végpontján vagy a folyamaton belül. Kapcsolódó részfolyamatok esetében egy-egy végpont és kezdőpont elvben egybeesik. A valóságban azonban különböző okok (főleg pénzügyi és szervezési ok) miatt a végponton és kezdőponton többnyire külön-külön raktár létesül (létesülhet).

A feladat szempontjából vizsgálva megkülönböztetünk:

- gyűjtő;
- elosztó és
- kommissiózó raktárakat.

A gyűjtőraktárak csoportjába sorolhatók általában a különböző anyag-eszköz, (valamint a hulladék, illetve selejt) raktárak. Az elosztóraktárak csoportjában említhetők az alapellátás bázisai. Az MN raktárai bizonyos esetekben azonban kombinált funkciót – mind gyűjtő, mind elosztó raktár szerepét – is betöltik.

A raktározott anyag szempontjából osztályozási lehetőség adódik:

- az anyag halmazállapota (szilárd, folyékony, darabáru stb.);
- a tárolt anyagfélesége (többféle anyag, egyetlen áruféleség);
- az anyagok tulajdonsága (tűz- és robbanásveszélyes, mérgező stb.)

szerint.

Az utolsóként említett anyagok tárolásánál általában különféle hatósági és egyéb előírások határozzák meg az alkalmazható tárolási, kezelési módokat.

Tekintettel arra, hogy a raktárakban általában különféle anyagok rakodására kerül sor, ezért a továbbiakban ezekkel a raktár-típusokkal foglalkozunk. Még említésre érdemes, hogy a raktár feladata lehet – a mennyiségi átvételen túlmenően – az anyag (eszköz) minőségi ellenőrzése, valamint a beérkező, illetve kiküldésre kerülő anyagok átrendezése is. A gyakorlatban azonban ezek a kategóriák viszonylag ritkán jelennek meg teljesen tisztán és önállóan.

Az anyagfogadás-kiadás eszközei

A raktározással kapcsolatos lehetséges rakodások elvi sémáját az 1. ábra szemlélteti.

Az ábrán bemutatottól természetszerűleg mind a ki- és beszállítás gépei, eszközei, mind az átadóhelyek kialakítása jelentősen eltérhet, valamint a raktáron belüli mozgatás módja is többféle lehet. Ezekre vonatkozóan a *lebetséges megoldásvariációkat* a következőkben tekintjük át.

Konténeres ki- és beszállítás

Mint ismeretes a hazai terminológia – a konténerek mérete szerinti csoportosításában – háromféle konténert különböztet meg, úgymint

- kis konténert (3 m³-ig);
- közepes konténert (10 m³-ig);
- nagy konténert (10 m³ felett), ez az MN-ben is elfogadott.

A gyakorlatban a konténer mozgatás kérdése és problémája általában a közepes konténereknél fordul elő.

A kis konténerek mozgása ugyanis hasonló, illetőleg teljesen megegyező a rakodólapos egységakományok kezelésével, így ezeknél ugyanazok az eszközök alkalmazhatók. Nagy konténer olyan mennyiségű mozgatása pedig, hogy arra az alkalmazónak külön érdemes lenne felkészülni – már csak annak meglehetősen magas beruházási igénye miatt is – meglehetősen kevés helyen fordul elő. A felhasználók tevékenysége ilyen esetben a konténer megrakására, illetve ürítésére korlátozódik.

A közepes konténerek mozgatására a hazai gyakorlatban (részben az MN-ben is) szokásosan alkalmazott eszközök választékát a mellékletben a 2., 3., és 4. ábrák mutatják.

Rakodólapos ki- és beszállítás

Az anyag fogadása, illetve kiadása történhet emelt szintű vagy talajszintű rakodón. Vasúti csatlakozásnál¹ általában emelt szintű rakodót alkalmaznak.

Emelt szintű rakodó alkalmazásánál szükség van olyan kialakítású szállítóberendezésre, amely alkalmas a rakomány felvételére és leadására, valamint a rakodó és a jármű közti magasság különbség és távolság áthidalására. Ez utóbbi célra különféle áthidaló lemezeket alkalmaznak. Az áthidaló lemezek főbb típusait és az alkalmazás módozatait az 5–13. ábrán mutatják.

A rakodásnál jelentkező szállítási feladatokat a 14–15. ábrán látható motoros meghajtású ún. vagonbejáró targoncákkal vagy a 16. ábrán látható kézi hidraulikus targoncákkal² lehet elvégezni.

Egyes esetekben a szállítójármű és raktár közötti mozgatási kapcsolat – a 17. ábrán látható módon – villamos futómacskával is megoldható.

Talajszintű rakodóhely kialakításánál a rakodás és szállítás megoldható egyszerű villás emelő targoncával vagy a 18. ábrán látható tolóvillás targoncával.

Zárt gépkocsi alkalmazásánál (és kézi hidraulikus mozgóberendezés esetén) a rakodás a 19. ábra szerinti ollós emelőasztal vagy a 20. ábra szerinti rakodóhíd segítségével oldható meg.

Kizárólag közúti járművek rakodásánál alkalmazható a 21. ábrán látható hidraulikus hátsó emelőfal. (MN-ben is rendszeresítve).

Kézrel kezelhető rakományok ki- és beszállítása

A nem rakodólapos egységakomány formájában levő kisebb méretű rakományok – általában hullámkarton dobozba csomagolt termékek, rekeszek stb. – rakodására alkalmas a 22. ábrán látható gumihevederes szállítószalag, valamint a 23. ábrán bemutatott léces szállítószalag, és a 24. ábra szerint kialakított görgőspálya.

Az állványkiszolgálás berendezései

A rakodón és a raktárban való mozgatás eszközei sok esetben megegyeznek a rakodáshoz szükséges berendezésekkel. Nagyobb magasságú tárolás alkalmazásával azonban már különválnak az állványkiszolgálás és mozgatás gépei. A tárolási magasság és az állványkiszolgálás módja közötti összefüggést a 25. ábra mutatja.

¹ Az iparvágánnyal rendelkezőknél

² A Magyar Néphadseregben használatos anyagmozgató gépek és eszközök műszaki ismertető kézikönyve — segédletként felhasználható.

A használatos főbb targoncatípusok a 26–30. ábrán láthatók. A raktári folyosószélesség és az alkalmazható targoncatípusok összefüggéseit a 31. ábra szemlélteti.

Viszonylag kedvező halmazolási tényező értéket biztosít – azaz kedvező cmelési magasság mellett kis út szélességet igényel – a 32. ábrán látható elfordítható villás targonca.

A halmazolási tényező szempontjából legkedvezőbb eredményt a felrakógépes magasraktárak biztosítják.

A felrakógépek csoportosítása általában a gép rendeltetése, a vezérlés módja, a gépnek a pályával való kapcsolata, a pálya helyzete és az oszlop vezetése szerint történhet.

Ezek alapján beszélhetünk komissiózó és villás állványkiszolgáló gépről, felrakó daruról és felrakógépről.

A 33. ábra felrakódarus raktárat mutat, míg a 34. és 35. ábrák különböző kialakítású felrakógépeket ábrázolnak.

Az állványkiszolgáló gépek raktári anyagmozgató rendszerben a tárolóhelyi mozgatást maga az állványkiszolgáló gép végzi. Ehhez csatlakozik az áru gyűjtő- és elosztó rendszer, amelynek eszközei targoncák és folyamatos működésű anyagmozgató gépek (konvektorok, görgőspályák) lehetnek. A rendszer tartozékai közé tartozhatnak a rakományvizsgáló, illetve méretellenőrző berendezések.

(Ábrák a folyóirat végén található).

A biztonságos vezetést akadályozó körülmények és az ittasság szerepe a közlekedésben

*Dr. Gábor László t. főbadnagy
a fővárosi bíróság tanácselnöke*

A Magyar Néphadsereg állományában sok fiatal és megfelelő gyakorlattal még nem rendelkező gépkocsivezető teljesít szolgálatot, olyan katonák, akikre bár szigorúbb fegyelem és ellenőrzés alatt állnak, mégis fiatal koruknál és tapasztalatlanságuknál fogva ugyanúgy jellemzőek a testi, lelki és környezeti hatások, mint a hasonló korú, a polgári életben dolgozó gépjárművezetőkre.

A hivatalos statisztikai adatok azt bizonyítják, hogy a legtöbb sérüléssel közlekedési balesetet a 19–25 éves korú és több éves gyakorlattal rendelkező gépjárművezetők okozzák. Az olyan járművezetők tehát, akik koruknál fogva a legjobb fizikai és idegállapotban vannak és akik több éves vezetői gyakorlatukra tekintettel, kellő vezetési gyakorlattal is rendelkeznek.

A hivatalos statisztika azt is bizonyítja, hogy az idősebb, az 50 éven felüli életkorban levő járművezetők – akiknek fizikai képességeik, látásuk, hallásuk, reflexműködésük, idegállapotuk és emiatt észlelési képességeik is gyöngültek – lényegesen kevesebb balesetet okoznak, pedig az volna a természetes, hogy ezek a gépjárművezetők okozzák a több balesetet.

A tapasztalat azt mutatja, hogy ennek a jelenségnek az az oka, hogy a fiatalabb járművezetők önbizalma nagyobb, lendületesebbek, gátlástalanabbak, könnyebben vállalják a veszélyt, rájuk a külső tényezők jobban hatnak, ezért figyelmük gyakran megoszlik, hajlamosabbak a veszély vállalására és ezért gyakrabban sértik meg a közlekedés szabályait. A fiatal járművezetőkben még jobban él a versenyszrenvedély, ezért gyakrabban lépik túl a megengedett sebességet és váratlan helyzetekben nem mindig tudják meghatározni a biztonságos sebességet.

A gyakorlatból arra is lehet következtetni, hogy a fiatal gépkocsivezetők nem tulajdonítanak kellő jelentőséget annak, hogy a vezetéskor minden szempontból a biztonságos vezetésre képes állapotban legyenek, sőt sokan a biztonságos vezetést akadályozó testi és lelki állapotot kizárólag az ittas állapotra szűkítik le és nincsenek tekintettel azokra a körülményekre vagy állapotokra amelyek az ittasságon túl, a vezetés biztonságát csökkentik.

Ezzel szemben az idősebb járművezetők – bár fizikai képességeik már gyengébbek – nagyobb gyakorlattal, több tapasztalattal rendelkeznek, sok baleseti veszélyt elhárítottak már, önuralmuk szilárdabb, kevésbé érzékenyek a káros külső hatásokkal szemben, ezért figyelmüket jobban tudják a vezetésre koncentrálni.

A közlekedés biztonságának – a balesetek megelőzésének – egyik legfontosabb előfeltétele az, hogy a járművezető a biztonságos vezetésre képes állapotban legyen a vezetés alatt. Ezt a követelményt a Kresz már a bevezető rendelkezésekben meghatározza, de ezen túl a józan ész és az értelem is azt diktálja.

A Kresz a bevezető rendelkezésekben azt mondja ki, hogy:

- járművet (mindenfajta járművet) csak az vezethet, aki a biztonságos vezetésre képes állapotban van;
- aki a vezetési képességekre hátrányosan ható szer befolyása alatt nem áll és szervezetében nincs szeszes ital fogyasztásból származó alkohol.

Ezek az előírások kötelező rendelkezéseket tartalmaznak, annyira ésszerűek és egyértelműek, hogy a közlekedés biztonságának érdekében akkor is be kellene ezeket tartani, hogy a közlekedési szabályok nem tartalmaznának ilyen rendelkezéseket. Ezek a rendelkezések úgy nálunk, mint külföldön egyaránt alapfeltételi a biztonságos közlekedésnek, és ezért már a legelső közlekedési szabályrendeletek is tartalmaztak ilyen előírást.

Az alábbiakban a teljesség igénye nélkül, de a gyakorlati tapasztalatokra támaszkodva, azzal a célkitűzéssel, hogy a katonai gépkocsivezetők is megismerjék a biztonságos járművezetés követelményeit, és ezekkel az ismeretekkel felvértezve meg tudják előzni a közlekedési balesetek bekövetkezését, rámutatunk a biztonságot veszélyeztető leggyakoribb állapotokra.

A gyakorlatban – s így a közlekedési ítélkezési gyakorlatban is – sokszor merül fel az a kérdés, hogy mit kell érteni a „biztonságos vezetésre képes” állapot alatt, melyek azok a járművezető személyében, testi és lelki adottságaiban rejlő fogyatékoságok, amelyek a vezetés biztonságát csökkentik és amelyek megléte esetén tilos járművet vezetni.

Miután a gyakorlatban a biztonságos vezetést akadályozó magatartásokkal nap mint nap találkozunk és mert ezek a magatartások igen sok súlyos baleset bekövetkezéséhez vezetnek, ezekről a kérdésekről a legszélesebb körben is beszélni kell. A tapasztalat azt mutatja, hogy egyes járművezetők ezt a kérdést igen felületesen kezelik, sok tekintetben téves nézeteket vallanak, mások könnyelműen, a tilalmaknak nem tulajdonítanak jelentőséget és az ilyen magatartások súlyos tragédia bekövetkezéséhez vezetnek.

A járművezetők általában ismerik azt a szabályt, hogy tilos járművet vezetni annak, aki nincs a biztonságos vezetésre képes állapotban, de mert ez a rendelkezés nem tartalmaz konkrét tilalmakat, hajlamosak ezt a rendelkezést kizárólag a szeszes ital hatása alatti vezetésre leszűkíteni. Csak igen kevesen vannak – főleg a fiatalabb gépjárművezetők között – akik ittas vezetésen túl, másfajta testi vagy lelki állapotot is a vezetés akadályának tekintenek.

Anélkül, hogy a teljességre törekednénk, számos konkrét baleset bekövetkezésének okait ismerve, vegyük számba azokat a leggyakrabban előforduló testi és lelki (ideg) állapotokat, amelyek rontják a vezetési képességet és ezáltal kedvezőtlenül befolyásolják a vezetés biztonságát.

A Kresz még példálózva sem sorolja fel azokat a testi vagy lelki fogyatékoságokat amelyek ide sorolhatók. Erre nem is lenne lehetőség, hiszen az ember vezetési képességét sokféle biológiai és pszichikai tényező befolyásolhatja, sőt az embertől függetlenül külső tényezők, időjárás viszonyok és más jelenségek is szerepet játszanak a vezetés biztonságának alakulásában. Biztonságos vezetésre

képtelen állapotot idézhet elő a vezető időleges testi fogyatékosága, végtagjainak, érzékszerveinek a vezetési művelet elvégzésében való korlátozottság, a vezető időleges látási és hallási zavara, beteg, lázas állapota, magas vérnyomása, cukorbetegsége, idegfáradtsága, erős idegi megrázkódtatása, vagy egyébként felzaklatott idegállapota, ingerlékenysége, agresszivitása, türelmetlensége, az időjárási tényezőknek az egyes érzékeny idegzettű személyekre tett kedvezőtlen hatása, a különböző időkben és körülmények között bevett gyógyszerek által előidézett egészségügyi hatások, a fáradtság, az álmoság stb.

Az ilyen testi vagy lelki zavarokkal küzdő gépkocsivezető nincs a biztonságos vezetésre képes állapotban, vezetői képességei korlátozottak és ezért vezetés közben a baleset bekövetkezésének a veszélye fenyegeti. Ilyen esetekben, amíg a veszélyes állapot tart nem szabad járművet vezetni.

Arra is van példa a közlekedési bírósági gyakorlatban, hogy a járművezető az orvosi vizsgálaton eltitkolta, illetve nem tárta fel őszintén egészségi állapotának rendellenességeit és ezek később, a gyakorlati vezetés során, váratlan és veszélyes közlekedési helyzetet teremtettek, máskor súlyos baleset bekövetkezéséhez vezettek. Ezért a későbbi veszélyes helyzetek vagy balesetek megelőzése érdekében, rendkívül fontos, hogy a járművezető az orvosi vizsgálatok során őszintén feltárja egészségügyi panaszait, vagy ha ilyen panaszok jelentkeznek, azonnal forduljon orvoshoz, és végeztesse el a szükséges vizsgálatokat. Soha sem lehet megbízhatóan arra számítani, hogy ezek a panaszok nem fogják érinteni a vezetési képesség biztonságát. A gyakorlatból vett példák azt mutatják, hogy sok járművezető lebecsüli vagy nem értékeli helyesen vezetési képességét befolyásoló tüneteket és ezért nem is tudják reálisan felmérni azt a veszélyt, amely őket az ilyen állapotban történő vezetés közben fenyegeti. Mások nem is tulajdonítanak jelentőséget a kisebb panaszoknak, remélik, hogy a vezetést nehezítő vagy zavaró kedvezőtlen kedélyállapotuk vezetés közben megszűnik vagy azt le tudják küzdeni.

Sajnos a tapasztalat azt mutatja, hogy a kedvezőtlen egészségi vagy idegállapotban való vezetés közben sok gondatlan magatartás jelentkezik a vezetésben. Emiatt sokan elnézik a jelzőtáblákat, a lámpák jelzéseit, nem látják meg az egyenragú útvonalak kereszteződésében jobbról érkező járművet, máskor nem értékeli helyesen a forgalmi helyzeteket, szabálytalanul előznek, kanyarodnak vagy nem képesek helyesen felismerni a biztonságos vezetés feltételeit. Az ilyen könnyelmű magatartás igen gyakran súlyos közlekedési baleset bekövetkezéséhez vezet.

Példaként említem meg, a következő megtörtént esetet. A gépkocsivezető influenzás, lázas állapotban vett részt a városi közlekedésben. A nap folyamán többször vett be gyógyszert, de állapota nem javult, fejfájása fokozódott és köhögési rohamai nem szűntek meg. Nagyon fáradtnak érezte magát és ő maga is megállapította, hogy egészségi állapota miatt nem tud megfelelően a vezetésre koncentrálni. Ennek ellenére tovább folytatta a járművezetést.

A délutáni órákban már többször észlelte, hogy állapota miatt a vezetése bizonytalanná válik, hogy későn vesz észre olyan jelzéseket amelyek tilalmakat vagy korlátozásokat tartalmaznak. Ennek ellenére tovább vezette a gépkocsiját.

Az esti órákban Budapesten a XIII. ker. Visegrádi utcában közlekedett a Csanádi utca kereszteződése felé. A kereszteződés előtt „Állj! Elsőbbségadás kötelező!” jelzőtábla, Stoppvonal és felírás figyelmeztette arra, hogy a kereszte-

zõ utcán haladó forgalomnak áthaladási elsõbbsége van. De ezen túl a keresztezõdés elõtt kijelölt gyalogátkelõhely és erre utaló jelzõtábla is felhívta a figyelmét arra, hogy ezen a területen gyalogosok közlekedésére is számítani kell és ezért fokozott óvatossággal és mérsékelt sebességgel szabad a keresztezõdést megközelíteni.

A gépkocsivezetõ annak ellenére, hogy több éves vezetési gyakorlattal rendelkezett, mindezeket a jelzéseket kizárólag a kedvezõtlen egészségi állapota miatt nem vette észre, változatlan sebességgel behajtott a keresztezõdésbe és ott egy keresztezõ tehergépkocsinak ütközött. Több ember megsérült és nagy anyagi kár következett.

A baleset kizárólag azért következett be mert a gépkocsivezetõ kedvezõtlen egészségi állapota nem tette lehetővé a vezetés biztonságához szükséges figyelem és körütekintés kifejtését.

Gyakran fordul elõ az is, hogy a gépkocsivezetõ rendkívüli fáradtsága vagy kimerültsége, máskor kedvezõtlen egészségi állapota miatt vagy az alkoholfogyasztás hatásának az ellensúlyozására különbözõ gyógyszereket, nyugtatókat használt és ettõl várta a biztonságos vezetést akadályozó tüneteknek a megszûnését. A gyógyszerek és a nyugtatók sajnos nem mindig váltják ki a tõlük várt hatást, néha éppen ellenkezõ és váratlan állapotot hoznak létre. Sok külsõ és a vezetõ személyében rejlõ körülménytõl függõen, a vezetõben néha félelmi bizonytalansági szorongó érzést vált ki, máskor fejfájást, szédülést, sõt az is elõfordult már a gyakorlatban, hogy rövid eszméletvesztést idéztek elõ, és ezzel nemhogy csökkenték volna, de fokozták a baleseti veszélyt. Ha a jármûvezetõ az ilyen kedvezõtlen egészségügyi tünetekre vezetés közben nem figyel fel és tovább erõlteti a vezetést, ezzel súlyos baleset bekövetkezésének a közvetlen veszélyét teremti meg.

A gyakorlatban az is többször elõfordult már, hogy a gépkocsivezetõ rendkívüli fáradtsága vagy kimerültsége miatt a vezetés közben elaludt és emiatt a gépkocsi leszaladt az úttestrõl és az árokba borult. Több ilyen esetben halálos eredményû baleset következett be. Az elalvás veszélyét jól érzékelteti az a tény, hogy a kb. 50 km/óra sebességgel közlekedõ jármû, másodpercenként közel 14 méteres utat tesz meg. Ebbõl egyértelmûen megállapítható, hogy csak néhány másodpercnyi elalvás, már komoly baleseti veszélyt jelent.

Az elalvás miatt bekövetkezett balesetekért a gépkocsivezetõ büntetõjogi felelõsége kétségtelenül megállapítható. Tudott dolog, hogy az elalvást megelőzõen a jármûvezetõ fizikai és pszichikai állapotában jelentkeznek olyan tünetek, – fáradtság, álmoság, a szempillák gyakori lezáródása stb. –, amelyekbõl a vezetõ képes felismerni, hogy fáradtsága miatt már nem tud biztonságosan vezetni. Ezekre a tünetekre fel kell figyelni és ilyen esetekben nem szabad tovább vezetni.

A jármûvet meg kell állítani és frissítõ mozgásokkal, esetleg rövid alvással, tornával vagy felfrissítõ mosakodással a fáradtságot le kell küzdeni, az elalvást meg kell akadályozni.

Egyik konkrét ügyben azt állapította meg a bíróság, hogy a gépkocsivezetõ az NSZK-ból vezette haza nagyon megterhelt kamionját. Ütközben csak néhány órát pihent Bécs külvárosában, mert még az éjszaka beállta elõtt haza akart érkezni Budapestre. Már hazai utakon haladt, amikor észrevette magán, hogy rendkívüli fáradtság vesz erõt rajta, szemci akaratlanul is lecsukódnak, mind nehezebben és nehezebben tud uralkodni magán.

Ennek ellenére nem tett semmit az elalvás megakadályozása érdekében. Mert nagyon sietett meg sem állt, egyetlen percet sem pihent, még frissítőt sem vett magához, változatlan nehézségek mellett vezetett tovább.

Néhány kilométer megtétele után váratlanul elaludt, a kamionnal leszaladt az útestről és felborult. A baleset következtében súlyosabb személyi sérülés nem következett be, de a kamionban és az áruban jelentős kár keletkezett.

A gépkocsivezető néhány percnyi pihenéssel, frissítő mosakodással és mozgással, az elalvást megakadályozhatta volna és így a baleset nem következett volna be.

A járművezető akkor jár el helyesen, ha a nagymérvű kimerültség vagy fáradtság esetén a vezetést meg sem kezdi, vagy ha az ilyen állapot vezetés közben lép fel és menet közben észleli magán a tüneteket, a járművet megállítja és nem vezet tovább amíg ez az állapota tart.

Jól tudjuk, hogy a szolgálatban levő gépkocsivezetőknek – s a katonai gépkocsivezetőknek is – igen nehéz dolguk van ilyen esetekben, mert a szolgálat ellátásának az érdekei sokszor kényszerhelyzetet teremtenek. Mégis, a saját és mások biztonsága érdekében, ha valóban észlelik magukon ezeket a tüneteket, kötelességük ezt felettesüknek jelenteni, aki majd megteszi a szükséges intézkedéseket. Itt jegyezzük meg, hogy a Kresz rendelkezése értelmében a jármű üzembentartója sem engedheti meg a jármű vezetését az olyan személynek, aki nincs a biztonságos vezetésre képes állapotban. Ha erre nincs lehetőség, a gépkocsivezető tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a biztonságos vezetésre képes állapothoz kerüljön.

Hazánk közlekedésének jelenleg igen súlyos és úgy tűnik, hogy egyenlőre megoldhatatlan gondja, az ittas állapotban történő járművezetés és balesetokozás.

Az ittas állapotban való járművezetéssel szembeni határozottabb fellépést sürgeti az a tény, hogy 1982-ben a sérüléssel közlekedési balesetek 18⁰/₀-át okozták ittas állapotban és a balesetek számának csökkenése ellenére, az ittas állapotban okozott balesetek aránya növekedett. Az 1981. évben 3299 sérüléssel baleset következett be ittasság miatt. Ebből 1103-at, a balesetek 33,4⁰/₀-át a személygépkocsivezetők, 564-et (17,1⁰/₀) a gyalogosok okozták ittas állapotban. Igen sok sérüléssel balesetet okoztak ittasan a segédmotorkerékpárosok és a kerékpárosok is. A legtöbb ittasan okozott baleset pénteken, szombaton és vasárnap következett be. Ez az adat arra enged következtetni, hogy ezeken a napokon a járművezetők és a gyalogosok kötelességérzete fellazul, a közeledő pihenőnapokra és a hét végére tekintettel hajlamosabbak a szesz ital fogyasztására és az ilyen állapotban való járművezetésre.

A gyakorlati életet tekintve az állapítható meg, hogy az utóbbi években, az ittas állapotban közlekedési balesetet okozók ittasságának a mértéke is emelkedett. Ma már sokkal többen vezetnek közepesen és súlyosan befolyásolt állapotban, mint a korábbi években. Megállapítható a gyakorlatból, hogy az ittas járművezetők baleseteinek az eredményei általában súlyosabbak, mint az egyéb okból balesetet okozó baleseteinek az eredményei. Ez természetes is, hiszen az ittas járművezető nem képes felismerni időben a baleseti veszélyt, nem tud megfelelően alkalmazkodni a forgalomhoz és váratlanul felmerülő baleseti veszély elhárítására sem tudja megtenni időben a szükséges intézkedéseket.

A Kresz a járművezetők részére – ideértve a lovaskocsi hajtókat és a kerékpárosokat is – a legteljesebb alkoholtilalmat írja elő, amikor úgy rendel-

kezik, hogy járművet csak az vezethet aki a vezetési képességekre hátrányosan ható szer befolyása alatt nem áll, és szervezetében nincs szeszes ital fogyasztásából származó alkohol.

A Kresz tehát minden járművezető részére a legteljesebb alkoholtilalmat írja elő. Téves tehát az a még mindig hangoztatott szemlélet, hogy kisebb mennyiségű szeszes ital elfogyasztása nem befolyásolja a vezetés biztonságát és azért egy-két pohár sör vagy bor elfogyasztása után még szabad járművet vezetni. Ezért sokan lebecsülik az enyhébb ittasság veszélyeit, túlzott önbizalommal, kritikátlanul vezetik a járművet akkor is, ha szeszes italtól enyhén vagy közepesen befolyásolt állapotban vannak.

A tilalom szempontjából teljesen közömbös az, hogy a vezető mikor és milyen fajta szeszes italt fogyasztott. Ha a szervezetében a szeszes ital fogyasztásából eredő alkohol még kimutatható, a járművezetés tilos. A vezetés tehát akkor is tilos, ha a vezető sokkal korábban, esetleg 8–10 órával a vezetés előtt fogyasztotta a szeszes italt.

Az ittasan okozott baleseteket vizsgálva úgy tűnik, hogy igen sok járművezető még ma sincs tisztában a különböző fajtájú szeszes italok alkoholtartalmával, a felszívódás és a lebomlás kérdéseivel. Nincsenek tisztában a poszt-alkoholikus állapotban történő vezetés veszélyeivel. Sokan biznak abban, hogy a nagyobb mennyiségű szeszes ital fogyasztása után néhány órai alvás vagy pihenés már alkoholmentességet biztosít és ezért vállalják a jármű vezetését. Nem tudják azt, hogy normális körülmények között a kb. egy órai felszívódás után, az emberi szervezetből óránként általában csak kb. 7 gramm alkohol ürül ki és ez csupán 0,7 dl. bor alkohol tartalmának felel meg. Egy liter átlag minőségű bor alkohol tartalmának a kiürüléséhez tehát kb. 14–15 órai várakozásra van szükség. Téves tehát az általánosan hangoztatott vélelem is, hogy 6–8 órai pihenés már a teljes alkoholmentességet biztosítja és így a biztonságos vezetést is lehetővé teszi.

Sokan azzal sincsenek tisztában, hogy azonos mennyiségű és minőségű szeszes ital, ugyanannál a személynél is, változott körülmények mellett, a megszokottól eltérő hatást válthat ki.

A „szeszes ital” kifejezés alatt érteni kell mindazokat az italokat és ételeket, amelyek alkoholt tartalmaznak. Nem szabad tehát rumos meggyet, szeszes itallal készített süteményeket vagy étvágygerjesztő italt fogyasztani vezetés előtt olyan mértékben, hogy annak alkoholtartalma a vezetés megkezdésekor a szervezetből kimutatható legyen.

Az alkohol nem mindenkinél és nem mindig vált ki azonos hatást, mert az alkoholtűrőképesség egyénenként és sok más körülménytől függően változik. Sőt, az sem kizárt, hogy az alkohol ugyanannál a személynél más körülmények között, más hatást vált ki.

Az alkoholos befolyásoltság általában tudatzavart eredményez, amit a büntetőjog a büntethetőség akadályai között, büntethetőséget kizáró okként értékel. Ez a rendelkezés azonban nem alkalmazható annak javára, aki önhibájából eredő ittas vagy bódult állapotban követte el a bűncselekményt. Ebből következik, hogy a mi büntető jogunk értelmében, az ittas állapotban való bűnelkövetés nemcsak, hogy nem vonja maga után a felmentést, vagy a büntetés csökkentését, de a közlekedési bűncselekményeket egyenesen súlyosabban minősíti, és mert az ilyen bűncselekményeket szándékosan elkövetett bűncselekményeknek tekinti, szigorúbban bünteti.

A tudományos vizsgálatok egyértelműen bizonyítják, hogy már 0,5 ezrelékes szeszes ital a szervezetben (kb. 2–3 dl. bor alkoholtartalma) a járművezető akaratától és tudatától függetlenül, több mint kétszeresére emeli a halálos eredményű közlekedési balesetek bekövetkezésének az esélyét és a baleseti veszély, valamint a balesetek bekövetkezésének a lehetősége, a befolyásoltság mértékének az emelkedésével hatványozottan megnő.

Tudományosan bizonyított tény az is, hogy 1,5 ezrelékes (kb. 7 dl. bor) alkoholos befolyásoltság az átlagembernél már hibás és késedelmes észleléshez, a forgalmi helyzetek téves felismeréséhez és értékeléséhez, késedelmes reakciókhoz, a koncentrációs képesség zavaraihoz és sok más a biztonságot csökkentő magatartáshoz vezet.

Ma már nem vitatott, hogy a gyógyszeresedés is befolyásolhatja az alkohol hatását. Vannak olyan gyógyszerek, amelyeknek a gyógyító hatásán túl, a járművezetés biztonságát csökkentő mellékhatásuk is van. Más gyógyszerek önmagukban ilyen mellékhatást nem idéznek elő, de az alkohollal együtt aránytalanul súlyos tüneteket válthatnak ki. Az utóbbi években az egyes gyógyszerek dobozain, vagy a dobozokban elhelyezett használati utasításokban mindezekre felhívják a figyelmet.

Helyes tehát, ha a járművezető a gyógyszerek beszedése előtt tájékozódik a gyógyszerek tulajdonságairól.

A gyakorlatból szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy még ma is vannak olyan gépjárművezetők, akik azt hiszik, hogy bizonyos ételek vagy szerek (pl. tej, kávé, alma, hagyma, egyes nyugtató vagy gyógyszerek stb.) elfogyasztása megszünteti az alkoholos befolyásoltságot, vagy alkalmas az alkoholos befolyásoltság tüneteinek a megszüntetésére. Ez a nézet hibás, mert ma még nincs olyan szer, amely megszüntetné vagy akár csökkentené az alkoholoknak a vérben kimutatható mennyiségét vagy annak hatásait. Bizonyos élénkítő szerekkel lehet ugyan rövid ideig csökkenteni az ittaság szubjektív tüneteit, de ez a törekvés hamis biztonságérzetet nyújt, mert ténylegesen nem szüntetik meg azokat a hatásokat amelyek csökkentik a vezetés biztonságát. A gyakorlatban hiábavalónak bizonyul minden olyan kísérletezés, amely az alkohol kedvezőtlen hatásainak a kizárására irányul. Ezért a biztonságos vezetés előfeltétele a járművezető teljes alkoholmentessége.

Miután az ítélkezési gyakorlat tapasztalatai azt mutatják, hogy a járművezetők egyrésze, különösen a fiatalabb korú – s így a tényleges katonai szolgálatot teljesítő – gépkocsivezetők nincsenek tisztában az ittas állapotban elkövetett közlekedési bűncselekmények büntetőjogi követelményeivel, elsősorban az ilyen bűncselekmények elkövetésétől való visszatartás és a járművezetők nevelése érdekében a legszélesebb körben tudatosítani kell, hogy az ittas állapotban való gépjárművezetés szándékos bűncselekményt képez, és az ilyen bűncselekmények elkövetőit a Büntető Törvénykönyv szigorúan, a legsúlyosabb esetben öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegeti.

Aki ittas állapotban járművet vezet, annak számolnia kell azzal is, hogy az ittaság balesethez vezethet. S ha ennek ellenére vállalja a vezérést, vállalnia kell a büntetőjogi felelősséget is.

A gépi meghajtású jármű vezetőjének bűnössége ittas járművezetés vétségében, vagy annak szigorúbban minősített eseteiben akkor állapítható meg, ha a járművezető szeszes italtól befolyásoltan vezette közúton a járművet, vagy okozta a sérüléssel járó balesetet. A gépjárművezető azonban súlyos következmények-

kel számolhat akkor is, ha ittasága nem éri el a befolyásoltság mértékét, de ha közvetlenül a vezetés előtt vagy vezetés közben fogyasztott kisebb mennyiségű szeszes italt, vagy ha a vezetést ilyen személynek engedi át. Ebben az esetben 5000 Ft pénzbírsággal és 1 hónaptól két évig terjedő vezetői engedély visszavonásával büntethető.

Az ittas állapotban való vezetésnek, azontúl, hogy az ilyen vezetés súlyos balesetek bekövetkezésének a veszélyét rejti magában, súlyos jogi következményei is lehetnek. Kérdés, hogy érdemes-e kockáztatni, érdemes-e felelősséget vállalni azért a néhány percnyi örömeért, amit a szeszes ital elfogyasztása jelenthet.

A szabadságvesztés büntetés mellett a Büntető Törvénykönyv mellékbüntetésésként, egy évtől tíz évig terjedő időtartamban a járművezetéstől eltiltás alkalmazását is lehetővé teszi. Kivételes esetekben, ha a járművezető a vezetésre alkalmatlan a végleges eltiltás is kimondható. Az ítélkezési gyakorlat az ittas állapotban való járművezetéssel elkövetett bűncselekmények miatt, az eltiltást általában alkalmazza és annak tartamát a bűncselekmények bűnösségi és elkövetési körülményeinek, valamint a bűncselekmény súlyának figyelembevételével meghatározott tartamban szabja ki. Súlyos hátrányt jelent az is, hogy a bűncselekmény miatt alkalmazott eltiltás legkisebb tartamának kiszabása esetén is, csak az újabb járművezetői vizsga letétele esetén kaphatja vissza a vezetői engedélyt a járművezető.

Evek óta mind gyakrabban fordult elő, hogy egyes járművezetők a baleset bekövetkezése után, de még a rendőrségnek a baleset helyszínére való érkezése előtt – vagy a helyszínen, vagy a helyszínről eltávozva a lakásukon vagy máshol –, nyilvánosan szeszes italt fogyasztottak, néha a fogyasztásra felhívták a jelenlevők figyelmét is, és később ezekkel a tanúkkal kívánták bizonyítani, hogy a szeszes italt a baleset okozása után, zavart és felzaklatott idegállapotukban fogyasztották.

Az ilyen járművezetők ezzel azt kívánták bizonyítani, hogy a szervezetükben később kimutatott alkoholos befolyásoltság a baleset bekövetkezése után megivott szeszes ital eredménye, mert így remélték elkerülni azt a megállapítást, hogy a baleset elkövetésekor is szeszes ital hatása alatt voltak. Ezek a járművezetők jól tudták, hogy az ittas járművezetés, vagy az ilyen állapotban való balesetokozás súlyosabb büntetőjogi következményekkel jár.

Az ilyen védekezés rendszerint nem vezet eredményre. Az esetek többségében alapos gyanú merül fel arra, hogy a járművezető a baleset után azért fogyasztott szeszes italt, mert ezzel akarta leplezni a korábbi italozást és a szeszes ital hatása alatti állapotát. Az ilyen védekezést sok esetben a bizonyítás adatai, vagy a baleset után elvégzett kétszeres véralkohol vizsgálat megállapításai zárják ki.

A jelenleg érvényben levő Kresz olyan új rendelkezést tartalmaz, mely szerint ha a járművezető olyan balesetet okoz, amikor rendőri intézkedés válik szükségessé, a rendőri intézkedés megtörténteig a vezetőnek szeszes italt fogyasztani tilos. E rendelkezés alatt azt kell érteni, hogy amíg a rendőrség a helyszínre ki nem érkezik és amíg a vizsgálatot be nem fejezi, a járművezető semmiféle szeszes italt nem fogyaszthat. Ha a járművezető ennek ellenére szeszes italt fogyaszt, ő maga teremti meg saját maga ellen azt az alapos gyanút, hogy korábban, a baleset okozása idején is szeszes ital hatása alatt volt és a ráírást csupán ennek leplezése érdekében eszközölte.

A „ráírás” önmagában is, olyankor is amikor nem a korábbi ittas állapot leplezését szolgálja, szabálysértést képez és 3000 Ft-ig terjedő pénzbírsággal büntethető.

A szesz ital rendkívüli mértékben rontja a járművezetők biztonságos vezetési képességét, de hasonló tüneteket vált ki a gyalogosok közlekedése esetén is. Az ittas gyalogos érzékszerveinek teljesítőképessége csökken, figyelmének összpontosítási képessége romlik, lassul az észlelési képesség, a reflexműködés késedelmeskedik. Az ittas gyalogos bátrabb, gátlástalanabb lesz, elveszti önkritikáját, rosszabbul lát, rosszabbul hall, a közeledő jármű távolságát és sebességét nem képes reálisan értékelni, bizonytalanul megy és váratlan, következetlen viselkedésre hajlamos. Az ilyen gyalogos bizonytalansága megtévesztheti a járművezetőt és ezzel súlyos balesetveszélyes helyzetet teremthet.

A hivatalos baleseti statisztika adatai szerint 1981-ben hazánkban 5292 gyalogost ütöttek el a járművek és ezek közül 3033 esetben a gyalogos hibájából következett be a baleset. A gyalogoselütések több mint fele, itasság okából következett be. Ezek az adatok egyértelműen arra hívják fel a figyelmet, hogy a gyalogosokra, különösképpen az úttest szélénél bizonytalanul viselkedő gyalogosokra fel kell figyelni és a mellettük való elhaladásra nagyobb gondot kell fordítani, mert a tapasztalat szerint sajnos nagy a valószínűsége annak, hogy az ilyen gyalogos ittas és ezért váratlan és megtévesztő magatartást is tanúsíthat.

Egy nemrég elbírált közlekedési baleseti ügyben azt állapította meg a bíróság, hogy a gépkocsivezető aki kb. 65 km/óra sebességgel közlekedett, már nagyobb távolságról – a féktávolságot meghaladó távolságból – látta, hogy előtte az úttesten egy gyalogos erősen dülöngélve, az úttest egyik oldaláról a másikra bizonytalanul áthaladva, vele egyirányban halad. Arra számított, hogy a gyalogos mellett el tud haladni és ezért a gépkocsi sebességén nem változtatott. Elképzelései azonban nem váltak be, mert az ittas gyalogos nem olyan magatartást tanúsított amire a gépkocsivezető számított, váratlanul a gépkocsi útjába lépett és halálos eredményű balesetet szenvedett.

A baleset megelőzhető lett volna, ha a gépkocsivezető látván a gyalogos gyanús, bizonytalankodó mozgását kellő időben csökkentette volna a sebességet és a gyalogos mellett nagyobb figyelemmel haladt volna el.

A váratlanul felmerülő veszély esetén az ittas járművezető gyakran zavarodik meg és elvesztve uralmát a gépkocsi felett sokszor okoz súlyos közlekedési balesetet. Nem ritka eset az alábbi büntető ügyben elbírált eset.

A gépkocsivezető szesz italról súlyosan befolyásolt állapotban, kb. 80–90 km-es sebességgel vezette személygépkocsiját a III. ker. Bécsi úton és a Podolin utca kereszteződése előtt az úttest közepén levő villamossíneken kívánta balról megelőzni az előtte 60–70 km/óra sebességgel haladó gépkocsit. Előzés közben annyira megközelítette a Podolin utca kereszteződése előtt levő villamos járdaszívetet, hogy szabályosan már nem tudott visszatérni az úttestre, ezért gépkocsiját hirtelen jobbra kormányozva vágott a megelőző gépkocsi elé. A nagy sebesség és a hirtelen kormányozdulat átvitte gépkocsiját a jobboldali járda közlébe és itt a járdára való felhaladástól félve, hirtelen balra kormányzott. Ekkor elvesztette uralmát a gépkocsi felett, azzal felhaladt a villamos járdaszívetre és a várakozó gyalogosok közül öt embert elütött. Az elütés után a gépkocsi kiütötte a villamos jelző táblát, majd lehaladva az úttestre felborult és így csúszott még 15–18 métert. A baleset következtében három középkorú nő életét vesztette, a másik két gyalogos is súlyos sérüléseket szenvedett.

A baleset bekövetkezését többrendbeli közlekedési szabálysértés idézte elő. Az eltúlzott sebesség használatát, a szabálytalan előzést és a jármű feletti uralom

elvesztését egyaránt a gépkocsivezető súlyos ittassága váltotta ki. Ha nem lett volna ittas, ezeket a szabálysértéseket nem követte volna el és ha fel is merült volna valamilyen váratlan veszély, azt a kb. 20 éves vezetői tapasztalattal el tudta volna hártani. A statisztika és az ítélkezési gyakorlat azt is igazolja, hogy az ittas állapotban okozott közlekedési balesetek, – éppen a járművezető személyében rejlő kedvezőtlen adottságok, elsősorban a késői észlelés és reflexműködés, és ezért az elhárítás érdekében tett késői intézkedések miatt –, rendszerint súlyosabb következményekkel járnak, mint a hasonló típusú olyan balesetek, amelyekben az ittasság nem játszik szerepet.

A Büntető Törvénykönyv bűncselekménynek minősíti a közúton gépi meghajtású jármű vezetésének az átengedését szeszestől befolyásolt állapotban levő, vagy egyéb okból a vezetésre alkalmatlan személynek, és az ilyen személy által okozott balesetért az átengedő felelősségét is megállapítja.

A jármű vezetését ittas személy részére átengedő büntetőjogi felelősségét az alapozza meg, hogy az ittas személy részére való átengedés közvetve veszélyezteti a közlekedés biztonságát. Itt jegyezzük meg azt is, hogy bűncselekményt képez és ezért büntetendő az a személy is, aki a vezetését, a vezetésre egyéb okból alkalmatlan személynek engedi át, olyan személynek tehát, aki nem tud gépkocsit vezetni, aki koránál vagy állapotánál fogva a vezetésre alkalmatlan.

A közlekedési statisztika és az ítélkezési gyakorlat is azt mutatja, hogy hazánkban az utóbbi években a segítségnyújtás elmulasztásával elkövetett bűncselekmények száma emelkedett, és nőtt azoknak a száma is, akik a cserbenhagyás vétségét követték el.

A Büntető Törvénykönyv kötelezően előírja, hogy ha valaki balesetet okoz vagy észlel, a sérültnek, vagy annak akinek az élete vagy testi épsége közvetlen veszélyben van, köteles az adott helyen és időben adható legteljesebb segítséget nyújtani. Az elvárt segítségnyújtás módja és mértéke nincs meghatározva, olyan segítség nyújtása kötelező, amely a sérült vagy a közvetlen veszélybe került személy vagy személyek egészségének vagy testi épségének a lehető legteljesebb megóvását szolgálja.

Baleset okozása vagy észlelése esetén azonnal meg kell állni, meg kell győződni arról, hogy van-e sérült és részére a szükséges segítséget nyújtani kell.

A segítségnyújtást nemcsak a Büntető Törvénykönyv kívánja meg az állampolgároktól, hanem az emberiség követelménye is elvárja, hogy mindenki segítsen a sérült vagy veszélybe került embertársán. Éppen ezért, a jelenlegi büntetőjogi szabályozás a segítségnyújtás elmulasztását szabadságvesztés büntetéssel bünteti, melynek időtartama – a kötelezettség elmulasztása miatt bekövetkezett eredményre és az elmulasztó személyében rejlő körülményekre tekintettel –, akár öt évig terjedő szabadságvesztés büntetés is lehet.

A cserbenhagyás vétségét az a balesettel érintett járművezető követi el, aki a baleset helyszínén nem áll meg, vagy onnan eltávozik mielőtt meggyőződne arról, hogy valaki megsérült-e, vagy az életét vagy testi épségét közvetlenül fenyegető veszély miatt segítségnyújtásra szorul-e. Ez a mulasztás – önmagában a megállás elmulasztása vagy a helyszínről való eltávozás – már megalapozza a cserbenhagyás vétségének az elkövetését akkor is, ha nincs segítségre szoruló személy, de a baleset körülményei folytán valaki megsérülhetett volna.

Mindezekre azért utaltunk, mert sajnos az utóbbi években szaporodik az ilyen bűncselekmények elkövetőinek a száma és az elkövetés indokai között a

leggyakrabban az ittaság játszik szerepet. Az ittas járművezető megijed, elveszti a józan gondolkodását, nem képes reálisan mérlegelni az adott helyzetet és a tőle elvárható tennivalókat és arra számítva, hogy a helyszínről való eltávozással megmenekülhet a következmények alól, a saját helyzetét megnehezítve elhagyja a helyszínt. Sokszor fordul elő, hogy a gépkocsivezető – aki egyébként a bekövetkezett balesetért nem vonható felelősségre mert nem ő volt a baleset okozója –, maga teremti meg a büntetőjogi felelősségre vonás alapját azzal, hogy elhagyja a helyszínt.

A Büntető Törvénykönyv ismer még egy, a közlekedéssel kapcsolatos bűncselekményt és ez a jármű önkényes elvételeként a vétsége, illetve büntette, melyet a köztudatban „autólopásként” ismernek.

Ezt a bűncselekményt korábban jogtalan használatnak, később gépkocsi lopásnak minősítette és nevezte az akkori büntető törvény. Most e cikk keretében azért teszünk említést erről a bűncselekményről is, mert a gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy ezt a bűncselekményt is általában fiatal, többségükben éppen a tényleges katonai szolgálati korban levő fiatal emberek követik el, rendszerint ittas állapotban.

Az ilyen cselekmény meggondolatlan, felelőtlen, az ittas állapot által kiváltott magatartás, amely igen gyakran további bűncselekmények elkövetésével párosul.

A jármű önkényes elvételének bűncselekményét az követi el, aki idegen gépi meghajtású járművet, mástól azért vesz el, hogy azt jogtalanul használja, vagy az így elvett, illetve a rábízott ilyen járművet használja jogtalanul. A vétség büntetése két évig terjedő szabadságvesztés. Ha azonban a bűncselekményt valamely helyiségbe vagy bekerített helyre jogtalan behatolással vagy bemászással vagy bünszövetségben követik el, a büntetés már három évig terjedő szabadságvesztés.

A büntetés ennél is súlyosabb, ha a bűncselekményt erőszakkal, vagy az élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel követik el. Ebben az esetben a törvényi büntetés öt évig terjedő szabadságvesztés lehet.

Fentebb említettük, hogy az ilyen bűncselekmény elkövetése rendszerint más bűncselekmények elkövetésével is párosul. Miután az ilyen bűncselekményeket rendszerint ittas állapotban levő fiatal emberek követik el, azért, hogy az elvett gépi meghajtású járművel közlekedjenek, az elkövetők a járműnek a közúton való vezetésével, rendszerint elkövetik az ittas járművezetés vétségét is. Ha eközben baleset is okoznak, annak büntetése a már elmondottak szerint alakul.

Az ittas ember az ittaság mértékétől függően gyakran nem tudja, hogy mit csinál, s mert vezetői engedélye és vezetési tapasztalata és gyakorlata sincs, gyakran okoz súlyos vagy halálos közúti balesetet is. Az ittas állapot nem teszi lehetővé a körülmények helyes és reális értékelését, a balesetért való felelősség helyes mérlegelését és a következmények felmérését. Ezért a vezetők sok esetben megijedve a következményektől, a baleset helyszínét felelőtlenül elhagyják és nem nyújtanak segítséget a baleset sérültjének. Ez a magatartás újabb bűncselekményt képez és ezért ezzel is súlyosbítják helyzetüket.

Az is gyakran fordul elő, hogy a jármű önkényes elvételét felderítik, követik a gépkocsit és üldözik. Néha versenyszerű menekülés és üldözés alakul ki, ami újabb veszélyt jelent, mert a vezető – aki megfelelő vezetési gyakorlattal nem rendelkezik –, meggondolatlanul és rémülten, féltetve a közlekedési szabályokat gyakran közvetlen veszélyes közlekedési helyzeteket teremt. Az ilyen vezetőt rendszerint utolérlik és elfogják, vagy baleset okozása után kényszerül megállásra.

Néha ilyenkor az öt üldöző és elfogó rendőrökkel szemben lép fel erőszakosan és ezzel újabb bűncselekményt – a hivatalos személy elleni erőszakot – is elköveti.

Mindcz az italozásból eredő, felelőtlen magatartás következménye. Ebbe a hibába gyakran azok is beleesnek, akik egyébként becsületes, dolgozó és meggon-dolt fiatal emberek. Az italozás megkezdésekor még nem lehet felmérni, hogy az végül is milyen magatartásban csúcsosodik ki. Ezek a bűncselekmények súlyos következményekkel járnak, a büntetések gyakran a több évi szabadságvesztés büntetését is elérhetik. Ezért egyetlen tanulságként azt a következtetést kell levonni, hogy tartózkodni kell a mértéktelen italozástól.

Az elmondottak alátámasztására egy konkrét büntető ügy tényállását ismer-tetjük.

Múlt év tavaszán, két fiatal ember – 20 és 21 évesek – egész éjszakai mulato-zás után, hazafelé menet elhatározták, hogy a járdán parkírozó gépkocsik közül felnyitnak egy személygépkocsit és azzal egy kicsit „autóznak” a városban, majd azzal mennek haza vidéki lakásukra. Vezetői engedélyük nem volt, és nem rendel-keztek megfelelő vezetési gyakorlattal sem. Több próbálkozás után, az egyik gépkocsi pillangóablakát egy téglával betörték, behatoltak a vezetőülésbe és ott a vezetékeket rövidre zárva, a gépkocsit elindították. Váltakozva vezették ittas állapotban a gépkocsit a város különböző részeiben.

Egyik kereszteződésben nem adták meg az elsőbbséget a jobbról érkező másik személygépkocsinak és azzal összeütköztek. A másik gépkocsi felborult és utasai megsérültek. A fiatal emberek látva a másik gépkocsi felborulását és ebből súlyos balesetre következtetve, azért, hogy a felelősség alól menekülhessenek, nem álltak meg, nem nyújtottak segítséget a sérülteknek, hanem tovább hajtvá elmenekültek a helyszínről.

A gépkocsi rendszámát és más adatait azonban egy járőkelő megjegyezte, felhívta a rendőrséget és a mentőket, akik rövid idő alatt a helyszínre érkeztek. A rendőrség az elmenekült gépkocsi után ment, rövid keresés után a gépkocsit egyik mellékutcában meg is találták. A gépkocsi vezetői – a két fiatal ember – még mindig a gépkocsiban ültek és éppen azon tanakodtak, hogy mit tegyenek, amikor meglátták a rendőrségi gépkocsit. Ekkor megijedve a következmények-től elmenekültek. A rendőrség üldözni kezdte őket és végül mindkettőjüket elfogta. A rendőrökkel szemben még akkor is ellenállást és erőszakos magatartást tanúsítottak.

Az elmondott eset nem elszigetelt, azt bizonyítja hogy az ittasság súlyos és helyrehozhatatlan magatartást válthat ki, súlyos bűncselekmények sorozatát indít-hatja el. Az ilyen bűncselekmények társadalmi és közlekedési veszélyessége igen nagy, mert az elkövetés körülményeire tekintettel súlyos közlekedési baleset be-következéséhez vezethet. De rendkívül káros azért is, mert gyakran a bűnözéstől távol álló, jól nevelt és dolgozó fiatal emberek mint elkövetők is áldozatai lehetnek a mértéktelen italozás folytán, az ilyen bűncselekményeknek.

Hazánkban a társadalmi és gazdasági életünk minden területén lendületes munka folyik. A közlekedés biztonságának, folyamatosságának és gyorsításának érdekében hatóságaink és társadalmi szervezetünk igen nagy erőfeszítéseket tesz-nek és ennek eredményeként általában folyamatosan és nagyobb zavarok nélkül áramlik a forgalom. Az utóbbi években – bár évente rendszeresen emelkedik a járművek és a járművezetők száma, erősödik az áruforgalom és a turistaforgalom –, a közlekedési balesetek száma évről évre csökken.

Ennek ellenére sajnos még mindig vannak közlekedésünkben olyan jelenségek – és ilyenek azok is, amelyekre a cikkben rámutattunk –, amelyek veszélyeztetik a közlekedés biztonságát és igen gyakran súlyos balesetek előidézői.

A katonai gépkocsivezetők szintén a közutakon közlekednek. Gyakran igen nehéz feltételek között, kiemelt feladatokat kénytelenek ellátni. Ugyanazok a veszélyek, nehézségek és környezeti hatások fenyegetik őket is mint a többi gépkocsivezetőket és mert ők is emberek, emberi természetükből eredően ugyanolyan hajlamok és élettani igények irányítják cselekedeteiket.

A közlekedési balesetek megelőzésére irányuló törekvés, a közlekedés biztonságának és zavartalanságának a segítése éppen úgy feladata és kötelessége a katonai gépkocsivezetőknek is, mint minden más állampolgárnak.

Ezért az elmondottakkal, ennek a célkitűzésnek az érvényesülését kívánjuk – a katonai gépjárművezetők ismereteinek a bővítésével – elősegíteni.

HASZNOS TAPASZTALATOK

A „Hasznos tapasztalatok” rovaton belül közöljük a jövőben a társ fegyveres testületek: a Belügyminisztérium, a Határőrség, a Munkásőrség és az MHSZ, illetve az IM Büntetés-végrehajtás, Vám- és Pénzügyőrség anyagi-technikai szolgálatának hasznosításra ajánlott közleményeit. Kérjük olvasóinkat, hogy a megjelentetett cikkeket behatóan tanulmányozzák, szakterületeiken hasznosítsák és észrevételeik közlésével a szakmai kapcsolatokat ezúton is erősítsék.

A szerkesztőség

A hajtóanyag megtakarítási jutalék bevezetésének tapasztalatai a BM Határőrségnél

Melczer László határőr százados

Az egyes kőolajtermékek forgalmazásának, felhasználásának szabályozását módosító 14/1980. (IX. 15.) NIM számú rendelet a közületi szervek gépjárműveire vonatkozóan megváltoztatta a hajtóanyag megtakarítás ösztönzésének eddigi rendjét, mely szükségessé tette a BM szerveinél, testületeinél érvényes, vonatkozó szabályozók módosítását is. Erre irányul a BM Terv- és Pénzügyi és a BM Anyagi és Technikai Csoportfőnökének 4/1980. számú együttes intézkedése, amely egyfelől szigorítja az energia (hajtóanyag) megtakarítási követelményeket, másrészt lehetővé teszi a hajtóanyag-felhasználás terén elért megtakarítás Ft összegének kifizetését a gépjárművezetők részére.

Az együttes intézkedésnek a gépkocsivezetők egyéni premizálására vonatkozó előírásait 1981. január 1-től kellett alkalmazni, hatálya azonban a Határőrség sorállományú gépjárművezetőire ekkor még nem terjedt ki.

Az intézkedés előírásai szerint a megtakarítás kiszámításának alapbizonylata a gépjármű menetlével. A megtakarítást, vagy túlfogyasztást negyedévenként, a megtett km-teljesítmény, az alapnorma és az elszámolható útvonalpótlékolás alapján kell kiszámítani és a ténylegesen felvételezett hajtóanyag mennyiségéhez kell viszonyítani. Az elért megtakarítás Ft-értékét félévenként egy összegben kell kifizetni.

Az összbelsőügyi szinten kedvező első évi tapasztalatok értékelése után a belügyminiszter-helyettes elvtárs 8/1982. számú intézkedésével 1982. január 1-től engedélyezte a Határőrség sorállományú gépjárművezetői részére is a hajtóanyag megtakarítási jutalék kifizetését. Ennek értelmében az előzőekben vázolt módon kiszámított megtakarítás Ft-értékét, mint jutalékalapot úgy kell elosztani, hogy 80%-át a gépjárművezetők részére kell kifizetni, 20%-át pedig a hajtóanyag túlfogyasztás kompenzálására lehet felhasználni. A 20%-os kompenzációs alap képzésére azért volt szükség, mert az érvényes kártérítési szabályok értelmében a Határőrség sorállományú tagjait hajtóanyag túlfelhasználása miatt anyagilag csak szándékos jogszabályellenes cselekmények (eltulajdonítás, jogtalan igénybevétel,

stb.) elkövetése esetén lehet felelősségre vonni. Túlfogyasztás esetén mindenkor meg kell állapítani az okot, annak műszaki, forgalmi, vagy vezetéstechnikai jellegét, és haladéktalanul intézkedni kell a túlfogyasztás megszüntetésére.

A 8/1982. számú miniszterhelyettesi intézkedés egységes értelmezése, a feladatok maradéktalan végrehajtása érdekében került kiadásra a *BM Hőr. Országos Parancsnokának 39/1982. számú intézkedése*, mely részletesen szabályozza:

- a technikai, gépjármű szolgálatok vezetői, beosztottai, valamint a gépjárművezetők kapcsolatos kötelmeit, feladatait;
- a hajtóanyag-felhasználás állandó, folyamatos értékelését, elemzését, illetve ellenőrzését;
- az okmányolás, nyilvántartás, elszámolás rendjét, módját, végrehajtását.

A hajtóanyag-megtakarítással kapcsolatos másfél évi adatokat elemezve folyamatos, és jelenleg már valamennyi magasabbegységre vonatkoztatható pozitív tendencia állapítható meg. Ezek szerint:

1982. I. félév:

Összes megtakarítás	1 804 062 Ft
Összes túllépés	908 718 Ft
Tényleges megtakarítás	895 344 Ft
Kifizetésre került	901 417 Ft

Abszolút negatív eredmény (ahol több volt a túllépés összege a megtakarítás összegénél) három magasabbegységénél fordult elő.

1982. II. félév:

Összes megtakarítás	2 509 571 Ft
Összes túllépés	762 279 Ft
Tényleges megtakarítás	1 747 292 Ft
Kifizetésre került	1 560 896 Ft

Abszolút negatív eredmény egy magasabbegységénél fordult elő.

1983. I. félév:

Összes megtakarítás	2 994 369 Ft
Összes túllépés	528 149 Ft
Tényleges megtakarítás	2 466 220 Ft
Kifizetésre került	2 395 490 Ft

Abszolút negatív eredmény már egy magasabbegységénél sem fordult elő.

A megtakarítások volumene értékelt időszakonként törésmentes fejlődést mutat, ugyanakkor csaknem felére csökkent a túlfogyasztás mennyisége. Ennek következtében másfél év alatt két és félszeresére növekedett a kifizetett hajtóanyag-megtakarítási jutalék összege. Amíg a kezdeti időszakban a magasabbegységek közül háromnál adódott abszolút negatív eredmény – vagyis a túlfogyasztás mértéke meghaladta a megtakarítást – addig 1983. I. félévben ez már egynél sem fordult elő.

A pozitív eredmények azt bizonyítják, hogy valamennyi magasabbegységnél elismerésre méltóan törekedtek a jogszabályok előírásainak betartására. A magasabbegységek parancsnokai, párt-, KISZ-szervezeti, szakvezetői, a gépjármű szolgálatok beosztottai és sorállományú gépkocsivezetők jelentős erőfeszítésekkel a vonatkozó intézkedés előírásainak betartásán túl segítették pártunk, kormányunk takarékosági intézkedéseinek megvalósulását a hajtóanyag megtakarítás terén is.

Sajnos a rendszer bevezetésének kezdeti szakaszában különböző problémák is felmerültek, melyeket vizsgálataink szerint az alábbiak okozták:

- Az intézkedések visszamenőleges hatállyal, - viszonylag későn, május hónapban - kerültek kiadásra, ezért az első félévi felkészüléshez, feldolgozáshoz, bevezetéshez a tapasztalat szerzéshez kevés idő állt rendelkezésre.

- Az előzetes felmérések szerint a túllépések összege az első félév végén megadta a 20%-os kompenzációs alapot.

- Tartalékképzésre nem volt lehetőség, mely a célkitűzések későbbi realizálását veszélyeztette. A kialakult helyzetben az előző félév végén a tényleges megtakarítások összegéből levonásba helyeztük a túllépések összegét, és csak ennek 80%-át fizettük ki. E módszer biztosította a mozgalom és az érdekeltté tétel további kiszélesedését, az érintettek bizalmának megnyerését, részükről a szükséges intézkedések megtételét, a mozgalom tisztaságát, a törvényességet, mivel csak a ténylegesen megtakarított üzemenyiség mögött állt Ft-fedezet. A 20% visszatartása pedig garancia volt az esetleges újabb negatívumok kompenzáására, a tényleges megtakarítások kifizetésére.

A túlfogyasztások mértékére és megoszlására vonatkozóan is részletes vizsgálatot végeztünk. 1982. I. félévben a 908,7 eFt összegű túlfogyasztás kétharmada (611,9 eFt) mindössze három magasabbegységünkönél következett be. Valamennyi mutatót elemezve megállapítható volt, hogy a problémák csaknem minden esetben szubjektív okokra voltak visszavezethetők. A megtakarítást el nem érő járművek típusban, műszaki állapotban nem térnek el azoktól, amelyekkel szakszerű forgalmazás mellett megtakarítást lehetett elérni. A megengedhető pótlékolt km teljesítmény elszámolása e járművekre is megtörtént. Ezek a tények azt bizonyították, hogy a túlfogyasztások a gépkocsivezetők és a gépjármű szolgálatok olyan hibáiból következtek be, mint például: helytelen vezetési stílus, gyakorlatlanság, az igénybevételek pontatlan, felületes és hiányos okmányolása, túlfogyasztás esetén a jelentési és intézkedési kötelezettségek elmulasztása.

1983. I. félévben ugyan már egy magasabbegységénél sem fordult elő abszolút negatív eredmény, de hat magasabbegységénél a hajtóanyag megtakarítás aránya a túllépéshez viszonyítva továbbra is alacsony volt. Tapasztalataink szerint ennek okai a következők:

- A gépjárművezetők általában hibásan alkalmazták a normakülönbözeti szorzószámokat, ezért a menetlevelekbe bejegyzett pótlékolt km-teljesítmények nem valóságosak.

- A gépjármű szolgálatok részéről nem minden szükséges esetben történt meg az időszakosan kötelezően előírt műszaki fogyasztásmérés.

- A gépjárművezetők túlfogyasztás esetén sokszor nem tettek eleget azonnali jelentés kötelezettségüknek.

– A sorkatonai szolgálat rövidülésével az állományba egyre nagyobb számban kerülnek kevés gyakorlattal rendelkező, vezetéstechnikailag képzetlen gépkocsivezetők.

Külön vizsgálatot végeztünk mindhárom értékelt időszakban az egy főre eső jutalék mértékét, valamint azok belső arányait tekintve. Az adatokat a következő táblázat mutatja:

Kifizetett jutalék Ft értéke	Gépkocsivezetők száma (fő)		
	1982. I. félév	1982. II. félév	1983. I. félév
500 Ft-ig	729	655	678
500–1000 Ft	277	311	440
1000–2000 Ft	190	284	402
2000–3000 Ft	56	123	239
3000–4000 Ft	21	57	175
4000–5000 Ft	6	23	116
5000 Ft fölött	8	26	54
Összesen	1287	1479	2104

Az egy főre eső hajtóanyag megtakarítási jutalék átlaga a kezdeti 696 Ft-ról 1982. II. félévben jelentősen – 1 181 Ft-ra növekedett, majd 1983. I. félévben stagnált (1 172 Ft). Az emelkedés egyik oka az 1982 július hónapban bekövetkezett üzemanyag áremelkedés. A kifizetendő összegeket ugyanis az adott negyedév utolsó napján érvényben levő kiskereskedelmi árak figyelembevételével kell kiszámítani. Nem elhanyagolható az a fokozott politikai és szakmai oktató, nevelő munka hatása sem, mely a jutalékrendszer bevezetését követően valamennyi magasabbegységünkél tapasztalható volt.

Az egy főre kifizetett Ft-összegek aránymegoszlása az előbbieknél alapján szintén jelentősen változott. Amíg 1982. I. félévben az összes jutalékban részesülőknek csaknem 60%-a mindössze 500 Ft-ot el nem érő összeget kapott, addig ezek aránya 1983. I. félévre 32,2%-ra csökkent. Ugyanakkor a magasabb jutalékkategóriák aránya egyenletesen növekedett. Ezek közül is legszembetűnőbb az 5 000 Ft összeghatár feletti növekedés (8-ról 54 főre).

A magasabbegységek szakközvegeinek jelentése, a kapcsolatos elszámolási okmányok szigorodása szerint a megtakarítás mértékének valóságosságához, jogoságához kétség nem fér. A szóban forgó gépjárművek útvonalszorzóval megemelt km-pótlékolása a megengedett, illetve túrható határon belül van. Az igénybevételek jogszerűek, indokoltak. Az okmányolások szabályszerűek voltak. Mindezek ellenére felmerült az a gondolat, hogy függetlenül a jogszabályi előírásoktól, az igénybevételek jogosságától, célszerű-e – lehet-e – 5000 Ft feletti összeget egy-egy fő sorállományú számára félévi időszakonként kifizetni. A jelenlegi jogszabályok a kifizetések megtagadására nem adtak lehetőséget. A jövőben esetleg felmerülő feszültségek, negatív hangulati tényezők elkerülése érdekében:

– Az 5000–7000 Ft értékű megtakarítást elérők részére a kifizetést magasabbegység parancsnoki,

– a 7000–10 000 Ft értékű megtakarítást elérők részére Határőrség országos parancsnoki,

- a 10 000 Ft-on felüli megtakarítást elérők részére BM I/II. csoportfőnöki egyedi engedélyhez, azt megelőző helyszíni ellenőrzéshez kötötték. Az említett 54 esetből a kapcsolatos helyszíni ellenőrzés során mindössze egy főnél állapítottunk meg olyan okmányolási hiányosságokat, mely a kifizetendő összeg csökkentését eredményezte.

A hajtóanyag megtakarítási jutalék bevezetésének célja alapvetően az üzemanyag felhasználás abszolút és relatív csökkentése volt, hozzájárulva ezzel a népgazdaság fizetőképességének megőrzéséhez, az egyensúlyi helyzet megvalósításához. A fokozott erőfeszítések eredményeként az utóbbi három évben e téren a következő (számszerűen is kifejezhető) előrelépés történt.

Év	Üzemanyag felhasználás tonna	Összes km telj.	Üzemag. felhasználás 1/100 km
1980.	3651	27 131 837	18,55
1981.	3746	28 220 099	18,30
1982.	3788	29 023 847	17,99

A megtakarítás terén a fejlődés jól mutatja azt, hogy az utóbbi három év folyamán az összes felhasznált hajtóanyag 3,7⁰/o-os növekedését a km-futásteljesítmények emelkedése jelentősen - 6,9⁰/o-kal - meghaladta, ennek következtében a Határőrség gépjárműveinek összesített fajlagos üzemanyag felhasználása 0,56 1/100 km-rel csökkent. Ezt az is alátámasztja, hogy időközben a gépjármű állomány összetételében nem állt be olyan változás, mely a fajlagos üzemanyag felhasználását objektíve csökkentette volna.

A fejlődő eredmények elérésének alapvető feltétele volt az érintett vezetői állomány jó szintű tervező, szervező munkája, a gépjármű szolgálatok magas szintű politikai-erkölcsi hozzáállása, pozitív közgazdasági szemléletmódja. Jelenlegi szűkösebb pénzügyi-anyagi lehetőségeink figyelembevételével a gépjármű szolgálatok valamennyi vezetője és beosztottja elérendő célként tűzte ki, illetve napi gyakorlati tette az ésszerű, takarékos gazdálkodás gyakorlatának helyi megvalósítását. Hatékonyan hozzájárult ehhez a gépjárművek megfelelő műszaki, közlekedésbiztonsági állapotát biztosító gépjárműszerelők fejlődő hivatástudata, szakmai felkészültsége és nem utolsósorban sorállományúak tevékeny részvétele.

Az elmúlt másfél évi összesített adatokból megállapítható, hogy az üzemanyag-megtakarítás fokozottabb ösztönzését szolgáló szabályozás kisebb korrekciókkal megfelel az alapvető célkitűzéseknek.

A hajtóanyag megtakarítási jutalék bevezetése hatékonyan elősegítette az ésszerűen takarékos üzemanyag gazdálkodás megvalósítását.

Növekedett a megtakarítás volumene, egyben csökkent a túlfogyasztó gépjárművek száma, így kisebb mértékű a pótlékolt norma feletti hajtóanyag felhasználás.

Az új rendszerű hajtóanyag-ellátás és -elszámolás bizonyított előnyei közül legfőbb pozitívumnak tekinthető, hogy feltárta azokat a tartalékokat, melyek kiaknázásával a gazdálkodási eredmények abszolút és relatív értelemben javíthatók.

További előny, hogy a csökkenő üzemanyag-felhasználás mellett a személyes anyagi érdekltség fokozásán keresztül a gépjárművezetőket a kiméletes gépkocsivizetésre és az indokolatlan gyorsajtások megszüntetésére ösztönzi, ami várhatóan a baleseti helyzet kedvezőbb alakulását is elősegíti.

Az új szabályozás politikai, hangulati tényezőit tekintve is pozitívan értékelhető. Annak ellenére, hogy a vonatkozó intézkedések a személyi állomány előtt széles körűen ismertetésre kerültek, azokat a kezdeti időszakban megkezdésük kétkedéssel fogadták. Ezirányú véleményük az első értékelt időszak és a kifejtések teljesítése után pozitív irányban változott.

Nem feledkezhetünk meg a jelenlegi rendszer hiányosságairól sem, melyek felszámolása a közeljövő feladata lesz. Ezek a következők:

- Tekintettel az alapokmányok, adatok pontosságának, realitásának megnövekedett jelentőségére, azok állandó, folyamatos ellenőrzése fokozottabb adminisztrációs terhelést jelent a gépjármű szolgálatok részére. (Ezek személyi, tárgyi feltételei jelenleg nem minden esetben biztosítottak.)

- A km-teljesítmények és üzemanyag-felhasználások elszámolásának jelenlegi rendszerében lehetőség van - különösen felületes, rendszertelen ellenőrzés esetén - olyan „többlet”-megtakarítások, illetve fiktív kifizetések elszámolására, melyek mögött a valóságban nincs megtakarított üzemanyag.

- Az üzemanyag-megtakarításban közvetve érdekelt gépjárműszerelői állomány anyagi ösztönzésére a jelenlegi rendelkezések alapján nincs lehetőség, ezért e téren a jövőben mindenképpen intézkedés kiadása indokolt.

A hajtóanyag-megtakarítási jutalék rendszer tervezett továbbfejlesztése alkalmas alapot nyújt az említett hiányosságok egy részének megszüntetésére.

A speciális szolgálati feladatokat végző állomány ruházati ellátása a Belügyminisztériumban

Pavlik Róbert rendőr hadnagy

A Belügyminisztérium területén az anyagi-technikai szakszolgálaton belül működő ruházati ág feladata a Belügyminisztérium személyi állománya, szervei, csapategységei, intézményei és intézetei folyamatos működéséhez szükséges ruházati és felszerelési anyagok, valamint a ruházati ellátással összefüggő szolgáltatások biztosítása. Ennek a munkának a szakmai irányítását a BM Anyagi és Technikai Csoportfőnökség látja el.

A ruházati szakszolgálati ág az egységes ellátás és gazdálkodás érdekében kidolgozza a szakszolgálati szabályzatokat, alapellátási és utánpótlási normákat, elkészíti a ruházati és a felszerelési anyagok karbantartási előírásait, meghatározza a termékek műszaki követelményeit, kidolgozza azok műszaki leírását. Gondoskodik a ruházati és a felszerelési anyagok korszerűsítéséről. Kezdeményezi a belügyi szolgálat ellátása érdekében célszerűbb alapanyagok és késztermékek rendszeresítését, biztosítja az elavult cikkek rendszerből történő kivonását.

A ruházati szakszolgálati ág tevékenységi körébe az ellátást és gazdálkodást tekintve a következők tartoznak:

- a hivatásos és a sorozott állomány öltöztetésére rendszeresített egyenruházatok, ezek alap- és kellékanyagai;
- munka- és védőruházatok,
- sportruházatok és sportfelszerelések,
- védőeszközök, védő- és egységfelszerelések,
- javító és karbantartó anyagok,
- szolgálati jelvények és kitüntetések, a csapatzászló és tartozékai.

A Belügyminisztérium és szervei, valamint az állami tűzoltóság területi szervei hivatásos, sorozott, tartalékos és polgári alkalmazott állományának ruházati ellátása két fő területre tagozódik:

1. A BM hivatásos és sorozott (katonai rendfokozatú) állományát a szolgálati követelményeknek megfelelő ruházati ellátás illeti meg (egyen- vagy polgári ruházat) amely természetbeni alapellátás, illetve folyamatos utánpótlás keretében kerül kiadásra. Utóbbit a hivatásos állomány készpénzben, míg a sorkatonák természetben kapják meg.

2. A BM állományába tartozó egyéb igényjogosultaknak (fő-, mellék-, illetve időszakos foglalkozású, stb.) beosztások, vagy munkaköri normáik szerint:

- munkaruházatot, vagy ruhakoptatási járulékot,
- munkaruházatot, védőeszközt, védőfelszerelést és ruházati egységfelszerelést biztosítunk.

A BM az egyenruházatot a munka- és a védőruházatot, a védőeszközt, a védő- és az egységfelszerelést a szolgálat anyagi eszközeként bocsátja az igényjogosult rendelkezésére.

A kiadott egyenruházatot és a munkaruházatot a kihordási idő letele és pótlásuk megtörténte után a használók tulajdonába adja, míg a védőruházatot, a védő- és egységfelszerelést a szerv tulajdonában marad (még akkor is, ha az rendeltetésszerű használatra már nem alkalmas).

A speciális szolgálati feladatokkal összefüggő ruházati ellátás a munka- és a védőruházati ellátás kategóriájába tartozik.

A hivatásos és sorozott állomány ellátásnak alapelvei, továbbá öltözetek a fazon, az alapanyagot és az előállítási technológiát tekintve általában illeszkedik a fegyveres erők és testületek ellátási és öltözködési rendszeréhez, eltérések csak a szolgálati feladatok különbözőségeiből eredő követelmények miatt lehetnek. Az ellátás rendjének, módszereinek továbbfejlesztése, az öltözetek cikkek továbbfejlesztése ugyancsak a többi testülettel koordináltan történik.

A BM általános szolgálati feladataiból adódó öltözködési követelmények a többi testülettel zömmel megegyeznek, ezeknél a közös kutatás és fejlesztés igényei általában egyeztetettek és eredményei fel is használhatók.

A BM-nél az általános feladatok mellett néhány olyan speciális szolgálati terület (határőrizet, vízi- és légi rendészet, tűzoltó, stb.) öltözködési igényeit is ki kell elégíteni, amelyek más testületnél nem jelentkeznek, vagy ha előfordulnak is a követelmények eltérőek. E szolgálati területek öltözetek a felülvizsgálás és továbbfejlesztés időszakába érkezett, megoldása egy-egy témát tekintve különböző készletfokú.

E speciális területeken az ellátási normák, az öltözetek összetétel felülvizsgálása nagy feladatot jelent, mivel az adott szerv által megfogalmazott követelmények gyakran maximálisak, hiányosak, vagy éppen ellentmondanak egymásnak.

Néhány példa a leggyakoribbak közül:

- a legfontosabb követelmények és a fő célkitűzés közötti ellentét (a víz-zárás és pára elvezetés);
- a tudományos technikai fejlődés eredményeinek adaptálási igénye és a lehetséges megvalósítás közötti ellentét, mivel az adaptálásnak sok esetben nincsenek meg a hazai ipari technikai fejlettségének, állapotának a feltételei;
- az adott szerv csak az elhatározott végső célt közli, de a végrehajtáshoz vezető lehetséges utat nem jelöli meg, így éppen a leghozzáértőbb szakemberek véleményének hiánya lassítja egy-egy téma feldolgozását.

Ezeket a gondokat tekintve, szorosabb együttműködésre van szükség az érintett szakszolgálatok és a fejlesztést végzők között, de még ennek biztosítása mellett is sokáig elhúzódhat egy kísérleti stádiumban levő cikk, vagy termék rendszerbeállítása.

Az alábbiakban néhány olyan cikk fejlesztését ismertetjük, amely hosszabb idő munkájának az eredménye.

Tűzoltó szolgálati lábbeli

A felsőfokú szolgálati szerv részéről kifogás merült fel a vonulós tűzoltók által használt bőrtalpú vixos csizma minőségére és korszerűségére. Javasolták nagyiparilag előállítható természetes kaucsukból, vulkanizált talppal ellátott, rövidszárú vixos, illetve ugyanilyen alja technológiával készült, változtatható szárúbőségű (vadász) csizma mintakénti elkészíttetését és próbaviselésre történő kiadását.

A lábbelivel szemben megfogalmazott követelmények a következők voltak:

- a vízállóság növelése,
- antistatikusság,
- hő- és olajálló talpmegoldás,
- gyors felhúzhatóság,
- kellő járásbiztonság (fogja a bokát),
- jó páraelvezetés.

A lábbelik hordási próbára kiadásra kerültek, a viselési tapasztalatok a következőkben foglalhatók össze:

A *rövidszárú csizma* a követelményeknek általában megfelelt, de járásbiztonsága nem volt megfelelő, mivel gyors felvételének elősegítése céljából bő tokokkal készült, nem fogta viselőjének bokáját és a kárhelyeken való mozgást nehezítette.

A *változtatható szárúbőségű (vadász) csizma* próbahordás lényegesebb tapasztalatai:

- felsőbőrén szakadás, törés, repedés nem keletkezett,
- talp- és sarokleválás nem fordult elő,
- az olajállóság jónak bizonyult, a talp- és sarokkopás nem volt számottevő,
- járásbiztonsága, talptapadása megfelelt a követelményeknek, hordási kényelmetlenség nem jelentkezett.
- 10-15 perces vízbenállás után a tűzéseknél és a talpfelerősítésnél átázás mutatkozott,
- melegtartásuk jónak bizonyult, a változtatható szárúbőség azonban a láb szellőzését csak részben biztosította.

A hordás tapasztalatai alapján megállapítottuk, hogy a csizmák tűzoltási célra nem alkalmasak.

A szükséges lábbeli kifejlesztése céljából a Bőr- és Cipőipari Kutató Fejlesztő Vállalathoz fordultunk, vegye a MILTEXT (MILTEXT = a fegyveres erők és testületek egyenruházatának és ruházati hadfelszerelésének fejlesztésére, minőségvédelmére és koordinált gyártására alakult kutatási-fejlesztési-termelési társaság) programjába a tűzoltó szolgálati lábbeli kifejlesztését.

Vizirendészeti védő-mentőkabát, -nadrág

A vizirendészeti szervek javaslata alapján tűztük napirendre az öltözet továbbfejlesztését. A megfogalmazott általános követelmények szerint a kialakítandó ruha legyen

- kellő víztaszítású és melegtartású,
- egyenruha jellegű és
- mentőcszköz is.

Általános elvárásokon túl:

- az alapanyag a tankhajókon állandó robbanásveszély miatt bírjon *anti-statisztikus* tulajdonsággal,
- a *kétszeres* (felsőrész és nadrág) gallérba beépített csuklyával és rejtett övvel készüljön,
- színben fejezze ki az egyes *BM testületekhez* (keki, szürke) való *tartozást*,
- rendelkezzen kellő *melegtartással*,
- a hőzárást (melegtartást) *külön béléssel*, a vízbeeséskor *felbajtó és fenntartó erőt* képviselő könnyű anyag biztosítsa.

A követelmények összetettek. A bemintázáshoz a háttérpar lehetőségei nem voltak ismeretesek, megfelelő termelővállalatok felkutatása után a próbatétel elkészült és kiadásra került.

A 2 éves próbabordás tapasztalatai a következők:

- az öltönyök fazonja megfelelő,
- az alapanyag minősége jó, szakadása, törése nem volt észlelhető,
- a PVC-vel kent anyag kellő víztaszítású,
- a ruha karbantarthatósága és melegtartása jó,
- a bélésben levő zárt-cellás habrudak – melyek a felhajtóercőt biztosítják – nem töredeznek, morzsolódásuk nem észlelhető,
- jelentősebb hőmérsékletcsökkenés hatására az alapanyag csak minimálisan merevedik,
- a ruha mentőhatása jó, az úszást lehetővé teszi.

Az öltöny fazonján azonban kismértékű változtatás vált szükségessé, mivel:

- ülő testhelyzetben nyomja a viselő nyakát (tarkóját),
- a hónaljban szellőző lyukakat kell kialakítani,
- a derék gumizása helyett rejtett övet kell alkalmazni,
- a kabátba patent helyett villámzárat kell beépíteni,
- a nadrág fazonja jó, a bele épített habrudak azonban feleslegesek, mert a kabát felhajtóereje elegendő, a nadrágban elhelyezett habrudak akadályozzák az úszást és kényelmetlenné teszik az ülést,
- a nadrágpántok hosszát növelni szükséges.

A mentő-védőruházat a szükséges módosításokkal a követelményeknek megfelelt, javaslatot készítünk rendszerbe állítására.

A Rendőrség Légirendészeti Parancsnokságán szolgálatot teljesítő hajózó és szerelő állomány védőruházatának felülvizsgálása és továbbfejlesztése

A repülő hajózó és műszaki állomány jelenleg a Magyar Néphadseregnél korábban rendszerben volt hajózó és műszaki munka- illetve védőruházattal ellátott. E ruházat – a bőrmellényt kivéve – anyagát, fazonját és *színét tekintve sem felel meg* a területi szolgálati feladatokból eredő igényeknek, mivel a helikopterből történő kiszállást követő rendőri jellegű intézkedésekhez a szükséges testületi jelleget nem hangsúlyozza, a rendőr egyenruházat színétől eltér, és *nem felel meg* azoknak a *munkavédelmi követelményeknek sem*, amelyek betartása biztonsági szempontból (tűzvédelem, stb.) kívánatos.

A polgári repülő szerveknél bekövetkezett halálos balesetek okainak értékelése alapján indokolt a hasonló munkakörben dolgozók lángálló anyagból ké-

szült munka- illetve védőruházattal történő ellátása, amely polgári területen már befejeződött.

A szolgálati szervenek a korszerűbb ruházattal szembeni követelményeket az alábbiakban fogalmazták meg:

- a ruhán nem lehet gomb,
- biztosítson - ha viszonylagosan is - tűz-, víz-, sav- és olajállóságot,
- a munkavégzést ne akadályozza (repüléskor a „vakon” végrehajtott mozdulatok közben ne akadjon bele kiálló tárgyakra, vagy kapcsolókba).

Az alapanyagot tekintve e kívánalmaknak leginkább az amerikai Du Pont cég VFÖ Nomex-III-425 típusú anyaga felel meg, amelyből a hajózók és a műszakiak nyári és téli ruházatát kialakítottuk. A lángállóság maximális biztosítása az ún. másodlagos védelmet is indokolttá teszi, ezért aláöltözéshez olyan alsóruházatra volt szükség, amely a lángálló tulajdonság mellett kellő viselési kényelmet nyújt (pl. nem okoz viszketést, bőrfertőzést, stb.) ugyanakkor megfelelő melegtartással és nedvesség felvevő képességgel bír. Erre a célra az Ausztriában gyártott *Lanzig FR alapanyagú fonalból kötött* téli ing és alsónadrág látszik a legalkalmasabbnak. Ezek az öltözetek olajálló hajózó és szerelő téli és nyári lábbelivel egészülnek ki.

A védőruházatnak ismertetett formában történő kialakításával a hajózó és a műszaki állomány új öltözete lényegében rendszeresíthető. A Du Pont cég Nomex alapanyagú textiliája drága, folyamatos és biztonságos utánpótlás sem megoldott, ezért olcsóbb és biztonságosabb beszerzési lehetőség felkutatása szükséges.

Az előbbieken túlmenően meg kell oldani az utasok és a földi személyzet *halláskárosodás elleni védelmét* is.

A Fővárosi KÖJÁL zajszoportja zajmérést végzett a telephelyen. Megállapították, hogy a helikopterek által keltett zajsztint a vezető és az utastérben, valamint a helikopteren kívül a hajtómű vezetés és üzemelés során jóval magasabb a szabványban megengedettnél. A halláskárosodás megelőzése érdekében egyéni hallásvédő eszköz alkalmazására van szükség. A halláskárosodás megelőzésére a szakemberek az NSZK gyártmányú - de hazailag is beszerezhető - *PELTOR H7 típusú hallásvédő fütlők* beszerzését javasolták, mert az az 1000-8000 Hz-es frekvencia tartományban 33-43 db A-val csillapítja a zajsztintet (az egyenértékű „A” szintek, illetve a legnagyobb „A” szintek értékét).

A BM Határőrség sorozott állománya szolgálati lábbelijének kifejlesztése

A BM Határőrség sorozott állománya szolgálati lábbelije (bőrtalpú vixos csizma, 65 M bakancs) továbbfejlesztésre szorul, mivel a *csizma*

- nem kellő vizállóságú,
- hordási (viselési) kényelmét javítani szükséges,
- kisüzemben készül, így gyártása nem gazdaságos,
- a karbantartása, javítása költséges,
- a folyamatos javítás szakember hiány miatt egyre nagyobb gondot okoz.

A nyáron viselt legénységi bakancs még a szakemberek által ismert 65 M minőségben készül, amely néhány - az alkalmazást tekintve - kedvezőtlen tulajdonsággal bír. Továbbfejlesztését a Magyar Néphadseregnél már bevezetett hydrofóbizált felsőbőrű, szárbélés nélküli, magasított külső kéreggel és vulkanizált gumitalppal készült lábbelivel tervezzük megoldani. A szükséges csapatpróba megkezdődött.

Az említett lábbelin túl kialakításra került egy csizma és bakancs céljára egyaránt alkalmas lábbeli (hosszúszárú bakancs) amely 2,5 mm vastagságú hydrofóbizált, feketére festett hőálló marhabox felsőbőről, béleletlen szárral, elől-fűzős megoldással, magasított külső kéreggel, a szár végén egy illetve két csatolópánttal, végig békanyelvvvel, fejbélés nélkül, direktvulkanizált talppal és sarkokkal készült. Alkalmassági próbája most kezdődik.

Ez a lábbeli a 82 M bakancs járásbiztonságot adó előnyeivel rendelkezik, jól tartja a bokát és kellő hosszúságú, így határőrizeti feladatok ellátására alkalmasnak látszik.

Ugyancsak kifejlesztést nyert egy hydrofóbizált, vixos felsőbőről, a csizmával azonos szárhosszúsággal, bőr alsótalppal, de gumi forma- illetve poliéter bázisú poliurethan járó talppal készült lábbeli, amelynek alkalmassági próbája most kezdődött.

Ezek a lábbelik használati tulajdonságaikat tekintve alapvetően megközelítik az eredeti célkitűzéseket és várhatóan megfelelnek a határőrizet speciális követelményeinek.

A rendszeresített őrbunda továbbfejlesztése

Alap célkitűzés a jelenlegi őrbundák helyett könnyebb, modernebb, a hideg ellen megfelelő védelmet nyújtó és beszerzési árfekvést tekintve kedvezőbb őrruházat kialakítása.

A fejlesztést a MILTEXT megbízása alapján az INNOVATEXT Kutató Fejlesztő Vállalat végezte. Háromféle őrruhát mintáztak be:

- PVC-vel kent „Ametiszt” hordozó anyagú esőgallért, düftin béléssel,
- posztóhuzatú körgallért, szőrme béléssel,
- kétrészes őrruhát, mely szőrmebéléses rövid kabátból és tűzött (steppelt) mellesnadrágból áll.

A minták – az elsőt kivéve – minimális változtatással megfelelnek a követelményeknek, várhatóan biztosítják az állóórszemek, a magasfigyelők és mozgójárőrök hideg elleni védelmét.

A próbatétel még nem készült el.

Vízibullák vízből történő kiemeléséhez megfelelő felszerelés kialakítása

A bűnügyi technika régi problémája annak eldöntése, hogy a vízben talált hulla elhalálózásának oka önkézés, bűncselekmény, vagy baleset volt-e. Ezért szükséges, hogy a holttest felfedezése és a helyszíni szemle közötti időben, a partrajuttatásakor azon külsérelmi nyomok ne keletkezessenek (pl. kötéllel történő vízben vontatása, stb.). A feladat megoldása bonyolult, mivel a vízi hullák előtálalási körülményei változatosak. Csak néhány ilyen említve:

- nagyobb folyók sodrásában, illetve part szélén felfedezett,
- nagyobb tavak nyíltvizén (esetenként mélyvízben),
- pangó vizekben, kisebb patakokban, időszakos vízgyűjtőkben, árterekben, kubikgödörökben, stb. észlelt hullák vízből való kiemelése és szemlére történő szállítása.

A fejlesztés még kezdeti stádiumban van. Az eddigi elképzelések – partról elérhető hulla kiemelésére – rossz hasonlattal élve – olyan megfelelő mére-

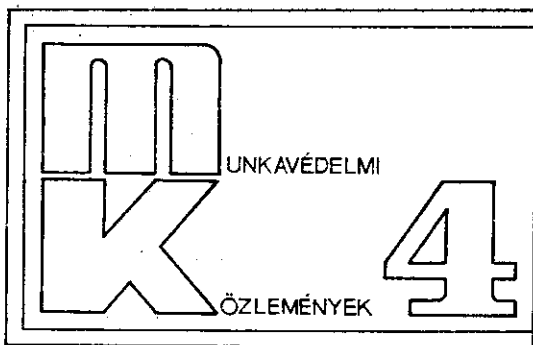
tű háló kialakítása, amelyet horgászok használnak (kiemelő szák), amellyel a kiemelés és a további sérülést nem okozó vízben történő vontatás is megoldható lenne.

- A csak csónakkal megközelíthető (nádas, zombékos területen, vagy sziget partján) holttest kiemelése, fóliával bélelt matrac alkalmazásával, amely a vízben gázzal töltött palackból felfújható és csónak után kötve vontatható.

- A technikus részére vállig érő állatorvosi gumikesztyű, illetve vállig érő csizmanadrág biztosítása.

A már említett szolgálati területek sajátos öltözetének kifejlesztése még folyik, az ellátás normáit pedig a jövőben kell kialakítani.

E rövid ismertetővel bepillantást nyújtunk a Belügyminisztérium speciális szolgálati tevékenységének kifejtéséhez szükséges ruházat kialakításának folyamatába. E munka során célunk a ruházatfejlesztés összehangolása, az Országos Tervhivatal elnöke, a Pénzügyminiszter, a Honvédelmi Miniszter, a Belügyminiszter, az Igazságügyminiszter, és a Munkásörség Országos Parancsnoka 1/1982. (HK 2/1983.) OT-PM-HM-BM-IM-MOP számú együttes utasításában foglaltaknak megfelelően, élve a fegyveres erők és testületek, valamint a rendészeti szervek gazdasági együttműködésében rejlő jelenleg még nem teljesen kiaknázott lehetőségekkel.

*Az MN
Pénzügyi Szolgálat főnökség Baleset-elhárítási és Munkavédelmi Osztály
közleménye*

A Közalkalmazottak Szakszervezete Elnöksége 1983 november 29-én megtárgyalta a néphadsereg polgári dolgozóinak munkavédelmi helyzetéről készült tájékoztató jelentést.

Az Elnökség egyetértett az előterjesztésben foglaltakkal, a következtetésekkel és a soron levő feladatokkal.

Az előterjesztett tájékoztató szövegét a szélesebb körű hasznosítás céljából teljes terjedelemben közzé tesszük.

Tájékoztató jelentés a néphadsereg polgári dolgozóinak munkavédelmi helyzetéről

A néphadseregben a polgári dolgozók testi épségének, egészségének a munkával összefüggő veszélyekkel és ártalmakkal szembeni szervezett védelme a népgazdasági rendelkezések alapján, a katonai sajátosságok szükségszerű figyelembevételével valósul meg.

A polgári dolgozók munkavédelme 1969-ig a népgazdaságban érvényben levő rendelkezések közvetlen alkalmazásával volt megszervezve, illetve biztosítva. 1969-ben került sor először a munkavédelmi tevékenység átfogó néphadseregi szabályozására. Ezt követően, a kiadott miniszteri rendelkezés alapján, a katonai szervezetek parancsnokai egyre nagyobb figyelmet fordítottak a munkavédelmi előírások érvényesítésére, a biztonságos és egészséges munkakörülmények kialakítására és fenntartására.

A dolgozók testi épségének és egészségének fokozottabb védelméről szóló 2019/1971. (V. 25.) Korm. sz. határozatban megszabott feladatok teljesítésére 1974-től kezdődően a néphadseregben is széles körű munkavédelmi tevékenység bontakozott ki.

Az V. ötéves tervidőszakban fokozatosan létrejött és megszilárdult a teljes személyi állományra, a katonákra és a polgári dolgozókra egyaránt kiterjedő, egységes, baleset-elhárítási és munkavédelmi rendszer, amelynek szabályrendszere megfelel a népgazdasági előírásoknak és a katonai élet sajátosságainak.

Az időszak végén jelent meg a 47/1979. (XI. 30.) MT sz. rendelet, amely szükségessé tette szabályrendszerünk csekély mértékű kiigazítását és összevonását. Ennek a Közalkalmazottak Szakszervezete Elnökségének egyetértésével kiadott 30/1981.(HK 18.) HM sz. utasítással a tárcák közül az elsők között tettünk eleget. Ez az utasítás a munkavédelmi tevékenység alaprendelkezése a néphadseregben.

A munkavédelmi tevékenység szabályrendszere, a feladatok szakszervezeti megoszlása

1. A munkavédelem szabályrendszere

- A biztonságos és egészséges munkakörülmények kialakításának, fenntartásának, valamint a feladatok végrehajtásának általános szabályait a Katonai Általános Baleset-elhárító és Egészségvédő Szabályzat (Ált/38.) tartalmazza, amelynek átdolgozása most van folyamatban. Ezt annak ellenére fenntartjuk, hogy a népgazdaságban az ÁBEO megszűnt, mert a katonai tevékenységnek legalapvetőbb biztonsági előírásainak hozzáférhető közreadását, a balesetek, egészségkárosodások megelőzése érdekében minden állománycsoport, így a polgári dolgozók szempontjából is fontosnak, hatékonyak tartjuk;

- a helyileg indokolt szabályokat, előírásokat a Parancsnoki Munkavédelmi Utasítás (PMU) tartalmazza, amely szabályozási körét illetően megegyezik a gazdálkodó szervezetek munkavédelmi szabályzataival;

- a szolgálati és munkafeladatok biztonságos végrehajtásának részletes szakelőírásait a fegyvernemi és szakági óvórendszabályok, a szabályzatok a szakutastások és a szabványok tartalmazzák;

- a polgári dolgozók és a velük azonos feladatokat végző katonák munkavédelmi oktatásának végrehajtását, a három napot meghaladó szolgálat, illetve munkaképessécsökkentést okozó balesetek, valamint a szolgálati eredetű megbetegedések kivizsgálásának, jelentésének, nyilvántartásának részletes rendjét megfelelő intézkedések szabályozzák.

A központi munkavédelmi rendelkezések gyűjteményét kézikönyv formájában adtuk közre. Az új rendelkezéseket tartalmazó gyűjtemény jelenleg nyomdában van.

2. A munkavédelmi feladatok megoszlása

A munkavédelmi feladatok szervezeti megoszlása a következő:

- a néphadsereg szintű elvi irányítás az MN pénzügyi szolgálat főnök feladata. A tevékenység operatív irányításának központi szerve a Főnökség Baleset-elhárítási és munkavédelmi osztálya;

- a fegyvernemi és szolgálati főnökségek megszervezik a szakirányítási területekre jellemző veszélyek elhárítását. A seregest és magasabbegység parancsnokságok felelősek az alárendelteknel folyó munkavédelmi tevékenység kibontakoztatásáért, a rendelkezések betartásának rendszeres ellenőrzéséért;

- a személyi állomány testi, épsége és egészsége védelmének szervezett

megvalósítása, az egyes katonai szervezetek parancsnokainak feladata. A katonai szervezeteknél baleset-elhárítási és munkavédelmi megbízottak – beosztásbeli feladataik ellátása mellett – végzik a munkavédelmi feladatok végrehajtásának szervezését, koordinálását.

A parancsnokok a munkavédelmi tevékenység javításában, fejlesztésében szorosan együttműködnek a szakszervezeti szervekkel, tőlük rendszeresen segítséget kapnak a dolgozók szemléletének formálásában, a soron levő feladatok végrehajtásában.

A balesetek, egészségkárosodások megelőzésére irányuló tevékenység

A balesetek, egészségkárosodások megelőzésére a néphadseregben komplex tevékenység folyik, amely elsősorban a *személyi és tárgyi feltételek javítására* irányul.

Az elmúlt időszakban folytatott építési, beruházási, felújítási és fenntartási tevékenység segítette a munkafeltételek javítását. Elfogadott és a gyakorlatban is érvényesül az az elv, hogy létesítményeket csak akkor szabad használatba venni, ha megfelelnek a munkavédelmi előírásoknak. Ugyancsak érvényes az a rendelkezés, hogy gépet, berendezést, csak akkor szabad használatba venni, ha az megfelel a munkavédelmi előírásoknak. Az egyes veszélyes berendezések hatósági felügyelete alapvetően a népgazdaságban érvényes előírások szerint valósul meg.

A katonai szervezeteknél rendszeresen megtartják a munkavédelmi szemléket, a feltárt hibákat az anyagi lehetőségük szabta határokon belül általában kijavítják.

A népgazdaságban tapasztalható és bennünket is érintő nehézségek mellett, a személyi állomány egyéni védőeszközökkel történő ellátottságának helyzete megfelelő.

Az elmúlt időszakban az MN Pénzügyi Szolgálati Főnökség a Közalkalmazottak Szakszervezete Néphadseregi Bizottságával együttműködve kérdőíves módszerrel felmérte a polgári alkalmazottak munkahelyi környezetének helyzetét. A tapasztalatok alapján a katonai szervezeteknél intézkedési tervek készültek és a hiányosságok jelentős részét felszámolták.

A katonai szervezeteknél megfelelően szabályozott a munkavédelmi oktatás. A polgári alkalmazottak munkavédelmi oktatásáról szóló 10/1982. (HK 6.) MN PÜSZF. sz. intézkedés a népgazdasági rendelkezésekhez igazodóan határozza meg a munkába lépő dolgozók előzetes, a vizsgára kötelezett dolgozók ismétlődő és az időszakosan veszélyes feladatokat végzők eseti oktatását. Minden polgári dolgozó ha saját vagy mások testi épségét veszélyeztető feladatot lát el, illetve akinak munkaköréhez a biztonságos munkavégzés feltételeinek megteremtése, fenntartása tartozik, legalább ötévente munkavédelmi vizsgát köteles tenni. A vizsgára kötelezettek 1982. december 31-ig tették le első ízben munkavédelmi alapvizsgájukat.

A munkavédelmi tevékenység szerves részeként fejlődött az agitációs propaganda munka.

Az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség az érintett szervek bevonásával az elmúlt években több munkavédelmi propaganda- és oktató filmet készítettek. A Közalkalmazottak Szakszervezete Néphadseregi Bizottságával együttműködés-

ben most készült el egy film a polgári dolgozók munkavédelmi oktatásának segítésére. A film a munkával összefüggő főbb baleseti veszélyeket, a megelőzés lehetőségeit mutatja be. A dolgozók oktatására közvetlenül felhasználható a korábban készült és a baleset bekövetkezése utáni teendőket ismertető, valamint a katonai objektumokban fellelhető veszélyeket bemutató film is.

Az utóbbi öt évben három alkalommal írtunk ki munkavédelmi plakát-pályázatot. A beérkezett pályaművek felhasználásával mintegy 200 000 plakát, matrica került a munkahelyekre.

A csapatoknál, intézeteknél évente legalább egy alkalommal minden állománycsoportra, így a polgári alkalmazottakra kiterjedően is rendszeresen megtartják a munkavédelmi nap rendezvényeit.

A seregtestek, a magasabbegységek munkavédelmi konferenciáin rendszeresen meghatározzák a továbbhaladás irányát. Ezekben a szakszervezeti szervek is aktívan részt vesznek. Több helyen rendeztek munkavédelmi vetélkedőket, munkavédelmi kiállításokat is.

Úgy ítélték meg, hogy a katonai sajtó, valamint a „Közalkalmazott” című lap is megfelelő mértékben foglalkozik a munkavédelemmel, közülük cikket, hírt, anyagot. Itt az utóbbi időben számottevő fejlődés tapasztalható.

A baleseti adatok feldolgozása, elemzése a baleseti Adatlapokon levő információk alapján minden vezetési szint számára biztosított. A néphadsereg teljes személyi állománya baleseti helyzetéről, gépi adatfeldolgozás segítségével évente készül elemzés. Külön összefoglaló jelentést készítünk a polgári dolgozók baleseti helyzetéről. Ezt a Közalkalmazottak Szakszervezete Néphadsereg Bizottsága évente rendszeresen megtárgyalja, a feladatok végrehajtását egyrészt határozataival segíti, másrészt figyelemmel kíséri.

A balesetek kivizsgálása, nyilvántartása és jelentése az előírások szerint folyik. Intézményesen megoldott a balesetek minősítése. A sérültek a minősítéstől értesítést kapnak, figyelmüket jogaikra felhívják. Rendezetlen, lezáratlan kárügyek nincsenek.

A baleseti helyzet alakulása

A baleseti helyzet jellemző adatait a jobb áttekintés céljából 1978–82. évekre gyűjtöttük ki. Ezekben az években a baleseti helyzetet a következő adatok jellemzik:

Év	Sérültek		Kiesett napok		Egy sérülthez jutó kiesett napok	
	száma	%	száma	%	száma	%
1978.	317	100,0	7760	100,0	24,6	100,0
1979.	306	96,5	7590	97,8	24,8	100,8
1980.	307	96,9	6603	85,1	21,5	87,4
1981.	348	109,8	7887	99,1	22,2	90,2
1982.			6582	84,8	20,2	82,1

Bár a balesetek száma az utolsó két évben magasabb az előző éveknél, de az egy sérülthez jutó kiesett munkanapok számának csökkenő tendenciája arra utal, hogy ez a kevésbé súlyos balesetek számának növekedéséből ered.

A sérülések súlyossága szerinti megoszlása a következő:

Év	Halálos	Csonkulásos	Súlyos*	Könnyű	Összesen
1978.	2	6	222	87	317
1979.	-	3	246	57	306
1980.	-	4	218	85	307
1981.	2	5	254	87	348
1982.	1	5	236	85	327

* Súlyos a baleseti sérülés, ha a kiesett munkanapok száma meghaladja a nyolc napot.

A halálos sérülést szenvedett dolgozók balesetei közül egy esetben hatott közre munkavédelmi szempontból kifogásolható körülmény, amikor is az egyik dolgozó kerékpárral az úton frissen kiásott, de nem jelzett gödörbe zuhant és csigolyatörés következtében meghalt.

A csonkulásos balesetek jelentős része faipari munkagépek védőberendezés nélküli, vagy szabálytalan használata során fordult elő, de történt ilyen sérülés rögzítetlen tárgy fúrása, rakodás közben gyűrű viselése, illetve kenyérszelteológép berendezésének „kijavítása” közben is.

A halálos és a csonkulásos balesetek bekövetkezésében – a sérültek szabályszegésén túl – közrehatott a vezetői ellenőrzés hiánya, a biztonsági előírások megkövetelésének elmulasztása is.

A polgári alkalmazottak balesetei a következő főbb tevékenységi csoportokhoz kapcsolódnak:

Év	Munka	Közlekedés	Sport	Egyéb	Összesen
1978.	241	18	21	37	317
1979.	237	5	33	26	306
1980.	221	18	24	44	307
1981.	244	6	30	68	348
1982.	236	17	29	45	327

A balesetek többmint kétharmada szorosan vett munka tevékenységgel függ össze.

Javítás, karbantartás során a balesetek többsége a katonai objektumok fenntartására irányuló munkával, valamint a haditechnikai eszközök javításával, tárolásával összefüggésben történik. Magas a faipari gépek üzemeltetésével összefüggő balesetek száma. Gyakori forrása a sérülésnek az egyéni védőeszközök, védőberendezések használatának elmulasztása.

Szállítás, tárolás közben előforduló kéz, illetve láb sérülések nagy része nehéz tárgyak dőlésével, lezuhanásával függ össze. Az engedélyezettet meghaladó súlyú teher emelése, mozgatása miatt évente többen szenvednek sérülést.

Az építés közben előforduló sérülések általában a munkahelyi rendellenességgel, illetve az egyéni védőeszközök használatának elmulasztásával kapcsolatosak.

Konyhai munkavégzésnél a sérülések nagyrésze a főzőterületeken történő elcsúszás, elesés miatt következik be. Számos baleset forrása a figyelmetlenül használt kés is. Évente több sérülést okoz a lánckesztyű és a lánckötény használatának elmulasztása. Néhány sérülés a konyhai szelvelőgépek szabálytalan használatával kapcsolatos. Gyakoriak a forróvízben mosogatás közben szét pattanó üveg és porcelán edények által okozott sebzések is.

A közlekedési balesetek nagyobb részét főként a gyorsajtás és a szabálytalan tolatás okozza. Néhányan kerékpározás, illetve gyalogos közlekedés során elcsúszás, elbotlás következtében sérültek meg.

A sportbalesetek a sportolási lehetőségek bővülésével az utóbbi években gyakoribbá váltak. A balesetek nagyobb része labdarúgás, illetve más labdajáték közben történik. Ezekben általában a gyakorlatlanság, az edzettség hiánya, valamint a figyelmetlen, vagy durva játék, továbbá az életkornak nem megfelelő sportolási, illetve játékmód játszik döntő szerepet.

Az egyéb tevékenységgel összefüggő balesetek jelentős része a feladatokhoz nem kapcsolódó gyalogos mozgások közben történt.

A népgazdasági előírásoknak megfelelően 1981-től a polgári dolgozók úti baleseteit is figyelemmel kísérjük.

Ezek főbb adatait a következő táblázat tartalmazza:

Év	Sérülések száma	Kiesett napok száma	Egy sérülésre jutó kiesett napok száma
1981.	76	2801	36,9
1982.	78	2528	32,4

Az úti balesetekből eredő sérülések súlyossága több mint 50%-kal nagyobb, mint a munkafeladatokhoz kapcsolódó sérüléseké (20,2 nap/sérülés). Ez azzal függ össze, hogy a sérülések mintegy fele a gyalogos közlekedéshez, a fennmaradó része – közel azonos arányban megosztva – magángépjármű, tömegközlekedési eszköz, illetve motorkerékpár, kerékpár használatához kapcsolódik és az ilyen jellegű sérülések általában súlyosabb kimenetelűek.

Foglalkozási megbetegedés a vizsgált időszakban a polgári dolgozókat érintően 16 esetben fordult elő, ebből 3 vírushepatitis, 1 halláskárosodás, továbbá 12 erdőgazdaságoknál vibrációs ártalomból eredt.

A gazdaságok dolgozóikat rendszeres szűrővizsgálatnak vetik alá. Ellátják őket továbbá rezgéscsökkentő védőkesztyűvel, azonban azokat viselési kényelmetlensége, valamint a fogás biztonságának csökkenésére való hivatkozással nem szívesen használják. A veszélynek kitett dolgozóknak rendszeresen és tervszerűen, kedvezményes regeneráló üdülést biztosítanak.

A HM felügyelete alá tartozó *vállalatok és gazdaságok* főbb baleseti adatait a következő táblázat tartalmazza:

Év	Balesetek		Kiesett napok		Egy sérülltre jutó napok	
	száma	%	száma	%	száma	%
1978.	114	100,0	3080	100,0	27,0	100,0
1979.	122	107,0	3962	128,6	32,5	120,4
1980.	107	93,9	3730	121,1	34,9	129,3
1981.	116	101,8	3667	119,1	31,6	117,0
1982.	90	78,9	2694	87,5	29,9	110,7

A vállalatok és gazdaságok dolgozóinak baleseti helyzetét jellemző mutatók az utóbbi években, főként az MN Gödöllői Gépgyárnál és az MN Erdő-, Vad, és Mezőgazdaságánál javultak. Ebben jelentős szerepe van a munkahelyi és a technológiai fegyelem javulásának, valamint annak, hogy jelentős anyagi erőfeszítések árán korszerűbbé és biztonságosabbá váltak a munkavégzés tárgyi feltételei.

Segíti a fejlődést a munkavédelmi ellenőrzés, oktatás és propaganda évről-évre emelkedő színvonala, a munkavédelmi kabinet létesítése és a mozgó kiállítások szervezése is.

Változatlanul gondot okoz a vállalatoknak és a gazdaságoknak a kereskedelemből beszerezhető egyéni védőeszközök esetenként nem kielégítő minősége és szűkös választéka. Emellett azonban problémát jelent az is, hogy a védőeszközök használatát a munkahelyi vezetők nem követelik meg mindig következetesen és az ezirányú ellenőrzés is fogyatékos.

Következtetések

Az elmúlt időszakban megszilárdult a néphadsereg teljes személyi állománya, így a polgári alkalmazottakra is kiterjedő munkavédelmi tevékenység, amely kellő alapot teremt a testi épség fokozottabb védelméhez, a veszélymentes munkakörülmények kialakításához, a baleseti helyzet javításához.

A néphadsereg polgári dolgozóinak baleseti helyzetét az elmúlt öt évben alapvetően kedvezőnek lehet megítélni. A balesetek és a kiesett munkanapok száma évek óta gyakorlatilag azonos, a népgazdasági átlagnál alacsonyabb szinten van. Számottevő előrelépés van a szemlélet javulásában és fejlődött a balesetek megelőzésére irányuló vezetői tevékenység is. A munkahelyi vezetők túlnyomó többsége tevékenysége természetes részének tekinti a dolgozók testi épségének, egészségének megvédésére irányuló feladatok végrehajtását. Ennek megfelelően határozottabbá vált a biztonsági előírások betartásának megkövetelése is.

A munkavédelmi tevékenység fejlődésében jelentős szerepe van szakszerkezeti szerveinknek is, amelyek együttműködésben a katonai szervezetek vezetésével, a mozgalmi munka eszközeivel segítik, másrészt ellenőrzik a feladatok végrehajtását, a követelmények érvényesítését.

Kétségtelen fejlődés mellett ugyanakkor még mindig nem csekély azon munkahelyi vezetők száma, akik nem fordítanak kellő gondot a biztonságos munkakörülmények kialakítására. A dolgozók között sem erősödött mindenütt kellően az önmaguk és dolgozó társaik testi épségéért érzett felelősség tudata. Helyenként nem kielégítő a követelménytámasztás és az ellenőrzések hatékonysága sem.

Mindez azt mutatja, hogy a baleseti helyzet alakulásában a kedvező tendenciák érvényesítése érdekében, megtartva a tevékenység helyesnek bizonyult vonalát, további erőfeszítések szükségesek elsősorban a következő főbb irányokban:

- javítani a testi épség és egészség védelmére kiadott központi rendelkezések ismertetésére, a biztonsági előírások elsajátítására és alkalmazására irányuló oktató-nevelő munkát;

- fokozott figyelmet fordítani a szemlélet formálására, a fegyelmezett munkahelyi magatartás erősítésére, a dolgozó kollektívák tudatos részvételére, bevonásukra a balesetek megelőzésébe, továbbá a közvetlen munkahelyi vezetők felelősségtudatának növelésére, a következetes és szigorú követelménytámasztásra;

- kiemelten foglalkozni a baleseti veszélyek csökkentését elősegítő szabályok érvényesítésével, különösen a szakipari jellegű tevékenység a szállítás, a közlekedés és a konyhai munkavégzés területén;

- rendszeresen segíteni és számonkérni a munkavédelmi feladatok teljesítését, elemezni és értékelni a balesetmegelőző munka eredményeit, fogyatékosságait, következetesebben megkövetelni, hogy a baleseti helyzet alakulásából adódó feladatokat a helyi sajátosságoknak megfelelően határozzák meg és hajtásák végre.

A munkavédelmi tevékenységről szóló terveinkben az előzőek érvényesítését segítő feladatok megfelelő súllyal szerepelnek.

Tanulmányozni, kutatni, alkalmazni

(Fordítás. Írta: I. Golusko vezérezredes, a hadtudományok doktora, professzor, államidijas

Részletek a „Til i Sztabszenyije” c. folyóirat 1983/9. számában megjelent cikkből)

A Kommunista Párt és a szovjet kormány állhatatosan harcol a világ békéjéért, a katonai konfliktusok megelőzéséért, a termonukleáris háború elhárításáért. A Szovjetunió és a többi szocialista országnak a béke megőrzésére és a népek biztonságának biztosítására irányuló konstruktív kezdeményezései az imperializmus reakciós erőinek elkeseredett ellenállásába ütköznek. Az SZKP KB 1983 júniusi plénuma megállapította, hogy Washingtonnak a nemzetközi feszültséget pattanásig feszítő, kalandor politikája a nukleáris katasztrófa felé sodorja az emberiséget.

Az USA-nak és egy sor többi NATO országnak a műszaki tudományos haladást felhasználó, reakciós erői forszírozzák az anyagi bázis előkészítését egy újabb világháború kirobbantására. Azok háborús előkészületei az elmúlt időben példa nélküli mértéket öltöttek.

Válaszul az imperialista országoknak a katonai fölény elérésére irányuló törekvéseire, a Szovjetunió megteszi a szükséges intézkedéseket védelmi képességeinek korszerűsítésére.

A történelmi tapasztalat meggyőzően bizonyítja, hogy társadalmunk előnyei szükség esetén lehetővé teszik potenciális lehetőségeinknek operatív mozgósítását és felhasználását. Például szolgál erre a fasiszta Németországnak a megsemmisítése az elmúlt háború éveiben.

A fejlett szocialista társadalom viszonyai között ezek az előnyök még hatékonyabban megnyilvánulnak. A jelenlegi szakaszban azonban teljesen másként kell megközelíteni a védelmi potenciál színvonalainak és fejlődésének értékelését. Ez a meghatározás vonatkozik a hadügy valamennyi területére, így a csapatok hadtápbiztosítására is.

A fegyverzet és a technika rohamos fejlődése, a harctevékenységek méreteinek növekedése növelik az anyagi szükségletet. Mindezeknek következtében gyorsan nő azok nomenklatúrája, bonyolultabbá válnak azok szállításának módjai. Ilyen viszonyok között sokkal nagyobb mértékben nő a hadtáp korszerűsítése, a korszerű harc minden oldalú biztosításával kapcsolatos tevékenysége, módjai meghatározása, problémái tudományos megoldásának szerepe. A gyakorlat azt mutatja, hogy tudományos megközelítés nélkül elképzelhetetlen a meglevő tapaszt-

talat tanulmányozása és elemzése, az új eredmények mélyreható vizsgálata és azoknak operatív alkalmazása a csapatok tevékenységében.

Erre ösztönöz bennünket az SZKP KB és a Szovjetunió Minisztertanácsa által „a műszaki-tudományos haladás” meggyorsításával kapcsolatos intézkedésekről a közelmúltban hozott határozata.

Pontosan ezeknek a követelményeknek a figyelembevételével kell megoldani a hadtápszervek és azok munkamódszerei továbbfejlesztésének és korszerűsítésének kérdéseit, mindenképp a hadtáp szervezeti felépítésének és technikai felszerelésének területén. A hadtáp erők és eszközök hatékonyabb felhasználása, módjainak keresése csak abban az esetben lehetséges, ha az alapvető hadtápbiztosítási ágazatokat illetően központosított rendszert hozunk létre. Pontosán a rendszerszemléletű megközelítés, különösen a különböző erők és eszközök vezetése kérdéseinek vonatkozásában teszi lehetővé – először a biztosítási ágazatok közös céljainak meghatározását és másodsorban azoknak mindegyikében a szakosított rendeltetés megtartását (megközelítését).

Ezen céloknak a vizsgálata lehetővé teszi például a hadtáp központosított vezetése, felépítése, a közlekedési eszközök felhasználása, az őrzés és védelem stb. egysége kérdéseinek egyértelmű megoldását. Végsősoron ez teszi lehetővé azt, hogy a rendelkezésre álló erők végrehajtsák a meghatározott helyzetre, a hadtápszervek, egységek és intézetek munkakörülményeire jellemző nagyvolumenű feladatokat.

A különböző hadtápbiztosítási ágazatokkal kapcsolatos speciális kérdések kutatása megteremti a feltételeket állapotának tárgyilagos értékelésére, a technikai eszközök korszerűsítése új útjainak és a megszabott feladatok megoldása módjainak keresésére.

Ha a Nagy Honvédő Háború tapasztalatait nézzük, akkor például pozitívként lehet értékelni azt, hogy a háború elején létrehozták a Vörös Hadsereg hadtápjá vezetésének központosított rendszerét (ismeretes, hogy a központban, a hadművelési és csapattagozatokban már 1941 júliusában–augusztusában gyökeresen átszervezték a hadtápszerveket). A parancsnok hadtáphelyettesek és a hadtáptörzsek intézményének rendszeresítése, a hadtáp felépítésének, őrzésének és védelmének, az anyagi, egészségügyi és más biztosítási ágazatok, a közlekedési utaknak utánszállításhoz való helyreállítása és felhasználása kérdéseinek azok hatáskörében történő összpontosítása lehetővé tette a csapatok hadtápbiztosítása tervezése és megszervezése harmonikus rendszerének létrehozását. Létrehozták a front-, hadsereg kórház-, és javítóbázisokat, a vasúti, közúti és gépkocsiszállító magasabbegységeket és egységeket is. Ezek egységes szervezési elvek alapján, de specialitásuk figyelembevételével felépített alakulatok „materializálták” az egységet és a rendszerszerűséget a hadtápbiztosítás területén.

A hadtáp sokoldalú tevékenysége kérdéseit megoldásának tudományos-gyakorlati megközelítésével kapcsolatosan az elmúlt háborúban felhalmozódott gazdag tapasztalat napjainkban is érvényes. A tudomány, a technika és a hadművészet fejlődése azonban szükségessé teszi annak még mélyrehatóbb vizsgálatát. Itt figyelembe kell venni a perspektivitás és az előrejelzés követelményeit számolva azzal, hogy napjainkban a tudomány, a technika és a hadügy vívmányai akármelyik ötlet (gondolat) és megvalósítás időnyerést jelent.

Ezért folyik az utóbbi években a hadtáp harc- és szakkiképzés területén egyre intenzívebb kutatás a szervezeti felépítés és a technikai felszereltség korsze-

rősítése érdekében. Kidolgozták a hadtápegységek és intézetek racionálisabb és hatékonyabb szervezésének elveit, ami lehetővé teszi a hadtápbiztosítással kapcsolatos megnövekedett feladatok megoldását.

Például ezt szolgálják az ö. ellő. z.-ak, illetve az ö. ellő sz.-ok létrehozása a magasabbegységeknél, illetve az egységeknél. A különböző hadtápegységek egyesítése lényegesen növelte azok harckészültségét, meggyorsította a tervezés, valamint a csapatok anyagi és technikai (hadtáp szolgálati ágankénti) biztosításával kapcsolatos feladatok végrehajtását.

Mélyrehatóbban kell tanulmányozni a kutatások eredményeit a parancsnoki kiképzés, továbbá valamennyi táborig foglalkozás és gyakorlat folyamán is. Hogy a szervezeti korszerűsítés hatékonyabb legyen, részletesen kell elemezni azok előnyeit, a harci magasabbegységek és egységek szervezése állandó fejlesztése figyelembevételével.

A csapatok anyagi biztosításával kapcsolatos új elmélet és gyakorlat tanulmányozása, kutatása és alkalmazása, a hadtáp szakemberek legfontosabb feladata. Itt nemcsak abban foglalható össze a sajátosság, hogy a személyi állományt el kell látni minden szükségességgel, hanem abban is, hogy magas készenléti fokon kell tartani a harcosok által a harcban használt fegyverzetet és technikát. Ettől nagymértékben függ azok alkalmazásának hatékonysága, következésképpen az egész harc, hadművelet sikere is.

Nem elég, hogy valamely fegyverfajtából rendelkezünk a szükséges mennyiségű készletekkel, fontos azoknak megóvása, a helyszínre időben való kiszállítása, hadrafogható állapotba való helyezése és idejében való felhasználása. A csapatok harckészültségének szempontjából akármelyik anyagfajtát egységes egésznek kell tekinteni a személyi állománnyal, a fegyverrel és a technikával. Következésképpen az anyagi biztosítás területén az új tanulmányozást, kutatást és alkalmazást rendszerszerűen kell megvalósítani, mint egy egységes, elválaszthatatlan folyamatot kell felépíteni. Gyakran előfordul azonban, hogy a törzsek a személyi állomány készenléte és a fegyver alkalmazása, a technika felhasználása követelményeinek figyelembevétele nélkül oldanak meg az anyagi biztosítás tervezésével kapcsolatos feladatokat, nem vonják be ebbe a más szolgálati ágak szakembereit. Sajnos időnként a hadtáp szolgálati ágak sem tanulmányozzák és vizsgálják megfelelően az anyagi szükségleteket és a csapatok azokkal való kielégítésének reális lehetőségeit a különböző harc helyzetekben.

Ismeretes, hogy a korszerű összefegyvernemi harcban részt vesz valamennyi haderőnem és szolgálati ág, ezért az anyagi eszközök választékának bővítését és a személyi állomány, a fegyver és technika, azokkal való ellátása módjainak korszerűsítését nem szabad különválasztani a harcászattól, a hadművészet, a csapatok szervezése és a harctevékenységek megvívása módjai fejlesztésének követelményeitől. Szükséges az is, hogy az új anyagfajták kutatása és alkalmazása, a csapatok biztosításának hatékonyabb módjai megfeleljenek a meglévő fegyverfajtáknak, a fegyveres erők fejlődésének, azok szükségleteinek, a maximális szabványosítás, egységesítés és miniatürizálás követelményeinek, garantálják a tárolásnak, tömegpusztító fegyverek elleni védelmének és utánszállításának megbízhatóságát.

Itt merül fel az egyre növekvő anyagieszköz mennyiség ellátó bázisokról, raktárakból a magasabbegységekhez, egységekhez és alegységekhez való eljuttatásának problémája. Megoldásnak útja magától értetődően a mobil szállító-tárolóeszközök és rakodó berendezések egységes rendszerének a létrehozása.

Meg kell jegyezni, hogy ebben a vonatkozásban jelentős eredményeket értünk el. A rakodó munkáknak a konténerizáció és az egységcsomagok alkalmazása alapján történő gépesítése lehetővé tette a csapatok biztosítása operativitásának és rugalmasságának növelését. A magasabbegységek és egységek többségénél intenzíven keresik a technológia korszerűsítésének és a rakodómunkák gépesítése lehetőségének hatékony módjait. Figyelemre méltó eredményeket értek el a raktárak, tárolók, szállítóeszközök technológiai felszereltségének vonatkozásában, a Belorusz Katonai Körzetnél, a Leningrádi Katonai Körzeteknél, a Baltikum melléki Katonai Körzeteknél, a Németországban állomásozó szovjet hadsereg-csoportnál. A Távolskeleti és Bajkálon túli Katonai Körzetek, az Északi és Csendes-Óceán-i flottának több katonai kollektívájánál azonban lassan halad az anyagieszköz konténerekben és egységcsomagokban való tárolásának megvalósítása és a raktárak gépesítésének színvonala alacsony. Ezekkel a jelenségekkel nem szabad megbékülni.

A kutatás szempontjából a figyelem középpontjába került a háború utáni időszakban a hadtápbiztosítás egyik legalapvetőbb ágazatává vált közlekedési biztosítás. A Nagy Honvédő Háború éveiben csapattagozatban a készletek szállításában döntő szerepet játszott a gépkocsi, a hadművelleti tagozatban és a központban pedig a vasúti szállítási ágazat. A többi (vízi, csővezeték, légi) szállítási ágazat esetenként került alkalmazásra.

Más a helyzet napjainkban. A szállítások volumene és a közlekedési utakon lehetséges rombolások növekedésének következtében valamennyi szállítási ágazat jelentősége kivétel nélkül nő. Teljesen nyilvánvalóvá vált, hogy a közlekedési biztosítással kapcsolatos feladatok eredményes megoldása bármely hadtáptagozatban csak a különböző közlekedési utak rendszerszerű, komplex igénybevétele mellett lehetséges. Nemcsak a szállítások tömegszerűségét, hanem az egyik szállítási ágazatnak a másikkal való dublirózását is biztosítani kell, a különböző harc és közlekedési helyzet viszonyai között.

Nem kevés tudományos kutató jellegű problémával találjuk magunkat szemben a közlekedési rendszer életképessége megóvásának és helyreállításának területén is. A közlekedési utakon előfordulható nagy számú rombolás helyreállítása a múlthoz viszonyítva sokkal több erőt és eszközt igényel, amely kétségtelenül szükségessé teszi az ezen célokra használt technikai eszközök kapacitása növelésének újabb keresését. Teljesítőképességüket illetően például a vágányfektető és hidvetőgépeknek, kotrógépeknek, bulldózereknek, nagy tehergépkocsiknak és más technikának biztosítaniuk kell a megromgált közlekedési utak rövid idő alatti helyreállítását. Magától értetődően ez szükségessé teszi a közlekedési eszközök alkalmazása módszereinek tanulmányozását, kutatását.

A hadtáp szolgálati-ágankénti technikai biztosítás a korszerű hadtáp tevékenységének egyik legfontosabb területe.

Ismeretes, hogy a hadtáp technikai felszereltsége napjainkban nem marad el a csapatok állapotának és fejlődésének színvonalától. Az elmúlt háborúhoz viszonyítva ez a mutató tízszeresére nőtt. Igény, hogy a hadtáp technikai biztosítása új módszereinek tanulmányozása, kutatása és alkalmazása feleljen meg a korszerű követelményeknek, a technikai helyreállítás bázis tervezése és fődarab cserés módja általános elveinek.

A bázis tervezés elvét a technikának a főanyag nem felelőshöz viszonyított rendeltetése határozza meg. Bárhol is alkalmazzák pl. a gépkocsit, azt mint tech-

nikai eszközt a gépkocsiszolgálatnál kell nyilvántartani és annak javító szervei által kell helyreállítani; a gépkocsira felszerelt berendezés (híradás, elektronika stb.) helyreállítását azonban rendszerint az illetékes szolgálati ág szakosított javító bázisa végzi.

Számtalan esetben célszerű a sérült technika komplex helyreállítása és még a bázistechnika kis- és középjavítását is azoknak az egységeknek és intézeteknek a javítóeszközei végzik, amelyeknél azok rendszeresítve vannak.

Korszerű harc viszonyai között különösen fontos feladatot jelent az egészségügyi biztosítás, mivel az nemcsak a betegek és sebesültek segélyben való részesítésével van összefüggésben. Napjainkban fontos annak a megelőzése, hogy a tömegpusztító fegyverek ellenség általi alkalmazásakor nagy legyen a személyi állomány vesztesége. Ezért kell az egészségügyi biztosítás területén széles mértékben kutatni és alkalmazni a csapatok hadrafoghatósága fenttartásának és helyreállításának új eszközeit és módjait.

Figyelmet érdemel a V. Krailo orvos alezredes parancsnoksága alatt álló, a közelmúltban a Baltikum és Nyugat Belorusszia területén folyó gyakorlaton részt vevő kórház személyi állományának tevékenysége. Ez a kollektíva a harc-helyzetet maximálisan megközelítő helyzetben alkotóan és eredményesen oldotta meg a terepfoglalkozás idejére megszabott feladatokat. A korszerű harc harcászati követelményeinek betartásával, meghatározott időre szétbontakoztatták az összes alegységet, hozzáértéssel helyezték üzembe az orvosi készülékeket és berendezéseket. Amikor pedig a helyzet szükségessé tette tábori viszonyok között elvégeztek több üreges és néhány tucat könnyebb sebészeti műtétet, nagyon sok személyt részesítettek fizioterápiás kezelésben, elvégeztek egy sor laboratóriumi vizsgálatot.

A hadtáp őrzésének és védelmének – napjainkban – mindenekelőtti jelentősége szemmel láthatóan megnőtt. Ebben a vonatkozásban a tudományos kutatások legfontosabb tárgyát képezi a közlekedési utak, objektumok és anyagi eszközök egyidejű tömeges megsemmisítése és rombolás elleni védelem módjainak és megbízható technikai eszközeinek a tanulmányozása. Ilyen esetben magától értetődően nő a korszerű harc sikerének a csapatok hadtápbiztosításától való függése is. Az utánzállításban, a készletek pótlásában és a személyi állomány ellátásában megmutatkozó legkisebb fennakadás is azonnal kihatással van a harc feladat végrehajtására.

Ezért nem véletlenül fordít olyan nagy figyelmet az ellenség a csapatok hadtápbiztosítási rendszere elleni támadás különböző módjaira, többek között az új, korszerű fegyverfajták alkalmazására.

A hadtáp magas fokú életképessége és harci viszonyok közötti folyamatos működése biztosítása feltételeinek és lehetőségeinek mélyreható tanulmányozását mind nagyobb mértékben kell tartalmazniuk a tudományos kutatásoknak.

Helyesen jártak el annak a harcokocsiszereznek a hadtáp szakemberei – ahol a parancsnok hadtáphelyettese M. Macul alezredes – amikor a gyakorlat alatt az alapvető feladatok végrehajtása mellett gyakorolták a földi védelem, a helikopterek és az alacsonyan repülő repülőgépek elleni harc kérdéseinek végrehajtását, elvégezték a személyi állomány és az anyagi készletek rejtésével kapcsolatos műszaki munkákat.

A hadtápvezetés sikere elképzelhetetlen a legújabb technikai, híradó és automatizálási eszközök alkalmazása nélkül, különösen az információ gyűjtés és feldolgozás kérdései vonatkozásában.

Ugyanakkor figyelembe kell venni azt is, hogy az automatizált vezetési és híradó eszközök fejlődésével egyidejűleg megjelentek azok lefogásának különböző változatai. Sőt mi több, ezek az eszközök igazában harci rendeltetésűvé váltak. Speciális rádióelektronikai „csapások” mérése útján például az ellenség pillanatok alatt üzemképtelenné teheti és lefoghhatja a vezetési pontok technikai eszközeit és ezáltal megbonthatja a híradó és automatizált vezetési rendszert.

Ez a körülmény szükségessé teszi az elmúlt háborúk tapasztalatainak tanulmányozását, különös tekintettel a személyes érintkezésnek csapatok vezetésében alkalmazott módjaira. Kutatni kell a mozgó eszközök és a rejtett vezetés alkalmazott, valamint a rádióelektronikai és egyéb felderítő eszközök elleni harc módjait az ellenség lefogásának további lehetőségeit, hogy a hadtápvezetés bármilyen viszonyok között is szilárd és folyamatos legyen.

A tudomány és a technika legújabb vívmányainak a hadtáp gyakorlatában való operatív alkalmazása, a hadtápvezetés élenjáró módjainak felkutatása – napjaink egyik legaktuálisabb feladata. Pontosan ennek a követelménynek a figyelembevételével folytattak le a közelmúltban a DHSCS-nál egy hadtápgyakorlatot. A gyakorlaton széleskörűen felhasználták az automatizálási és gépcsítési eszközöket a számvetések elkészítésében és a biztosító alegységek vezetésében.

Ebben a vonatkozásban megfelelő tapasztalat halmozódott fel a Baltikumban és Nyugat Belorussziában lefolytatott, korábban említett gyakorlatokon. Azt a hadtáp vezetési pontot, amelynek állományában V. Szubbonyin tevékenykedett, műszaki vonatkozásban megbízhatóan berendezték, intézkedéseket foganatosítottak elhelyezésének rejtettségére, megszervezték a légi és földi ellenség elleni védelmet, kijelölték a tartalék csatornákat a technikai híradó eszközökön történő beszélgetések folytatására. A védelmi tevékenység folyamán a hadtáp vezetés rejtettsége biztosítása céljából széles körben alkalmazták a személyes érintkezést. Ezek kétségtelenül fontos kérdések a hadtápvezetés megszervezésében.

Ezzel kapcsolatosan egyre növekszik a kísérleti gyakorlatok és a tudományos-alkalmazott kutatások jelentősége, amelyeknek sikere csak a csapatok hadtápszervei, a katonai tanintézetek és a tudományos-kutató intézetek együttműködésének esetén lehetséges.

Az SZKP KB 1983 januári plénuma útmutatásából következően magasabbak a követelmények a fegyveres erők egységeinél és intézeteinél folyó tudományos-kutatómunkával szemben.

A fő erőfeszítést a hadtápbiztosítás fontosabb problémáinak időben való megoldására, a kutatások minőségének javítására, azok eredményei gyakorlati tevékenységben való operatív alkalmazására kell összpontosítani. Ennek érdekében a korábbiakhoz hasonlóan a marxi-lenini tanítás tételeit és következtetéseit kell követni, sokoldalúan fel kell használni szocialista társadalmunk előnyeit, a műszaki-tudományos haladás vívmányait.

Miért kell két szakma?

(Fordítás. Irtó: Arter Robert vezérőrnagy
Megjelent a *Military Review*, 1983. 6. számában)

Az amerikai személyügyi munkát jelenleg a központi kiválasztás, a szak-képzettség szerinti előléptetés és a kettős szakma igénye jellemzi. Jelen cikk a kettős szakma problémáival foglalkozik.

A kettős szakma igényének egyik oka a nagyobb rugalmasság biztosítása a tiszti állomány beosztásánál. Jelenleg a hadsereg fejlesztése miatt az állomány-táblákban évről évre több tiszti beosztást biztosítanak. Ezen felül a tiszti hiányt széles aránytalanság jellemzi szintenként és szakképzettségként. Jelen gyakorlat szerint a hiány feltöltése arányosan és ritkán fontossági sorrend szerint történik. Az egyensúlyt a *szükséglet* és a *van* között azonban nem tudják létrehozni, mivel az állománytábla évről évre drámaian változik. A változás persze nemcsak a tisztek számára, hanem a rendfokozatra és a szakképzettségre is vonatkozik. Az igény azonban nemcsak szervezési változáskor (pl. most a hadosztályoknál a vegyi zászlóalj felállítás) módosul, hanem azzal is, hogy az állománytáblában állandóan növelik a tiszti beosztások számát.

A kettős szakma célja tehát nem az, hogy a tiszti hiányt pótolják, hanem egy beosztást megfelelő képzettségű és rendfokozatú tiszttel tölthessenek be. Ha egy parancsnokságnál például lövész őrnagy felesleg van, és pénzügyi őrnagy hiány, akkor a lövész őrnagyot egy szakmával elhelyezik más alakulathoz (ami nem mindig kedvező a tisztnek), a pénzügyi őrnagy helyére pedig egy pénzügyi századost helyeznek és ez a pénzügyi szolgálatnál egy láncreakciót vált ki. Ebben az esetben összhang az állománytáblával kb. 10 év múlva alakul ki (az amerikai hadseregben a beosztással járó rendfokozat viselése általában szabály).

Kettős szakma esetén viszont az adott lövész őrnagyot áthelyezik számító-gépes őrnagy helyére, a számítógépes tiszt pedig másik szakmája miatt a pénzügyi őrnagy helyére kerül. Ez persze leegyszerűsített folyamat, de mutatja a kettős szakma előnyét.

Felmerül a kérdés, hogy minden tiszt rendelkezzen-e kettős szakmával? A válasz igen, a jobb kiválasztás érdekében.

A kettős szakmát indokolja az is, hogy az összefegyvernemi és fegyvernemi tisztek aránya századtól fölfelé jelentősen csökken a szakszolgálati tisztekhez viszonyítva. Ez az arány a következő:

*Hivatásos tisztek összetétele 1983-ban
(összfegyvernemi, fegyvernemi és szaktisztek aránya
alegység és seregtest szinten)*

Század szint	%	Seregtest (tábori) szint
Egyéb 8,3 ⁰ / ₁₀₀	100	Egyéb 29,8 ⁰ / ₁₀₀
Hadtáp (harc kiszolgáló) 19,2 ⁰ / ₁₀₀	90	
	80	
Fegyvernemi 25,6 ⁰ / ₁₀₀	70	Hadtáp 23,1 ⁰ / ₁₀₀
	60	
	50	
Összfegyvernemi 46,9 ⁰ / ₁₀₀	40	Fegyvernemi 22,0 ⁰ / ₁₀₀
	30	
	20	
	10	
	0	
		Összfegyvernemi 25,1 ⁰ / ₁₀₀

A táblázat szerint seregtest szinten a lövész és fegyvernemi tisztek száma csökken, míg a hadtáptiszteké nő.

Ismeretes, hogy a századosok 80⁰/₁₀₀-a végül is előlép őrnaggyá. A fennmaradt 20⁰/₁₀₀ egyenletlenül oszlik el a fenti tisztcsoportok között. A kettős szakma lehetővé teszi, hogy a megnövekedett hadtáp beosztásokat betöltsék képzett tisztekkel. De feltehető az a kérdés, hogy ez az egyensúlytalan helyzet nem új. Úgy van, de a kettős szakma előtt a tisztt fegyvernemén kívüli más beosztásba képzetlenül került. Ilyenkor a tisztt, mint az örült tanult és dolgozott, hogy megmaradhasson a beosztásában. Egy bizonyos idő után a tiszttet ismét új beosztásba helyezték és legutóbbi beosztása alapján kapott a másodlagos beosztásának megfelelő szakmai számot. A tisztt gyakran 6 és több másodlagos szakmai számot szerzett, de lényegében egyik beosztásban sem volt mester.

Amikor Meyer vörög., a vezékarfőnök személyügyi helyettese elfoglalta beosztását, kijelentette: „Két célom van: Biztosítani, hogy olyan hadseregünk legyen, amely háborúba tud menni, és hadseregen belül olyan körülményeket teremteni, amelyben minden egyén alkalmat talál saját teljes potenciáljának kifejlesztésére.”

A kettős szakma mindkét cél teljesítéséhez hozzájárul. Lehetővé teszi, hogy sok tisztt két területen legyen mester, így elősegítve teljes potenciáljuk kifejlesztését és azt, hogy sok tiszttnek, de nem mindenkinek kell két szakma. Sok tisztt, különösen a lövész főtiszttk bármely időben egy harmadik szakképzettséget igénylő beosztásban dolgozik. Ez tükrözi az első beosztásnak megfelelő hely hiányát, a névleges kinevezést és a hadsereg szükségletének elsőbbségét.

Természetesen mindenkinek nem kell és nem is rendelkezik kétpályás lehetőséggel. Egyes tiszteknek kényes területen (pl. számítógépes adatfeldolgozó) megengedik, hogy az eredeti pályán maradjanak, és eltekintenek a második szakma elsajátításától,

Itt viszont az előléptetés problémája lép fel (magasabb rendfokozat magasabb beosztással jár).

Egyes tiszteknek hiába van két szakmája, mégiscsak egy pályán haladhatnak előre, mivel valamelyik szakmájukban a beosztások telítettek. Legjobb példa erre a vegyi szolgálat. A fenti esetek azonban kevés tisztet érintenek, a többségnek 8 év szolgálat után két pályán van előlépcsési lehetősége. Az a tény azonban marad, hogy nem mindenkinek kell kétpályásnak lennie. Ez két úton oldható meg: az állománytáblák stabilizálásával vagy rugalmasságával.

Az állománytáblák stabilizálása azt jelenti, hogy meg kell szüntetni azt a jelenlegi gyakorlatot, hogy állománytáblák szakmai számának módosításával az emberekkel játszunk. Fura az a tény, hogy az üres beosztási hely szakmai számát olyan számra módosítják, amely biztosítja a hely betöltésének elsőbbségét. Az a törekvés, hogy a helyet bárkivel betöltsük, függetlenül a tiszt képzettségétől nem szolgálja a hadsereg érdekét.

Egy példa: előfordul, hogy egy helyet kutatótiszt-hellyé nyilvánítanak – valójában pedig nem az –, csak azért hogy oda egyetemet végzett tisztet helyezhessenek. Itt gondolni kell arra, hogy egy őrnagy második szakmájához 10 év szolgálat és 4 éves főiskola szükséges. A legjobb esetben, 8 éves szolgálat és főiskolai végzettség kell ahhoz, hogy egy tiszt második beosztást elláthasson.

Személyügyi munkában a nagyobb rugalmasság azt jelenti, hogy ha egy beosztás nem igényel szakmai képzettséget, akkor a beosztás általános tiszti vagy általános összefegyvernemi szakmai számot kap. Jelenleg a hadsereg számos olyan beosztási hellyel rendelkezik, amely betölthető más szakképzettségű tiszttel, például a páncélos tiszti hely egyes esetekben betölthető lövész tiszttel is. Ilyenkor a beosztási hely szakmai száma általános összefegyvernemi tiszti beosztás szakmai számát kaphatja. Még nagyobb rugalmasságot jelent, ha a hely általános tiszti szakmai számot kaphat. Az ilyen rugalmasság lehetővé teszi, hogy sok tiszt egy pályán maradhasson és szolgálati idejének arányában magasabb beosztást kaphasson.

Azt azonban el kell ismerni, hogy az egypályán maradás legnehezebb az összefegyvernemi tisztelnél, mivel nagy az aránytalanság a század (46,9%) és a hadsereg (25,1%) szint között. Egyes szakmákban viszont a tartós hiány miatt (pl. a műszakiaknál) több helyet nem tudnak betölteni, ilyenkor az ilyen helyekre második szakmás tisztet lehet helyezni.

A kettős szakma tehát nem jelent problémát. Problémát inkább a fegyelmetlen kinevezési gyakorlat jelent, amely kapcsolatos a személyügytől való azon irreális elvárásainkkal, hogy az mit tud és annak mit kell tennie az egyén érdekében, miközben figyelembe kell venni a hadsereg érdekeit is. Nekünk azonban olyan nagynak kell lennünk, hogy saját érdekeink fölé emelkedhessünk és legyünk képesek az összképet áttekinteni.

Abrams W. tábornok, amikor vezérkari főnök volt, a következő kijelentést tette a személyügyi helyettesének: „Embereken és nem személyügyet, nem állományt, nem százalékos feltöltést vagy egyéb más elnevezést értek, amelyek az embereket egy tömegnek tekintik. Én azokon élő, lélegző, szolgálatot teljesítő

egyéneket értek. Nekik szükségletük, érdekeik és óhajuk van. Nekik szellemük és akaratuk, erejük és képességük van. Van gyengeségük és hibájuk, de nevük is van.”

Abrams tábornok ránk, személyügyiekre ezzel fontos felelősséget hárított. Nekünk azonban van egy elsődrendű kötelességünk is, a hadsereg önzetlen szolgálata. Mi nem gondoljuk azt, hogy a hadsereg önjutalmazó karriert jelent, még ha egyesek úgy viselkednek, mintha azt jelentené. Néhányan úgy vélik, hogy a hadsereg fokozatosan azzá fejlődött, hogy a jutalmazásokat és előléptéréseket főleg az önző magatartásúak kapják. Mi úgy gondoljuk, hogy ez nem így van. De mit tehetünk ilyen negatív magatartás ellen, még ha igen kevés azok száma, akik így viselkednek? Nincs könnyű és gyors megoldás.

Valóban, nekünk meg kell szüntetnünk az olyan szervezési etikát, amely szerint az emberek értékét csak előléptetéssel és rendfokozattal lehet mérni. Másrészről a nem kiválasztás által okozott csalódás romboló erőként hat mind a gondolkodásra, mind a pszichikai magatartásra és ez megfosztja a hadsereget és a nemzetet az értékes, hosszútávú személyektől.

Milyen különbözőek azon hőseink, akiknek értékét különösen nagyra tartjuk. Nyilvánosan senki sem ismerné el, hogy előlépése érdekében modellként Massengele tábornok viselkedését tekinti. Massengele összes cselekedetét úgy kalkulálta, hogy azok elősegítik előlépési ambícióit. Mi tagadjuk a motivációt és ki kell jelentenünk, hogy tábornoki előlépése egy önző győzelem volt. Mi szeretnénk olyanok lenni, mint Massengele ellentéte, Sam Damion, aki magára legutoljára gondolt, minden feladatot képessége teljes felhasználásával oldott meg, szeretett csapatnál lenni nem a saját, hanem a csapat érdekében, bármilyen elismerést kapott a hadseregtől, mindegyiknek örült.

Azon problémát azonban nem tudjuk elfelejteni, hogy hősünk egy rendfokozattal mindig hátrább volt Massengelenél. Valójában olyan gondolkodási mód, amikor valaki minden áron magasabb beosztás elérése érdekében cselekszik, oda vezethet, hogy olyan beosztást és szakképzettséget keresünk, amit valójában nem kedvelünk. A személyügyi főnökség persze nem szándékszik megkönnyíteni az ilyen pálya megtalálását.

Felül kell vizsgálni elvárásainkat, módosítani kell a „siker” értelmezését. Keményen kell dolgozni, egy professzionista, kiváló hadsereg kialakításáért. A tisztii állomány színvonala legyen olyan magas, hogy a tiszt pusztá jelenléte pszichikai hasznot jelentsen mindenkinek. Nagylelkű fegyvertársakra van szükségünk és nem előléptetésért küzdő versenyzőkre. Meg kell értenünk és el kell fogadnunk, hogy a tisztet a hadsereg részére szükséges képességei miatt léptetik elő és ne sirassuk azt, akit nem léptetnek elő, mert magasabb beosztáshoz a hadseregnek nincs rá szüksége.

Másik feladatuk az állománytáblák integrálása és azokban rögzítettek fegyelmezett végrehajtása. A tisztii elosztási terv végrehajtásánál ne ennek megsértésére törekedjünk, hanem mindig a hadsereg összérdekére gondoljunk.

Fontos, hogy a dolgokat úgy csináljuk, hogy azok a parancsnoknak tetszenek, de sokkal fontosabb, hogy azok a hadsereg részére legyenek jók. Először a hadsereg érdekét kell figyelembe vennünk, és csak azután a mi szűkebb perspektívánkat. Idealizmusnak tűnik ez? Reméljük nem. Cleveland mondta: „Ha túl gondosan tervezzük meg életünket, akkor a siker veszélye léphet fel, siker a válsztási lehetőség szűkítésében, a pályafutás útjainak a lezárásában.”

Egészségügyi biztosítás megszervezése a korszerű, erős légitámogatással vívott harcban

*(Fordítás. Írta: Van Straste James ezredes és Hiller Frank őrnagy
Megjelent: a Military Review 1983. 8. számában)*

A doktrína fejlődése számos változást hozott az egységek működési-szervezési, és a nagy intenzitású harcmezőkre kifejlesztett tevékenységében.

A tanulmány bemutatja a tervezett változásokat a harcoló egységek egészségügyi biztosításában.

Napjainkban általánossá vált kritikus válsághelyzet jött létre a nemzetközi helyzetben. A számszerű fölényben levő szembenálló hatalmak megfelelő technológiai feltételekkel rendelkeznek az első csapás megtételére. A szembenálló erőknél feltételezhető a gyors, tömeges támadó harctevékenység és az elért előny megtartása a második lépcsők bevetésére.

A kritikus helyzet még inkább előnytelenné válik, ha a modern harcterület sajátosságait vizsgáljuk, amelyet gyorsan változó helyzet jellemez és ahol érzékeny hatásos fegyverrendszereket és felderítő eszközöket alkalmaznak.

A megnövekedett tüzerő, manőverezőképesség, új fegyverek alkalmazásának a felderítő rendszer elterjedésének mértékében fejleszteni kell a harctámogató alegységek szervezését és tevékenységét is. Az egészségügyi támogatás kulcsszerepet játszik a harctámogató szervezetekben. A hadsereg újjászervezése „Division-86” terv alapján figyelembe veszi a harc intenzív légi támogatását. Mivel az egészségügyi támogatás régóta fontos szerepet játszik a harctevékenység támogatásában, az egészségügyieket is bevonták a „Division-86” tervezésébe. Az eredmény inkább fejlődés, mint polgárháborútól való eltérés az egészségügyi támogatás alapvető elveitől. Ezeket az elveket felhasználták egységek és magasabbegységek egészségügyi biztosításának megtervezésekor.

Az egészségügyi ellátás mérvét a hadszíntéren az 1. sz. melléklet mutatja.

Az egységeknél (zászlóaljagnál) az egészségügyi ellátás magában foglalja a betegek, sérültek és sebesültek felkutatását, az ön- és bajtársi segélyt, a sürgős egészségügyi ellátást és a sebesültek elszállítását a zászlóalj segélyhelyre. Fő hangsúly a sebesültek szállíthatóságának és mielőbbi hadrafoghatóságuk biztosításán van. Az eü. ellátás ezen szintje tartalmazza továbbá az egészségügyi kiképzést, a szokásos (járóbeteg ellátást) és a megelőző egészségügyi tevékenységeket.

Az összefegyvernemi és fegyvernemi zászlóaljak egészségügyi szakaszai egység szintű egészségügyi ellátást végeznek. A szervezésnél fontos szempontnak tekintették a szakasz mozgékonytársát. Az új szervezés biztosítja a szakasz ugyanolyan mozgékonytársát, mint a zászlóaljé. A szakasz rendszerint törzsrajból, segélyhely rajból és kiürítő rajból áll.

A zászlóalj segélyhely az első kezelési pont az egészségügyi kiürítés rendszerében. Képcs egy helyen, vagy megosztva működni. Csak olyan sürgős egészségügyi ellátást végez, mely lehetővé teszi a katonák visszatérését szolgálati helyükre vagy szállíthatóságukat a felsőbb egészségügyi intézetekbe. A kiürítő raj személyzete és gépjárművei az első egészségügyi segélynyújtást és kiürítést végzi.

A sebesültszállító gépjárművek fő tevékenységüket az első lépcsős századoknál végzik. A „Division-86” szervezés jelentős változásokat hozott az eü. alegység szervezésében. Az eü. szakaszba orvost rendszeresítettek, csatlakozva az orvos-asszisztenshez. A kiürítő raj lehetőségét is növelték.

Így a sebesültszállító gépkocsik számát a gépesített lövész zászlóaljaknál ötről nyolcra növelték, a láncalpasokét pedig egyről kettőre.

A harckocsi zászlóaljaknál a láncalpas sebesültszállító járművek számát hatra növelték és még egy eü. segélyhelyet szerveztek.

A változások eredményeként 66⁰/₀-kal növekedett a szakasz kiürítő kapacitása, a gépjárművek száma 54-ről 90-re megnövekedett, az orvosi ellátás pedig 61⁰/₀-kal nőtt.

Ezek a változások lehetővé teszik a segélyhely szétagolt tevékenységét is. Egy időben növekedett a hírközlő eszközök teljesítőképessége is. A hadosztály szintű eü. biztosítást az eü. zászlóalj látja el.

Az eü. zászlóalj szervezése:

Törzs és törzs különítmény.

Hadosztály közvetlen eü. század.

3 egység támogató eü. század.

A beosztott eü. alegységeket a z.-pk. irányítja. A 3 támogató eü. szd. feladata a dandárok egészségügyi biztosítása.

A dandár bevetése esetén az eü. szd. őrzés-védelem és az áttelepülés szempontjából a dandárt támogató ellátó zászlóalj alárendeltségébe tartozik.

Az eü. századok sebesültszállító szakaszai biztosítják a sebesültek elszállítását az zl. segélyhelyekről és egészségügyi alegységgel nem rendelkező erőktől.

Az egészségügyi ellátást a segélyhely (eü. kezelő) szakaszok biztosítják.

Az eü. szakasz települését a 2. sz. melléklet szemlélteti.

Az eü. századok ellátó alegységi 5 tonna teherbírású gépjárműveket üzemeltetnek, a dandárok rugalmas eü. biztosításának érdekében. Azokat a sebesülteket, akik szolgálatba nem tudnak visszatérni a hadosztályhoz, tábori kórházba szállítják.

A hadosztályközvetlen támogató egészségügyi század feladata a hadosztály hadtápkörletében levő alegységek egészségügyi biztosítása, a dandárokat támogató egészségügyi századoktól hátraszállított sebesültek ellátása és a 96 órán belül gyógyuló sebesültek fektetése. A század képes 160 sebesültet és beteget fektetni.

Az eü. század olyan kiegészítő tevékenységet is végez, amelyet a dandárt támogató eü. századok csak igen korlátozottan végeznek.

Ide tartozik: laboratóriumi tevékenység, röntgen vizsgálat, sürgős és megelőző fogorvosi ellátás, ideggyógyászati kezelés, szemészeti ellátás. A „Division-86” átszervezése jelentős változást hozott az eü. zászlóaljokban is.

- A dandárt támogató eü. századok mentesültek a fekvőbeteg ellátás alól, a tevékenységét a hadosztályközvetlen eü. század vállalta magára;
- növelték az orvosok számát;
- fokozták a tartalékosok katonarorvosi kiképzését;
- a zászlóalj sebesültszállító gépkocsijainak számát 15 lánctalpas gépkocsival növelték, a kiürítési kapacitás 25⁰/₀-kal nőtt;
- növelték a kirakás lehetőségét is, minden századnál rádiót és géptávirót rendszeresítettek, a kiürítő gépkocsikat is rádióval látták el;
- rendszeresítik az 5 tonnás műtő gépkocsit is.

Tömeges sérüléskor a rendelkezésre álló egészségügyi erők és eszközök nincsenek összhangban a feladattal. Ilyenkor a hatékony ellátás érdekében különös jelentősége van a sérültek helyszínen történő osztályozásának, életmentő ellátásnak a jól szervezett földi és légi kiürítésnek, valamint a hatékony híradásnak.

Korszerű harcban ugyancsak megnövekedett az ön- és bajtársi segélynek a szerepe. Emiatt a katonák minősítésénél (osztályba sorolásánál) az összes tesztek 20⁰/₀-át az egészségügyi ismeretek képezik.

A nagy hatékonyságú fegyverek miatt az egészségügyi biztosítás a csapatok sikerének vagy kudarcának kritikus tényezőjévé vált. Az egészségügyi alegységek új szervezése növeli azok lehetőségét és végső soron elősegíti a katonák túlélését.

(Mellékletek a folyóirat végén találhatók.)

TUDOMÁNYOS ÉLET

Az MN Hadtáp Tudományos Tanács 1983 decemberében tartotta *évzáró plenáris ülését*. A testületi ülésen értékelték az 1983. évben végzett tudományos tevékenységet, megvitatták és elfogadták az 1984. évi rendezvénytervet.

A *Tudományos Tanács elnöke* értékelésében kihangsúlyozta, hogy az 1983. évre meghatározott célkitűzések, feladatok alapvetően megvalósultak. A tudományos kutatási feladatok közül kiemelt témaként szerepelt: az MN hadtáp korszerűsített szervezetei háborús működésének és az ÁHKSZ időszakában való felkészítésüknek elvi és gyakorlati kérdései kimunkálása, a háborús vezetési rendszer fejlesztéséhez szükséges tudományos megalapozás, továbbá az MN személyi állománya szolgálati, munka- és életkörülményei javítását szolgáló tevékenység segítése, a gazdálkodásban a hatékonyságra, takarékosagra irányuló szakági kutatások.

1983. évben a Tudományos Tanács gondozásában 14 téma készült el, melyek közül néhány különösen fontos a szolgálat továbbfejlődése érdekében.

EFE téma részeként elkészült „*A koalíciós állományú csapatsoportosítások támadó badműveletben való hadtáp vezetése*” című tanulmány, mely a hadtápvezetés kérdéseiben elvi kérdések feldolgozása mellett az el-

múlt időszak gyakorlati tapasztalatait is összegzi.

Gondos előkészítő munkával került kidolgozásra az „*MN Előretolt Hadtáp Vezetési Pont munkája, állománya, összetétele*” c. tanulmány, mely kellő részletességgel taglalja az MN hadtáp háborús vezetésében érintett szervezetek feladatait.

Elkészült az „*Elgondolás a központ-hadtáp technikai javítóüzem kialakítására*” c. előterjesztés. Az anyagi szolgálatunk „fehér foltja” területén foglalkozik a hadtáp technikai eszközök közép- (nagy-) javítási lehetőségeinek gyakorlati problémáival. A szerzők inunkája jó vitaalapot nyújtott a javítóüzem kialakításához szükséges kutatómunka további feladatainak megfogalmazásához.

Két szekcióülés keretében kerültek feldolgozásra az MN története komplex kutatása keretében, az MN hadtáp története kutatásával kapcsolatos feladatok. A szekcióüléseken kialakított állásfoglalások alapján készült el és került jóváhagyásra az *MN hadtáp történetének tudományos kutatási terve 1945–1980. időszakra* vonatkozóan.

A társfegyveres testületekkel való együttműködés alapvetően csak a ruházati szakanyagok vonatkozásában előremutató. A Ruházati Koordinációs Bizottság eredményesen funkcionál.

Tanintézeteknél továbbra is kellő hatékonysággal működnek az Önkéntes Tudományos Diákkörök. Örömmel tapasztalható, hogy lendületük, érdek-

lődésük változatlanul töretlen, publikációs törekvéseik biztatóak.

Folyóiratunk a *Hadtápbiztosítás* továbbra is fontos szerepet játszik a szolgálat állományának elméleti és gyakorlati felkészítésében. Elkészült és 1984-ben kiadásra került a folyóirat 1968–1982. időszakot átfogó „*repertórium*”. Fokozatosan tovább fejlődik a publikációs tevékenység, szerzőink saját folyóiratunkon kívül jól kihasználják a „*Honvédelem*” és a „*Honvédségi Szemle*” folyóiratok adta lehetőségeket.

A *Hadtápbiztosításban* 1983-ban 74 cikk jelent meg 80 szerzőtől.

A *Honvédelem* titkos számában (egy különkiadással együtt) 18 cikk jelent meg 23 szerzőtől, nyílt számában pedig 7 cikket produkált 8 szerző, ez összesen 25 cikket jelent.

A *Honvédelem* pályázatán 6 fő nyújtott be tanulmányt. Ennek színvonalát az jellemzi, hogy a 6-ból egy-egy első, második és harmadik díj és két jutalom került odaítélésre.

A *Honvédségi Szemle* 12 számában ez évben 24 szakmai cikk jelent meg 29 szerzőtől. Ez az elmúlt évekhez képest újabb előrelépést jelent.

Központi hetilapunk a „*Néphadsereg*” sok szolgálatunkat érintő cikket jelentetett meg, ez is bizonyítja, hogy a munka- és életkörülményekkel foglalkozó kérdések egyre jobban foglalkoztatják a szerzőket és az olvasókat.

Tudományos kéaderképzésünk során ez évben *dr. Csordás Lajos ezredes* megvédte kandidátusi disszertációját. Ugyancsak kandidátusi címet nyert el az MN KSZF-ség állományából *dr. Dobó Ferenc alezredes* elvtárs.

Jelenleg 2 fő ösztöndíjas, 4 fő levelező aspiráns van szolgálatunkban és 1983 őszétől önálló aspiránsként tevékenykedik újabb 3 fő.

Tudományos kutató munkánkban

1984. évben a fő figyelmet az 1986–1990-es időszak tudományos prognosztikájának elkészítésében való részvételre, a VII. ötéves terv szakterületenként történő tudományos igényű kimunkálására, a VSZ hadtáp vezetői, és VSZT üzemanyag-szolgálat vezetői értekezletek anyagának előkészítésére, valamint az MN hadtáp 1984. évi főfeladataihoz kapcsolódó és a kutatási tervekben szereplő témák elkészítésére kívánja fordítani az MN Hadtáp Tudományos Tanács.

Szerkesztőség

Oktatófilm megjelenése

Az MNHF-ség megbízása alapján a MAFILM Katonai Stúdiója elkészítette „*A hadtápbiztosítás sajátosságai télen*” című oktatófilmet. A film bemutatja a téli időjárás hatását az emberi szervezetre, technikára, anyagra és az ellene való védelmet, a hadtápkatonák és alegységek téli hadtápbiztosítási feladatokra való felkészítését, a végrehajtás módját erdőshegyes terepen.

A filmet valamennyi hadtáptagozatban, tanintézetben a téli kiképzés során, a téli gyakorlatok előtt ajánljuk levetíteni.

Az oktatófilmet az MN Politikai Nevelőmunka Módszertani Anyagi Központ területi filmbázisaitól *normál és keskeny* kivitelben lehet igényelni.

Kamrás László alezredes

FOLYÓIRATOKBÓL

I. Általános doktrinális kérdések

1. *Hadtáp feladatai az új kiképzési évben.*

Kurkotkin marsall elvtárs cikkében először ismerteti az eddig elért cred-

ményeket, különös figyelmet fordítva az életkörülményekre, majd a következő feladatokkal foglalkozik: kiképzési bázis tökéletesítése; törzsmunka minőségének javítása; számítógépek optimális felhasználása, a hadtáp túlélőképességének javítása; szocialista munkaverseny; élet- és kiképzési körülmények javítása és a takarékos gazdálkodás.

Til i Szabzsenyije, 1983. 11. sz. 3-8. oldal

II. Vezetés és gépesítés

1. ESZG programjai fejlesztésének irányai.

A számítógépek fejlődésével jelentősen szélesedett azok lehetősége. A harmadik generáció programjai már a következőket képesek megoldani: funkcionális feladatok; a megoldás folyamatainak, terminálok irányítása, program tárolása és továbbítása; ellenőrzés és optimalizálás stb. Továbbiakban a cikk több strukturális bázisú programbiztosítás előnyeit fejtegeti.

Til i Szabzsenyije, 1983. 9. sz. 57-60. oldal

2. Elektronikus számítógép alkalmazása az üzemanyag-szolgálatnál.

A kijevi katonai körzet üzemanyag-szolgálatának főnöke ismerteti a körzet csapatai üzemanyag-ellátásának számítógépes feldolgozását. Az EC-1022 típusú számítógép a következő feladatokat oldja meg: készletnyilvántartás, elvi elszámolás, igénylések, kiutalások stb.

Til i Szabzsenyije, 1983. 10. sz. 64-65. oldal

3. Az osztrák hadsereg központi ügyvitelének tájékoztatási rendszere.

Az osztrák hadseregben az ügyviteli gépi feldolgozása 1968-ban kezdődött

meg. Először az akadémián vezették be és azt 1973-ban kiterjesztették a minisztériumra is. A fejlesztés 3 ütemben történt. A 3. ütemet 1977-ben kezdték meg. A feldolgozásra létrehoztak egy tervező, egy értékelő csoportot és egy thezourusz bizottságot. A cikkben a szerző részletesen ismerteti a rendszer működési rendjét.

ÖMZ, 1983. 2. sz. 136-142. oldal

4. Egység RSZF ellenőrző tevékenysége az alegységeknél.

A szerző ismerteti az RSZF ellenőrző tevékenységének időszakait, végrehajtásának módszereit és követelményeit.

Tyl a Zasobovani, 1983. 7. sz. 45-51. oldal

III. Gazdálkodás, szállítás, egészségügyi biztosítás békében

1. Élelmezés tábori körülmények között.

A cikkben ismertetik a zászlóalj élm. ellátó pont és tisztai étkezde működésének rendjét gyakorlatokon.

Til i Szabzsenyije, 1983. 11. sz. 45-49. oldal

2. Űza. ellátási terv matematikai módszerekkel.

Üzemanyag-fogyasztást jelenleg minden szinten negyedévre tervezik meg. A kiképzési terveket viszont havi lebontásban készítik. E cikk az ellátási terv elkészítését statisztikai segítségével ismerteti. A tervezésnél figyelembe kell venni a fogyasztás egyenlőtlenességét. Ez több objektív és szubjektív tényezőtől függ. A tervezés kiindulási alapját az előző 5-7 év fogyasztása képezi. Továbbiakban a szerző képleteken keresztül ismerteti az átlagos és konkrét fogyasztás megtervezését.

Til i Szabzsenyije, 1983. 11. sz. 66-69. oldal

IV. Harc-hadművelet hadtápbiztosítása, kiképzés, oktatás

1. *Gépkocsiszállítás jelentősége hadműveletekben.*

Petrov vörgy. elvtárs cikkében a Nagy Honvédő Háború, közúti szállítása tapasztalatain keresztül ismerteti a gépkocsiszállítás jelentőségét. A következő kérdésekkel foglalkozik: technikai biztosítás; gépkocsik kiszolgálása katonai gépkocsi utakon; gépkocsik kihasználtsága és kontenerizáció.

Vojennaja Misl, 1983. 9. sz. 42-48. oldal

2. *Rubázati szolgálat sorkatonáinak szakkiképzése.*

Dorosko czds. elvtárs foglalkozik a szakkiképzés megszervezésével, mód-szereivel és azok végrehajtásával.

Til i Szmagzenyije, 1983. 6. sz. 25-27. oldal

3. *Közúti-komendáns szolgálat megszervezése éjjel.*

A szerző a „Zapad-81” gyakorlat tapasztalata alapján ismerteti egy század felkészítésének, valamint egy 100 km-es gépkocsiút műszaki berendezésének, álcázásának, őrzésének, forgalomszabályozásának sajátosságait.

Til i Szmagzenyije, 1983. 8. sz. 15-17. oldal

4. *Az ellátó század szakbarcászati gyakorlatának kidolgozása.*

A szerző ismerteti a kidolgozás rendjét, az okmányok tartalmát és azokkal szemben támasztott követelményeket.

Til a Zasobovani, 1983. 4. sz. 13-17. oldal

5. *Pszichikai sérültek barcban.*

Becslések szerint a pszichikai sérültek aránya a többi sérülthöz viszo-

nyítva 1:2-höz, vagy 1:3-hoz a nukleáris háború első 30 napjában, kétszörösebben pedig számuk meghaladja az egyéb sérülteket. A szerző jellemzi a pszichikai sérülteket és foglalkozik a sérülés megelőzésével.

Military Review, 1983. 7. sz. 26-33. oldal

V. Katonai rendszer

1. *Amerikai üzemanyag-raktárakat és csővezetéseket kiszolgáló zászlóalj.*

A cikk ismerteti a zászlóalj szervezését szakasz szintig, azok feladatát és lehetőségeit.

VMZS, 1983. 8. sz. 31-33. oldal

2. *Nyugatnémet légi erő hadtápjá.*

A légi erő ellátást a területi ellátás helyett funkcionális ellátás szerint szervezték meg. Ennek megfelelően átszervezték a hadtápcsoportokat is. A szerző ismerteti a hadtápj nagybani szervezését, a hadtápegységek feladatait és az új ellátási elv előnyeit.

Truppenpraxis, 1983. 6. sz. 443-447. oldal

VI. Technika

1. *Új tábori csővezeték.*

A csővezeték a tábori raktárak és a hadtestek közötti üzemanyag-szállítást biztosítja. Hossza 30 km, átmérője 152 vagy 203 mm, telepítés 30 km/nap, teljesítőképesség 30 m³/óra.

VMZS, 1983. 9. sz. 40. oldal

KÖNYVSZEMLE— ÚJ KÖNYVEK

D. Valovoj-G. Lapsina:

Nevek az emlékoszlopon

A könyv tizenkilenc életrajzot tartalmaz: Marx, Engels, Liebknecht,

Lassalle, Bebel, Campanella, Meslier, Fourier, Jaures, Proudhon, Bakunyin, Csernisevcszkij, Lavrov, Mihajlovszkij, Plehanov életútja jelenik meg lapjain. Egyikük-másikuk nevét a korábbi időszakokban csak negatív vonatkozásban emlegettük, többnyire mindenféle tárgyi ismeret nélkül, elfelejtkezvén Lenin figyelmeztetéséről: „a történelmi érdemeket nem annak alapján ítéljük meg, hogy mit nem nyújtottak a történelem szereplői a mai követelményekhez képest, hanem aszerint, hogy mi újat adtak elődükhez képest”.

A könyv megrendítő életpályákat rajzol fel, fényeikkel és árnyaikkal. Utólagos heroizálásra nem tesz kísérletet, de megítéléseiben mindig méltányosan jár el, stílusa pedig vonzó, gördülékeny. A továbbgondolkodást, a tájékozódást segíti az irodalomjegyzék, amely feltünteti a könyv szereplőinek magyarul is olvasható műveit. Politikai művelődésünket és az oktatás céljait is jól szolgáló kiadvány.

Kossuth Könyvkiadó-Kárpáti Kiadó 1983.

Ki ellenzi a leszerelést?

Irta: a moszkvai katonai kiadó szerzői csoportja

A mindössze 110 oldalas mű korunk nagy kérdésével, a fegyverkezési hajszá megállításának lehetőségeivel foglalkozik. Továbbá külön fejezetben az atomfegyverek korlátozásával, a vegyi és bakteriológiai fegyverek betiltásával, a hadászati fegyverek korlátozásával és az európai biztonság időszerű kérdéseivel foglalkozik.

A kiadvány szerzői részletesen leírják a Szovjetunió válaszlépéseit, ki-fejtik ama felismerés alapján, hogy az amerikai rakétatelepítés regionális, de globális méretekben is megbontja a kialakult erőegyensúlyt. A kötet 11 fejezete katonapolitikai áttekintést

nyújt erről a hadászati is fontos térségről.

A külpolitikai szerzőcsoport összefoglalja a mediterrán térségben lezajlott változásokat, az enyhülést elősegítő, illetve gátló tényezőket, a portugál, spanyol, görög fordulat hatását és következményeit, a szocialista országok viszonyát a térséghez. Külön fejezet tárgyalja az Egyesült Államok mediterrán politikáját a segélyprogramokkal és a globálstratégia földközi-tengeri vetületeivel, különös tekintettel az „olajútra”.

A kötet második része a térség NATO-országaival foglalkozik a rakétatelepítési program és Spanyolország NATO-tagsága kapcsán. Ugyanez a rész ismerteti a Szovjetunió földközi-tengeri jelenlétét és a hadszíntéri erőviszonyok helyzetét. Különösen érdekes az arab országok jellemzésével foglalkozó rész. Itt a szerzők az ütköző érdekeket és az olajstratégia új elemeit tárják az olvasók elé.

Zrinyi Katonai Könyv- és Lapkiadó 1984.

Salgó László:

„Viszontlátásra tábornokom!”

A könyv a vietnami nép szabadságharcának kiemelkedő győzelmével, a Dien Bien Phu-i csatával foglalkozik. Az író – bár a könyv központi helyére ennek a döntő összecsapásnak az előkészítését és lefolyását állítja – megismerteti az olvasót azzal a hosszú, nehéz küzdelemmel is, amelyet a japán megszállás alól felszabadult vietnami nép, a gyarmati uralmukat minden eszközzel visszaállítani akaró franciák ellen 1947-től fegyveresen is folytatott, és amelynek csúcspontja, meghatározó jelentőségű ütközete volt ez a csata. Ebben a hosszú háborúban kovácsolódott partizáncsoportokból hadsereggé az az erő, amely két év-

tizeddel később a világ egyik legerősebb hatalmát, az amerikaiakat is távozásra kényszerítette ebből a sokat szenvedett országból.

Kossuth Könyvkiadó 1984.

Lakos Sándor:

Politikai rendszerünk kérdései

A szerző kötetének tanulmányait és előadásait három csokorba fogta össze. Az elsőben a politikai rendszer működésével foglalkozik, a másodikban a párt kérdéseivel, a harmadikban pedig a tanácsok problematikájával.

Lakos Sándor alapos elemzést ad a személyi kultusz időszakának politikai rendszeréről. Óvakodik attól, hogy a torzulásokat csupán Sztálin vagy Rákosi egyéni hibáival, szubjektívizmussával és önkényeskedésével magyarázza. Arra törekszik, hogy felszínre hozza az adott időszak politikai rendszerének strukturális sajátosságait.

1956 után alapvető változások következtek be a párt politikájában. Ezt a minőségi változást néhány évvel később az MSZMP abban a tételben összegezte, hogy vezető szerepét nem uralomnak, hanem szolgálatnak tekintti. A szerző ezzel kapcsolatban azt a figyelemre méltó megállapítást teszi, hogy az 1956 utáni fejlődés „mindenekelőtt a politikai rendszer funkcionálásának új alapokra helyezésével, az ennek központjában levő párt megújulásával kezdődhetett el”.

Sokoldalúan foglalkozik a szerző a szocialista állam és a közigazgatás problémáival. Lényegesnek tartja kiemelni: a döntések meghozatalára a választott szervek hivatottak, az apparátus viszont az előkészítésben, a végrehajtás segítségével és ellenőrzésében tölt be nélkülözhetetlen szerepet.

E tanulmánygyűjtemény érzékletesen fejezi ki politikai rendszerünk fejlődésének változását, újabb és újabb gondjait, tükrözi a változó hangsúlyokat. Emellett nyomon kísérhető a szerző gondolati fejlődése is, az összefüggések és a politikai rendszer fejlődésének mélyebb megismerése, a fejlesztés kívánalmainak szélesebb körű kitisztulása. Mindezekért ajánlható Lakos Sándor műve a magyar társadalom közéleti politikai kérdései iránt érdeklődnek.

Kossuth Könyvkiadó, 1983.

Pályázati felhívás, tanulmány kidolgozására

1. „*A béke üza., üza. technikai eszköz-gazdálkodási- és ellátási rendszer korszerűsítésének irányai, lehetőségei a Magyar Népbadsereg üzemanyag-szolgálatában.*”

A téma keretében: Kritikai felülvizsgálás tárgyává kell tenni a gazdálkodás és ellátás jelenlegi rendszerét, az üza. szükségleti tervezés és üza. elszámolás metodikáját, feltárva azok gyenge pontjait, keresztszűrését, megoldásának (megvalósításának) lehetőségeit és előnyeit.

Az anyagban kiemelt figyelmet kell fordítani:

- a béke üzemeltetési szükségletek tervezésének és elszámolásának összhangjára;
- a HKSZ-i követelmények érvényre juttatásának elsődlegességére;
- az ideális készletszintek folyamatos fenntartására;
- a harci-technikai eszközök, szükséges üzemanyagok minőségi követelményeinek biztosítására és megtartására;
- a környezetvédelmi előírások maradéktalan végrehajtására.

2. „*A központi kiszállítási rendszer bevezetésének lehetősége a Magyar Népbadsereg üzemanyag-szolgálatában.*”

Az anyagban részletesen ki kell térni a következőkre:

- milyen szakanyagfélésekre terjeszthető ki a szállítás;
- a szállítás javasolt formái (konténeres, egységcsomag stb.);
- melyek a rendszer bevezetésének anyagi-technikai feltételei;
- a szállítások takarékosabb és gazdaságosabb teljesítése érdekében

mely területen (szinten) lehetséges a rendszer alkalmazása;

- milyen információgyűjtés szükséges a megszervezéshez és végrehajtáshoz, melyik szintnek milyen feladata jelentkezik a kiszállítás végrehajtásával kapcsolatban;
- az egységkészletek létrehozása és annak jelentősége.

*MN Üzemanyag Szolgálat
Főnökség*

TARTALOMJEGYZÉK

A badtápbiztosítás elmélete

S. Nagy József alez.	Az ellátó dandár komendáns szolgálatáról — —	3
Palkó Antal mk. őrgy.	Légi szállítás tervezése front (hads.) támadó hadműveletben — — — — —	12
Csabai György őrgy.	A hadtápvezetés néhány emberi tényezőjéről —	20
Berár Dénes őrgy.	A vezetés elveiről és munkamódjairól — — —	24

Politikai munka a hadtápszolgálatban

Dr. Lapos Mihály vőrgy.	Munkahelyi demokrácia érvényesülése és fejlesztésének irányai a központhadtáp szervezeteinél	29
Kovács Károly alez.	Egy fegyelmi értekezlet tanulságai — — —	36

Harckészültség és hadtápkiképzés

Kapus Gyula vőrgy.	Hadsereg hadtáp hadijáték főbb tapasztalatai	45
Skrabán László alez.	A „Kunság-83” harcászati gyakorlat tapasztalatai	56
Komcsák Miklós ezds.	A „GRÁNIT-83” gyakorlat főbb hadtáp tapasztalatai — — — — —	68
Hautzinger Gyula őrgy.	Repülőegység üzemanyag-ellátása feltételeinek megteremtése füves repülőtéren — — —	74
Skrabán László alez.	Gondolatok a dél-európai hadszíntér katonapolitikai és hadszíntér-hadtáp helyzetéről, lehetőségeiről — — — — —	78
Szauter Lajos őrgy.	Az első világháború ellátó szolgálata — — —	81
József Vince alez.	A társadalmi tulajdon védelmének problémái a seregtest alárendeltségébe tartozó egységek üzemanyag-szolgálatában — — — — —	88

A csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás, katonai közlekedés

Békés Mihály alez.	Gazdálkodási tevékenységeink néhány tendenciája és további feladatunk — — — — —	92
Bakodi Zoltán alez.	A korszerű számítástechnikai eszközök alkalmazásának helyzete és fejlesztése feladatai az MN hadtápjában — — — — —	101
Magyar János mk. szds.	A raktári rakodás berendezései — — — —	108

Dr. Gábor László t. fhdgy.	A biztonságos vezetést akadályozó körülmények és az ittasság szerepe a közlekedésben — — —	112
-------------------------------	--	-----

Hasznos tapasztalatok

Melczer László hór. szds.	A hajtóanyag-megtakarítási jutalék bevezetésének tapasztalatai a BM Határőrségnél — — —	125
Pawlik Róbert r. hdgy.	A speciális szolgálati feladatokat végző állomány ruházati ellátása a Belügyminisztériumban — —	131

Munkavédelmi közlemények

Az MN PÜSZF-ség Baleset-elhárítási és munkavédelmi osztály kollektívája	Tájékoztató jelentés a néphadsereg polgári dolgozóinak munkavédelmi helyzetéről — — —	138
--	---	-----

Folyóíratszemle

I. Gousko vezds.	Tanulmányozni, kutatni, alkalmazni — — —	146
A. Robert vezérőrnagy	Miért kell két szakma? — — — — —	152
Van Strate James ezredes és Hiller Frank őrnagy	Egészségügyi biztosítás megszervezése a korszerű, erős légitámogatással vívott harcban — — —	156

Tájékoztató közlemények

* * * *	Tudományos élet — — — — —	159
* * * *	Folyóiratokból — — — — —	160
* * * *	Könyvszemle — új könyvek — — — — —	162
* * * *	Pályázati felhívás, tanulmány kidolgozása — —	164

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Теория тылового обеспечения</i>		
Подполковник Ш. НАДЬ Йозеф	О комендантской службе бригады материального обеспечения — — — — —	3
Майор-инженер ПАЛКО Антал	Планирование воздушной перевозки в фронтовой (армейской) наступательной операции — — —	12
Майор ЧАБАИ Дьердь	Некоторые человеческие факторы управления тылом — — — — —	20
Майор БЕРАР Денеш	О принципах и стиле работы управления — —	24
<i>Политическая работа в службе тыла</i>		
Генерал-майор ЛАПОШ Михай	Осуществление демократии рабочего места и тенденция ее развития в организациях тыла центра —	29
Подполковник КОВАЧ Карой	Опыт дисциплинарного совещания — — — —	36
<i>Боевая подготовка и подготовка тыла</i>		
Генерал-майор КАПУШ Дьюла	Опыт проведения армейской тыловой военной игры	45
Подполковник ШКРАБАН Ласло	Опыт тылового обеспечения тактического учения „КУНШАГ-83” — — — — —	56
Полковник КОМЧАК Миклош	Опыт тылового обеспечения учения „ГРАНИТ-83”	68
Майор ХАУЗИНГЕР Дьюла	Создание условий для снабжения ГСМ авиачасти на полевом аэродроме — — — — —	74
Подполковник ШКРАБАН Ласло	Некоторые вопросы военно-политического и тылового положения южноевропейского ТВД — —	78
Майор САУТЕР Лайош	Служба снабжения в первой мировой войне — —	81
Подполковник ИОЖЕФ Винце	Проблемы охраны общественной собственности в подразделениях службы снабжения ГСМ, находящихся в подчинении объединений — — — —	88
<i>Теория войскового хозяйства, снабжение, хозяйственная деятельность, овенное сообщение</i>		
Подполковник БЕКЕШ Михай	Тенденция нашей хозяйственной деятельности и задачи в связи с этим — — — — —	92

Подполковник БАКОДИ Золтан	Состояние применения современных вычислительных средств и задачи по их развитию в ВНА —	101
Капитан-инженер МАДЬЯР Янош	Складские погрузочно-разгрузочные средства — —	108
Старший лейтенант запаса ГАБОР Ласло	Условия препятствующие безопасному вождению и роль алкоголя в вождении — — — — —	112

Полезный опыт

МЕЛЦЕР Ласло Капитан пограничных войск	Опыт в ведении денежного вознаграждения за экономию ГСМ в пограничных войсках МВД — —	125
Лейтенант милиции ПАВЛИК Роберт	Вещевое снабжение личного состава МВД выполняющего специальные задачи — — — — —	131

Сообщения по охране труда

Коллектив отдела техники безопасности и охраны труда финансового Управления ВНА	Информационное сообщение о состоянии охраны труда вольнонаемных ВНА — — — — —	138
---	---	-----

Обзор журналов

Генерал-полковник ГОЛУШКО И.	Изучать, исследовать, внедрять — — — — —	146
Генерал-майор РОБЕРТ А.	Зачем нужны две специальности? — — — — —	152
Полковник В. Стрэт Джеймс Майор Хиллер Франк	Организация медобеспечения в современном бою с сильной воздушной атакой — — — — —	156

Информационные сообщения

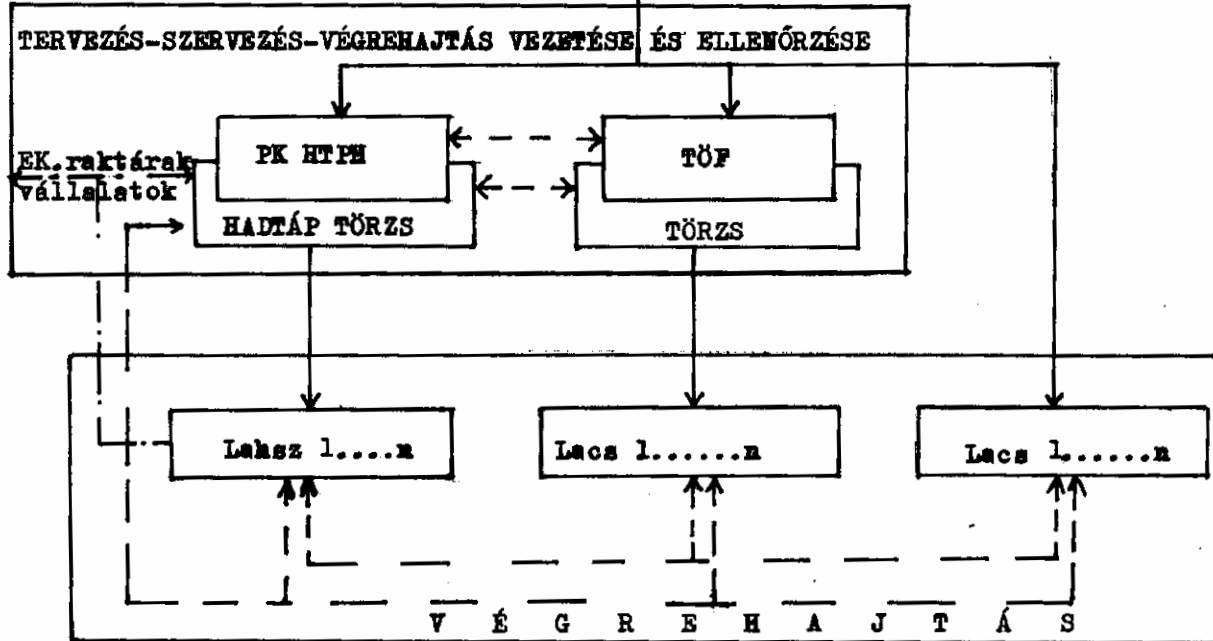
* * *	Научная жизнь — — — — —	159
* * *	Из журналов — — — — —	160
* * *	Обзор книг — новые книги — — — — —	162
* * *	Конкурс для разработки научной работы — —	164

M E L L É K L E T E K

Ábra: "A hadtápvezetés néhány emberi tényezőjéről"
című cikkhez

Parancsnok

1.sz.ábra

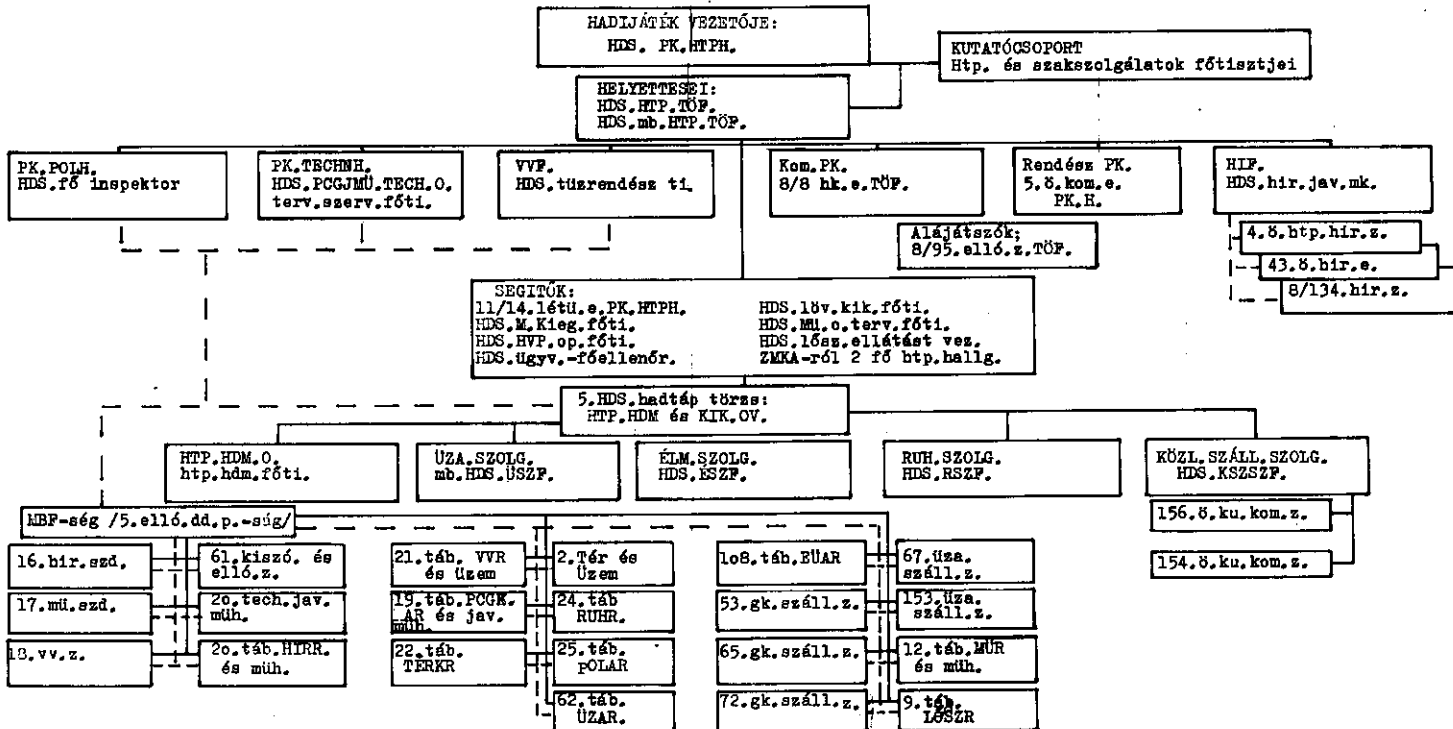

Jelmagyarázat:

1. Lahsz 1n = lineárisan alárendelt hadtápszervezet 1-n-ig.
2. Lacssz 1n = lineárisan alárendelt csepatszervezet 1-n-ig.
3. - - - - - = együttműködés

Melléklet: "A hadsereg hadtáp hadijáték vezetése"
című cikkhez.

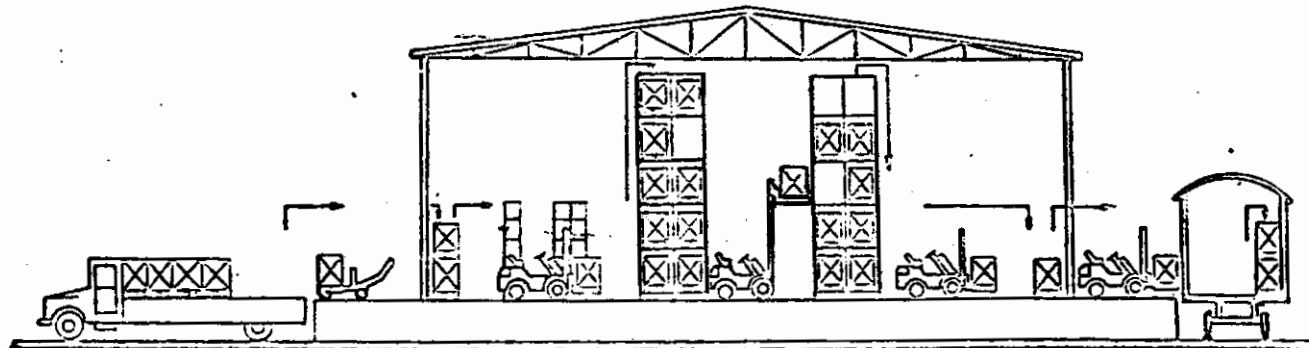
A HADSEREG HADTÁP HADIJÁTÉK VEZETÉSE

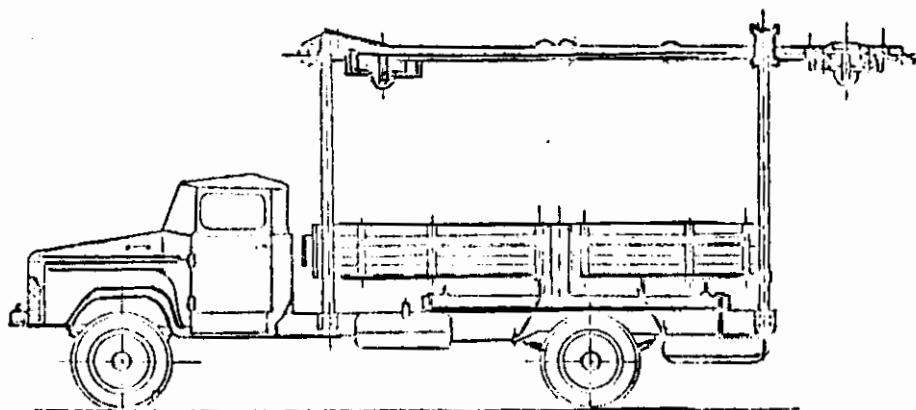
Megjegyzés: — parancsnoki vezetés
 - - - szakmai vezetés

Ábra, mellékletek "A raktári rakodás
berendezései" című cikkhez /1-35 ábra/

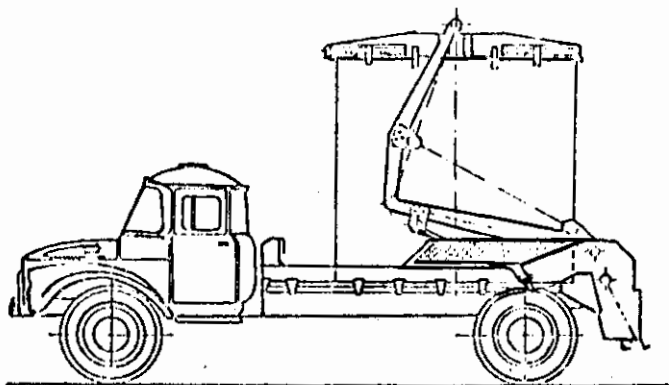
<i>Raktár- részek</i>	<i>Árubeérkezési zóna</i>	<i>Betárolási zóna</i>	<i>Tárolóter</i>	<i>Kitárolási zóna Expediáló</i>	<i>Árukiszállítási zóna</i>
<i>Műveletek</i>	<i>Rakodás: Árúátvétel</i>	<i>Mozgatás: Egységgrakomán- képzés Ellenőrzés</i>	<i>Tárolás: Emelés Betárolás</i>	<i>Mozgatás: Komissiózás Árugyűjtés Csomagolás Egységgrako- mány képzés</i>	<i>Árukidás: Rakodás</i>

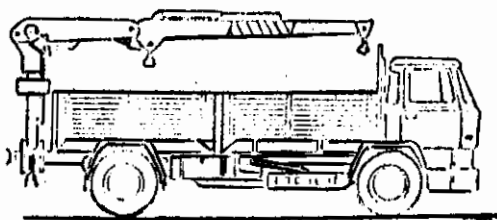
1. ábra Raktári műveletek osztályozása

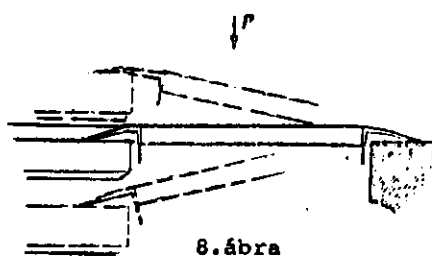
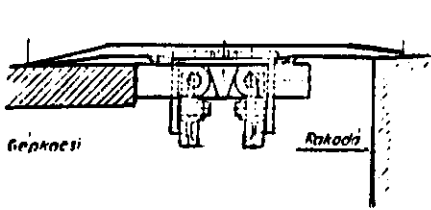
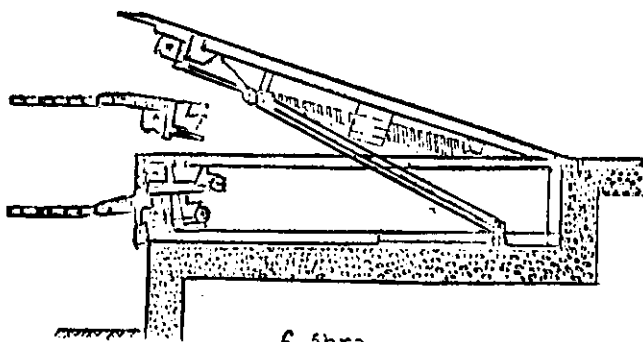
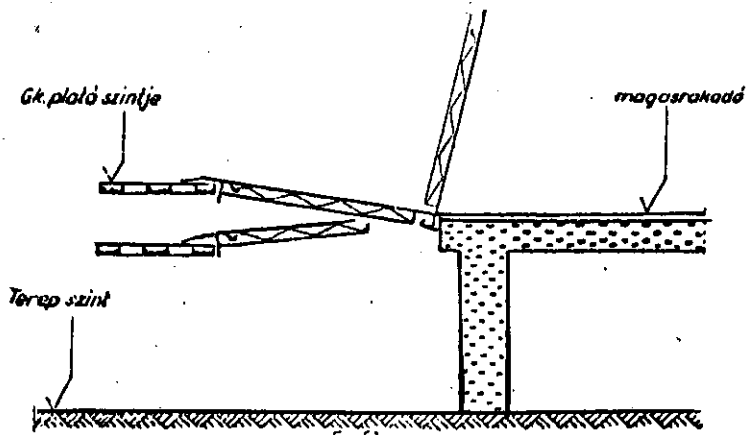
2. ábra

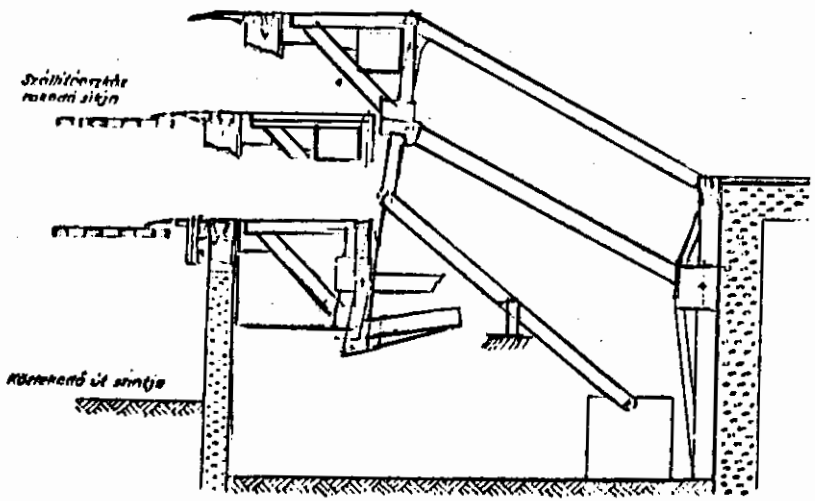

3. ábra

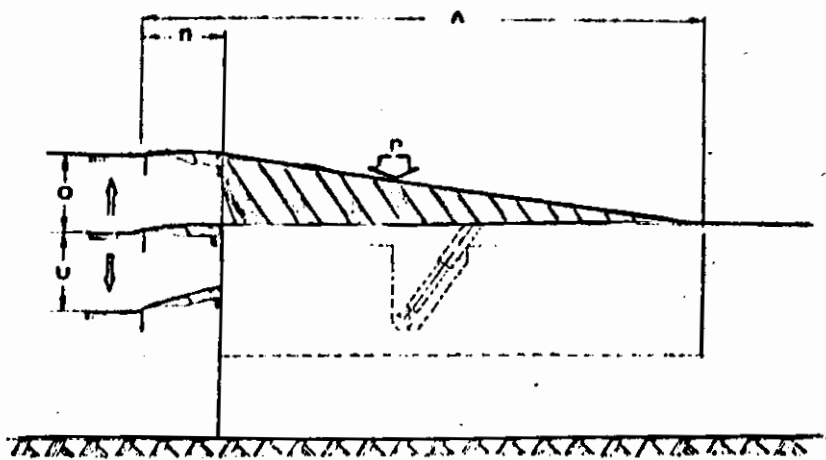

4. ábra

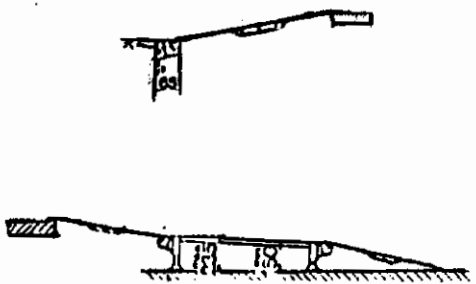

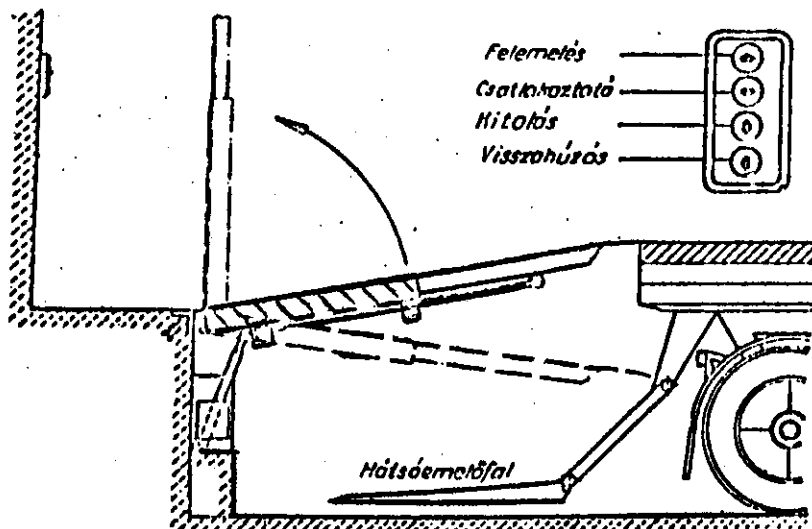
9. ábra

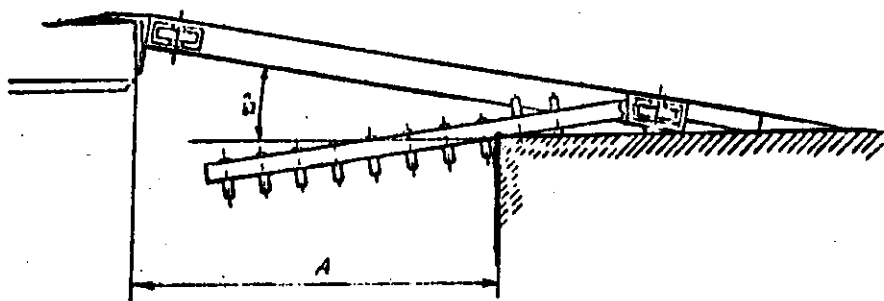
10. ábra

11. ábra

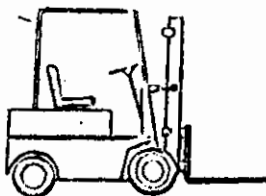
12. ábra

13. ábra

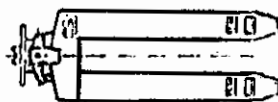
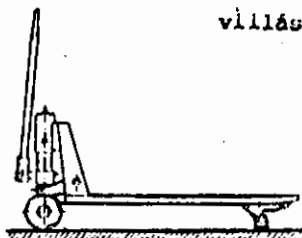

14. ábra villamos üzemű

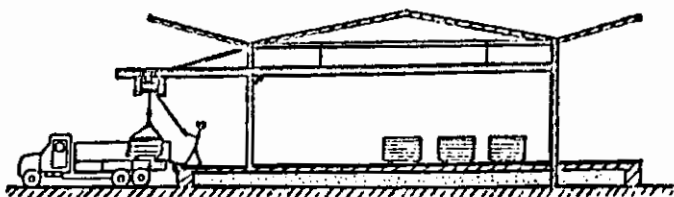

15. ábra gázolaj üzemű

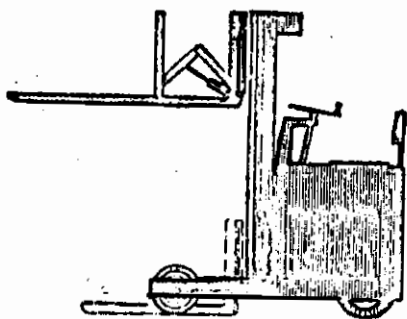
villás emelőtargonca

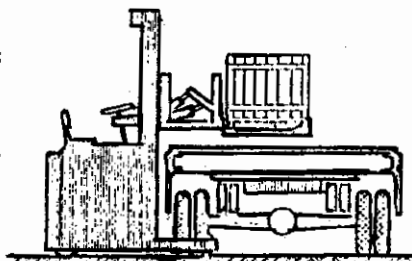
16. ábra Kiselemelt kézi targonca

17. ábra

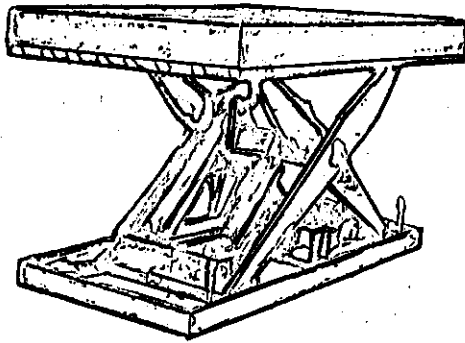

Tolóvillás targonca

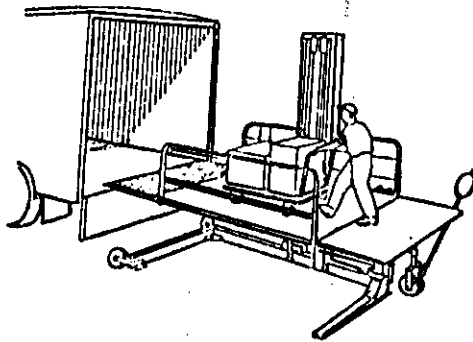

Gépkocsirakodás tolóvillás targoncával

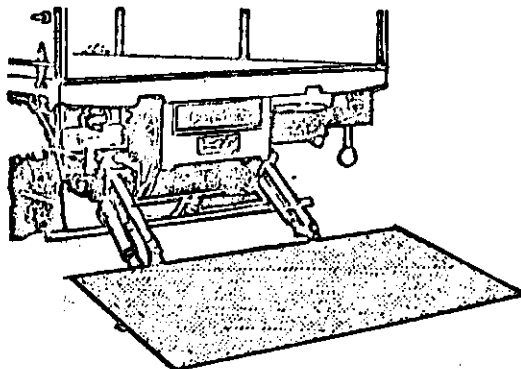
18. ábra

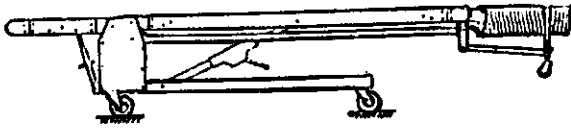
19. ábra Oilós emelőasztal

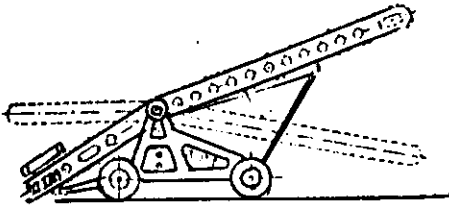
20. ábra

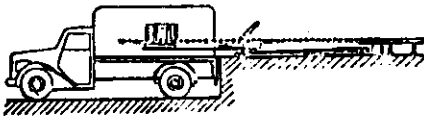
21. ábra Hidraulikus emelő hátsófal

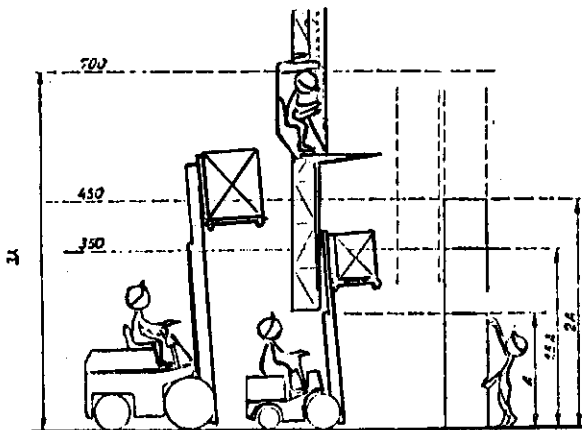
22. ábra

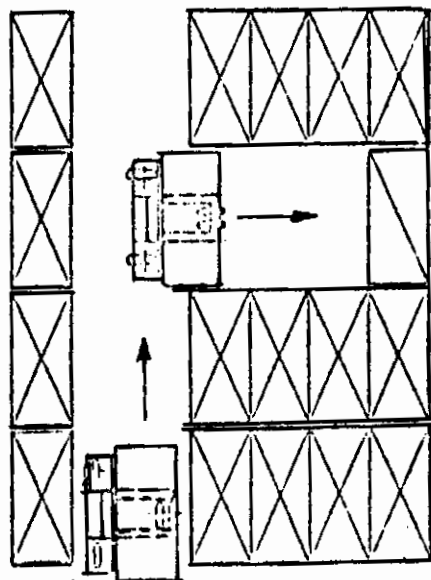
23. ábra

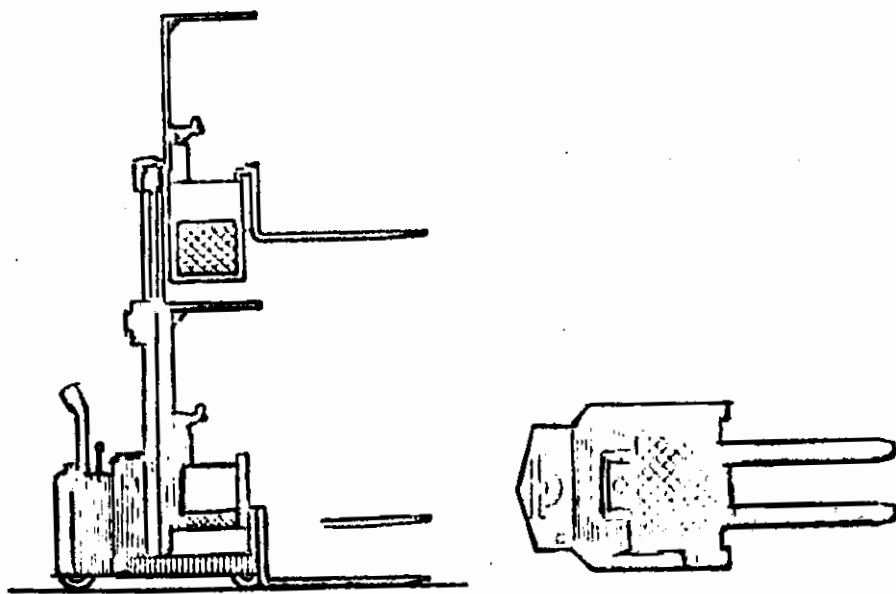
24. ábra

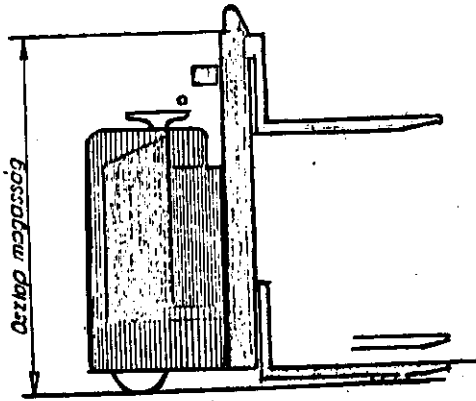
25. ábra

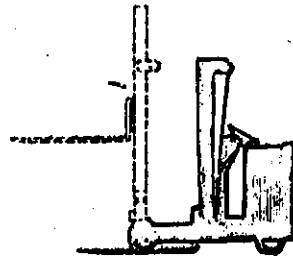
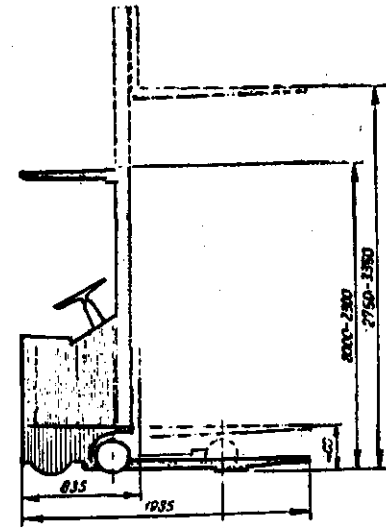
26. ábra

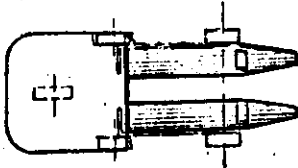
27. ábra Komissiózó tárgonca

28. ábra

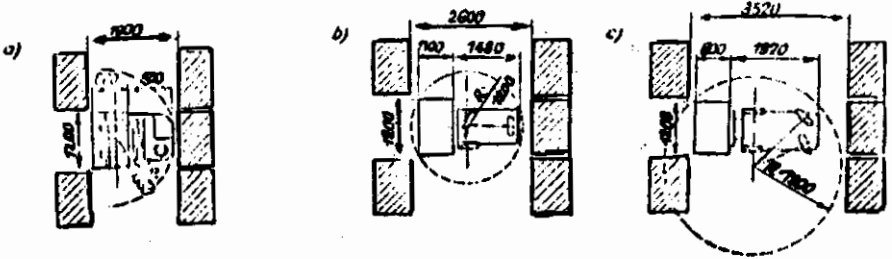
Tolókerékcsapás tárgyonca

Tolókerékes tárgyonca

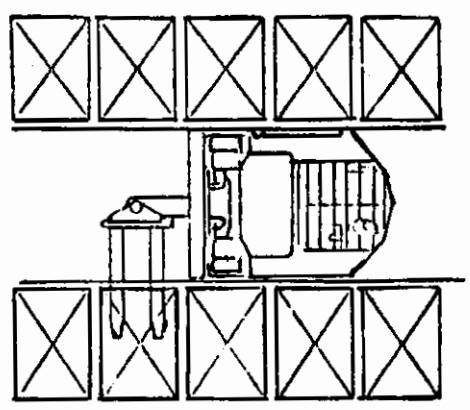
30. ábra

29. ábra

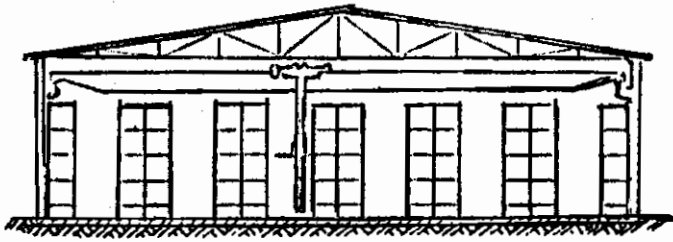

a) Általános terjedés, b) létszemből terjedés, c) oldalnézetből terjedés

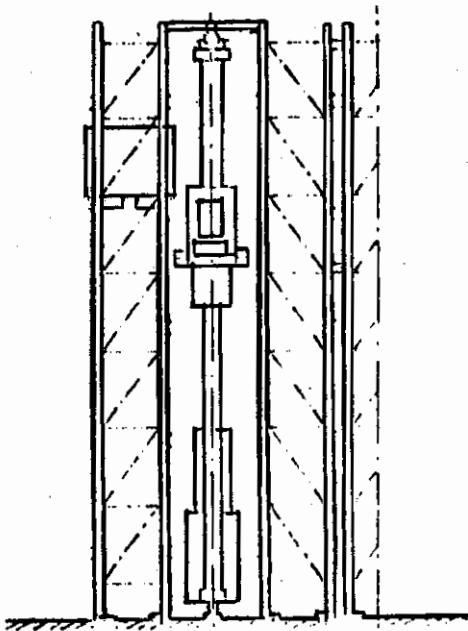
31. ábra

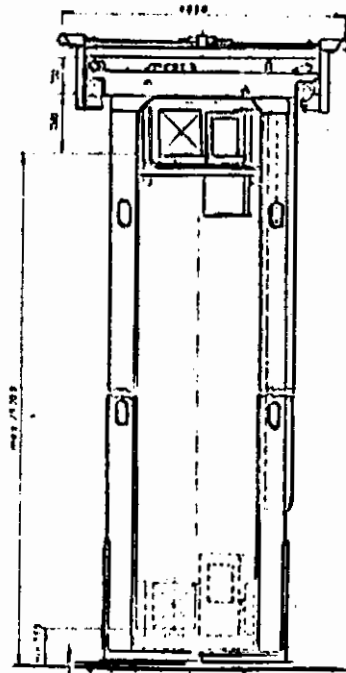
32. ábra

33. ábra Felrakódarus raktár

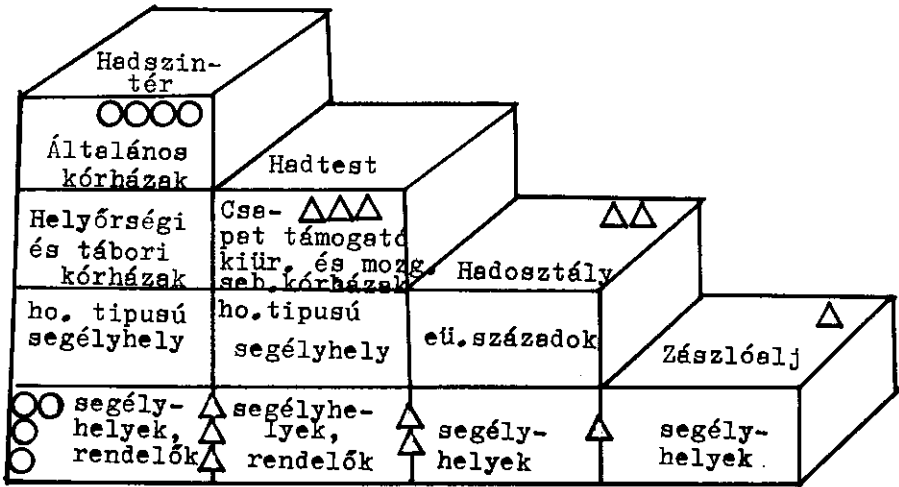
34. ábra

35. ábra

Mellékletek: Az "Egészségügyi biztosítás megszervezése a korszerű, erős légitámogatással vívott harcban" című cikkhez.

AZ EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁS MÉRVE

Hadosztály ét. zászlóalj kezelő szakaszának települése.

